ספרי מוסר

# חי באמונה ד - אוצר החיים

**ספריית אור ברסלב** · or-breslev.co.il

# חי באמונה ד - אוצר החיים

מקור הטקסט: אור ברסלב

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/חי-באמונה-ד-אוצר-החיים/
הקובץ נוצר ב־19 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

# תוכן העניינים

**הקדמות** ..... 6
פתיחה ..... 8
**פרק א - חביבין הן היסורין** ..... 12
שהיו מחבבים את הצרות ..... 12
הצרות והישועה מהם - אין כמותם להפעיל ולרגש את הנפש לה' ..... 13
דוד המלך אהב את מצבי הצרה והישועה ..... 14
גם כאשר לא נושע האדם מצרתו ישנה חביבות לצרה ..... 14
אותו הבורא הנכר ברחמנותו בנסים הגלויים, הוא נשאר באותה רחמנות גם בעדן מדת הדין הקשה ..... 15
משל נפלא להנזכר ..... 16
עמלק, עבודתו לצנן לאדם את אמינותו ואהבתו של ה' כלפיו לשעת צרה ..... 17
סיפור המחשה להתלבשות רצון ה' בגורמים ..... 18
כשאדם חפץ לראות את הבורא ללא התלבשות - זוכה לראותו! ..... 18
תן לי אמונה ..... 19
מבעה זה אדם ..... 19
המכסה הוא הגלוי ..... 19
המאמין שהקדוש ברוך הוא נושאו על זרועותיו אינו פוחד מכלום - משל נפלא . 21
היסורים ממחישים את גודל אהבת ה' לעמו ..... 23
הצווי שנצטוינו לאהוב את ה' בכל מצב מורה שכמו כן הבורא אוהבנו בכל מצב . 24
היסורים נועדו למטרה לגדל ולרומם ולא למבחן "השרדות" ..... 25
מזמורי תהלים - הצלת נפש ..... 25
מהולל אקרא ה' ..... 26
כי קרוב אליך הדבר מאד ..... 26
ברכה למעלה מן הזמן ..... 27
ה' העלית מן שאול נפשי ..... 27
**פרק ב - אוצר החיים** ..... 28
1. שמחה וכאב ..... 28
2. האם כאב הוא טוב או רע? ..... 30
3. עוד סיבה מדוע יש יסורים בעולם . . . 31
5. מה אני יכול לעשות כדי לשמוח? .... 32
6. למה אני עצוב? ..... 33
7. האם אני מסוגל להיות שמח? ..... 33
8. האם רגש השמחה הוא רק ברוח או גם מציאות פיסית? ..... 34
9. אולי באמת אני צריך להיות עצוב? . . 35
10. האם אלקים רוצה שנשקיע מאמץ לטפח את הגשמיות שלנו? ..... 35
11. אחד התנאים הגשמיים הבסיסיים - שינה! ..... 36
13. אם השמחה כל כך חשובה, איך אגיע אליה? ..... 38
14. ה' עושה משפט לעשוקים ..... 38
15. ה' זוקף כפופים ..... 39
16. ה' פוקח עורים ..... 39
17. אדם עני, איך הוא יכול לקיים את "עבדו את ה' בשמחה"? ..... 39
18. מדוע ישנם יסורים בעולם? ..... 40
19. להעמיק המחשבה החיובית ולהמנע משוללי בחירה אמתית ..... 40
20. כיצד מייצרים שמחה בלב? ..... 41
21. העצה לדכאון - לראות שהכל טוב . 42

22. היהודי נזר הבריאה ותכליתה - המשך להנזכר היאך ליצור שמחה בלב ..... 44
23. כל שנעשה בעולם בשביל ישראל נעשה ..... 46
24. סיבת הצרה - התפלה ..... 48
25. הנהגת הבורא - חסד ..... 48
26. תפילתם של צדיקים ..... 49
27. תכלית האדם - תפילה ..... 50
28. הכוונות לשלימות התפילה ..... 52
29. מזמור לתודה ..... 53
30. חידה: מדוע אנו זקוקים ללילה? . . . 56
32. חינוך ילדים למניעת פסימיות ..... 60
33. משכיל דורש אלקים ..... 63
34. אמור טוב - ויהיה טוב ..... 65
35. כל הון יקר ונעים - השכל ..... 65
36. מה פרושן של מילות התפלה: "המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית"? . 68
37. שאלות ותשובות בנושא יסורים .... 69
38. פתרון בעיות הנפש אצל פסיכולוגים ..... 79
39. לב מרפא ..... 81
40. האם התשובה מונעת מהאדם לקבל יסורים, או שיקבלם בכל אופן, גם אם ישוב בתשובה? ..... 83
41. מי האיש החפץ חיים ..... 84
42. התבוננות בעולם הזה ובנפלאותיו . 85
43. היתרונות שבאמללות ..... 87
**פרק ג - חביבין היסורים כיהלומים** ..... 89
א. מחובתנו להתיחס נכון אל היסורים . 89
ב. כל מי שהוא בדרגה וחשיבות יתרה יש תועלת ביסורים ליישרו ..... 89
ג. התיחסותו של נחום איש גמזו על היסורים ..... 90
ד. רבי עקיבא תלמידו של נחום איש גמזו - היאך התייחס ליסורים ..... 92
ה. מי לא נזקק ליסורים...?! ..... 92
ו. היסורים חסד והטבה ..... 93
ח. מעט יסורים שאדם מקבלם לדעת בעולם הזה חושכים ממנו כמיות גדולות של ענשי עולם הבא ..... 97
ט. כשאדם מתייסר בעולם בהיותו עסוק בדבר מצוה - תועלת יסוריו לכפרה גדולים יותר ..... 97
י. בעלי תשובה המיוסרים - אלו יסורים בשעת מצוה ..... 98
יא. יחודיות עם ישראל שיודעים לקבל יסורים באהבה ..... 98
יג. באור הגמרא: "לא הן ולא שכרן" . . . 100
**שאלות ותשובות - בעניין יסורים** ..... 101
שאלה א ..... 101
שאלה ב ..... 101
שאלה ג ..... 102
שאלה ד ..... 103
שאלה ה ..... 104
שאלה ו ..... 105
שאלה ז ..... 106
שאלה ח ..... 107
שאלה ט ..... 107
שאלה י ..... 108
שאלה יא ..... 109
שאלה יב ..... 109
שאלה יג ..... 110
שאלה יד ..... 111
שאלה טו ..... 112
שאלה טז ..... 113
שאלה יז ..... 114

שאלה יח ..... 115
שאלה יט ..... 115
שאלה כ ..... 116
שאלה כא ..... 117
שאלה כב ..... 118
שאלה כג ..... 119
שאלה כד ..... 120
שאלה כה ..... 120
שאלה כו ..... 121
שאלה כז ..... 121
שאלה כח ..... 122
שאלה כט ..... 123
שאלה ל ..... 124
שאלה לא ..... 126
שאלה לב ..... 126
שאלה לג ..... 128
שאלה לד ..... 129
שאלה לה ..... 130
שאלה לו ..... 131

**הוכן מתוכנת תורת אמת, מותר להפיץ בכפוף לתנאי רשיון CC BY-NC-SA 2.5 - אסור בשימוש מסחרי**
**בס"ד - כל הזכויות שמורות (c) ל הרב ישראל יעקב לוגאסי שליט"א**
**היאך להתענג על מציאות החיים בכל מצב**
הרב ישראל יעקב לוגאסי שליט"א

## הקדמות

**הסתרת פניך - הייתי נבהל...**

דָּוִד הַמֶּלֶךְ אוֹמֵר (תהלים ל, ז - ח): "וַאֲנִי אָמַרְתִּי בְשַׁלְוִי בַּל אֶמּוֹט לְעוֹלָם, ה' בִּרְצוֹנְךָ הֶעֱמַדְתָּה לְהָרְרִי עֹז, הִסְתַּרְתָּ פָנֶיךָ הָיִיתִי נִבְהָל".

בְּכָאן בָּא דָּוִד הַמֶּלֶךְ לְהוֹדוֹת לַה' עַל שֶׁמְּעוֹרְרוֹ וּמַזְכִּירוֹ תָּמִיד לְקַוּוֹת לַה' וְלֹא לִחְיוֹת בְּבִטָּחוֹן עַצְמִי, וְלִזְכֹּר תָּמִיד שֶׁהָאָדָם תָּלוּי אַךְ וְרַק בַּבּוֹרֵא, וְכָל חַיָּיו וְהַתְמָדַת טוֹבָתוֹ תְּלוּיִים בִּרְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ.

וְהוּא שֶׁאוֹמֵר דָּוִד:

"וַאֲנִי אָמַרְתִּי בְשַׁלְוִי בַּל אֶמּוֹט לְעוֹלָם", בִּתְחִלָּה, כַּאֲשֶׁר הָיִיתִי בְּמַצָּב שֶׁל שַׁלְוָה, חָשַׁבְתִּי תְּחוּשַׁת בִּטָּחוֹן וּכְאִלּוּ וְלֹא אֶמּוֹט לְעוֹלָם, אוּלָם הִתְחַסֵּד עִמִּי ה' וּפָקַח אֶת עֵינַי לְהִתְבּוֹנֵן שֶׁהִנְנִי תָּלוּי אַךְ וְרַק בְּרְצוֹן ה' לְהַעֲמִידֵנִי חָזָק וְיַצִּיב, וְכִי כָּל אֶפְשָׁרוּת הִשְׁתַּרְדּוּתִי תְּלוּיָה אַךְ וְרַק כַּאֲשֶׁר חָפֵץ ה' בְּכָךְ, וְלֹא רַק שֶׁפָּקַח ה' עֵינַי לְהָבִין זֹאת בְּשִׂכְלִי, אֶלָּא אַף בְּמוּחָשִׁיוּת חָשׁ אֲנִי זֹאת, וְהוּא שֶׁכַּאֲשֶׁר יֶשְׁנוֹ הֶסְתֵּר פָּנִים מֵהַשְׁגָּחַת ה' עָלַי וּמִתַּשְׁטֶשֶׁת הַכָּרָתִי בְּהַשְׁגָּחַת ה' עָלַי - מִיָּד חָשׁ אֲנִי נִבְהָל, וְזוֹ מַתָּנָה גְּדוֹלָה וְנִפְלָאָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵעִיר אֶת הַכָּרָתוֹ שֶׁל הָאָדָם וְשָׁמוֹ בְּמַצָּב שֶׁלֹּא יוּכַל לִהְיוֹת רָגוּעַ וְשָׁלֵו רַק כַּאֲשֶׁר הָאֱמוּנָה בְּרוּרָה לְנֶגֶד עֵינָיו, וְהַכָּרָתוֹ בְּבוֹרְאוֹ הִיא הַכָּרָה בְּרוּרָה לְלֹא טִשְׁטוּשׁ, וְאִלּוּ כַּאֲשֶׁר הַכָּרָתוֹ מִתַּשְׁטֶשֶׁת מִיָּד נִבְהָל הוּא, וְחָשׁ חֶסֶר בִּטָּחוֹן, מְפֻחָד מְבֹהָל, מַה שֶּׁמַּצְרִיךְ אוֹתוֹ מִיָּד לְהֵאָחֵז בְּעֵץ הַחַיִּים שֶׁל הָאֱמוּנָה עַל מְנָת לָשׁוּב מִיָּד לְבִטָּחוֹן וּלְאֹמֶץ, שֶׁכֵּן אוֹתוֹ דָּוִד הַמֶּלֶךְ שֶׁאָמַר "הִסְתַּרְתָּ פָנֶיךָ הָיִיתִי נִבְהָל" - גַּם אוֹמֵר הוּא (תהילים כז, א): "ה' אוֹרִי וְיִשְׁעִי מִמִּי אִירָא, ה' מָעוֹז חַיַּי מִמִּי אֶפְחָד".

בְּנֵי אָדָם בְּטִבְעָם חֲפֵצִים לְחוּשׁ תָּמִיד בְּטוּחִים, שַׁאֲנָנִים, שׁוֹנְאִים הֵמָּה אֶת הַדְּאָגוֹת וְהַפְּחָדִים, חֲפֵצִים לְחוּשׁ וּכְאִלּוּ וְהָעוֹלָם בָּטוּחַ בִּפְנֵיהֶם מִכָּל פְּגָעִים וּפְרָעָנֻיּוֹת, וְאֵינָם מְבִינִים שֶׁמַּצָּב שֶׁכָּזֶה הוּא אָסוֹן לְתַכְלִיתָם, שֶׁכֵּן מַה יְּבִיאֵם לַחֲשֹׁב עַל תַּכְלִיתָם בְּעוֹלָמָם, מַה יְּבִיאֵם לְהִתְעוֹרֵר לְחֶשְׁבּוֹן נֶפֶשׁ בְּאֹם מְמַלְּאִים הֵמָּה אֶת תַּפְקִידָם בְּעוֹלָמָם, הֲלֹא אֵלֶּה

יְפִתְעוּ בַּהַפְתָּעָה הַגְּרוּעָה בְּיוֹתֵר כְּשֶׁיִּוָּכְחוּ לְבַסּוֹף שֶׁהָלְכוּ בְּדֶרֶךְ שֶׁקֶר כָּל יְמֵיהֶם, וּבִזְבּוּז אֶת זְמַנָּם לַהֶבֶל וְלָרִיק.

אוּלָם זֶה הַזּוֹכֶה שְׁמֵן הַשָּׁמַיִם מְעוֹרְרִים אוֹתוֹ לָחוּשׁ בָּהָלָה וּפַחַד כַּאֲשֶׁר אֱמוּנַת ה' מִתְנַתֶּקֶת מֵהַכָּרָתוֹ, וְכַאֲשֶׁר הוּא בְּמַצָּב שֶׁל הֶסְתֵּר פְּנֵי ה' מִמֶּנּוּ, דְּהַיְנוּ שֶׁהַהַכָּרָה בֶּאֱמוּנָה מְטַשְׁטֶשֶׁת אֶצְלוֹ, חָשׁ הוּא בְּבֶהָלָה וּפַחַד, וּמִיָּד בְּכָל כֹּחוֹ מַחֲזִיק לְעַצְמוֹ אֶת הַכָּרָתוֹ בַּה' כְּדֵי לַחֲזֹר לְמַצָּבוֹ הַיַּצִּיב, הֲיֵשׁ מְאֻשָּׁר יוֹתֵר מֵאָדָם זֶה?! הֲיֵשׁ מַתָּנָה גְּדוֹלָה מִזּוֹ?! הֲלֹא לְאָדָם זֶה מַצִּיב הַבּוֹרֵא "אֶתְגָּר" תְּמִידִי שֶׁמַּכְרִיחוֹ לֶאֱחֹז חָזָק בְּעֵץ הַחַיִּים שֶׁל הָאֱמוּנָה וּלְבִלְתִּי הַרְפּוֹת אֲחִיזָתוֹ מִמֶּנּוּ. וּבְכָךְ מִלְּבַד שֶׁמַּרְוִיחַ הוּא שֶׁמִּסְתַּלֵּק הַפַּחַד מִמֶּנּוּ, עוֹד בְּיוֹתֵר מַרְוִיחַ שֶׁנֶּאֱחָז הוּא בַּתַּכְלִית שֶׁהִיא אֱמוּנָה בְּאֵ - ל חַי.

וּבְסֵפֶר "תּוֹרַת אַבְרָהָם" לְהגה"ק רַבִּי אַבְרָהָם גְּרוֹדְזִ'נְסְקִי זצוק"ל הי"ד בְּמַאֲמָר "הַיְסוּרִים" הִפְלִיא לְבָאֵר מַעֲלַת הַיְסוּרִים, וּבֵאֵר שָׁם שֶׁבִּזְמַן שֶׁהָיְתָה נְבוּאָה, הָיוּ הַנְּבִיאִים מוֹדִיעִים לָעָם אֶת מֻחְדָּלֵיהֶם וּמַחֲזִירִים אוֹתָם בִּתְשׁוּבָה בְּדֶרֶךְ מֶסֶר נְבוּאִי, וּמִשֶּׁפָּסְקָה הַנְּבוּאָה, הַיְסוּרִים הֵמָּה הַנְּבִיאִים שֶׁמְּדַבְּרִים אֵלֵינוּ לְתַקֵּן דְּרָכֵינוּ, וְהֶאֱרִיךְ שָׁם לְבָאֵר אֶת הָעֲדִיפוּת בְּמֶסֶר הַתּוֹכָחָה עַל יְדֵי יִסּוּרִים מֵאֲשֶׁר עַל יְדֵי הַנְּבוּאָה בְּכַמָּה וְכַמָּה עֲדִיפֻיּוֹת, כָּךְ שֶׁהֶחָכָם יָכוֹל עַל יְדֵי יִסּוּרָיו בַּנּוּף אוֹ בַּנֶּפֶשׁ לְהַגִּיעַ לִשְׁלֵמוּת תִּקּוּן הַמִּדּוֹת וּשְׁבִירַת הַתַּאֲוֹוֹת, ועיי"ש בַּאֲרִיכוּת דִּבְרֵי אֱלֹקִים חַיִּים הַמְחַיִּים אֶת הַנֶּפֶשׁ מִמַּעֲלַת הַיְסוּרִים.

וְעַל כֵּן עִקַּר תְּפִלַּת הָאָדָם צָרִיךְ שֶׁתְּהֵא לְבַל יַסְתִּיר ה' פָּנָיו מִמֶּנּוּ, וְשֶׁלֹּא תִּלָּקַח מֵאִתּוֹ בְּהִירוּת הָאֱמוּנָה, וּכְמוֹ שֶׁכֵּן הָיָה מִתְפַּלֵּל דָּוִד הַמֶּלֶךְ ע"ה (תהילים קב, ג):" אַל - תַּסְתֵּר פָּנֶיךָ מִמֶּנִּי בְּיוֹם צַר לִי..."

לָכֵן יֵשׁ לְאֵלּוּ הַסּוֹבְלִים מֵחָרְדוֹת פְּחָדִים וּדְאָגוֹת לִרְאוֹת זֹאת כְּמַתָּנָה מִן הַשָּׁמַיִם, וְזֶה לָהֶם בְּעֶצֶם אוֹת וְסִימָן שֶׁהָאֱלֹקִים חָפֵץ בָּהֶם, חַס הוּא עַל נַפְשָׁם שֶׁלֹּא תֹּאבַד וְתִפָּסֵד בְּחַיֵּי הַהֶבֶל שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה. מַצִּיב הוּא לָהֶם עֲבָדָא וּמְצִיאוּת מוּחְשִׁית לֵאמֹר: הִנֵּה אֲנִי... תֹּאחֲזוּ בִּי - תְּחוּשׁוּ בְּטָחוֹן וְיַצִּיבוּת, תַּרְפּוּ מִמֶּנִּי - תָּחוּשׁוּ בֶּהָלָה וַחֲרָדָה.

הֲיֵשׁ מַתָּנָה גְּדוֹלָה מִזּוֹ, וּבִפְרָט בַּדּוֹר שֶׁלָּנוּ הֶחָשׁוּף וְהַמְעֻרְפָּל בְּבִלְבּוּל שֶׁל כְּפִירָה, זְלְזוּל בְּכָל עֶרֶךְ רוּחָנִי, פִּתּוּיִים וְנִסְיוֹנוֹת שֶׁלֹּא הָיוּ מֵעוֹלָם, בְּמַצָּב שֶׁכָּזֶה מִי יוֹכַל לָצֵאת לְשָׁלוֹם בְּכֹחַ הָאֱמוּנָה אִם לֹא אַךְ וְרַק כַּאֲשֶׁר יִתְחַסְּדוּ עִמּוֹ וַיְעָמִידוּהוּ בְּמַצָּב שֶׁבְּעַל כָּרְחוֹ עָלָיו לֶאֱחֹז בְּעֵץ הַחַיִּים שֶׁל הָאֱמוּנָה, וּבְהַרְפּוֹתוֹ מִמֶּנּוּ חָשׁ הוּא בֶּהָלָה וָפַחַד.

בְּסֵפֶר זֶה בָּאנוּ לְהוֹכִיחַ וּלְהַוְכִּחַ בְּכַמָּה יְדִיעוֹת נְחוּצוֹת שֶׁנִּצְרָכוֹת לְחַיֵּי הַנֶּפֶשׁ, וּמֵהֶם, שֶׁרַק בַּאֲחִיזָה בֶּאֱמוּנָה נִמְצָא הַפִּתָּרוֹן לְבָעְיוֹת הַנֶּפֶשׁ, אֵין פְּסִיכוֹלוֹגְיָה מוֹעִילָה יוֹתֵר מִבְּהִירוּת הַהַכָּרָה בְּהַשְׁגָּחַת ה' הַטּוֹב עָלֵינוּ וְאֵין יוֹתֵר מוֹעִיל מֵהִתְבּוֹנְנוּת בְּטוּבוֹ הַגָּדוֹל וַחֲסָדָיו עַל

בְּרִיוֹתָיו, שֶׁכֵּן חֶסְדָּיו וְרַחֲמָיו אֵין סוֹפִיִּים. וְהָאִכְפַּתִיּוּת שֶׁלּוֹ מִכָּל יְהוּדִי הוּא בְּפָרְטוּת עַל כָּל אֶחָד, הַנְּגִישׁוּת עִם הַבּוֹרֵא הִיא בְּקִרְבָה פְּשׁוּטָה לְלֹא שׁוּם אֶמְצָעִי, בְּכָל זְמַן וּבְכָל מָצָב. יְדִיעוֹת אֵלּוּ יִתְבָּאֲרוּ בְּסִפְרֵנוּ זֶה בְּסִיַּעְתָּא דִּשְׁמַיָּא.

## פתיחה

לֹא יִתָּכֵן שֶׁהַתּוֹרָה אֵינָהּ נוֹגַעַת בְּפִתְרוֹן בְּעָיוֹת הַנֶּפֶשׁ

לִבְעָיוֹת הַנֶּפֶשׁ גְּוָנִים רַבִּים, שֶׁכֵּן נֶפֶשׁ הָאָדָם מֻרְכֶּבֶת מִתְּכוּנוֹת רַבּוֹת וּמְגֻוָּנוֹת, וּכְפִי שֶׁצִּיְּנוּ כַּמָּה עֲשָׂרוֹת מֵהֶן לְקַמָּן. כָּל תְּכוּנָה בַּנֶּפֶשׁ שֶׁמִּתְקַלְקֶלֶת בְּאֹפֶן חָרִיג עַד שֶׁמְּשַׁבֶּשֶׁת לָאָדָם אֶת הַהִשְׁתַּמְּשׁוּת בָּהּ בַּדֶּרֶךְ הַנּוֹרְמָלִית מְהַוָּה לוֹ תַּסְבִּיךְ נַפְשִׁי.

בְּסִפְרֵנוּ זֶה נַעֲמֹד עַל כַּמָּה וְכַמָּה מִבְּעָיוֹת הַנֶּפֶשׁ הַמְּצוּיוֹת כְּמוֹ "הַחֲרָדָה וְהַדִּכָּאוֹן", שֶׁהִנָּם בְּעָיוֹת כְּלָלִיּוֹת, וְהַגּוֹרְמִים לָהֶם הֵמָּה כַּמָּה תּוֹפָעוֹת שִׂלִּילִיּוֹת הַמִּתְהַוּוֹת בַּנֶּפֶשׁ כְּמוֹ תַּדְמִית עַצְמִית לְקוּיָה, חֹסֶר בִּטָּחוֹן עַצְמִי, דְּאָגוֹת, דִּמְיוֹנוֹת, חֲשָׁדוֹת, עַצְבוּת, יֵאוּשׁ, וְהַדּוֹמֶה לָהֶם. תּוֹפָעוֹת הַחֲרָדָה וְהַדִּכָּאוֹן, הִנָּן שְׁתֵּי תּוֹפָעוֹת הַהֲפוּכוֹת אַחַת מֵהַשְּׁנִיָּה, וּלְכָל סֵבֶל מֵאֵלּוּ הַגְדָּרָה שׁוֹנָה.

הַחֲרָדָה הִנָּהּ תּוֹפָעָה לְאָדָם הֶחָפֵץ לִחְיוֹת, יֵשׁ לוֹ עֲדַיִן אֶת הַטַּעַם הַטּוֹב הַטִּבְעִי שֶׁיָּצַר הַבּוֹרֵא בְּנֶפֶשׁ הָאָדָם שֶׁיִּחְפֹּץ לִחְיוֹת, אֶלָּא שֶׁנִּכְנָס זֶה לַחֲרָדָה וּדְאָגָה מִיּוֹם הַמָּחָר, וְדָוְקָא בְּגַלַּל שֶׁהַטַּעַם הַטּוֹב שֶׁל הַחַיִּים קַיָּם אֶצְלוֹ, דּוֹאֵג שֶׁלֹּא יֵלֵךְ מִמֶּנּוּ הַיִּפְי שֶׁל הַחַיִּים מֵחֲשָׁשׁ שֶׁיֶּחֱלֶה, אוֹ שֶׁיָּמוּת, אוֹ שֶׁיִּרְדְּפוּהוּ, אוֹ אֵיזוֹ פֶּרְעָנוּת אַחֶרֶת מֵהַמְצוּיִים בָּעוֹלָם, וְעַד שֶׁיִּכָּנֵס זֶה אַף לְפָנִיקָה וּלְהִיסְטֶרְיָה שֶׁל פַּחַד וַחֲרָדָה מִדְּאָגוֹת וַחֲשָׁשׁוֹת וְאַף שֶׁהֵן רְחוֹקוֹת מִמֶּנּוּ יַחֲסִית.

וְלָכֵן זֶה הַסּוֹבֵל מֵחֲרָדוֹת עוֹשֶׂה מַאֲמַצִּים לְהָשִׁיב לְנַפְשׁוֹ אֶת הַשֶּׁקֶט וְהָאֹמֶץ, רָץ, מִשְׁתַּדֵּל, מְטַפֵּל בְּעַצְמוֹ לְהָשִׁיב נַפְשׁוֹ.

הַדִּכָּאוֹן תְּחוּשָׁתוֹ הֶפּוּכָה מִקּוֹדְמוֹ, מוֹאֵס הוּא בַּחַיִּים, אֵינוֹ מְפַחֵד מִכְּלוּם, לֹא מֵחֹלִי לֹא מִמָּוֶת, חַי בְּאִי אִכְפַּתִיּוּת מִמַּה שֶׁיִּקְרֶה לָעוֹלָם כֻּלּוֹ וְלוֹ בִּפְרָטוּת, אֵינוֹ חָפֵץ לַעֲזֹר לְעַצְמוֹ, אִבֵּד אֶת הָאֱמוּנָה בְּכֻלָּם, אִבֵּד אֶת הַטַּעַם הַטּוֹב שֶׁבַּחַיִּים, רוֹצֶה הוּא לְהִפָּטֵר מֵהַחַיִּים, שֶׁכֵּן הַכֹּל בְּעֵינָיו רַע, הָעוֹלָם רַע, הָאֲנָשִׁים רָעִים.

וּבְכֵן הַפִּתְרוֹן הַפָּשׁוּט לַחֲרָדָה, הוּא לְהִשְׁתַּכְנֵעַ שֶׁאֵין נָכוֹן לִדְאֹג, וְאֵין נָכוֹן לְפַחֵד, אַדְרַבָּא יֵשׁ לִחְיוֹת בְּתִקְוָה וּבְבִטָּחוֹן שֶׁיִּהְיֶה טוֹב.

וּכְמוֹ כֵן הַפִּתְרוֹן הַפָּשׁוּט לְדִכָּאוֹן, הוּא לְהִשְׁתַּכְנֵעַ שֶׁהָעוֹלָם הוּא כֵּן טוֹב וְיָפֶה, הָאֲנָשִׁים טוֹבִים, וּבְעֶצֶם אֵין רַע בָּעוֹלָם.

אוּלָם כָּל בַּר דַּעַת, וּבִפְרָט זֶה הַמְנֻסֶּה בְּטִפּוּל עִם אֲנָשִׁים שֶׁכָּאֵלּוּ מֵבִין וְרוֹאֶה שֶׁאֵין פִּתְרוֹנוֹת הַפְּשׁוּטוֹת הַלָּלוּ שֶׁהִזְכַּרְנוּ נִתָּנִים לְיִשּׁוּם בְּדֶרֶךְ שִׂכְנוּעַ שִׂכְלִי וְהֶגְיוֹנִי בִּלְבַד, שֶׁכֵּן הֵיאַךְ תְּשַׁכְנֵעַ לְזֶה שֶׁמְּפַחֵד וְדוֹאֵג מֵהַבָּאוֹת כְּדֵי שֶׁלֹּא יִפְחַד הֲלֹא יֹאמַר לְךָ, וְלָכְאוֹרָה בְּצֶדֶק, בֹּא וְתִרְאֶה, הֲרֵי הָעוֹלָם מָלֵא פְּגָעִים רָעִים, כָּל יוֹם מִתְחַדְּשִׁים צָרוֹת וּפֻרְעָנֻיּוֹת כָּאֵלֶּה וְכָאֵלֶּה, וְהֵיאַךְ לֹא אֶפְחַד?

וּכְמוֹ כֵן הַמְדַבֵּא יֹאמַר לְךָ, הֵיאַךְ תְּשַׁכְנֵעַ אוֹתִי שֶׁהָעוֹלָם הוּא טוֹב וְיָפֶה? תִּרְאֶה כַּמָּה רַע יֵשׁ בָּעוֹלָם, כַּמָּה אֲנָשִׁים סוֹבְלִים וּמְיַסָּרִים, בְּכָל מִינֵי סֵבֶל וְיִסּוּרִים, רְאֵה כַּמָּה פֻּרְעָנֻיּוֹת אַכְזָרִיּוֹת יֵשׁ בָּעוֹלָם, כַּמָּה אֲנָשִׁים רָעִים וְאַכְזָרִים בָּעוֹלָם, לֹא אִכְפַּת לְאֶחָד מֵהַשֵּׁנִי, אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ חַיִּים בְּלָעוֹ, וְזֶה עוֹלָם יָפֶה? וְזֶה עוֹלָם טוֹב?

וְכֵן זֶה הַסּוֹבֵל מִתַּדְמִית עַצְמִית נְמוּכָה חֹסֶר בִּטָּחוֹן עַצְמִי, חֹשׁ בְּעַצְמוֹ שֶׁאֵינוֹ שָׁוֶה כְּלוּם, לֹא מְסֻגָּל לְכְלוּם, לֹא מְסֻגָּל לְהַצְלִיחַ בְּשׁוּם תְּחוּם בַּחַיִּים בְּלִמּוּד אוֹ בְּמִקְצוֹעַ, מְפַחֵד לְדַבֵּר בִּפְנֵי אֲנָשִׁים, מְפַחֵד לְהַבִּיעַ דַּעְתּוֹ בְּשׁוּם דָּבָר, שֶׁכֵּן תְּחוּשָׁתוֹ מִי יִתְיַחֵס אֵלַי הֲרֵי אֲנִי מֻשְׁלָל מִכָּל דֵּעָה נְכוֹנָה, וּמִכָּל עֵרֶךְ מוּל הַחֶבְרָה, הֵיאַךְ תְּשַׁכְנֵע לְזֶה שֶׁהוּא כֵּן שָׁוֶה, וְהוּא בַּעַל עֵרֶךְ עָצוּם, וְהוּא כֵּן מְסֻגָּל וְכֵן יָכוֹל, וַאֲפִלּוּ בַּבְּעָיָה הַקָּשָׁה וְהַנִּפּוֹצָה הַקְּרוּיָה "כְּפִיָּתִיּוּת", הֵיאַךְ תְּשַׁכְנֵע לְזֶה הַנִּכְפֶּה וְנִשְׁלָט תַּחַת עֹמֶס מַחְשָׁבוֹת הַכּוֹפוֹת אוֹתוֹ לַחֲשָׁשׁוֹת מְסֻיָּמוֹת לְהַפְסִיק מַעֲתָּה מִלַּחֲשֹׁשׁ לָהֶם.

וּבְכֵן יִשְׁאַל הַשּׁוֹאֵל מַה בָּאנוּ בְּסִפְּרֵנוּ זֶה לְהוֹסִיף, וְכִי חָסֵר פְּסִיכוֹלוֹגִים מִקְצוֹעִיִּים הַיּוֹדְעִים לִשְׁטֹחַ בְּשִׂיחוֹת אֶת רֹאשׁ הַמְּטַפֵּל, וּבְכֹחַ מְנֻסִּים לְהַבְרֹאתוֹ, וְכִי חָסֵר פְּסִיכִיאַטְרִים שֶׁבְּיָדָם תְּרוּפוֹת מִינִים מִמִּינִים שׁוֹנִים, וְאִם כֵּן מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ בְּעָיַת נָפֶשׁ יֵלֵךְ אֶצְלָם, וּכְמוֹ כֵן חוֹלֶה שֶׁכַּאֲשֶׁר חַשׁ בְּחֹלִי הוֹלֵךְ לְרוֹפֵא, וּמַה יֵּשׁ לָנוּ לְהוֹסִיף בְּנוֹשֵׂא זֶה.

בְּסִפְּרֵנוּ זֶה בָּאנוּ לְהַסְבִּיר שֶׁנִּתָּן לִפְתֹּר אֶת בְּעָיוֹת הַנָּפֶשׁ בְּדֶרֶךְ הַתּוֹרָה! וְלֹא רַק שֶׁנִּתָּן לִפְתֹּר אֶת בְּעָיוֹת הַנָּפֶשׁ בְּדֶרֶךְ הַתּוֹרָה אֶלָּא יֶתֶר עַל כֵּן, אֵין יוֹתֵר טוֹב מִדֶּרֶךְ הַתּוֹרָה לָגֶשֶׁת לִפְתֹּר בְּעָיוֹת נָפֶשׁ וְלֹא רַק לְאֵלּוּ שֶׁמִּתְמוֹדְדִים בְּסִבְלָם, וְלֹא הֻצְרְכוּ לִתְרוּפוֹת וְטִפּוּלִים, אֶלָּא אַף אֵלּוּ שֶׁמְּטֻפָּלִים כְּבָר עִם תְּרוּפוֹת, יוּכְלוּ לְהָקֵל עַל עַצְמָם מְאֹד אֶת חֳלָיָם בְּכֹחַ שֶׁיִּגְּשׁוּ לִפְתְרוֹן בְּעָיָתָם בְּדֶרֶךְ הַתּוֹרָה וְכַאֲשֶׁר עִמָּהּ יַעַבְדוּ בְּאֹפֶן מַתְמִיד, אָז יִרְאוּ שֶׁאֵין כְּמוֹהָ לְהוֹעִיל וּלְהַצִּיל, וּמִנְּסָיוֹן רַב, יַצְלִיחוּ אַף לְחִיּוֹת אֶת חַיֵּיהֶם לְלֹא תְּרוּפוֹת כְּלָל.

כְּשֶׁאָדָם צָמוּד לְעִקְרֵי וְיסוֹדוֹת הָאֱמוּנָה, וּמַפְנִים הוּא לְעַצְמוֹ כַּמָּה וְכַמָּה יְסוֹדוֹת מֵעִקְרֵי הָאֱמוּנָה - יִמְצָא תְּשׁוּבָה לְכָל בְּעָיוֹת הַחַיִּים, וּנְבָאֵר.

הַתּוֹרָה מְלַמֶּדֶת אוֹתָנוּ: שֶׁכָּל יְהוּדִי הִנּוֹ בֵּן יָחִיד שֶׁל בּוֹרֵא עוֹלָם, חָשׁוּב הוּא אֵצֶל הַבּוֹרֵא, יֵשׁ לַבּוֹרֵא עִנְיָן אִתּוֹ, יֵשׁ לַבּוֹרֵא עִנְיָן חָשׁוּב מִכָּל מִלְּיָה שֶׁל טוֹבָה שֶׁל יְהוּדִי, מִכָּל מִצְוָה

שֶׁלּוֹ, מִכָּל חֶסֶד שֶׁלּוֹ. לְכָל יְהוּדִי תַּפְקִיד מְשֻׁלָּו, אֵין אֶחָד יָכוֹל לְבַצֵּעַ אֶת תַּפְקִידוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ, וַאֲפִלּוּ הַצַּדִּיק הַגָּדוֹל לֹא יוּכַל לְבַצֵּעַ תַּפְקִידוֹ שֶׁל הָאִישׁ הַפָּשׁוּט בְּיוֹתֵר, כָּךְ שֶׁאֵין מָקוֹם לְחֹסֶר בִּטָּחוֹן עַצְמִי אוֹ לְתַדְמִית עַצְמִית לְקוּיָה.

וְאַדְרַבָּא, עַל כָּל יְהוּדִי לְרוֹמֵם וּלְכַבֵּד אֶת עַצְמוֹ, וְלָחוּשׁ אֶת מְכֻבָּדוּתוֹ כְּבֶן מְלָכִים מַמָּשׁ, וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲזַ"ל: "כָּל יִשְׂרָאֵל בְּנֵי מְלָכִים הֵם", וְנֶאֱמַר: "בָּנִים אַתֶּם לַה' אֱלֹהֵיכֶם". וְאַף לְמָדוּנוּ חֲזַ"ל לְהַחֲשִׁיב הָאָדָם אֶת עַצְמוֹ בְּקִיצוֹנִיּוּת שֶׁאֵין כָּמוֹהָ, וְכָךְ אָמְרוּ: לְעוֹלָם יֹאמַר אָדָם בִּשְׁבִילִי נִבְרָא הָעוֹלָם, וּלְכָךְ נִבְרָא אָדָם הָרִאשׁוֹן יְחִידִי וְלֹא נִבְרְאוּ ב' אוֹ ג' בְּנֵי אָדָם יַחַד, לְלַמֶּדְנוּ שֶׁכָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ כְּדַאי הוּא לְהִבָּרֵאת בִּשְׁבִיל אָדָם אֶחָד, וּכְמוֹ שֶׁהֶאֱרִכְנוּ בָּזֶה לְקַמָּן בְּשִׂיחָה אֲרֻכָּה בְּנוֹשֵׂא תְּחוּשַׁת הַמְכֻבָּדוּת, שֶׁיֵּשׁ לְחוּשׁ אוֹתָהּ בְּכָל מַצָּב בּוֹ הָאָדָם נִמְצָא, בֶּן מֶלֶךְ לְעוֹלָם הוּא בֶּן מֶלֶךְ, וְאִם כֵּן, מֵאַחַר וּמְכֻבָּד וְיָקָר אֲנִי אֵצֶל הַבּוֹרֵא, בְּוַדַּאי שֶׁיַּעֲשֶׂה הוּא הַכֹּל לְהַצְלָחָתִי, וְאֵין שׁוּם הִנָּיוֹן לְדָאֲגָה וּלְפַחַד פֶּן אֲדָחֶה מִתַּפְקִידִי שֶׁהִטִּיל עָלַי הַבּוֹרֵא שֶׁבּוֹ אֶזְכֶּה לְחַיֵּי נֶצַח, וְאַף אִם מָעַדְתִּי בְּתַפְקִידִי, וְיִתְּכֵן וּבְשֶׁל כָּךְ נוֹהֵג בִּי הַבּוֹרֵא בְּמִדַּת הַדִּין הַקָּשָׁה, אֵין זֶה בְּמַטָּרָה לְאַבְּדֵנִי חַס וְחָלִילָה, לֹא יַעֲלֶה זֹאת עַל הַדַּעַת וְהַהִגָּיוֹן, אֶלָּא בְּמַטָּרָה לְהָאִיר לִי אֶת דֶּרֶךְ הַחַיִּים, וְאִם רַק אֵדַע הֵיאַךְ לְקַבֵּל אֶת הַנְהָגָתוֹ בַּמַּחְשָׁבָה הַנְּכוֹנָה, אֶהְיֶה מְאֻשָּׁר וּמַצְלִיחַ.

הַתּוֹרָה מְלַמֶּדֶת אוֹתָנוּ: שֶׁהַבּוֹרֵא הוּא טוֹב, וְרַק טוֹב, וְכָל מִדּוֹתָיו וְהַנְהָגוֹתָיו הֵמָּה י"ג מִדּוֹת שֶׁל רַחֲמִים, וְלָעָתִיד אָכֵן יִתְגַּלֶּה שֶׁה' אֶחָד וּשְׁמוֹ - כְּלוֹמַר הַנְהָגָתוֹ אַף הִיא אַחַת בְּלִבַּד רַק טוֹב, הַבּוֹרֵא אִכְפַּתִי מֵהַבְּרִיּוֹת, צַר לוֹ בְּצָרָתָם, כּוֹאֵב הוּא אֶת כְּאֵבָם, כָּךְ שֶׁיֵּשׁ תָּמִיד לְקַוּוֹת לְטוֹב מִמֶּנּוּ בְּכָל מַצָּב, שֶׁכֵּן בְּכָל מַצָּב בּוֹ הָאָדָם נָתוּן בֵּין בְּמַצָּב שֶׁל יְרִידָה בַּחֹמֶר וּבֵין בִּירִידָה בָּרוּחַ, לְעוֹלָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא חָרֵד לְגוֹרָלוֹ שֶׁל זֶה וְחוֹשֵׁב מַחְשָׁבוֹת הֵיאַךְ לֹא יַדַּח מִמֶּנּוּ שׁוּם נֶפֶשׁ מִיִּשְׂרָאֵל.

הַתּוֹרָה מְלַמֶּדֶת אוֹתָנוּ: שֶׁהַחַיִּים מְלֵאִים עֵרֶךְ, הַחַיִּים בְּעוֹלָמֵנוּ הִנָּם הֲכָנָה לִקְרַאת עוֹלָם טוֹב וְנִצְחִי לִנְשָׁמַת הָאָדָם, הָאָדָם הֲרֵי מֶרְכָּב מִגּוּף וְנֶפֶשׁ, הַגּוּף כָּלֶה וּמִתְבַּלֶּה בַּקֶּבֶר, אוּלָם הַנְּשָׁמָה הִיא נִצְחִית, וּמִתְעַנֶּגֶת בָּעֲנָגִים אֵין קֵץ וְלָנֶצַח, וְעוֹלָמֵנוּ זֶה נוֹעָד לְהַכְשִׁיר אֶת הַנְּשָׁמָה לַטּוֹב הַנִּצְחִי הַזֶּה, וְאֻכַן כְּדַאי לְאָדָם סְבָלוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה עַל מְנַת שֶׁיְּכֻשַּׁר וְיִזָּכֶה לְעֹנֶג נִצְחִי וַאֲמִתִּי בְּעוֹלָם הַנְּשָׁמוֹת שֶׁאֵין עֹנֶג אֲמִתִּי וְנִצְחִי כָּמוֹהוּ.

הַתּוֹרָה מְלַמֶּדֶת אוֹתָנוּ: שֶׁהַקֶּשֶׁר בֵּין הַנִּבְרָא לַבּוֹרֵא הוּא אָדוּק, וְנִתָּן לְמַמְּשׁוֹ בְּכָל עֵת, זְכוּתוֹ הַמְּלֵאָה שֶׁל הַנִּבְרָא לְשׁוֹחֵחַ וּלְהִתְקַשֵּׁר לְבוֹרְאוֹ בְּכָל עֵת וּבְכָל מָצָב בּוֹ הוּא נָתוּן, וְכִי הַבּוֹרֵא מִשְׁתַּעְשֵׁעַ בְּקִרְיאַת הַנִּבְרָא אֵלָיו, בְּבַקָּשׁוֹתָיו וּבְתְחִנּוֹתָיו אֵלָיו, לְעוֹלָם אֵין הַבּוֹרֵא

קֵץ בַּנִּבְרָא, וְאַף שֶׁיְּנַדֵּד בִּתְחִנּוֹתָיו כָּל הַיּוֹם כֻּלּוֹ. וְהַקְּרִיאָה לַה', נְתוּנָה הִיא לְכָל אָדָם בַּשָּׂפָה שֶׁלּוֹ בַּלָּשׁוֹן הָרְהוּטָה שֶׁרָגִיל הוּא בָּהּ.

הַתּוֹרָה מְלַמֶּדֶת אוֹתָנוּ: שֶׁאֵין סִבָּה לְיֵאוּשׁ וּלְעַצְבוּת בָּעוֹלָם, שֶׁכֵּן הַבּוֹרֵא חָפֵץ חֶסֶד הוּא, שׁוֹקֵד הוּא יוֹם וְלַיְלָה - לֹא יָנוּם וְלֹא יִישַׁן הֵיאַךְ לְהָבִיא אֶת בְּרִיּוֹתָיו לְדֶרֶךְ הַטּוֹב, וְאַף שֶׁנּוֹהֵג הוּא בְּדֶרֶךְ דִּין קָשָׁה, הָעִקָּר הֲלֹא הַמַּטָּרָה, גַּם רוֹפֵא יִתָּכֵן שֶׁנּוֹהֵג הוּא בְּדֶרֶךְ קָשָׁה, אוּלָם מֵאַחַר וּמַטָּרָתוֹ לְרַפֹּאת, נִקְרָא הוּא עַל שֵׁם מַטָּרָתוֹ, כְּמוֹ כֵן הַבּוֹרֵא נִקְרָא עַל שֵׁם מַטָּרָתוֹ, רַב חֶסֶד!

הַתּוֹרָה מְלַמֶּדֶת אוֹתָנוּ: שֶׁיֵּשׁ תִּקּוּן לַמְעָוֻת שֶׁקִּלְקֵל הָאָדָם, וּבְהַבָּעַת חֲרָטָה וְקַבָּלָה עַל הֶעָתִיד לְהִשְׁתַּדֵּל לַעֲשׂוֹת אֶת אֲשֶׁר בְּכֹחוֹ, מוֹחֵק הָאָדָם אֶת כָּל שִׁטְרֵי חוֹבוֹתָיו שֶׁיֵּשׁ לְבוֹרְאוֹ עָלָיו, וְלֹא עוֹד אֶלָּא אַף מִתְקַבֵּל הוּא בִּתְשׁוּבָתוֹ בְּחִבָּה וְאַהֲבָה וְכָל הַשְּׁעָרִים נִפְתָּחִים לְפָנָיו, וְאֻפְלוּ שֶׁחָטָא הָאָדָם בַּחֲטָאִים נוֹרָאִים, וְאֵין עָוֹן שֶׁאֵין לוֹ תִּקּוּן וּתְשׁוּבָה, רַק כָּאן בְּעוֹלָמֵנוּ יֶשְׁנָהּ אֶפְשָׁרוּת בְּחֶסֶד וּבַחֲנִינָה לָצֵאת מֵחֶשְׁבּוֹנוֹת מְסֻבָּכִים שֶׁחָטָא בָּהֶם הָאָדָם, טֶרֶם יֶחְשְׁכוּ כּוֹכְבֵי נִשְׁפּוֹ שֶׁל הָאָדָם יֵשׁ בְּיָדוֹ לְתַקֵּן הַכֹּל.

**הַתּוֹרָה מְלַמֶּדֶת אוֹתָנוּ: דַּרְכֵי חַיִּים לָסוּר מִמּוֹקְשֵׁי מָוֶת, וּנְבָאֵר.**

אָדָם הוֹלֵךְ לְפִסְיכוֹלוֹגִים, מְיַעֲצִים לוֹ לְטַיֵּל בִּמְקוֹמוֹת שֶׁבָּהֶם הָאָדָם יָכוֹל חָלִילָה לְהִכָּשֵׁל בַּעֲבֵרָה, לְהִסְתַּכֵּל בִּמְקוֹמוֹת שֶׁהַתּוֹרָה אָסְרָה, וְלֹא יָדְעוּ אֵלּוּ שֶׁמְּרַפְּאִים הֵמָּה אֶת הַחוֹלֶה בְּסִבַּת הַמַּחֲלָה, הֱיִתָּכֵן שֶׁתַּעֲלֶה רְפוּאָה לְמַכָּתוֹ?! הֲלֹא כָּל בְּרִיאוּת הַנֶּפֶשׁ שֶׁל הָאָדָם תְּלוּיָה בִּשְׁמִירַת הַתּוֹרָה, כְּשֶׁהָאָדָם פּוֹרֵשׁ מִדֶּרֶךְ הַתּוֹרָה אֵין סַכָּנָה כְּסַכָּנָתוֹ, וְאָמְרוּ חֲז"ל: אֵין מִתְרַפְּאִין לֹא בַּעֲבוֹדָה זָרָה וְלֹא בְּגִלּוּי עֲרָיוֹת.

הַתּוֹרָה מְלַמֶּדֶת אוֹתָנוּ: שֶׁיֵּשׁ לִשְׂמֹחַ בְּכָל מְצָוָה וּמִצְוָה כְּמוֹצֵא שָׁלָל רַב, וּכְדַאי לָאָדָם לְחָיוֹת בְּאֵיזֶה צוּרַת חַיִּים שֶׁיִּחְיֶה בְּטוּב אוֹ בְּרַע, וְהָעִקָּר שֶׁיִּזְכֶּה בַּחַיִּים הַלָּלוּ לַעֲשׂוֹת מִצְוָה, לוֹמַר בְּרָכָה, לִלְמֹד תּוֹרָה, לְהִתְפַּלֵּל, אֵין כְּמוֹ הַתּוֹרָה שֶׁלָּנוּ שֶׁמְּלַמֶּדֶת אוֹתָנוּ יַקְרוּת הַחַיִּים, יַקְרוּת הָאָדָם, עֶרֶךְ אֵין סוֹפִי לְכָל מִצְוָה וּמִצְוָה שֶׁיַּעֲשֶׂנָּה הָאָדָם, שֶׁכֵּן אַף בְּמִצְוָה קַלָּה זוֹכֶה הָאָדָם לְעֹנֶג נִצְחִי.

הַתּוֹרָה מְלַמֶּדֶת אוֹתָנוּ: לְקַיְּמָהּ בְּדַרְכֵי נֹעַם, וְכָל כְּפִיָּה וּכְפִיָּה שֶׁנִּשְׁלָט בָּהּ הָאָדָם שֶׁלֹּא בְּדַרְכֵי נֹעַם לְקַיֵּם מִצְוֹות - אֵין זוֹ דֶּרֶךְ נְכוֹנָה, וְלָכֵן כְּשֶׁאָדָם מַחֲלִיט לָקַחַת אֶת הַתּוֹרָה לְמוֹרֶה דַּרְכּוֹ, מַצְלִיחַ לָסוּר מִכָּל מִינֵי מוֹקְשֵׁי מָוֶת שֶׁטּוֹמֵן לוֹ הַיֵּצֶר וַאֲפִלּוּ בְּקִיּוּם הַמִּצְוֹות כַּאֲשֶׁר מְפַתֶּהוּ לְקַיְּמָם בְּלַחַץ וּבִכְפִיָּה, שֶׁכֵּן תּוֹרָתֵנוּ מְיֻעֶדֶת לִחְיוֹת בָּהּ וְלֹא לָמוּת בָּהּ.

הַתּוֹרָה מְלַמֶּדֶת אוֹתָנוּ: לִשְׁמֹעַ בְּקוֹל חֲכָמִים וּבַעֲלֵי תּוֹרָה אֲמִתִּיִּים, וְלֹא לָסוּר מֵאֲמִירָתָם יָמִין אוֹ שְׂמֹאל, וּבְכָךְ נִצָּל הָאָדָם מִכָּל מִינֵי הַשְׁעָרוֹת וּסְבָרוֹת עַצְמִיּוֹת, מִכָּל מִינֵי בִּלְבּוּלִים

וּסְפֵקוֹת, מִכָּל מִינֵי מְצוּקוֹת נֶפֶשׁ שֶׁלִּכְאוֹרָה בָּאִים לוֹ מִכֹּחַ תּוֹרָה, שֶׁהֲרֵי לֹא מְעַט הַיֵּצֶר בָּא מִכֹּחַ הַתּוֹרָה לְבַלְבְּלוֹ וּלְסַבְּכוֹ לָאָדָם, וְרַק הַשּׂוֹמֵעַ בְּקוֹל הַחָכָמִים הוּא זֶה שֶׁמַּצְלִיחַ לְיַשֵּׁר לְעַצְמוֹ אֶת דַּרְכּוֹ וּלְהַשְׁקִיט אֶת סַעֲרַת רוּחוֹ, מִפְּנֵי אֵיזוֹ רוּחַ שֶׁתִּהְיֶה.

וְעַל כָּךְ בָּאנוּ בְּסִפְרֵנוּ זֶה לְבָאֵר הֵיאַךְ בְּתוֹרָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה שֶׁהִיא סַם חַיִּים, וְכַנֶּאֱמַר (משלי ג, ח): "רִפְאוּת תְּהִי לְשָׁרֶךָ וְשִׁקּוּי לְעַצְמוֹתֶיךָ" - נִתַּן לִפְתֹּר אֶת בְּעָיוֹת וְסִבְלֵי הַנֶּפֶשׁ לִגְוָנֵיהֶם, וּלְפָחוֹת לְהַגִּיעַ לַהֲקַלָּה מַשְׁמָעוּתִית בְּאֹפֶן שֶׁלֹּא תְּשַׁבֵּשׁ לְאָדָם אֶת תַּפְקִידוֹ בַּחַיִּים.

וַאֲנִי הַכּוֹתֵב, הִתְאַמַּצְתִּי בְּסִפְרִי זֶה לַעֲזֹר וּלְסַיֵּעַ לַכּוֹאֲבִים וְהַסּוֹבְלִים בְּנַפְשׁוֹתָם, אַחַר שֶׁרָאִיתִי אֶת הַפְּנִיּוֹת הָרַבּוֹת וְהַכּוֹאֲבוֹת שֶׁל רַבִּים וְטוֹבִים הַסּוֹבְלִים בְּנַפְשׁוֹתָם, וּתְפִלָּתִי לַה' שֶׁיִּהְיוּ דְּבָרַי אֲלָה לְהוֹעִיל, וּלְהָשִׁיב אֶת הָרוֹגַע לַנֶּפֶשׁ הַנִּכְאָה.

וּבְעֶצֶם זֶהוּ סֵפֶר שֵׁנִי שֶׁזִּכַּנִי ה' לְהוֹצִיאוֹ בְּנוֹשֵׂא זֶה שֶׁל בְּעָיוֹת הַנֶּפֶשׁ, אֶת הָרִאשׁוֹן קְרָאתִיו בְּשֵׁם "יְשׁוּעַת יִשְׂרָאֵל" וְהוּפַץ בְּעַשָּׂרוֹת אֲלָפִים וּבְכַמָּה מַהֲדוּרוֹת מְשֻׁפָּרוֹת. וְעַתָּה בְּחֶלֶק שֵׁנִי זֶה, בָּא אֲנִי בְּתוֹסֶפֶת מְרֻבָּה וַחֲשׁוּבָה, וּבְעוֹד עֵצוֹת וְרַעֲיוֹנוֹת נוֹסָפוֹת, שֶׁנִּתְוַסְּפוּ לִי מֵהַנִּסָּיוֹן הָרַב לְצַעֲרִי עִם מֵאוֹת שֶׁפָּנוּ אֵלַי בִּבְעָיוֹת נַפְשׁוֹתָם, וַאֲקֻוָּה שֶׁבְּכֻלָּם שֶׁהָיְתָה תּוֹעֶלֶת רַבָּה מִסִּפְרִי הָרִאשׁוֹן, כֵּן תִּהְיֶה תּוֹעֶלֶת רַבָּה מִסִּפְרִי זֶה. הַתְּגוּבוֹת הָרַבּוֹת שֶׁקִּבַּלְתִּי מִסִּפְרִי הַקּוֹדֵם זֶה מַה שֶּׁעוֹדְדַנִי וְהִמְרִיצַנִי לִכְתֹּב סֵפֶר זֶה בִּרְאוֹתִי עַד כַּמָּה בְּכֹחַ הַתּוֹרָה וְהָאֱמוּנָה לְהָשִׁיב אֶת הַנֶּפֶשׁ וּלְהַחְיוֹתָהּ בְּאֹפֶן חָזָק וְיַצִּיב, כְּמוֹ שֶׁבָּרוּךְ ה' הוֹכַחְתִּי זֹאת בְּסִפְרִי הָרִאשׁוֹן כֵּן אָבוֹא לְהוֹכִיחַ זֹאת בְּיֶתֶר שְׂאֵת בְּסִפְרִי זֶה בְּסִיַּעְתָּא דִּשְׁמַיָּא.

## פרק א - חביבין הן היסורין

### שהיו מחבבים את הצרות

(שבת יג, ע"ב)

כְּשֶׁפּוֹקְדִים אוֹתָנוּ צָרוֹת וַאֲסוֹנוֹת, וּבִפְרָט כַּאֲשֶׁר קָדְמוּ לָהֶם לְאוֹתָם צָרוֹת תְּפִלּוֹת, סְלִיחוֹת, צְדָקוֹת, קַבָּלוֹת, בְּרִאוֹתֵנוּ שֶׁלֹּא נַעֲנִינוּ עִם כָּל אוֹתָם הַהִשְׁתַּדְּלֻיּוֹת, תְּחוּשָׁתֵנוּ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נֶעֱלָם מֵאִתָּנוּ, הִסְתַּתֵּר, וְלֹא חָשׁ לְהִתְיַחֵס אֵלֵינוּ, וְהִנֵּה הָעֲבָדָא שֶׁעִם כָּל הַצִּפִּיּוֹת לְתִקְוָה טוֹבָה, הַגְּזֵרָה בָּצְעָה.

אוּלָם מָה הָאֱמֶת?

בַּגְּמָרָא (שבת יג ע"ב) מוּבָא: תָּנוּ רַבָּנָן, מִי כָּתַב מְגִלַּת תַּעֲנִית? [מְגִלַּת תַּעֲנִית כָּתוּב בָּהּ הַיָּמִים שֶׁנַּעֲשׂוּ בָּהֶם נִסִּים לְיִשְׂרָאֵל וְשֶׁעַל כֵּן אֵין לְהִתְעַנּוֹת בְּיָמִים אֵלּוּ] חֲנַנְיָה בֶּן חִזְקִיָּה וְסִיעָתוֹ שֶׁהָיוּ מְחַבְּבִין אֶת הַצָּרוֹת, אָמַר רשב"ג אַף אָנוּ מְחַבְּבִין אֶת הַצָּרוֹת.

## הצרות והישועה מהם - אין כמותם להפעיל ולרגש את הנפש לה'

וְיֵשׁ לְהָבִין מַדּוּעַ נֶאֱמַר בַּגְּמָרָא שֶׁהָיוּ מְחַבְּבִין אֶת הַצָּרוֹת, וַהֲלֹא מְדֻבָּר בְּיָמִים שֶׁנַּעֲשׂוּ בָּהֶם נִסִּים וְשֶׁאֵין לְהִתְעַנּוֹת בָּהֶם מִפְּנֵי הַנִּסִּים שֶׁנַּעֲשׂוּ בָּהֶם, וְהָיָה צָרִיךְ לוֹמַר שֶׁהָיוּ מְחַבְּבִין אֶת "הַהוֹדָאוֹת".

אוּלָם מַסְבִּיר רַשִׁ"י - מְחַבְּבִין אֶת הַצָּרוֹת: שֶׁנִּגְאָלִין מֵהֶן וְהַנֵּס חָבִיב עֲלֵיהֶן לְהַזְכִּירוֹ לְשֶׁבַח שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

כְּלוֹמַר, חִבְּבוּ אֶת הַצָּרוֹת שֶׁכֵּן רַק בְּאֶמְצָעוּתָן יֵשׁ מְצִיאוּת נִכֶּרֶת הַמְחַיֶּבֶת לְהַזְכִּיר אֶת הַבּוֹרֵא לְשֶׁבַח, שֶׁכֵּן רַק בְּאֶמְצָעוּת הַצָּרוֹת מִתְקַיֵּם הַמֻּשָּׂג "נֵס", שֶׁכֵּן אֵין נֵס שֶׁלֹּא קָדְמָה לוֹ צָרָה, וְלָכֵן הָיוּ אוֹהֲבִים אֶת הַצָּרוֹת לְפִי שֶׁכַּאֲשֶׁר נִגְאָלִין מֵהֶם וְנַעֲשֶׂה לָהֶם נֵס מַזְכִּירִין אֶת הַבּוֹרֵא לְשֶׁבַח.

שֶׁכֵּן אֵינוֹ דּוֹמֶה הוֹדָאַת אָדָם הַבָּרִיא שֶׁבְּרִיאוּתוֹ מַתְמֶדֶת לְחוֹלֶה שֶׁקָּם מֵחָלְיוֹ וְנִהְיָה בָּרִיא, שֶׁזֶּה הָאַחֲרוֹן בְּוַדַּאי הוֹדָאָתוֹ לַה' הִיא בְּרָכָה יוֹתֵר מֵעֹמֶק לִבּוֹ, וְאֵינוֹ דּוֹמֶה זוּג שֶׁזּוֹכִים לְבָנִים בְּדֶרֶךְ טִבְעִית לְאֵלּוּ שֶׁהָיוּ חֲשׁוּכֵי בָּנִים שָׁנִים רַבּוֹת וּלְבַסּוֹף נִפְקְדוּ שְׁאֵלּוּ בְּוַדַּאי הוֹדָאָתָם לַה' פִּי כַּמָּה מֵעֹמֶק לֵב. וּבְדוֹמֶה לָזֶה אָמְרוּ חֲז"ל: "מִפְּנֵי מָה הָאִמָּהוֹת עֲקָרוֹת הָיוּ? מִפְּנֵי שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְאַוֶּה לִתְפִלָּתָן שֶׁל צַדִּיקִים" וְאַף שֶׁוַּדַּאי הַצַּדִּיקִים מִתְפַּלְּלִים לַה' גַּם בְּלֹא צָרוֹת, אוּלָם אֵינָהּ דּוֹמָה תְּפִלָּה מִתּוֹךְ צָרָה לִתְפִלָּה מִתּוֹךְ שַׁלְוָה, וַאֲפִלּוּ גַּבֵּי צַדִּיקִים עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה לְגַבֵּי כָּל אָדָם, זֶהוּ דִּיּוּקוֹ שֶׁל הגר"ז לְוִינְשְׁטֵיין זַצַ"ל וּלְעִנְיֵנֵנוּ הַצָּרוֹת הֵמָּה שֶׁגּוֹרְמוֹת שֶׁכְּשֶׁיָּבוֹא הַנֵּס יְזַכִּירוּהוּ אֶת הַבּוֹרֵא לְשֶׁבַח, לְהִתְבּוֹנֵן בַּחֲסָדָיו, בְּרַחֲמָיו, בְּאַהֲבָתוֹ לְעַמּוֹ, וְאֵין כְּמוֹתָן לְהַפְעִיל וּלְרַגֵּשׁ אֶת הַנֶּפֶשׁ לַה', וְלָכֵן יֵשׁ לְחַבְּבָן.

וּכְמוֹ שֶׁדָּרְשׁוּ חֲז"ל עַל הַפָּסוּק (מיכה ז, ח) "כִּי נָפַלְתִּי קָמְתִּי ה' אוֹר לִי". אִלְמָלֵי נָפַלְתִּי לֹא קָמְתִּי, יֵשׁ לְחַבֵּב אֶת הַנְּפִילָה, שֶׁכֵּן אִלְמָלֵי הִיא לֹא שַׁיָּךְ קִימָה, שֶׁכֵּן אֵין קִימָה לְלֹא נְפִילָה שֶׁקְּדָמָה לָהּ, וּכְדַאי הוּא לִפֹּל עַל מְנָת לָחוּשׁ אֶת הַקִּימָה וּלְהוֹדוֹת עָלֶיהָ לַה' מֵעֹמֶק הַלֵּב. וְלָכֵן צִיְּנָה הַגְּמָרָא שֶׁחֲנַנְיָה בֶּן חִזְקִיָּה וְסִיעָתוֹ הָיוּ מְחַבְּבִין אֶת הַצָּרוֹת, וְכֵן אָמַר רשב"ג: אַף אָנוּ מְחַבְּבִין אֶת הַצָּרוֹת וְלֹא נֶאֱמַר שֶׁהָיוּ מְחַבְּבִין אֶת "הַהוֹדָאוֹת" שֶׁכֵּן מֵחוֹבָתֵנוּ לְהוֹדוֹת גַּם מִבְּלִי שֶׁתִּקְדֵּם צָרָה, אוּלָם עִקַּר הַהוֹדָאָה מֵעֹמֶק הַלֵּב הִיא כַּאֲשֶׁר קָדְמָה לָהּ צָרָה.

בְּסִפְרֵנוּ זֶה נַעֲסֹק גַּם בְּיִסּוּרֵי הַנֶּפֶשׁ כַּחֲרָדוֹת וְדִכְאוֹנוֹת, וְכִיְּדוּעַ שֶׁמַּצְבִּים אֵלּוּ חוֹלְפִים עַל הָאָדָם הֶלּוֹךְ וְשׁוֹב, וְהָאָדָם רוֹאֶה בְּחוּשׁ אֶת הַצָּרָה וְהַיְשׁוּעָה וְיִתְּכֵן אַף כַּמָּה פְּעָמִים בַּיּוֹם, שֶׁכֵּן נִתְקָף הוּא בַּחֲרָדָה לִזְמַן מָה עַד שֶׁנִּרְגָּע וְשָׁבָה אֵלָיו נַפְשׁוֹ, וּמַחוֹבָתֵנוּ לְהַאֲמִין שֶׁזּוּ בְּהַשְׁגָּחַת ה' הַפְּרָטִית מָתַי הַנֶּפֶשׁ תֶּחֱרַד, וְעַד כַּמָּה, וְעַד מָתַי, הַהִשְׁתַּדְּלוּת עַד כַּמָּה

תּוֹעִיל וְכַיּוֹצֵא. כָּךְ שֶׁמַּצָּב זֶה מַמָּשׁ מַמְחִישׁ לָאָדָם אֶת ה' וְהַשְׁגָּחָתוֹ לִרְאוֹת אֶת הַצָּרָה וְאֶת הַיְשׁוּעָה.

## דוד המלך אהב את מצבי הצרה והישועה

וְרָאִיתִי מַאֲמָר נִפְלָא בְּשֵׁם הַ"סַּבָּא מִקֶּלֶם" (כִּמְדֻמַנִי בְּאֶחָד מִסִּפְרֵי "אוֹר יְחֶזְקֵאל") עַל הַפְּסוּקִים בִּתְהִלִּים: אָהַבְתִּי כִּי יִשְׁמַע ה' אֶת קוֹלִי תַּחֲנוּנָי, כִּי הִטָּה אָזְנוֹ לִי וּבְיָמַי אֶקְרָא אֲפָפוּנִי חֶבְלֵי מָוֶת וּמְצָרֵי שְׁאוֹל מְצָאוּנִי צָרָה וְיָגוֹן אֶמְצָא וּבְשֵׁם ה' אֶקְרָא...

שֶׁכַּוָּנַת דָּוִד הַמֶּלֶךְ בְּאָמְרוֹ "אָהַבְתִּי..." הוּא עַל כָּל הַפְּסוּקִים שֶׁמַּזְכִּיר שָׁם. כְּלוֹמַר, אוֹמֵר דָּוִד הַמֶּלֶךְ, אָהַבְתִּי... שֶׁיִּשְׁמַע ה' קוֹלִי תַּחֲנוּנָי, אָהַבְתִּי... אֲפָפוּנִי חֶבְלֵי מָוֶת וּמְצָרֵי שְׁאוֹל מְצָאוּנִי, אָהַבְתִּי... צָרָה וְיָגוֹן אֶמְצָא וּבְשֵׁם ה' אֶקְרָא.

דָּוִד חִבֵּב וְאָהַב אֶת הַמַּצָּבִים שֶׁל הַצָּרוֹת שֶׁכֵּן בְּאֶמְצָעוּתָן הָיָה מַגִּיעַ לְהוֹדוֹת לַה' וּלְשַׁבְּחוֹ, וְלָכֵן אָהַב אֶת הַמַּצָּבִים הַמַּצְרִיכִים אוֹתוֹ לְצָעֹק לַה' וּכְשֶׁנּוֹשַׁע, חָפֵץ שׁוּב לְמַצָּב שֶׁל צָרָה כְּדֵי שֶׁמִּמֶּנּוּ יַגִּיעַ לְהוֹדָאָה לַה' בְּאֶמְצָעוּת הַנֵּס, וְכָךְ "חוֹזֵר חֲלִילָה" לְחַיּוֹת עִם מַצָּבִים שֶׁכָּאֵלּוּ כָּל יָמָיו.

## גם כאשר לא נושע האדם מצרתו ישנה חביבות לצרה

גַּם כַּאֲשֶׁר הָאָדָם לֹא נוֹשָׁע מִצָּרָתוֹ, יֶשְׁנָהּ חֲבִיבוּת לַצָּרָה, שֶׁכֵּן הַצָּרָה הִנָּהּ מִבְחַן הַתְּמִימוּת שֶׁל הָאָדָם, שֶׁכֵּן הֵיאַךְ יִבָּחֵן הָאָדָם הַאִם תְּמִים הוּא עִם ה', הַאִם רוֹאֶה הוּא אֶת ה' אֲמִין בְּכָל מַצָּב, אִם לֹא כַּאֲשֶׁר לֹא יְהַרְהֵר אַחֲרָיו גַּם בְּעִתּוֹת אַכְזָבָה וְצָרָה, וּמִבְחָן זֶה אֵין כָּמוֹהוּ לְגַדֵּל וּלְרוֹמֵם אֶת הָאָדָם. הַנֶּאֱמָנִים לַה' בֶּאֱמֶת אֵינָם רוֹאִים בְּצָרוֹתֵיהֶם שֶׁהַבּוֹרֵא כִּבְיָכוֹל נֶעְלָם מֵהֶם, לֹא חָשׁ לְצָרָתָם, חָלִילָה, אֶלָּא אַדְרַבָּא, רוֹאִים אֶת ה' שֶׁמִּתְלַבֵּשׁ בְּצָרָה וְיָגוֹן עַל מְנָת לְגַדְּלָם וּלְרוֹמְמָם בְּכָךְ שֶׁיִּבָּחֲנֵם בְּמִבְחַן הַתְּמִימוּת וְהָאֱמוּנָה בּוֹ, שֶׁזֶּה עִקַּר הַמִּבְחָן, כַּמּוּבָא בָּרַמְחַ"ל ("דעת תבונות" עמ' קפט) שֶׁבְּסוֹף הַיָּמִים מַעֲמִיק הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּעֵצָה לְהַסְתִּיר הַנְהָגָתוֹ בְּיוֹתֵר בְּהַנְהָגַת: "צַדִּיק וְרַע לוֹ רָשָׁע וְטוֹב לוֹ", וְזֹאת עַל מְנָת לְהַעֲצִים אֶת שְׂכָרָם שֶׁל הַתְּמִימִים בּוֹ, וְלֹא מְהַרְהֲרִים אַחֲרָיו גַּם כַּאֲשֶׁר הַנְהָגָתוֹ תְּמוּהָה בְּעֵינֵיהֶם, מֻקְשֶׁה בְּעֵינֵיהֶם, וְאַף סוֹתֶרֶת כִּבְיָכוֹל אֶת עִקְּרֵי הַדָּת, וְעִם כָּל זֶה יַאֲמִינוּ לוֹ שֶׁהַנְהָגָתוֹ בְּצֶדֶק וּבְאַהֲבָה.

**הצדיקים אוהבים את הצרות לפי שרואים בהם כמבחנים ואתגרים להתעלות.**

וְזֶהוּ שֶׁנֶּאֱמַר בִּתְהִלִּים (יא, ה):

"ה' צַדִּיק יִבְחָן וְרָשָׁע וְאֹהֵב חָמָס שָׂנְאָה נַפְשׁוֹ", וְלִכְאוֹרָה פָּסוּק זֶה אֵינוֹ כָּתוּב עַל אוֹתוֹ "מִשְׁקָל", שֶׁכֵּן הַהֵפֶךְ מִ"שׁוֹנֵא" - שֶׁנִּכְתַּב לְגַבֵּי אוֹהֵב חָמָס - הוּא "אוֹהֵב", וְאִם כֵּן הָיָה צָרִיךְ

הַפָּסוּק לוֹמַר: ה' צַדִּיק יֹאהֲבֶנּוּ, שֶׁכֵּן הוּא הֵפֶךְ מֵאוֹהֵב חָמָס שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ: "שֹׂנְאָה נַפְשׁוֹ", וְלָמָּה נֶאֱמַר ה' צַדִּיק יִבְחָן?

אוּלָם הַתְּשׁוּבָה, הַבְּטוּי לְאַהֲבַת הַצַּדִּיק הוּא הַמִּבְחָן, הֵיאַךְ מְבַטֵּא ה' אֶת אַהֲבָתוֹ לָאָדָם? כְּשֶׁבּוֹחֲנוֹ, שֶׁכֵּן הַמִּבְחָן הוּא אֶתְגָּר לַעֲלִיָּה, לְדַרְגָּה נוֹסֶפֶת, וְזֹאת עוֹשֶׂה ה' לְמִי שֶׁהוּא אוֹהֲבוֹ.

מִי שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹהֲבוֹ, חָפֵץ לְנַסּוֹתוֹ, וּבְכָךְ לַהֲרִימוֹ עַל נֵס, וּכְמוֹ גַּבֵּי אַבְרָהָם אָבִינוּ, נִסָּהוּ וּבְחָנוֹ בַּעֲשָׂרָה נִסְיוֹנוֹת וְעָמַד בְּכֻלָּן לְהוֹדִיעַ חִבָּתוֹ (כַּמּוּבָא בְּמִשְׁנָה אָבוֹת פֶּרֶק ה' מִשְׁנָה ג').

אִם כֵּן הַצַּדִּיקִים מַקְדִּימִים בִּרְאִיָּתָם הַטְּהוֹרָה לִרְאוֹת אֶת רַחְמָנוּתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּבָר מִזְּמַן שֶׁהַיִּסּוּרִים בָּאִים עֲלֵיהֶם, וְאֵינָם מַמְתִּינִים לִרְאוֹת אֶת חֶסְדָּיו רַק בַּיְשׁוּעוֹת וּבַנִּסִּים, אֶלָּא כְּבָר בַּצָּרוֹת צוֹפִים הֵמָּה עָמֹק בֶּאֱמוּנָתָם לִרְאוֹת שָׁם אֶת רַחְמָנוּתוֹ יִתְבָּרַךְ הֶחָפֵץ לְגַדְּלָם וּלְרוֹמְמָם.

## אותו הבורא הנכר ברחמנותו בנסים הגלויים, הוא נשאר באותה רחמנות גם בעדן מדת הדין הקשה

וְזוֹ עֲבוֹדָתֵנוּ לִרְאוֹת אֶת ה' בְּמִלֹּא "י"ג מִדּוֹת רַחֲמָנוּתוֹ" כְּבָר בַּצָּרָה עוֹד קֹדֶם הַיְשׁוּעָה, וּבֵין אִם תָּבוֹא הַיְשׁוּעָה לְבַסּוֹף בְּאֹפֶן הַנִּגְלֶה לָעַיִן בֵּין אִם לֹא תָּבוֹא, כְּבָר רוֹאִים שֶׁאֵין כָּאן אֶלָּא אוֹתוֹ אָב רַחֲמָן הֶחָפֵץ לְגַדֵּל וּלְרוֹמֵם, אוֹ בְּאֶמְצָעוּת הַהוֹדָאָה כְּשֶׁיִּתְהַוֶּה הַנֵּס, אוֹ בְּאֶמְצָעוּת מִבְחַן הַתְּמִימוּת כַּאֲשֶׁר לֹא יִתְהַוֶּה הַנֵּס.

שֶׁכֵּן בְּעֶצֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא מִשְׁתַּנֶּה, וְכַנֶּאֱמַר (מלאכי ג, ו): אֲנִי ה' לֹא שָׁנִיתִי וְאַתֶּם בְּנֵי יַעֲקֹב לֹא כְלִיתֶם, כְּלוֹמַר אֲנִי ה' לֹא מִשְׁתַּנֶּה, רַק הִתְלַבְּשׁוּתִי מִשְׁתַּנָּה. הַבּוֹרֵא בְּעֶצֶם - מִדּוֹתָיו י"ג מִדּוֹת שֶׁל רַחֲמִים, וְזֶה לֹא מִשְׁתַּנֶּה לְעוֹלָם, רַק לְבוּשׁוֹ הַחִיצוֹנִי מִשְׁתַּנֶּה, וּנְבָאֵר.

**מוּבָא בְּאֵיכָה** (ג, י) **"דֹּב אוֹרֵב הוּא לִי אֲרִי בְּמִסְתָּרִים"**.

אָמַר הַנָּבִיא יִרְמְיָה, כְּשֶׁרָאָה אֶת חֻרְבַּן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וְגָלוּת יִשְׂרָאֵל לְבָבֶל, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הָיָה כְּמוֹ דֹּב אוֹרֵב וְכַאֲרִי בְּמִסְתָּרִים, וְלִכְאוֹרָה מַהוּ "אוֹרֵב" וּמַהוּ "בְּמִסְתָּרִים", וְכִי הַחֻרְבָּן הָיָה בְּהֶחְבֵּא, וַהֲלֹא הָיָה בְּגָלוּי לְעֵין כֹּל, וּמַהוּ לְשׁוֹן "אוֹרֵב" "מִסְתָּרִים". אֶלָּא מִתְכַּוֵּן יִרְמְיָה, אוֹתוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁנִּתְגַּלָּה בְּשִׁיא רַחֲמָיו וְאַהֲבָתוֹ אֵלֵינוּ כַּאֲשֶׁר הוֹצִיאָנוּ מִמִּצְרַיִם, וְנָתַן לָנוּ אֶת מָמוֹנָם, קָרַע לָנוּ אֶת הַיָּם, אוֹתוֹ הַבּוֹרֵא, הוּא נִשְׁאַר בְּשִׁיא רַחֲמָיו וּבְשִׁיא אַהֲבָתוֹ גַּם בִּזְמַן הַחֻרְבָּן, וְרַק לָבַשׁ לְבוּשׁ דֹּב... וּלְבוּשׁ אֲרִי... רַק בְּחִיצוֹנִיּוּתוֹ הָיָה נִרְאֶה כְּמִסְתַּתֵּר מֵרַחֲמָיו וְאַהֲבָתוֹ אוּלָם בִּפְנִימִיּוּתוֹ כְּבִיכוֹל נִשְׁאַר בְּשִׁיא רַחֲמָיו וְאַהֲבָתוֹ גַּם בִּזְמַן חֻרְבַּן הַבַּיִת.

רֹב בְּנֵי אָדָם כְּשֶׁרוֹאִים נִסִּים, כְּשֶׁרוֹאִים חַסְדֵי ה' בְּאֹפֶן גָּלוּי וּמַפְעִיל, מִיָּד מִתְרַגְּשִׁים וְאוֹמְרִים, הוֹי, רָאִינוּ אֶת ה'.. רָאִינוּ הֵיאַךְ ה' הָיָה אִתָּנוּ בִּזְמַן שֶׁהָיִינוּ צְרִיכִים לוֹ.. וּבַלְשׁוֹנָם עוֹד אָמְרוּ בְּהִתְפַּעֲלוּת: אֵיךְ אֶפְשָׁר שֶׁלֹּא לִרְאוֹת אֶת הַשְׁגָּחַת ה' וְאַהֲבָתוֹ...

אוּלָם כַּאֲשֶׁר צָר לָהֶם, וְהַצָּרוֹת יְפָקְדוּם, יֹאמְרוּ: הֵיכָן ה'... מַדּוּעַ נֶעְלָם הוּא... מַדּוּעַ מִסְתַּתֵּר וְלֹא חָשׁ לְצָרָתֵנוּ...

אוּלָם הָאֱמֶת הִיא, שֶׁאוֹתוֹ ה' בְּרַחֲמָיו וְאַהֲבָתוֹ הַמִּתְגַּלָּה בְּעִדָּן נִסִּים גְּלוּיִים, זֶהוּ אוֹתוֹ ה' הַמִּתְלַבֵּשׁ בִּלְבוּשׁ דִּין בְּעִדָּן עֹנֶשׁ, רַק הַלְּבוּשׁ הִשְׁתַּנָּה, אוּלָם הָרַחֲמִים וְאַהֲבָה לֹא הִשְׁתַּנּוּ.

## משל נפלא להנזכר

וְרָאִיתִי לְזֶה מָשָׁל נִפְלָא בְּסֵפֶר "הַהֶאָרָה שֶׁבַּהֶסְתֵּר":

הג"ר מֹשֶׁה גוֹלְדְשְׁטֵיין שְׁלִיט"א, רֹאשׁ יְשִׁיבַת "שַׁעֲרֵי יֹשֶׁר", מְסַפֵּר שֶׁהָיָה עִם אָבִיו וְנִגַּשׁ אֲלֵיהֶם יְהוּדִי נִצּוֹל שׁוֹאָה, וְשָׁאַל אוֹתוֹ: "רַבִּי, הֵיכָן הָיָה הָאֱלֹקִים בַּשּׁוֹאָה?"

הֵשִׁיב לוֹ הָרַב גוֹלְדְשְׁטֵיין בְּמָשָׁל נִפְלָא וְזֶה תָּכְנוֹ:

מַעֲשֶׂה הָיָה בָּאָדָם שֶׁדִּירַת מְגוּרָיו שָׁכְנָה מַמָּשׁ בְּסָמוּךְ לְיַעַר גָּדוֹל, מְשֻׁפָּע בְּעֵצִים גְּבוֹהִים וַחֲסֵנִים וּבְעֵקֶר בְּחַיּוֹת טֹרֶף רַבּוֹת. כְּדֵי לְחַנֵּךְ אֶת בְּנוֹ הַקָּטָן הָיְתָה לוֹ שִׁיטַת חִנּוּךְ מְקוֹרִית: בְּכָל פַּעַם שֶׁבְּנוֹ סָרַר וְלֹא הִתְנַהֵג כָּרָאוּי, הָיָה מְאַיֵּם עָלָיו: "יַעְנְקִ'ל, הִזָּהֵר! אִם לֹא תִּהְיֶה יֶלֶד טוֹב - יָבוֹא זְאֵב מֵהַיַּעַר וְיִנְשֹׂךְ אוֹתְךָ!"

וְאָכֵן, הָאִיּוּם הָיָה עוֹזֵר, וְיַעְנְקִ'ל הָיָה חוֹזֵר לְמוּטָב מִפַּחַד הַזְּאֵב, עַד לַפַּעַם הַבָּאָה... כָּךְ נִמְשַׁךְ הַמַּצָּב תְּקוּפָה אֲרֻכָּה, עַד שֶׁיּוֹם אֶחָד הֵעִיז הַיֶּלֶד פָּנָיו, וְכַאֲשֶׁר אִיֵּם עָלָיו אָבִיו כְּפַעַם בְּפַעַם בְּאוֹתוֹ הַזְּאֵב שֶׁיָּבוֹא מִן הַיַּעַר לְהַפְרַע מִמֶּנּוּ, הֵשִׁיב לוֹ בְּחֻצְפָּה: "אֵינֶנִּי מְפַחֵד! מֵעוֹלָם לֹא בָּא זְאֵב - וּלְעוֹלָם גַּם לֹא יָבוֹא"...

מִשֶּׁרָאָה הָאָב כִּי הָאִיּוּם הַקָּבוּעַ כְּבָר אֵינוֹ מַשִּׂיג מַטָּרָתוֹ, הֶחְלִיט כִּי לְטוֹבַת בְּנוֹ עָלָיו לַעֲשׂוֹת מַעֲשֶׂה. הוּא נִגַּשׁ לַחֲנוּת תַּחְפּוֹשׂוֹת וְקָנָה תַּחְפֹּשֶׂת שֶׁל זְאֵב, וְכָךְ - כְּשֶׁהוּא מְחֻפָּשׂ לְזְאֵב - הָלַךְ וְהִסְתַּתֵּר בַּיַּעַר. וּכְשֶׁרָאָה אֶת יַעְנְקִ'ל עוֹמֵד בַּחֲצַר הַבַּיִת, יָצָא מִן הַיַּעַר בְּתַחְפֹּשֶׂת הַזְּאֵב, הִכָּהוּ מַכּוֹת נֶאֱמָנוֹת בְּכַפּוֹת יָדָיו הָרְחָבוֹת, וּבְאוֹתָהּ שָׁעָה זוֹעֵק יַעְנְקִ'ל: "אַבָּא אַבָּא, הַצִּילוֹ, הֵיכָן אַתָּה...?" אוּלָם אֵין קוֹל וְאֵין עוֹנֶה עַד שֶׁבָּרַח הַזְּאֵב חֲזָרָה אֶל הַיַּעַר...

יַעְנְקִ'ל - אֲשֶׁר כָּאֲמוּר כְּבָר הֵחֵל לְפַקְפֵּק בַּאֲמִתַּת הָאִיּוּם הַקָּבוּעַ - הִשְׁתַּכְנַע כָּעֵת בְּאֹפֶן סוֹפִי.. הוּא הִתְיַשֵּׁב עַל מִטָּתוֹ וּבָכָה, תּוֹךְ שֶׁהוּא מְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ לְהָטִיב אֶת דְּרָכָיו מֵהַיּוֹם וְהָלְאָה. הַתָּכְנִית הִצְלִיחָה מֵעַל לַמְשׁוָעָר! כַּאֲשֶׁר חָזַר הָאָב אֶל הַבַּיִת - נִגַּשׁ אֵלָיו יַעְנְקִ'ל, חִבְּקוֹ בְּעֹז, וְסִפֵּר לוֹ אֶת שֶׁעָבַר עָלָיו. גַּם הִבְטִיחַ לוֹ כִּי מֵהַיּוֹם וְאֵילָךְ הוּא לֹא יְפַקְפֵּק לְעוֹלָם

בִּדְבָרָיו, וְכִי הוּא יֵיטִיב אֶת דְּרָכָיו וְלֹא יָשׁוּב עוֹד לְכִסְלָה. אוּלָם שְׁאֵלָה אַחַת לֹא הִצְלִיחַ יַעְנְקֵ'ל לְהַמְנַע מִלִּשְׁאֹל, וְנִכָּר הָיָה כִּי הַדְּבָרִים יוֹצְאִים מִלֵּב כּוֹאֵב, וְכָךְ הוּא שָׁאַל?

"אַבָּא, רָאִיתִי כִּי דְּבָרֶיךָ נִתְקַיְּמוּ בְּמִלּוֹאָם - מְאוּמָה לֹא נָפַל מֵהֶם. הַזָּאֵב הִגִּיעַ וְהִכַּנִי - בְּדִיּוּק כְּפִי שֶׁאָמַרְתָּ. אֲבָל אַבָּא, כַּאֲשֶׁר הִגִּיעַ הַזָּאֵב - הֵיכָן הָיִיתָ אַתָּה...?!".

וְהַנִּמְשָׁל מוּבָן מֵאֵלָיו... וְלִקְחוֹ מְאַלֵּף:

**"הֵיכָן הָיָה אֱלֹקִים בַּשּׁוֹאָה?" - הוּא - הוּא אֲשֶׁר חוֹלֵל אֶת הַשּׁוֹאָה!**

"ה' הוּא הָאֱלֹקִים" אוֹתוֹ ה' - מִדַּת הָרַחֲמִים, הוּא עַצְמוֹ נִמְצָא כַּאֲשֶׁר נוֹהֵג בְּמִדַּת הָאֱלֹקִים - מִדַּת הַדִּין, מִדַּת הָאֱלֹקִים אֵינָהּ אֶלָּא הִתְלַבְּשׁוּת רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, בִּזְמַן דִּין מִתְלַבֵּשׁ הוּא כְּדֹב, כַּאֲרִי, מִתְלַבֵּשׁ רְצוֹנוֹ בְּדֶרֶךְ שֶׁל מַחֲלָה, תְּאוּנָה, עֹנִי, וְכַיּוֹצֵא, אוּלָם זֶהוּ רַק תַּחְפּוֹשֶׂת, שֶׁכֵּן בִּפְנִימִיּוּתוֹ כִּבְיָכוֹל נִשְׁאָר הוּא בְּשִׁיא רַחֲמָיו וְאַהֲבָתוֹ לְלֹא שִׁנּוּי. וְזֶהוּ "ה' נָתַן וַה' לָקַח"... אוֹתוֹ ה' - מִדַּת הָרַחֲמִים הַנִּכֶּרֶת בִּנְתִינָתוֹ, הוּא אוֹתוֹ ה' מִדַּת הָרַחֲמִים בְּלָקְחוֹ אֶת אֲשֶׁר נָתָן.

## עמלק, עבודתו לצנן לאדם את אמינותו ואהבתו של ה' כלפיו לשעת צרה

וְזֶהוּ כָּל עֲבוֹדָתוֹ שֶׁל "עֲמָלֵק" - אֲשֶׁר "קָרְךָ בַּדֶּרֶךְ" לְשׁוֹן צִנּוּן וְקֵרוּר כַּמּוּבָא בְּרֵשִׁ"י. כְּלוֹמַר עֲמָלֵק עֲבוֹדָתוֹ לְקָרֵר וּלְצַנֵּן בְּעֵינֵינוּ אֶת חֹם אַהֲבָתוֹ שֶׁל הַבּוֹרֵא אֵלֵינוּ, וְלָתֵת לָנוּ תְּחוּשָׁה שֶׁהַבּוֹרֵא הִתְקָרֵר מֵלֶּאֱהֹב אוֹתָנוּ כְּדֵי שֶׁכְּמוֹ כֵן נִתְקָרֵר וְנִצְטַנֵּן אָנוּ מֵאַהֲבָתוֹ. וְזוֹ הָיְתָה כַּוָּנָתוֹ בְּהִלָּחֲמוֹ בָּנוּ בִּזְמַן שֶׁאֲלוּפֵי אֱדוֹם וְיוֹשְׁבֵי פְּלֶשֶׁת נִבְהֲלוּ וְנָמוֹגוּ, לְצַנֵּן אֶת הַקֶּשֶׁר הֶהָדוּק שֶׁבֵּינֵינוּ לַבּוֹרֵא וּלְהַשְׁוותֵנוּ לִשְׁאָר הָאֻמּוֹת.

וְהָעֲבָדִ֑יא,

הִנֵּה אוֹתָם עַם יִשְׂרָאֵל, עַל הַיָּם חָשׁוּ אֶת ה', חָשׁוּ אֶת טוּבוֹ וְחֹם אַהֲבָתוֹ, וְזָעֲקוּ: "זֶה אֵלִי וְאַנְוֵהוּ"... רוֹאִים אֶת ה', הִנֵּה הוּא... "מִי כָמֹכָה בָּאֵלִם ה'... מִי כָּמֹכָה נֶאְדָּר בַּקֹּדֶשׁ נוֹרָא תְהִלֹּת עֹשֵׂה פֶלֶא... וַאֲפִלּוּ שִׁפְחָה - מֵרֹב הִתְפַּעֲלוּתָהּ וְהִתְרַגְּשׁוּתָהּ הִתְקָרְבָה לַה' עַד שֶׁרָאֲתָה מַה שֶּׁלֹּא רָאָה הַנָּבִיא יְחֶזְקֵאל.

וּלְאַחַר מִכֵּן מִיָּד כְּשֶׁנָּסְעוּ מִמִּדְבַּר סִין וְלֹא מָצְאוּ מַיִם לִשְׁתּוֹת, מַה נֶּאֱמַר שָׁם לְאַחַר שֶׁהִתְלוֹנְנוּ וְרָבוּ עִם מֹשֶׁה (שמות יז, ז) "וַיִּקְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם מַסָּה וּמְרִיבָה עַל רִיב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְעַל נַסֹּתָם אֶת ה' לֵאמֹר: הֲיֵשׁ ה' בְּקִרְבֵּנוּ אִם אָיִן. וּמִיָּד אַחַר כָּךְ כָּתוּב (יח) "וַיָּבֹא עֲמָלֵק..." עַם יִשְׂרָאֵל גָּרוּ אֶת עֲמָלֵק לָבוֹא עֲלֵיהֶם כַּאֲשֶׁר חָשׁוּ בְּצָרָתָם שָׁמָּא ה' עָזָבָם וְאֵינֶנּוּ אִתָּם.

שֶׁכֵּן זֶהוּ הַגּוֹרֵם לְבוֹאוֹ שֶׁל עֲמָלֵק, עֲמָלֵק אֵין לוֹ עִנְיָן לְהַכְחִישׁ נִסִּים כְּמוֹ נִסֵּי מִצְרַיִם, קְרִיעַת יַם סוּף, וְכַיּוֹצֵא, כָּל עִנְיָנוֹ לְקָרֵר וּלְצַנֵּן אֵצֶל עַם יִשְׂרָאֵל אֶת אַהֲבָתוֹ הַמַּתְמֶדֶת שֶׁל הַבּוֹרֵא, עֲמָלֵק נוֹהֵג בְּעֶרְמָה, וְטוֹעֵן הוּא אָכֵן, אַתֶּם עַם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּעָבָר עָשָׂה

לָכֶם נִסִּים, בֶּעָבָר אָהַב אֶתְכֶם, אוּלַם זֶה בִּשְׁעָתוֹ כַּאֲשֶׁר הָיוּ הַנִּסִּים, אוּלַם עַתָּה כְּשֶׁצַּר לָכֶם - נָטַשׁ אֶתְכֶם, הִפְקִיר אֶתְכֶם, וּלְפָחוֹת צַנֵּן וְקֵרֵר אֶת אַהֲבָתוֹ מִכֶּם. וְזֶהוּ שֶׁקֶר גָּדוֹל!!!

## סיפור המחשה להתלבשות רצון ה' בגורמים

רָאִיתִי בְּקוּנְטְרֵס הַנִּסָּיוֹן שֶׁל חֲתָנִי הָרַב יוסף בן כליפא הי"ו סִפּוּר הַמְחֻשָּׁה נִפְלָא לְהִסְתַּכְּלוּת נְכוֹנָה עַל אֵרוּעֵי הַחַיִּים.

מַעֲשֶׂה הָיָה בְּחָסִיד אֶחָד שֶׁהָלַךְ לְרִבּוֹ וְהִתְאוֹנֵן בְּפָנָיו שֶׁיֵּשׁ בּוֹ מִדַּת הַכַּעַס בְּיוֹתֵר וְהֵיאַךְ יִתְקַנֶּה, רִבּוֹ שָׁמַע אֶת בַּקָּשָׁתוֹ וְלֹא עָנָהוּ. וּבְאוֹתָהּ שָׁעָה לְחַשׁ הָרַבִּי לַגַּבַּאי שֶׁהָיָה מְשַׁמְּשׁוֹ דָּבָר בְּאָזְנָיו, וּלְאַחַר שֶׁלְּחַשׁ לוֹ אֶת דְּבָרָיו, הָלַךְ הָרַבִּי וְנִשְׁאַר הַגַּבַּאי וְהֶחָסִיד, וְאָז הֵחֵל הַגַּבַּאי לְבַזּוֹת אֶת הֶחָסִיד וּלְהַקְנִיטוֹ, וְנָסָה לְהַכְעִיסוֹ בְּכַמָּה אֲפָנִים, וְאוֹתוֹ חָסִיד לֹא כָּעַס כְּלָל, וּכְשֶׁחָזַר הָרַבִּי, לְהִפָּטֵר מֵהֶחָסִיד, שָׁאַל שׁוּב הֶחָסִיד, רַבִּי לֹא קִבַּלְתִּי תְּשׁוּבָה עֲדַיִן הֵיאַךְ אֶגָּמֵל מִמִּדַּת הַכַּעַס שֶׁבִּי, שְׁאָלוֹ הָרַבִּי, הֲנֵה, הֲלֹא שָׁמַעְתִּי מֵהַחֲדֵר שֶׁהַגַּבַּאי בִּזָּה וְהִקְנִיט אוֹתְךָ וְלֹא כָּעַסְתָּ, אִם כֵּן אֵינְךָ כַּעֲנָן. הֵשִׁיב הֶחָסִיד: זֶה לֹא נִסָּיוֹן כְּלָל, שֶׁכֵּן שָׁמַעְתִּי שֶׁהָרַבִּי לָחַשׁ לוֹ דָּבָר וּמִן הַסְּתָם לָחַשׁ לוֹ לְהַקְנִיטֵנִי, וּמָה אֶכְעַס עָלָיו אַחַר שֶׁעָשָׂה מִצְוָתְךָ...? הֵשִׁיב לוֹ הָרַבִּי: זוֹ הָעֵצָה לַכַּעַס, גַּם כַּאֲשֶׁר אִשְׁתְּךָ, שְׁכֶנְךָ, חֲבֵרְךָ מַקְנִיטְךָ, מְרַגִּיזְךָ, דַּע שֶׁהַבּוֹרֵא לָחַשׁ לוֹ לְהַקְנִיטְךָ, וּמַה לְּךָ כִּי תְלִין עָלָיו...? ה' אָמַר לוֹ קַלֵּל...

## כשאדם חפץ לראות את הבורא ללא התלבשות - זוכה לראותו!

פָּנִים בְּפָנִים

מוּבָא בְּסֵפֶר "כַּדַּת נֶפֶשׁ מְשִׁיבָה" להגר"י שֶׁכְטֶר שְׁלִיטָ"א (ארבעה הקטעים דלהלן מהספר הנזכר) כַּאֲשֶׁר הָאָדָם חָסֵר אֶת הַבִּטָּחוֹן וְאֵינוֹ מִתְבּוֹנֵן אֶלָּא בַּסִּבּוֹת אֲשֶׁר תֶּחֱזֶינָה עֵינָיו, הֲרֵי הוּא דּוֹמֶה לְאוֹתוֹ חָרָשׁ - בַּרְזֶל [מַסְגֵּר] אֲשֶׁר עָמַל קָשׁוֹת עַל פַּרְנָסָתוֹ עִם מוֹטוֹת הַבַּרְזֶל הַכְּבֵדִים, וְתָמִיד הָיָה אוֹמֵר שֶׁיֵּשׁ לוֹ רְאָיָה מוּכָחַת שֶׁאִלּוּ הָיָה מִתְעַסֵּק לְפַרְנָסָתוֹ כְּצוֹרֵף - זָהָב הָיָה גּוֹוֵעַ בָּרָעָב בְּחֹסֶר כֹּל, כִּי הֲרֵי בְּמֶשֶׁךְ כָּל שִׁלְשִׁים שָׁנוֹת עֲבוֹדָתוֹ עֲדַיִן לֹא הֵבִיא לוֹ אָדָם אֶחָד לְתַקֵּן תַּכְשִׁיטֵי זָהָב, וּמֵעוֹלָם לֹא בִּקְּשׁוּ מִמֶּנּוּ לְהַתְקִין תַּכְשִׁיט כְּלִשֶּׁהוּ, "הֲרֵי לְךָ שֶׁאִם הָיִיתִי צוֹרֵף - זָהָב לֹא הָיְתָה בְּיָדִי מְאוּמָה".

אַךְ מוּבָן לְכָל בַּר - דַּעַת כִּי מֵעִקָּרָא דִּדִינָא פִּירְכָא, שֶׁהֲרֵי מַה שֶּׁלֹּא הֵבִיא לוֹ אָדָם מְלֶאכֶת - זָהָב אֵינוֹ אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁלֹּא פָּתַח עֵסֶק לְזָהָב אֶלָּא לְבַרְזֶל - "כְּפִי סוּג הָעֵסֶק שֶׁפָּתַחְתָּ כֵּן הוּא מִין הַסְּחוֹרָה שֶׁעִמָּהּ פּוֹנִים אֵלֶיךָ".

כְּשֶׁהָאָדָם פּוֹתֵחַ עֵסֶק לֶאֱמוּנָה, הַשְׁגָּחָה - פְּרָטִית, בִּטָּחוֹן, הֲרֵי שֶׁהוּא זוֹכֶה שֶׁבְּמֶשֶׁךְ הַזְּמַן מַרְאִים לוֹ הַשְׁגָּחָה - פְּרָטִית בְּכָל הַנְהָגָה וְהַנְהָגָה, מַמְשִׁיךְ הוּא עַל עַצְמוֹ הַנְהָגָה שֶׁל

חֲסָדִים וְהֶאָרַת - פָּנִים. לֹא כֵן כַּאֲשֶׁר הוּא פּוֹתֵחַ עֵסֶק שֶׁל כְּפִירָה, מִקְרֶה, כֹּחִי וְעֹצֶם יָדִי. כִּי אָז מִתְנַהֲגִים עִמּוֹ גַּם כֵּן בְּאֹפֶן זֶה, וְהוּא מוֹצֵא וְרוֹאֶה הַנְהָגָה שֶׁנִּרְאֵית כְּמִקְרֶה חַ"ו.

## תן לי אמונה

וְעִקַּר הָעֵצָה לִקְבֹּעַ אֶת מִדַּת הַבִּטָּחוֹן בְּלִבּוֹ, הוּא עַל יְדֵי רִבּוּי הַבַּקָּשָׁה עַל זֶה בְּעַצְמוֹ, שֶׁיְּבַקֵּשׁ מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁיִּטַּע בְּלִבּוֹ מִדָּה זוֹ, וְאַף עַל עֶצֶם הָאֱמוּנָה יַרְבֶּה בִּתְפִלָּה וּבַקָּשָׁה, כְּיָוֹן שֶׁיֵּשׁ הַרְבֵּה קְלִפּוֹת וְטֻמְאוֹת הַמַּעֲלִימִים אֶת הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה.

כִּי הָאֱמוּנָה צְפוּנָה בִּפְנִימִיּוּת כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל אֲלָא שֶׁהַחֹמֶר הֶעָכוּר מַסְתִּיר וּמַעֲלִים אוֹתָהּ, וְעֶצֶם הַתְּפִלָּה עַל הָאֱמוּנָה וְהַבִּטָּחוֹן, זֶה הוּא הַגִּלּוּי כְּשֶׁאָדָם מְבַקֵּשׁ מִבּוֹרְאוֹ "תֵּן לִי אֱמוּנָה", זֶה בְּעַצְמוֹ אֱמוּנָה, "תֵּן לִי בִּטָּחוֹן" זֶה בְּעַצְמוֹ בִּטָּחוֹן. וּכְפִי שֶׁמַּצִינוּ לָשׁוֹן זֶה הַרְבֵּה בְּלִקּוּטֵי תְּפִלּוֹת מִמּוֹהַרַ"ן ת זי"ע, כִּי עַל כָּל פְּרָט וּפְרָט צָרִיךְ לְבַקֵּשׁ וְלִפְעֹל אֲצָלוֹ יִתְבָּרַךְ.

## מבעה זה אדם

כַּאֲשֶׁר הָאָדָם אוֹחֵז בְּדֶרֶךְ זוֹ וּמַרְבֶּה לְהִתְפַּלֵּל לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּלְהוֹדוֹת לוֹ עַל כָּל דָּבָר, הֲרֵי הוּא מַשְׁלִיךְ אֶת עַצְמוֹ עַל יְדֵי זֶה אֶל תּוֹךְ הָאֱמוּנָה, נִכְנָס הוּא לְעוֹלָם חָדָשׁ וּמַתְחִיל לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ שֶׁפַע מִמָּקוֹם אַחֵר לְגַמְרֵי, וְעַל יְדֵי זֶה נַעֲשָׂה "אָדָם".

וּכְמוֹ שֶׁמָּצִינוּ בַּחֲזַ"ל שֶׁאָמְרוּ "מַבְעֶה זֶה אָדָם", וְלָמְדוּ מִן הַכָּתוּב: "אִם תִּבְעָיוּן בְּעָיוּ", וּמוּבָא בַּסְּפָרִים הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁמִּכָּאן רְאָיָה שֶׁמַּהוּת הָאָדָם הוּא 'מִתְפַּלֵּל', שֶׁהֲרֵי חַזַ"ל כִּנּוּ אֶת הָאָדָם בְּשֵׁם 'מַבְעֶה' שֶׁפֵּרוּשׁוֹ 'מְבַקֵּשׁ', כִּי רַק כְּשֶׁהָאָדָם אוֹחֵז בְּהַנְהָגָה זוֹ אֶפְשָׁר לִקְרוֹתוֹ בְּשֵׁם אָדָם, וְזֶהוּ שֶׁאָמְרוּ "מַבְעֶה זֶה אָדָם", כְּלוֹמַר, הָרָגִיל לְהִתְפַּלֵּל נִקְרָא 'אָדָם'.

וּמָצִינוּ בְּרֵשִׁ"י הַקָּדוֹשׁ עַל הַכָּתוּב: "כִּי לֹא הִמְטִיר ה' אֱלֹקִים עַל הָאָרֶץ 'וְאָדָם' אַיִן לַעֲבֹד אֶת הָאֲדָמָה", שֶׁפֵּרֵשׁ בְּזוֹ הַלָּשׁוֹן: "מַה טַּעַם לֹא הִמְטִיר, לְפִי שֶׁ'אָדָם' אַיִן לַעֲבֹד אֶת הָאֲדָמָה, וְאֵין מַכִּיר בְּטוֹבָתָן שֶׁל גְּשָׁמִים, וּכְשֶׁבָּא 'אָדָם' וְיָדַע שֶׁהֵם צָרֵךְ לָעוֹלָם, הִתְפַּלֵּל עֲלֵיהֶם וְיָרְדוּ וְצָמְחוּ הָאִילָנוֹת וְהַדְּשָׁאִים" ע"כ. הֲרֵי שֶׁרְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ שֶׁהַשֶּׁפַע יַגִּיעַ לָעוֹלָם דַּוְקָא עַל יְדֵי תְּפִלַּת הָאָדָם, בְּחִיר הַבְּרוּאִים.

## המכסה הוא הגלוי

הִנֵּה כְּבָר יָדַעְנוּ שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מַנְהִיג אֶת הָעוֹלָמוֹת עַל יְדֵי לְבוּשִׁים, וְכָל הַשֶּׁפַע שֶׁנִּשְׁפָּע לָעוֹלָם, הֵן בְּרוּחָנִיּוּת הֵן בְּגַשְׁמִיּוּת, מִתְלַבֵּשׁ בִּלְבוּשִׁים שׁוֹנִים. כִּי אֵין אָנוּ מְסֻגָּלִים לְקַבֵּל אֶת טוּבוֹ יִתְבָּרַךְ בְּלֹא לְבוּשׁ, מֵחֲמַת צִמְצוּם דַּעְתֵּנוּ וּמְעוּט עֶרְכֵּנוּ, וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב מוֹהַרַ"ן ת זי"ע בְּהַקְדָּמָתוֹ לַסֵּפֶר הַקָּדוֹשׁ לִיקּוּ"מ בְּשֵׁם הָאֲרִיזַ"ל: "כִּי הַמְכָסֶה הוּא הַגִּלּוּי - כְּמוֹ שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהִסְתַּכֵּל עַל הַשֶּׁמֶשׁ אֶלָּא עַל יְדֵי עֲשָׁשִׁית כֵּהָה, אֲשֶׁר הִיא מְצַמְצֶמֶת אֶת הָאוֹר

וּמַקְטֶנֶת אוֹתוֹ עַד שֶׁעֵינֵי הָאָדָם יְכוֹלוֹת לִסְבֹּל אֶת אוֹרָהּ הֶעָצוּם, כָּךְ אִי אֶפְשָׁר לְקַבֵּל אֶת אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ אֶלָּא עַל יְדֵי צִמְצוּמִים וּלְבוּשִׁים רַבִּים.

אַךְ כְּמוֹ שֶׁבָּעֲשָׁשִׁית, אִם תִּהְיֶה מְלֻכְלֶכֶת בְּרֶפֶשׁ וְטִיט לֹא יוּכַל אוֹר הַשֶּׁמֶשׁ לְהִתְגַּלּוֹת עַל יָדֶיהָ, אֶלָּא אַדְרַבָּא הָעֲשָׁשִׁית תִּגְרֹם לְהַסְתָּרַת הָאוֹר לְגַמְרֵי, כָּךְ הוּא גַּם בְּעִנְיַן הַלְּבוּשִׁים וְהַצִּמְצוּמִים הַמְיֹעָדִים לְגַלּוֹת אֶת אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ שֶׁכַּאֲשֶׁר מְכֻסִּים הֵם בְּרֶפֶשׁ עֲוֹונוֹת בְּנֵי אָדָם, הֲרֵי לֹא דַּי בְּזֶה שֶׁאֵינָם מְגַלִּים אֶת הָאוֹר, אֶלָּא הֵם עַצְמָם גּוֹרְמִים לְהַסְתָּרַת אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ חַ"ו, עַד שֶׁאֵין רוֹאִים דַּרְכָּם אֶת הַהַשְׁגָּחָה, בְּסוֹד מַה שֶּׁכָּתוּב "אַלְבִּישׁ שָׁמַיִם קַדְרוּת וְשַׂק אָשִׂים כְּסוּתָם" - תַּחַת אֲשֶׁר יִרְאוּ אֶת "הַשָּׁמַיִם מְסַפְּרִים כְּבוֹד אֵ - ל וּמַעֲשֵׂי יָדָיו מַגִּיד הָרָקִיעַ" רוֹאִים "שָׁמַיִם קַדְרוּת", שֶׁהַשָּׁמַיִם עַצְמָם, אֲשֶׁר הֵם מַעֲשֵׂי יָדָיו שֶׁל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, מַסְתִּירִים וּמַעֲלִימִים אֶת כְּבוֹדוֹ.

כַּאֲשֶׁר גּוֹבְרִים הַמַּיִם הַזֵּידוֹנִים עַל הָאָרֶץ, דּוֹמִים הַלְּבוּשִׁים וְהַצִּמְצוּמִים לַעֲשָׁשִׁיּוֹת אֲטוּמוֹת הָעוֹמְדוֹת נֶגֶד הַשֶּׁמֶשׁ וּמַחֲזִירוֹת אֶת הָאוֹר לְמָקוֹם אַחֵר, עַד שֶׁנִּרְאֶה שֶׁהֵם עַצְמָם מְקוֹר הָאוֹר. לֹא רַק שֶׁהֵם מַסְתִּירִים אֶת אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ אֶלָּא שֶׁנִּרְאֶה שֶׁהֵם עַצְמָם מְקוֹר הַהַנְהָגָה חַ"ו, וּבָהֶם יֶקְשׁוּ בְּנֵי אָדָם לְתִעוֹת וּלְהַטְעוֹת רַחְמָנָא לִיצְלַן.

וְאֵין עֵצָה נֶגֶד הַסְּתָרָה זוֹ אֶלָּא לְהוֹרִיד וּלְסַלֵּק אֶת הַטִּיט הַנִּדְבָּק בְּאוֹתָם הַלְּבוּשִׁים, וְזֶה אִי אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹת אֶלָּא עַל יְדֵי שֶׁיַּרְגִּיל הָאָדָם אֶת עַצְמוֹ בְּדֶרֶךְ נִפְלָאָה זוֹ, לִפְנוֹת תָּמִיד אֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּלְהִתְפַּלֵּל אֵלָיו בְּתָמִימוּת עַל כָּל דָּבָר וְדָבָר, בֵּין בְּרוּחָנִיּוּת וּבֵין בְּגַשְׁמִיּוּת רַק בְּאֹפֶן זֶה יִזְכֶּה שֶׁהַלְּבוּשִׁים יִגְרְמוּ לוֹ לְגַלּוּי הָאֱמוּנָה וְלֹא לְהַסְתָּרָתָהּ חַ"ו, וְיִזְכֶּה לְחוּשׁ אֶת הַשְׁגָּחָתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּכָל עֵת, יוֹתֵר וְיוֹתֵר.

כִּי הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה הִיא אִתְעָרוּתָא דִּלְתַתָּא עֲצוּמָה וְהִיא מַכְשֶׁרֶת אֶת הָאָדָם לְקַבֵּל גִּלּוּיִים נִפְלָאִים, וְכַמְבֹאָר בלקו"ט שֶׁהַצַּדִּיקִים מַגִּיעִים עַל יְדֵי אֱמוּנָתָם לִבְחִינַת "עַיִן לֹא רָאָתָה וְגוֹ' יַעֲשֶׂה לִמְחַכֵּה לוֹ", דְּהַיְנוּ, שֶׁמַּה שֶּׁאִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׂיג עַל יְדֵי עַיִן שֶׁל נְבוּאָה, נִתָּן לְהַשִּׂיג עַל יְדֵי אֱמוּנָה.

בְּכֹחַ הָאֱמוּנָה יָכוֹל הָאָדָם לִזְכּוֹת לִבְחִינַת הָאוֹר דְּלֶעָתִיד כַּאֲשֶׁר יִקַּיֵּם בָּנוּ מַה שֶּׁכָּתוּב: "וְלֹא יִכָּנֵף עוֹד מוֹרֶיךָ וְהָיוּ עֵינֶיךָ רֹאוֹת אֶת מוֹרֶיךָ", שֶׁאָז יִרְאוּ בַּעֲלִיל שֶׁהָעוֹלָם הַזֶּה הִתְנַהֵל בְּהַשְׁגָּחָה נִפְלָאָה, עַל יָדוֹ יִתְבָּרַךְ לְבַד, וְשֶׁכָּל הַכִּסּוּיִים לֹא הָיוּ אֶלָּא גִּלּוּיֵי הַשְׁגָּחָה כְּפִי דַּרְגָּתֵנוּ, וְהֵם כֵּלִים לְהִתְוַדַּע וּלְהִגָּלוֹת כִּי הוּא מָלֵךְ עַל כָּל הָאָרֶץ, וְאֵין עוֹד מִלְבַדּוֹ, וְכַמּוּבָא בְּחַיֵּי מוהר"ן, שֶׁאֱמוּנָה רָאשֵׁי תֵּבוֹת נְ'פְתְּחוּ הַ'שָּׁמַיִם וַ'אֶרְאֶה מַ'רְאוֹת אֱ'לֹקִים.

כַּאֲשֶׁר נִחְיֶה בֶּאֱמוּנָה, נִזְכֶּה וְנִרְאֶה שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁכָּל הַהַסְתָּרוֹת הָיוּ נִרְאוֹת כְּכִסּוּי שֶׁל 'שַׂק וְקַדְרוּת', וְהָיָה נִרְאֶה שֶׁהֵם סִבּוֹת נִפְרָדוֹת מַעֲלַת הָעֲלוֹת וּמְסוֹבֵב הַסִּבּוֹת, עִם כָּל

וֶה הָיוּ הֵם תַּכְלִית הַגִּלּוּי. לֶעָתִיד יִתְגַּלֶּה לְמַפְרֵעַ אֵיךְ שֶׁהַכֹּל הָיָה בְּהַשְׁגָּחָתוֹ יִתְבָּרַךְ לְבַד וּמַלְכוּתוֹ בַּכֹּל מָשָׁלָה. נֵבוֹשׁ וְנִכָּלֵם כַּאֲשֶׁר נִרְאֶה אֵיךְ הִתְהַלְּכְנוּ כְּסוּמִים בְּתוֹךְ הַשְׁגָּחָה גְּלוּיָה, וְעֵינֵינוּ טָחוּ מִלִּרְאוֹת אֶת רֹב הַגִּלּוּיִים הַסּוֹבְבִים אוֹתָנוּ.

## המאמין שהקדוש ברוך הוא נושאו על זרועותיו אינו פוחד מכלום - משל נפלא

וְכֵן אוֹמֵר דָּוִד הַמֶּלֶךְ עָ"ה (תהילים כג, ד) גַּם כִּי אֵלֵךְ בְּגֵיא צַלְמָוֶת לֹא אִירָא רָע כִּי אַתָּה עִמָּדִי, גַּם כְּשֶׁאֲנִי בְּצָרָה - בְּגֵיא צַלְמָוֶת אֵיננִי רוֹאֶה שׂוּם רַע, אוּלַי מַר לִי, אוּלָם לֹא רַע לִי, וְכֵן הָיָה הֶחָפֵץ חַיִּים אוֹמֵר יָכוֹל אָדָם לוֹמַר כְּשֶׁצַּר לוֹ: מַר לִי... אוּלָם אָסוּר לוֹמַר רַע לִי... שֶׁכֵּן הָאוֹמֵר רַע לִי, עוֹשֶׂה אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּמֵרַע, כְּמִי שֶׁעוֹשֶׂה רַע, וְזֶה אֵינוֹ נָכוֹן, אוּלָם הָאוֹמֵר מַר לִי עוֹשֶׂה אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּרוֹפֵא הַנּוֹתֵן תְּרוּפָה, אָכֵן יִתְכֵּן שֶׁהִיא מָרָה, אוּלָם לֹא רָעָה.

וְרָאִיתִי לְזֶה מָשָׁל נִפְלָא מִסֵּפֶר "בְּנֹעַם שִׂיחַ" (שמות הקדמה)

יְהוּדִים רַבִּים מְאֹד גָּלוּ לְסִיבִיר בִּשְׁנוֹת מִלְחֶמֶת הָעוֹלָם הַשְּׁנִיָּה וְאַחֲרֶיהָ, רַבִּים מֵהֶם מִבְּרִית הַמּוֹעָצוֹת (לְשֶׁעְבַר). אֶחָד הַמְיֻחָדִים שֶׁבֵּינֵיהֶם הָיָה ר' מְנַחֵם מֶנְדֶל פּוֹטֶרְפָּס, חָסִיד חַבָּ"ד שֶׁשָּׁהָה שָׁם בְּמַחֲנֵה הַמַּעֲצָר (וּמִי שֶׁהָיָה לְיָמִים הַמַּשְׁפִּיעַ הַחַבָּדִ"י הַמְפֻרְסָם). כָּל מָקוֹם וְתַחֲנָה בְּחַיָּיו, הָיוּ מְלֵאִים וּגְדוּשִׁים הָיוּ בְּאֵרוּעִים מַסְעִירִים וּדְרָמָטִיִּים שֶׁהוֹתִירוּ אֶת חוֹתָמָם עַל הַיְּהָדוּת וְהַחֲסִידוּת כְּאֶחָד.

פֶּרֶק בְּחַיָּיו הָיָה תְּקוּפַת הַמַּאֲסָר הַקָּשָׁה בְּסִיבִיר. הָיָה זֶה לְאַחַר תֹּם מִלְחֶמֶת הָעוֹלָם הַשְּׁנִיָּה (שְׁנַת תש"ה) הַהֶסְכֵּם שֶׁנֶּחְתַּם בֵּין מֶמְשָׁלוֹת בְּרִית הַמּוֹעָצוֹת וּפוֹלִין אִפְשֵׁר לְכָל נִתִינֵי פּוֹלִין שֶׁבָּרְחוּ לִבְרִית הַמּוֹעָצוֹת לָשׁוּב לְפוֹלִין. הָיָה זֶה חַלּוֹן הִזְדַּמְּנֻיּוֹת לְכָל הַיְּהוּדִים שֶׁסָּבְלוּ מֵהַקּוֹמוּנִיזְם וּמִתַּהֲלִיךְ עֲקִירַת הַדָּת, לָקוּם וְלִבְרֹחַ כְּדֵי לְקַיֵּם תּוֹרָה בְּגָלוּי.

בָּעִיר לֶבוֹב הוּקַם וַעַד חַבָּ"דִי מַחְתֶּרְתִּי שֶׁעָסַק בְּזִיּוּף מִסְמָכִים וְדַרְכּוֹנִים פּוֹלָנִיִּים עֲבוּר חָסִידֵי חַבָּ"ד שֶׁרָצוּ לְהִמָּלֵט מִבְּרִית הַמּוֹעָצוֹת. ר' מֶנְדֶל פּוֹטֶרְפָּס מָנָה לַחֲבֵר הַוַּעַד, וְסִיַּע לְרַבִּים לַעֲזֹב אֶת בְּרִית הַמּוֹעָצוֹת. הוּא עַצְמוֹ נִסָּה לִבְרֹחַ בָּרַכֶּבֶת הָאַחֲרוֹנָה אַךְ נֶעֱצַר בִּידֵי הַסּוֹבְיֶטִים וְנִשְׁפַּט בַּעֲוֹן בְּגִידָה לְ - 8 שְׁנוֹת מַאֲסָר, אוֹתָן רָצָה בְּמַחֲנוֹת עֲבוֹדָה בְּסִיבִיר.

סִפֵּר הרה"צ רַבִּי אֱלִימֶלֶךְ בִּידֶרְמַן שְׁלִיטָ"א, כִּי כַּאֲשֶׁר נִשְׁאַל ר' מְנַחֵם מֶנְדֶל כֵּיצַד הִצְלִיחַ לִשְׁרֹד אֶת שְׁנוֹת הַסֶּבֶל בְּסִיבִיר וְנִשְׁאַר כֹּה אָדוּק לֶאֱמוּנָתוֹ וְדָתוֹ, וּמְצַפֶּה לִישׁוּעָה בְּכָל עֵת וְרֶגַע, עַל אַף הַנִּסְיוֹנוֹת הַקָּשִׁים? סִפֵּר בִּתְשׁוּבָתוֹ כִּי זֶהוּ לִמּוּד שֶׁלָּמַד בְּסִיבִיר, לְאוֹר מַעֲשֶׂה שֶׁהָיָה:

הָיוּ בְּסִיבִּיר יְמֵי חֹפֶשׁ, שֶׁבָּהֶם יָכְלוּ לַעֲשׂוֹת מַה שֶּׁרוֹצִים. אֶחָד מֵהָאֲסִירִים הָיָה גּוֹי, שֶׁהָיָה תַּעֲלוּלָן, וְהוּא שָׁאַל אֶת הָאֲסִירִים הָאֲחֵרִים, אִם רוֹצִים הֵם לִרְאוֹת אוֹתוֹ מְהַלֵּךְ עַל חֶבֶל מָתוּחַ בֵּין שְׁנֵי הָרִים שֶׁהִתְנַשְּׂאוּ לְמוּלָם, וְעָנוּ לוֹ הָאֲסִירִים פֶּה - אֶחָד, שֶׁ: לֹא! הֵם פָּחֲדוּ לִרְאוֹת אוֹתוֹ עוֹשֶׂה לוּלְיָנוּת כָּזוֹ, כִּי מִי יוֹדֵעַ מַה יָכוֹל לִקְרוֹת לוֹ. אֲבָל הוּא הָיָה עַקְשָׁן, וְהֶחְלִיט בְּכָל זֹאת לְהַרְאוֹת אֶת כֹּחוֹ בַּהֲלִיכָה עַל הַחֶבֶל.

הוּא מָתַח חֶבֶל בֵּין שְׁנֵי הֶהָרִים גְּבוֹהִים כְּשֶׁתְּהוֹם עֲמֻקָּה פְּעוּרָה בֵּינֵיהֶם, וּבְאֹמֶץ בְּלִתִּי נִתְפָּס הוּא הִלֵּךְ עַל הַחֶבֶל מִצַּד לְצַד, כְּשֶׁהָאֲסִירִים בְּקֹשִׁי יְכוֹלִים לְהִסְתַּכֵּל...

הַסִּיּוּט נִגְמַר. הוּא הִגִּיעַ אֶל הַקָּצֶה הַשֵּׁנִי. כֻּלָּם נָשְׁמוּ לִרְוָחָה. וְאָז שָׁאַל אֶת כֻּלָּם: "רוֹצִים כְּעֵת לִרְאוֹת שֶׁאֲנִי חוֹזֵר לַצַּד הַשֵּׁנִי?" אָמְרוּ לוֹ: "לֹא! לֹא!" וּבְכָל אֹפֶן עֲבַר וְהִגִּיעַ לַצַּד הַשֵּׁנִי. יָרַד, וְשָׁאַל אוֹתָם: "רוֹצִים לִרְאוֹת אוֹתִי כְּעֵת עוֹבֵר עַל הַחֶבֶל עִם מְרִיצָה?" אָמְרוּ לוֹ: "לֹא! מַסְפִּיק! אֲנַחְנוּ לֹא רוֹצִים!" וְהַכֹּל מִתּוֹךְ פַּחַד שֶׁיִּקָּרֶה לוֹ מַשֶּׁהוּ נוֹרָא. הוּא זָהָה שֶׁהֵם חוֹשְׁשִׁים לְחַיָּיו, לָכֵן הִתְאַזֵּר עֹז וּבְכָל אֹפֶן לָקַח מְרִיצָה וְהָלַךְ אִתָּהּ עַל הַחֶבֶל מִצַּד אֶחָד לְמִשְׁנֵהוּ לִדְפִיקוֹת הַלֵּב שֶׁל הָאֲסִירִים הַצּוֹפִים.

כְּשֶׁהִגִּיעַ לַצַּד הַשֵּׁנִי, שָׁאַל בְּסִפּוּק: "אַתֶּם רוֹצִים לִרְאוֹת אוֹתִי חוֹזֵר?" וְהַפַּעַם נָקְטוּ בְּדֶרֶךְ אַחֶרֶת וְאָמְרוּ לוֹ: "יוֹדְעִים אָנוּ שֶׁאַתָּה יָכוֹל... דַּי לְךָ מִלְּהִתְרַבְרֵב... שֶׁכֵּן יָדְעוּ שֶׁאִם יֹאמְרוּ לוֹ: "לֹא... בְּדַוְקָא יֵרֶאה אֶת תַּעֲלוּלָיו.

אָמַר לָהֶם: "אַתֶּם כְּבָר מַאֲמִינִים שֶׁאֲנִי יָכוֹל לַעֲשׂוֹת אֶת זֶה?" אָמְרוּ לוֹ: "מַאֲמִינִים! מַאֲמִינִים!"...

"אִם אַתֶּם מַאֲמִינִים" - הוֹסִיף וְאָמַר - "נִרְאֶה מִי יִהְיֶה מוּכָן לְשֶׁבֶת בְּתוֹךְ הַמְּרִיצָה הַזּוֹ, וַאֲנִי אַעֲבִיר אוֹתוֹ לַצַּד הַשֵּׁנִי!..."

אַף אֶחָד לֹא הָיָה מוּכָן. כַּמּוּבָן. אָמַר לָהֶם אוֹתוֹ תַּעֲלוּלָן בְּתִגְּר: "אִם כָּךְ אַתֶּם לֹא מַאֲמִינִים!!!" - - -

כָּךְ לְכָל אֹרֶךְ שְׁנוֹת הַיִּסּוּרִים שֶׁלּוֹ, בָּרָגָעִים הַקָּשִׁים בְּיוֹתֵר, הָיָה בּוֹדֵק ר' מָנְדֶל אֶת מִדַּת הָאֱמוּנָה שֶׁלּוֹ וְשׁוֹאֵל אֶת עַצְמוֹ: "הַאִם מוּכָן אֲנִי לְשֶׁבֶת 'בַּמְּרִיצָה'. וְשֶׁה' יַעֲבִיר אוֹתִי?!..."

אִם בָּאֱמֶת מַאֲמִין אֲנִי שֶׁה' מוֹבִיל אוֹתִי, אֵינֶנִּי חָשׁ פַּחַד לָשֶׁבֶת עַל הַמְּרִיצָה גַּם כְּשֶׁבְּמַהֲלַךְ הַהוֹבָלָה הַפַּחַד וְהָאֵימָה מְקַנְּנִים בַּלֵּב וּמְנַסִּים לְשָׁבְרוֹ.

"גַּם כִּי אֵלֵךְ בְּגֵיא צַלְמָוֶת לֹא אִירָא רָע - כִּי אַתָּה עִמָּדִי" (תהילים כג, ד).

## היסורים ממחישים את גודל אהבת ה' לעמו

עוֹד נִתַּן לְרֹאוֹת אֶת הָאַהֲבָה שֶׁל הַבּוֹרֵא לְעַמּוֹ שֶׁהֵמָּה תַּכְלִית בְּרִיאָתוֹ אֶת עוֹלָמוֹ, מֵהַגְּמָרָא (ערכין טז ע"ב) הַשּׁוֹאֶלֶת עַד הֵיכָן יִסּוּרִים? כְּלוֹמַר עַד אֵיזֶה מִינִימוּם שֶׁל יִסּוּרִים נֶחְשָׁבִים הֵמָּה לְיִסּוּרִים לְכַפֵּר עָוֹן.

מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא, אָדָם שֶׁרוֹצֶה לְהוֹצִיא מִכִּיסוֹ ג' מַטְבְּעוֹת וְעָלָה לוֹ שְׁתַּיִם, וְנִצְרָךְ לְהַכְנִיס יָדוֹ שֵׁנִית לְהוֹצִיא הַמַּטְבֵּעַ הַשְּׁלִישִׁית זֶהוּ יִסּוּרִים...! וְעַד כְּדֵי כָּךְ, מוּבָא שָׁם בַּגְּמָרָא שֶׁאִם עָבְרוּ עַל הָאָדָם אַרְבָּעִים יוֹם בְּלִי יִסּוּרִים כְּלָל, "קִבֵּל עוֹלָמוֹ", כְּלוֹמַר קִבֵּל עוֹלָם הַבָּא שֶׁלּוֹ בְּחַיָּיו, וְיֵשׁ אוֹמְרִים פֶּרְעָנוּת קְרוֹבָה לָבוֹא עָלָיו, אוּלָם בְּיִסּוּרִים כְּגוֹן אֵלּוּ שֶׁל טְרַח הַכְנָסַת יָדוֹ לַכִּיס נִפְטָר מִקְּטֶגּוֹרְיָא זוֹ.

וּבְדֶרֶךְ הַמְחָשָׁה, אָדָם עָבְרוּ עָלָיו ל"ט יוֹם וְעוֹד כ"ג שָׁעוֹת לְלֹא יִסּוּרִים, נִשְׁאַר לוֹ שָׁעָה לְתַשְׁלוּם הַמ' יוֹם שֶׁאִם לֹא יִרְאֶה בְּיִסּוּרִים קַיָּם חֶשְׁשׁ נוֹרָא... שֶׁיְּקַבֵּל עוֹלָמוֹ... אוֹ שֶׁפֶּרְעָנוּת מְזֻמֶּנֶת לוֹ... וּבְאוֹתָהּ שָׁעָה אַחֲרוֹנָה נִזְדַּמֵּן לוֹ כְּדִלְעֵיל, צֹרֶךְ לְהוֹצִיא מִכִּיסוֹ שָׁלֹשׁ מַטְבְּעוֹת וְעָלוּ לוֹ שְׁתַּיִם, וְהַצְּרָךְ לְהַכְנִיס יָדוֹ לַכִּיס פַּעַם שֵׁנִית, בְּ"יִסּוּרִים" אֵלּוּ יָצָא מֵחֶשְׁשׁ שֶׁקִּבֵּל עוֹלָמוֹ, וּמֻבְטָח הוּא שֶׁיֵּשׁ לוֹ חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא, וּכְמוֹ כֵּן יָצָא מִפֶּרְעָנוּת מְזֻמֶּנֶת לוֹ. וּבְנוֹסָף לְכָךְ יֵשׁ לָנוּ לִרְאוֹת מִגְּמָרָא זוֹ אֶת גֹּדֶל אַהֲבַת ה' לְעַמּוֹ הַיְאַךְ שֶׁהִיא לְלֹא גְּבוּל, וְנֶבֱאָר.

נֶתְאַר לְעַצְמֵנוּ הוֹרִים שֶׁנּוֹלַד לָהֶם בֵּן לְאַחַר עֶשְׂרִים שָׁנָה... כַּמָּה חֲרָדָה יֵשׁ לָהֶם לִשְׁלוֹמוֹ שֶׁל יַלְדָּם זֶה, יִדְאֲגוּ לוֹ בְּיוֹתֵר לְאֹכֶל, לִבְרִיאוּת, יְפַנְּקוּהוּ, יִשְׁמְרוּהוּ מִכָּל מִשְׁמָר לְבַל יְאֻנֶּה לוֹ כָּל רַע.

אוּלָם אִם יִרְאוּ אֶת יַלְדָּם זֶה הַיָּקָר וְהֶחָבִיב שֶׁחָפֵץ לְהַכְנִיס יָדוֹ לַכִּיס לִטֹּל ג' מַטְבְּעוֹת, וְעָלָה לוֹ שְׁתַּיִם, וְהֶצְרֵךְ לְהַכְנִיס יָדוֹ בַּשֵּׁנִית, הַאִם יָחוּשׁוּ לְצַעֲרוֹ זֶה שֶׁל יַלְדָּם, הַאִם יֹאמְרוּ: הוֹי, מִסְכֵּן הַבֵּן, רַחֲמָנוּת עָלָיו... כּוֹאֵב לָנוּ עָלָיו עַל שֶׁהֶצְרֵךְ לְהַכְנִיס יָדוֹ שֵׁנִית... בְּוַדַּאי לֹא. וְאִלּוּ הַבּוֹרֵא, אוֹמֵר לָנוּ, בָּנַי, אִם אֵרַע לָכֶם דָּבָר שֶׁכָּזֶה, צַעַר פָּעוּט שֶׁכָּזֶה, אֶתְחַשֵּׁב אֲנִי בָּכֶם לְחוּשׁ בְּצַעֲרָכֶם זֶה, וְעַד כְּדֵי כָּךְ שֶׁאֶקַּח צַעַר פָּעוּט זֶה שֶׁאֵרַע לָכֶם וְאַחֲשִׁיב לָכֶם זֶה כְּפִרְעוֹן חוֹב עַל עֲוֹונוֹתֵיכֶם, שֶׁכֵּן חָשׁ אֲנִי אֶפְלּוּ עַל צַעַר קָטָן שֶׁכָּזֶה, אִכְפַּת לִי מִמְּנוּ, מִשְׁתַּתֵּף אֲנִי בְּצַעֲרָכֶם זֶה - בְּכָל צָרָתָם לוֹ צָר - אֶכְתְּבֵהוּ עַל לוּחַ פְּנִקְסָכֶם לְזִכּוּתְכֶם וַאֲנַקֶּה לָכֶם בְּכָךְ חוֹבוֹתֵיכֶם...!

וְזֶהוּ אָמְרֵנוּ בְּכָל יוֹם, אַהֲבַת עוֹלָם אֲהַבְתָּנוּ ה' אֱלֹקֵינוּ, חֶמְלָה גְּדוֹלָה וִיתֵרָה חָמַלְתָּ עָלֵינוּ, הֵיֵשׁ חֶמְלָה גְּדוֹלָה וְיִתֵּרָה יוֹתֵר מִזּוֹ שֶׁיָּחוּשׁ הַבּוֹרֵא עַל יְסוּרֵי הָאָדָם וְשֶׁיִּהְיוּ הַקְּטַנִּים בְּיוֹתֵר

עַד כְּדֵי טֹרַח לְהַכְנִיס יָדוֹ לַכִּיס...?! וְעַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה כְּשֶׁהַמְדֻבָּר בְּצַעַר יָגוֹן וְיִסּוּרִים קָשִׁים בְּגוּף בְּנֶפֶשׁ וּבְמָמוֹן.

## הצווי שנצטוינו לאהוב את ה' בכל מצב מורה שכמו כן הבורא אוהבנו בכל מצב

וְשָׁמַעְתִּי מִבְּנֵי הַיְקָר רַבִּי יְהוּדָה שְׁלִיטָ"א הֶאָרָה נִפְלָאָה מִגְּדֻל אַהֲבַת ה' לְעַמּוֹ וְהוּא מֵעֶצֶם צִוּוּיוֹ אוֹתָנוּ לְאַהֲבָה אוֹתוֹ - "וְאָהַבְתָּ אֶת ה' אֱלֹקֶיךָ בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדֶךָ", וְעוֹד הָרְבֵּה פְּסוּקִים בַּתּוֹרָה שֶׁנִּצְטַוִּינוּ בָּהֶם עַל אַהֲבַת ה'.

וְכִי חָסֵר לוֹ לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת אַהֲבָתֵנוּ...?! מַהוּ אִם כֵּן שֶׁיְּבַקֵּשׁ הַבּוֹרֵא מֵאִתָּנוּ לְאָהֳבוֹ, וּמַה מֻּנָּח בְּעֶצֶם בְּצִוּוּי זֶה? שֶׁכֵּן אֵין מִדֶּרֶךְ הַמֶּלֶךְ לְבַקֵּשׁ מֵעַמּוֹ בִּמְפֹרָשׁ: אֶהֱבוּ אוֹתִי...

אֶלָּא בְּוַדַּאי חֵפֶץ ה' בְּזֶה שֶׁנִּתְבּוֹנֵן בָּאַהֲבָה שֶׁהוּא אוֹהֵבֵנוּ עַד שֶׁנָּבוֹא אָנוּ לְאַהֲבָה אוֹתוֹ, כְּלוֹמַר, נִצְטַוִּינוּ לְהִתְבּוֹנֵן לְהַאֲמִין וּלְהַכִּיר שֶׁה' אוֹהֲבֵנוּ אַהֲבַת עוֹלָם, אַהֲבָה שֶׁאֵינָהּ תְּלוּיָה בַּדָּבָר, אַהֲבָה שֶׁאֵין לָהּ סוֹף, וּבְכָךְ נִתְבּוֹנֵן אִם הַבּוֹרֵא כָּל כָּךְ אוֹהֲבֵנוּ הֵיאַךְ לֹא נַחֲזִיר לוֹ אָנוּ אַהֲבָה.

אִם בּוֹרֵא כָּל הָעוֹלָמוֹת מֶלֶךְ רָם וְנִשָּׂא, גִּבּוֹר נוֹרָא, בָּא לְאָדָם וְאוֹמֵר לוֹ: בְּנִי, אֲנִי אוֹהֵב אוֹתְךָ... עִם כָּל גְּדֻלּוּתִי וְרוֹמְמוּתִי, עִם כָּל כֹּחִי וְיָכְלְתִּי, דַּע לְךָ שֶׁאֲנִי אוֹהֵב אוֹתְךָ אַהֲבַת עוֹלָם, חוֹמַל עָלֶיךָ חֶמְלָה גְּדוֹלָה וְיִתֵּרָה, הֵיאַךְ לֹא יִתְפַּלֵּץ לִבּוֹ שֶׁל הָאָדָם לְאַהֲבָה אֶת ה'.

וּבְדוֹמֶה לָזֶה פֵּרַשְׁתִּי, הֵיאַךְ מְצַוֶּה ה' אוֹתָנוּ - עַמּוֹ - לְאָהֳבוֹ גַּם כַּאֲשֶׁר הִנּוֹ נוֹטֵל אֶת מָמוֹנֵנוּ, נַפְשֵׁנוּ, וְכֵן לְאָהֳבוֹ בְּכָל מִדָּה וּמִדָּה שֶׁנּוֹהֵג בָּנוּ. יִסּוּרִים, מָוֶת, עֹנִי, וְכַיּוֹצֵא עִם הַכֹּל וְעַל אַף הַכֹּל לְאָהֳבוֹ וְעַד כְּדֵי לָמוּת עַל אַהֲבָתוֹ, וְכִי נוֹכַל לַעֲמֹד בָּזֶה? הֲלֹא זֶה צִוּוּי גַּם לְאִישׁ פָּשׁוּט, עָנִי, מְיֻסָּר וּקְשֵׁה יוֹם, וַאֲפִלּוּ יִסּוּרָיו יִסּוּרֵי אִיּוֹב לֹא נִפְטָר מִלְּאַהֲבָה אֶת ה' וְעַד כְּדֵי שֶׁיָּמוּת עַל אַהֲבָתוֹ לַה', הֵיאַךְ יַעֲמֹד זֶה בְּצִוּוּי כָּזֶה! שֶׁכֵּן בָּרוּר הוּא, אִי אֶפְשָׁר לְצַוּוֹת לְאָדָם שֶׁיֶּאֱהַב אֶת מִי שֶׁאֵינוֹ אוֹהֵבוֹ, וּבְוַדַּאי אִי אֶפְשָׁר לְצַוּוֹת לְאָדָם שֶׁיֶּאֱהַב אֶת זֶה שֶׁמַּצִּיק וּמֵרַע לוֹ.

בְּהֶכְרֵחַ לוֹמַר שֶׁבְּצִוּוּי זֶה מֻנָּח מֶסֶר בָּרוּר לְלֹא רְמָזִים. שֶׁכָּךְ אוֹמֵר הַבּוֹרֵא, תְּבִין, אַתָּה זֶה שֶׁסּוֹבֵל יִסּוּרִים, מַכָּה וּמְעֻנֶּה, אִם אֲנִי מְצַוֶּה אוֹתְךָ לֶאֱהֹב אוֹתִי, וְאִם כְּבָיְכוֹל מַרְשֶׁה אֲנִי לְעַצְמִי לְדָרֹשׁ זֹאת מִמְּךָ, בְּהֶכְרֵחַ שֶׁאֲנִי אוֹהֵב אוֹתְךָ בְּמִדָּה כָּזוֹ שֶׁמַּצְדִּיקָה שֶׁאֶדְרֹשׁ מִמְּךָ לְאַהֲבָה אוֹתִי וַאֲפִלּוּ בְּמַצָּב זֶה שֶׁאַתָּה נִמְצָא בּוֹ, שֶׁכֵּן אִם לֹא הָיָה מַצְדִּיק לְאַהֲבָה אוֹתִי בְּמַצָּבְךָ הֵיאַךְ אֶדְרֹשׁ מִמְּךָ לְאַהֲבֵנִי, וְכִי אֶפְשָׁר לִדְרֹשׁ מֵהָאָדָם לֶאֱהֹב אֶת מַכֵּהוּ, אֶת מְיַסְּרוֹ, אֶת עוֹשְׁקוֹ?! אֶלָּא וַדַּאי מֻנָּח בְּצִוּוּי זֶה שֶׁל הַבּוֹרֵא לֵאמֹר לָנוּ: בָּנַי, דְּעוּ שֶׁגַּם בְּמַצַּבְכֶם זֶה

הַנּוֹרָא, אֲנִי אוֹהֲבְכֶם אַהֲבָה עַזָּה, וּבְהֶחְלֵט מַצְדִּיק שֶׁאֶתְבַּע מִכֶּם לְאַהֲבֵנִי בְּכָל לְבַבְכֶם וְנַפְשְׁכֶם גַּם בְּמַצַּבְכֶם זֶה, שֶׁכֵּן כְּשֵׁם שֶׁאֲנִי לְעוֹלָם לֹא מִשְׁתַּנֶּה מֵאַהֲבָתִי אֲלֵיכֶם בְּשׁוּם מַצָּב שֶׁאַתֶּם בּוֹ, כְּמוֹ בְּמַצָּב שֶׁל יִסּוּרִים, וּכְמוֹ כֵן בְּמַצָּב שֶׁל חֵטְא, לָכֵן מְצַוִּים אַתֶּם כְּמוֹ כֵן לְאַהֲבֵנִי בְּכָל מַצָּב בּוֹ אַתֶּם נְתוּנִים.

יְדִיעָה זוֹ הִנָּהּ יְסוֹדִית וּנְחוּצָה לִמְאֹד וְרַק בִּידִיעָה זוֹ יַחֲזִיק הָאָדָם מַעֲמָד בְּכָל מַצָּב, וְיִעַדְתִּי לִיסוֹד זֶה סֵפֶר הַנִּקְרָא "אָהַבְתִּי אֶתְכֶם" וּבוֹ הֶאֱרַכְתִּי לְבָאֵר יְדִיעָה יְסוֹדִית זוֹ, שֶׁכֵּן אִלְמָלֵי יְדִיעָה זוֹ יְחוּשׁ הָאָדָם בְּיִסּוּרִים אוֹ בַּעֲוונוֹתָיו נָטוּשׁ, שָׁנאוּי, מֻפְקָר, וְעָזוּב וּבְכָךְ אֲסוֹנוֹ יִגְדַּל שִׁבְעָתַיִם, וּבִידִיעָה זוֹ תָּשׁוּב נַפְשׁוֹ בְּכָל מַצָּב בּוֹ הוּא נָתוּן לָחוּשׁ אֶת אָבִיו שֶׁבַּשָּׁמַיִם כְּאוֹהֵב, כָּךְ שֶׁגַּם אִם לֹא יוּכַל לְהַחֲלִיץ מֵהַכְּאֵב הַפִּיזִי, אוֹ מֵהָעֹנִי, אוֹ מִיֶּתֶר אַכְזָבוֹת הַחַיִּים, אוּלָם לְפָחוֹת לֹא יִלָּקֶה בְּכִפְלַיִם לְדַכְאוֹת גַּם אֶת נַפְשׁוֹ בְּיַחַד עִם יִסּוּרֵי גּוּפוֹ, וּלְפָחוֹת נַפְשָׁם שֶׁזּוֹ הָעִקָּרִית תִּהֵא בְּשִׂמְחָה, בְּתִקְוָה טוֹבָה, בְּשַׁלְוַת חַיִּים וְלֹא בְּדַכָּאוֹן וּבְדֶאָגָה הַקְּשִׁים מִכֹּל.

## היסורים נועדו למטרה לגדל ולרומם ולא למבחן "השרדות"

הַיִּסּוּרִים נוֹעֲדוּ לְגַדֵּל וּלְרוֹמֵם אֶת הָאָדָם, לְהָבִיאוֹ לִדְרָגוֹת גְּבוֹהוֹת בֶּאֱמוּנָה וּלְשִׁלְמוּת הַהַכָּרָה בַּה' בַּאֲמִתּוּת, וְלֹא לְמִבְחַן הִשָּׁרְדוּת בִּלְבַד, כְּלוֹמַר לִהְיוֹת מְעֻנֶּה, לָחוּשׁ נִדְרָס נִרְמָס, לָחוּשׁ רַחֲמָנוּת עַל עַצְמוֹ, וְלוֹמַר, מָה אֶעֱשֶׂה הַבּוֹרֵא מַכֶּה בִּי וְרוֹצֶה לִרְאוֹת אִם אֲנִי אֶטְיַח דְּבָרִים... אִם אֲנִי אֶכְפֹּר בּוֹ... חָלִילָה, לֹא זוֹ מַטָּרַת הַיִּסּוּרִים.

מָשָׁל לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה, חַיָּל בַּצָּבָא עוֹבֵר "טִירוֹנוּת" קָשָׁה, מְפָרְכִים אוֹתוֹ בַּהֲלִיכָה וְרִיצָה מְמֻשָּׁכָת, בְּטִלְטוּלִים וְאִמּוּנִים קָשִׁים, וּבְכֵן מָה הַמַּטָּרָה? לִבְחֹן אֶת הִשָּׁרְדוּתוֹ בִּלְבַד? לִבְחֹן עַד כַּמָּה עִם כָּל תְּחוּשָׁתוֹ הַמִּסְכֶּנָה וְהָאֻמְלָלָה הוּא מַחֲזִיק מַעֲמָד? בְּוַדַּאי לֹא, הַמַּטָּרָה הִיא כְּדֵי שֶׁלְּבַסּוֹף יִהְיֶה גֶּנֶרָל, קָצִין גָּדוֹל, אוֹהֵב אֶת הַמִּבְצָעִים הַנּוֹעָזִים, אוֹהֵב אֶת הַלּוֹחָמָה עַד שֶׁיְּחוּשׁ שִׂמְחָה בַּקְּשֵׁי שֶׁל מִבְצְעֵי הַמִּלְחָמָה, כֵּן הוּא בַּעֲבוֹדַת ה', הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְיַסֵּר לָאָדָם לֹא בְּמַטָּרָה לְמִבְחַן הִשָּׁרְדוּתוֹ בִּלְבַד, אֶלָּא שֶׁיִּנִּיעַ לְמַצָּב שֶׁיֶּאֱהַב אֶת הַנִּצְחוֹנוֹת, וְיִרְאֶה בַּנִּסְיוֹנוֹת וּבְיִסּוּרִים כְּאֶתְגָּרִים לְמִבְחָנֵי כֹּנוּת וֶאֱמוּנָה בַּה', כְּאֶתְגָּרִים לְהַצְלָחָה וְהִצְטַיְּנוּת בְּאַהֲבַת ה' בְּכָל מַצָּב וּכְמוֹ שֶׁמָּצִינוּ בְּהַרְבֵּה גְּדוֹלֵי יִשְׂרָאֵל בְּכָל הַדּוֹרוֹת שֶׁהָיוּ בְּגֶדֶר "צַדִּיק וְרַע לוֹ", וְדָוְקָא מִכָּךְ הִגִּיעוּ לִדְרָגוֹת וּלְשִׁלְמוּת שֶׁלֹּא הָיוּ מַגִּיעִים אֲלֵיהֶם אִלְמָלֵי מַצָּבָם זֶה שֶׁל נִסְיוֹנוֹת וְהַקְּשָׁיִים.

## מזמורי תהלים - הצלת נפש

מוּבָא בְּסֵפֶר "כַּדַּת נֶפֶשׁ מְשִׁיבָה" לְהגר"י שֶׁכְטֶר שְׁלִיט"א (חמשת הקטעים דלהלן מהספר הנזכר) אַךְ אִם קָשָׁה עָלֶיךָ הַמְּשִׁימָה של דִּבּוּרִים עִם ה', בִּפְרָט בְּעֵת יְרִידָה שֶׁמַּעְיִן הַדִּבּוּרִים

וְהַגַּעְגּוּעִים יָבֹשׁ כַּחֶרֶס, הֲרֵי שֶׁתּוּכַל לְהַצִּיל אֶת נַפְשְׁךָ בַּאֲמִירַת מִזְמוֹרֵי תְּהִלִּים הַמְּלֵאִים בְּדִבּוּרֵי כִּסּוּפִין לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּגְדוּשִׁים בְּמִדָּה רַבָּה בְּבִטּוּיֵי הִשְׁתּוֹקְקוּת לְקִרְבַת אֵלֹקִים - צָמְאָה נַפְשִׁי לֵאלֹקִים - מָתַי אָבוֹא וְאֵרָאֶה פְּנֵי אֱלֹקִים - מְמַעֲמַקִּים קְרָאתִיךָ ה', וְעוֹד כָּהֵנָּה רַבּוֹת.

אֵין סָפֵק כִּי דְּבּוּרִים אֵלּוּ יַכְרִיעוּ אֶת מַחְשְׁבוֹתֶיךָ לְטוֹב, וִיקַיְּמִים בְּךָ מִקְרָא שֶׁכָּתוּב "כִּי הִנֵּה אֹיְבֶיךָ יֹאבֵדוּ יִתְפָּרְדוּ כָּל פֹּעֲלֵי אָוֶן".

## מהולל אקרא ה'

עֻצָּה זוֹ מוֹעִילָה גַּם אֶל הָרָעָה הַחוֹלָה חַסְרַת הַמָּזוֹר וְהַתְּרוּפָה, הֲלֹא הֵמָּה "מַחְשָׁבוֹת שֶׁל עַצְבוּת", שֶׁאַף לָהֶם לֹא תּוֹעִיל הַהִתְאַבְּקוּת אֶלָּא כְּחִטּוּט בְּפֶצַע, אֲשֶׁר לֹא דַּי שֶׁאֵינוֹ מְרַפֵּא אֶלָּא אַף גּוֹרֵם לְהַחְמֶרַת הַמַּצָּב חַ"ו, וְלָכֵן לֹא יִכָּנֵס עִמָּהֶם הָאָדָם בְּטוֹעֵן וְנִטְעָן, וְעַצְתּוֹ אֱמוּנָה אַחַת וְיִחִידָה, לְהַרְבּוֹת בְּהִלּוּלִים לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֲשֶׁר בְּכֹחָם לְזַמֵּר עָרִיצִים וּלְהַכְרִית הַחוֹחִים וְהַקּוֹצִים הַסּוֹבְבִים אוֹתוֹ, כַּמְבֹאָר בַּאֲרוּכָה בְּסֵפֶר שַׁעֲרֵי אוֹרָה.

כָּךְ לָמַדְנוּ מִפְּרָשׁ מִדָּוִד הַמֶּלֶךְ ע"ה - שֶׁעַל יְדֵי הַהִלּוּלִים זוֹכִים לְהִוָּשַׁע, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "מְהֻלָּל אֶקְרָא ה' וּמִן אֹיְבַי אִוָּשֵׁעַ", וּפֵרַשׁ רָשִׁ"י שָׁם בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: "בְּהִלּוּלִים אֶקְרָא וְאֶתְפַּלֵּל לְפָנָיו תָּמִיד, כְּלוֹמַר אַף לִפְנֵי הַתְּשׁוּעָה אֲנִי מְהַלְּלוֹ לְפִי שֶׁבָּטוּחַ אֲנִי שֶׁאִוָּשֵׁעַ מֵאוֹיְבַי" ע"כ. וְכֵן פֵּרַשׁ בִּמְצוּדוֹת: הַפָּסוּק: "רוֹמְמוֹת אֵ - ל בִּגְרוֹנָם וְחֶרֶב פִּיפִיּוֹת בְּיָדָם", וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: "שֶׁהָרוֹמְמוֹת אֵ - ל בִּגְרוֹנָם הֵם לְחֶרֶב פִּיפִיּוֹת בְּיָדָם", עַד כָּאן.

כִּי לִפְעָמִים אֵין לְהִלָּחֵם עִם הָרָע בְּמִלְחָמָה גְּלוּיָה, אֶלָּא צָרִיךְ לְהַגְבִּיר לְעוֹרֵר אֶת הַנְּקֻדּוֹת טוֹבוֹת, לְהִזָּכֵר בְּחַסְדֵי ה' אֲשֶׁר עָשָׂה עִמּוֹ. רַק כָּךְ יִפְלוּ חוֹמוֹת הָעַצְבוּת מִעַט מִעַט, וְהַשִּׂמְחָה תִּכְבֹּשׁ וְתִתְפֹּס אֶת מְקוֹמָהּ.

## כי קרוב אליך הדבר מאד

הַיּוֹצֵא לָנוּ מִכָּל הָאָמוּר, כִּי סֵפֶר הַתְּהִלִּים הִנּוֹ רְכוּשׁ נִפְלָא, רְכוּשׁ הַכּוֹלֵל הִלּוּלִים, רְצוֹנוֹת, זְמִירוֹת שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת, דְּבֵקוּת, כִּסּוּפִין וְהִשְׁתּוֹקְקוּת וְעוֹד כָּהֵנָּה רַבּוֹת, בִּטּוּיִים לְכָל עֵת וּלְכָל מַצָּב.

בְּכָל מַצָּב שֶׁהוּא בְּמֵצַר רוּחֲנִי אוֹ גַּשְׁמִי וְאַף בְּעִדָּן דְּחֶדְוָתָא, תָּמִיד תִּמְצָא אֶת הַמִּלִּים שֶׁתּוּכַל לְהַבִּיעַ עַל יָדָם אֶת רִגְשֵׁי לִבְּךָ יוֹתֵר מִכָּל הַדִּבּוּרִים שֶׁבָּעוֹלָם, בִּטּוּיִים שֶׁנֶּאֱמְרוּ בְּרוּחַ - הַקֹּדֶשׁ וּמְכֻוָּנִים בְּדִיּוּק נִמְרָץ לַמַּצָּב בּוֹ הִנְּךָ שָׁרוּי.

מְחַפְּשִׂים אָנוּ תִּקּוּנִים מִן הַמֶּרְחָק וְאֵין אָנוּ שָׂמִים לֵב אֶל הַתְּהִלִּימ'ל הַנִּמְצָא עִמָּנוּ. לְרֹב הַמְּצָאוּתוֹ וְהַדְּפָסָתוֹ הָרַבָּה שֶׁל סֵפֶר תְּהִלִּים שׁוֹכְחִים אָנוּ אֶת עֶרְכּוֹ הֶעָצוּם, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב בַּהַקְדָּמָה לְמִסֹּלַת יְשָׁרִים בְּזוֹ הַלָּשׁוֹן: "כִּי לֹא תִּמְצָא בְּרֹב דְּבָרַי, אֶלָּא דְּבָרִים שֶׁרֹב בְּנֵי הָאָדָם

יוֹדְעִים אוֹתָם וְלֹא מִסְתַּפְּקִים בָּהֶם כְּלָל, אֶלָּא שֶׁכְּפִי רֹב פִּרְסוּמָם וּכְנֶגֶד מַה שֶּׁאֲמִתָּתָם גָּלוּיָה לַכֹּל, כָּךְ הַהֶעְלֵם מֵהֶם מָצוּי מְאֹד וְהַשִּׂכְחָה רַבָּה", ע"כ. וְהוּא הַדָּבָר גַּם בְּעִנְיַן אֲמִירַת הַתְּהִלִּים שֶׁעָלֵינוּ לְהַזְהֵר שֶׁרֹב פִּרְסוּמָם לֹא יְמַעֵט אֶת עֶרְכָּם ח"ו.

צְרִיכִים אָנוּ לָקַחַת אֶת סֵפֶר הַתְּהִלִּים בְּאֲמִתַּחְתֵּנוּ, וּבְכָל רֶגַע פָּנוּי לַחֲטֹף עוֹד פֶּרֶק תְּהִלִּים, יְהִיֶה זֶה לָנוּ לְתִקּוּן הֶעָבָר וּלְשִׁפּוּר הַהֹוֶה וְהֶעָתִיד, עָלֵינוּ לָקַחַת אֶת עַצְמֵנוּ לַעֲבוֹדָה זוֹ בְּתָמִימוּת וּפְשִׁיטוּת וּלְהַזְהֵר מְאֹד שֶׁהַחָכְמוֹת לֹא יַפְסִידוּ מֵעִמָּנוּ אוֹצָרוֹת עֲצוּמִים שֶׁכָּאֵלּוּ, וְכַמּוּבָא בְּסִפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת עַל הַבֶּן - מֶלֶךְ וְהַמְּדִינָה שֶׁעָסְקוּ בְּחָכְמוֹת, וּמֵחֲמַת שֶׁכֻּלָּם עָסְקוּ רַק בְּחָכְמוֹת שָׁכְחוּ שָׁם בְּאוֹתָהּ הַמְּדִינָה טַכְסִיסֵי - מִלְחָמָה.

פְּרָקֵי - תְּהִלִּים הֵם הַמָּה טַכְסִיסֵי - הַמִּלְחָמָה. כַּאֲשֶׁר הָאָדָם עוֹסֵק בַּאֲמִירַת תְּהִלִּים מֵכִין הוּא מָגֵן בְּרוּחָנִיּוּת וּמָגֵן בְּגַשְׁמִיּוּת, לוֹ וּלְאִשְׁתּוֹ וּלְבָנָיו וּלְכָל הַנִּלְוִים אֵלָיו וְהַתְּלוּיִים בּוֹ, קוֹנֶה הוּא לְעַצְמוֹ חַיִּים גַּשְׁמִיִּים וְחַיִּים רוּחָנִיִּים וּמִשְׁתַּנֶּה לְטוֹבָה בְּכָל הַמּוּבָנִים.

## ברכה למעלה מן הזמן

יְהוּדִים רַבִּים נָהֲגוּ לִגְמֹר אֶת סֵפֶר הַתְּהִלִּים בְּכָל יוֹם וְרָאוּ עַל יְדֵי זֶה הַצָּלָחָה גְּדוֹלָה וְהִתְעַלּוּת עֲצוּמָה. בֵּינֵיהֶם יָדוּעַ הגרי"ח זוֹנֶנְפֶלְד זי"ע, גאב"ד יְרוּשָׁלַיִם עיה"ק, שֶׁהָיָה מְסַיֵּם אֶת סֵפֶר הַתְּהִלִּים בְּכָל יוֹם, וְאָכֵן הָיְתָה הַצָּלָחָתוֹ לְשֵׁם דָּבָר וּבְכָל אֲשֶׁר פָּנָה הִשְׂכִּיל וְהִצְלִיחַ בְּאֹפֶן פְּלִאִי.

מְסֻפָּר עַל אָחַד מִבְּנֵי יְרוּשָׁלַיִם שֶׁעָלָה אֵלָיו, וְשָׁאַל אוֹתוֹ, הֵיוֹת שֶׁזֶּה זְמַן מָה שֶׁקִּבֵּל עַל עַצְמוֹ לְסַיֵּם אֶת סֵפֶר הַתְּהִלִּים בְּכָל יוֹם, וְלְאַחֲרוֹנָה טָעֲנוּ כַּמָּה מֵחֲבֵרָיו שֶׁאֵין מִן הָרָאוּי לִנְהֹג כֵּן מֵחֲמַת שֶׁיֵּשׁ בְּהַנְהָגָה זוֹ אִבּוּד זְמַן הַרְבֵּה, וְהוּא מְבַקֵּשׁ לְדַעַת אִם יֵשׁ צֶדֶק בְּדִבְרֵיהֶם. נַעֲנָה הגרי"ח וְאָמַר לוֹ: "אִם הֵטַלְתָּ סָפֵק בְּהַנְהָגָה קְדוֹשָׁה זוֹ, עָלֶיךָ לְקַנֵּס אֶת עַצְמְךָ בְּמֶשֶׁךְ עֲשָׂרָה יָמִים, וְלוֹמַר אֶת סֵפֶר הַתְּהִלִּים פַּעֲמַיִם בְּכָל יוֹם".

כִּי לֹא דַּי שֶׁאֵין בַּאֲמִירַת תְּהִלִּים מִשּׁוּם אִבּוּד הַזְּמַן, אֶלָּא אַדְרַבָּא מְבִיאָה הִיא בְּרָכָה בַּזְּמַן, כִּי הֲרֵי כְּשֶׁיֵּשׁ סִיַּעְתָּא - דִּשְׁמַיָּא, נִתָּן לְהַסְפִּיק בְּשָׁעָה אַחַת מַה שֶּׁבְּאֹפֶן רְגִיל אֵין מַסְפִּיקִים אַף בְּעֶשֶׂר שָׁעוֹת.

## ה' העלית מן שאול נפשי

בִּימֵי בַּחֲרוּתִי סִפֵּר לִי חָבֵר מִימֵי הַיַּלְדוּת, שֶׁבְּמֶשֶׁךְ תְּקוּפָה אֲרֻכָּה הוּא הָיָה אֶפִּיקוֹרְס. דְּבָרָיו תְּמוּהִים הָיוּ וּבִקַּשְׁתִּי מִמֶּנּוּ שֶׁיְּבָאֵר לִי אוֹתָם, הַלָּה סִפֵּר לִי דְּבָרָיו כַּהֲוָיָתָן, וּמַעֲשֶׂה שֶׁהָיָה כָּךְ הָיָה:

בְּיוֹם מִן הַיָּמִים נִתְקַף בְּאֵיזֶה בִּלְבּוּל מַחְשָׁבָה (מַחְשָׁבָה כְּפִיתִית) עַד שֶׁהִרְגִּישׁ שֶׁדַּעְתּוֹ נִטְרֶפֶת עָלָיו, הַמַּחְשָׁבָה הֵצִיקָה לוֹ וְרָדְפָה אוֹתוֹ עֶשְׂרִים וְאַרְבַּע שָׁעוֹת בִּימָמָה, בְּלֶכְתּוֹ בַּדֶּרֶךְ, בְּשָׁכְבוֹ וּבְקוּמוֹ וְכוּ'.

כְּשֶׁהִרְגִּישׁ שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לִסְבֹּל יוֹתֵר, הֶחְלִיט לְהָשִׂיחַ אֶת מְצוּקָתוֹ בִּפְנֵי הַמַּשְׁגִּיחַ בַּיְשִׁיבָה בָּהּ לָמַד, הַלָּה נִסָּה לַעֲזֹר לוֹ בְּכַמָּה דְּרָכִים, אַךְ כַּנִּרְאֶה שֶׁהַמְּצוּקָה כְּבָר הֶעֱמִיקָה לְמַעְלָה מֵהַמִּדָּה, הִיא נִתְפְּסָה עָמֹק עָמֹק בְּתוֹךְ תָּאֵי הַמֹּחַ וְלֹא נָתְנָה לוֹ מָנוֹחַ בְּשׁוּם אֹפֶן, הֱיוֹת וְכִדְּ הִצִּיעַ לוֹ הַמַּשְׁגִּיחַ לִפְנוֹת לְרַבִּי גְּדַלְיָה קֶעניג זַצַ"ל.

רַבִּי גְּדַלְיָה שָׁמַע אֶת סִפּוּרוֹ וּפָנָה עִמּוֹ לְהגה"צ רַבִּי אַבְרָהָם שְׁטֶעְרְנְהַארְץ זַצַ"ל. הַבָּחוּר שָׂח לְפָנָיו אֶת אֲשֶׁר בִּלְבָבוֹ וְסִפֵּר לוֹ שֶׁזֶּה לְמַעְלָה מִשְּׁנָתַיִם אֲשֶׁר הוּא סוֹבֵל, וְהוּא כְּבָר מְיֹאָשׁ כָּל כָּךְ עַד שֶׁכְּבָר אֵינוֹ מַאֲמִין שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יָכוֹל לַעֲזֹר לוֹ וּלְחַלְּצוֹ מִן הַמַּצַר בּוֹ הוּא שָׁרוּי.

ר' אַבְרָהָם שֶׁרָאָה שֶׁהֶסְבֵּרִים לֹא יוֹעִילוּ בְּמַצָּב שֶׁכָּזֶה, פָּנָה אֵלָיו בְּחֹם וְאָמַר לוֹ: "תִּרְאֶה, הֲלֹא בֵּין כָּךְ הִנְּךָ הוֹלֵךְ בָּטֵל וְאֵינְךָ עוֹשֶׂה מְאוּמָה, בְּחַר לְךָ בֵּית הַכְּנֶסֶת אוֹ בֵּית הַמִּדְרָשׁ וּקְבַע אֶת עַצְמְךָ בְּאֶחָד מִפִּנּוֹתָיו וַעֲסֹק שָׁם בַּאֲמִירַת תְּהִלִּים יוֹמָם וָלַיְלָה".

שָׁאַל אוֹתוֹ הַבָּחוּר: "וְכִי מַה יוֹעִיל לִי אֲמִירַת תְּהִלִּים, הֲלֹא בֵּין כָּךְ אֵין לִי אֱמוּנָה"?!

עָנָה ר' אַבְרָהָם וְאָמַר לוֹ: "אַף עַל פִּי כֵן, מַה יֵּשׁ לְךָ לְהַפְסִיד".

הִפְטִיר הַבָּחוּר וְאָמַר לִי, שֶׁבְּסוֹפוֹ שֶׁל דָּבָר אָכֵן קִבֵּל אֶת עֲצָתוֹ שֶׁל ר' אַבְרָהָם וְעָסַק בַּאֲמִירַת תְּהִלִּים בְּכָל זְמַנּוֹ הַפָּנוּי בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה. אֵין הוּא יוֹדֵעַ לְהַסְבִּיר אֵיךְ, אַךְ לְאַחַר תְּקוּפָה קְצָרָה הִשְׁתַּחְרֵר לְגַמְרֵי מִמַּחְשָׁבוֹתָיו וְהָיָה זֶה אֶצְלוֹ בְּגֶדֶר נֵס מַמָּשׁ - בְּסוֹפוֹ שֶׁל דָּבָר זָכָה לְהִנָּשֵׂא וְהֵקִים בַּיִת נֶאֱמָן בְּיִשְׂרָאֵל.

## פרק ב - אוצר החיים

פִּרְקֵי חִזּוּק וְהַדְרָכָה הַמְחַיִּים אֶת הַנֶּפֶשׁ מִסֵּפֶר "אוֹר עוֹלָם" לְהַגָּאוֹן הַצַּדִּיק רַבִּי אֲבִיגְדוֹר מִילֶר זַצַ"ל

### 1. שמחה וכאב

מַדּוּעַ יֵּשׁ בָּעוֹלָם גַּם הֲנָאוֹת וְגַם יִסּוּרִים?

א. הַהֲנָאוֹת נִתְּנוּ לָאָדָם כְּדֵי שֶׁיִּשְׁמֹר עַל עַצְמוֹ!

אָדָם חַיָּב לֶאֱכֹל, לִישֹׁן, לִשְׁתּוֹת, לְהִתְלַבֵּשׁ. כְּדֶגְמַת מְכוֹנִית הַזְּקוּקָה לְדֶלֶק, סִיכָה וַחֲנָיָה. אַךְ לוּ הָיָה עַל הָאָדָם לְמַלֵּא עַצְמוֹ בְּאֶנֶרְגְיָה לְפִי טַבְלַת קָלוֹרְיוֹת וְלוּחַ נוֹזְלִים, הֲרֵי הָיָה שׁוֹכֵחַ לְמַלֵּא בְּדֵיקְנוּת אֶת הַצַּו, וּבְרִיאוּת גּוּפוֹ הָיְתָה מְזֻנַּחַת! ה' בְּחָכְמָה יָסַד אֶרֶץ, וְטָבַע

בָּנוּ רַעֲבוֹן כְּדֵי שֶׁנִּזְכֹּר לָאֵל! וּפִלְאֵי פְּלָאִים! בְּסִיּוּם הָאֲרוּחָה, הַגּוּף קִבֵּל אֶת צָרְכָיו וְהָרַעֲבוֹן פָּג! אָנוּ חָשִׂים צְמָאוֹן - כְּדֵי שֶׁנַּחְפֹּץ לִשְׁתּוֹת, וְנַהֲנָה מִבְּצוּעַ תַּפְקִיד זֶה. הָאָדָם עָיֵף - כְּדֵי שֶׁיֵּדַע שֶׁעָלָיו לָנוּחַ, לְבַל יִשָּׁרֵף כְּמוֹ מָנוֹעַ שֶׁעָבַד לְלֹא לֵאוּת. אָדָם מִתְעַיֵּף, גּוּפוֹ מְאוֹתֶת לוֹ כִּי הִגִּיעַ שְׁעַת מְנוּחָה וְהוּא שׂוֹכֵב לִישׁוֹן - וּפֶלֶא פְּלָאִים! הוּא קָם רַעֲנָן וּמָלֵא מֶרֶץ. כְּשֶׁאַתָּה חָשׁ עָיֵף צָמֵא וְרָעֵב, אַתָּה נֶהֱנֶה לֶאֱכֹל, לִשְׁתּוֹת, וְלָנוּחַ. וְזוֹ גַּם הַזְּדַמְּנוּת אַדִּירָה בִּשְׁבִילְךָ, לִרְאוֹת אֶת חָכְמַת ה'. לָחוּשׁ בָּאַהֲבָה שֶׁהוּא מַעֲנִיק לְךָ, עַל - יְדֵי שֶׁנּוֹתֵן לְךָ לֵהָנוֹת בְּקִיּוּם הַחוֹבוֹת שֶׁלְּךָ כְּלַפֵּי גּוּפְךָ.

ב. הַהֲנָאוֹת נוֹעֲדוּ לְהִתְפַּתּוֹת לַבּוֹרֵא עַל מְנָת לִשְׁמֹעַ בְּקוֹלוֹ

כְּיצַד נֶעֱרֶכֶת עִסְקַת מִסְחָר, בֵּין סוֹחֲרִים מְכֻבָּדִים. סוֹכֵן מְכִירוֹת שֶׁל חֶבְרָה מְפֻרְסֶמֶת מֵעֲנִין שֶׁתִּרְכֹּשׁ אֶת מוּצָרָיו. עַל כֵּן, הוּא מַזְמִין אוֹתְךָ לִ"סְעֻדַּת עֲבוֹדָה". אַתֶּם מְסַבִּים יַחְדָּו, סוֹעֲדִים וּמְשׂוֹחֲחִים. כַּמּוּבָן שֶׁהַסְּעֻדָּה - יְקָרָתִית כְּכָל שֶׁתִּהֶא - הִנָּהּ עַל חֶשְׁבּוֹן הַסּוֹכֵן. בְּסִיּוּם הַפְּגִישָׁה הוּא מִתְמַקֵּד בַּ"תַּכְלֶס", לְסִגּוֹר עִסְקָה. וְהָיָה, אִם לֹא תִּקָּנֶה אֶצְלוֹ בַּסּוֹף...

אֵיזֶה טַעַם מַר שֶׁל טְרִחָה לַשָּׁוְא נוֹתָר בְּפִיו...

מַדּוּעַ הוּא הַזְמִין אוֹתְךָ לִסְעֻדָּה דַּוְקָא, אֵין לוֹ צוּרוֹת אֲחֵרוֹת לְפַתּוֹת אוֹתְךָ? נֶאֱמַר בַּגְּמָרָא (חולין ד׳:): "אֵין הֶסָּתָה אֶלָּא בַּאֲכִילָה וּשְׁתִיָּה". לְדֶגֶמָא: כְּשֶׁמֶּלֶךְ יִשְׂרָאֵל, שֶׁמָּלַךְ עַל עֲשָׂרָה שְׁבָטִים, רָצָה שֶׁגַּם מֶלֶךְ יְהוּדָה יִצְטָרֵף אֵלָיו לְמִלְחָמָה נֶגֶד אֲרָם. רֹאשִׁית, הִזְמִינוֹ לִסְעֹד יַחְדָּו. וּמִתּוֹךְ לְגִימָה שֶׁמְּקֻרֶבֶת בֵּין רְחוֹקִים, נַעֲנָה מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל לְצֵאת לְמִלְחָמָה נֶגֶד אֲרָם. הַהֲנָאוֹת שֶׁלָּנוּ, הֵן "סְעֻדַּת עֲבוֹדָה". בָּהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְנַסֶּה לְהָסִית אוֹתָנוּ, לְפַתּוֹת אוֹתָנוּ, לְגָרוֹת אֶת חוּשֵׁינוּ לְהַכִּיר בּוֹ. ה' רוֹצֶה לְהָסֵב אֶת תְּשׂוּמֶת לִבֵּנוּ, לְמַקֵּד אֶת רְאִיָּתֵנוּ. עַל יְדֵי דְּבָרִים רַבִּים וּמְגֻוָּנִים מְנַסֶּה הוּא לְעוֹרֵר אוֹתָנוּ, "הִנֵּה אֱלֹקֵינוּ" יֵשׁ אֱלֹקִים. וְעַל כֵּן בָּרָא הוּא, פֵּרוֹת מְגֻוָּנִים, פְּרָחִים בִּצְבָעִים וְצוּרוֹת שׁוֹנִים, גְּרָעִינִים הַמִּתְרַבִּים כָּל אֶחָד בְּדַרְכּוֹ שׁוֹנָה, וְשִׁנּוּיֵי מֶזֶג אֲוִיר. תַּחֲלוּפָה וְרַב גּוֹנִיּוּת שׁוֹלְטִים בָּעוֹלָם, כְּדֵי לְמַלֵּט אוֹתָנוּ מִקֵּהוּת חוּשִׁים, וְלִרְאוֹת שֶׁיֵּשׁ יָד הַצּוֹבַעַת אֶת הָעוֹלָם בִּצְבָעִים נָאִים, מְבַשֶּׂמֶת אוֹתָנוּ בְּרֵיחוֹת מְשַׁכְּרִים. יֵשׁ מִי שֶׁעוֹרֵךְ לָנוּ סְעֻדַּת מְלָכִים, וְעָלֵינוּ לְהִתְפַּתּוֹת! לְהַכִּיר בַּנּוֹתֵן, לְהַאֲמִין בָּאֱלֹקִים.

לְסִכּוּם:

א. יֵשׁ לָנוּ הֲנָאוֹת, כְּדֵי לַעֲזֹר לָנוּ בְּקִיּוּם תַּפְקִידֵנוּ, כְּדֵי שֶׁנִּזְכֹּר לְהַקְדִּישׁ זְמַן לַאֲכִילָה, לִלְעִיסָה, וְכוּ'. ה' בְּחַסְדּוֹ, עָשָׂה מֵהָעֲבוֹדָה הַקָּשָׁה הַזֹּאת - הֲנָאָה. חוּשׁ רֵיחַ - לֵהָנוֹת מֵהַנִּיחוֹחַ שֶׁל הַמַּאֲכָל. חוּשׁ טַעַם - לֵהָנוֹת מִטַּעַם הַמַּאֲכָל, וְכֵן הָלְאָה וְהָלְאָה.

ב. כְּדֵי שֶׁנְּבִין שֶׁה' מַשְׁפִּיעַ עָלֵינוּ, וּמְנַסֶּה לְהָסִית אוֹתָנוּ, וְנַכִּיר מִי הוּא הַזָּן וּמְפַרְנֵס לַכֹּל.

יֵשׁ רַק שְׁתֵּי דְּרָכִים לְהַכִּיר אֶת אֱלֹקִים, בְּאֵיזוֹ דֶּרֶךְ אֶבְחַר אֲנִי: דֶּרֶךְ גַּן עֵדֶן אוֹ דֶּרֶךְ הַיְסוּרִים? ה' בָּרָא אֶת אָדָם הָרִאשׁוֹן, בַּמָּקוֹם בּוֹ יֵקַל עָלָיו בְּיוֹתֵר לְהַכִּיר אֶת אֱלֹקִים - נָטַע אוֹתוֹ בְּגַן עֵדֶן. אָדָם הָרִאשׁוֹן הָיָה נָקִי, מֵהֶרְגֵּל וּמִדֵּעוֹת קְדוּמוֹת. הוּא הִתְפַּעֵל מִכָּל הַבְּרוּאִים, וּמִכָּל מַעֲשֵׂי הַבּוֹרֵא. הִכִּיר בְּנִפְלְאוֹת הַגַּרְעִין, וּבְנִסֵּי הַיְקוּם. אָדָם וְחַוָּה אֲכֵן נָתְנוּ אֶת עַצְמָם, לִהְיוֹת מְכוּרִים לַבּוֹרֵא וּמוּסָתִים עַל יָדוֹ. וְזוֹ הָיְתָה תַּכְלִית גַּן עֵדֶן - מָקוֹם בּוֹ הָעִדּוּנִים הַגְּדוֹלִים בַּחַיִּים. כְּדֵי שֶׁיַּכִּירוּ, אֶת מִי שֶׁנָּתַן אֶת כָּל הָעִדּוּנִים.

אַךְ אָדָם וְחַוָּה חָטְאוּ, וְאָז נִשְׁלְחוּ אֵלּוּ מִחוּץ לְגַן עֵדֶן, שָׁם יֶשְׁנָהּ דֶּרֶךְ נוֹסֶפֶת לִלְמֹד אֱמוּנָה - דֶּרֶךְ הַיְסוּרִים.

אָנוּ רוֹאִים, כְּשֶׁבָּאָה צָרָה חָלִילָה, עַל אָדָם הָרָחוֹק מֵאֱמוּנָה. לְפֶתַע הוּא צוֹעֵק: "אֱלֹקִים, לָמָּה עָשִׂיתָ לִי כָּךְ?" פִּתְאוֹם הוּא נִזְכָּר בֶּאֱלֹקִים! כָּל עוֹד הָיוּ לוֹ עִדּוּנִים וְהַכֹּל הָלַךְ טוֹב, הוּא הִדְחִיק אֶת הַמּוּדָעוּת שֶׁלּוֹ לַבּוֹרֵא. רַק הַיְסוּרִים, מַזְכִּירִים לוֹ שֶׁיֵּשׁ אֱלֹקִים. כָּךְ שֶׁיֵּשׁ לָאָדָם, שְׁתֵּי בְּרֵרוֹת לְהַכִּיר אֶת הַבּוֹרֵא: אוֹ בְּדֶרֶךְ שֶׁל גַּן עֵדֶן, לְהַכִּיר אֶת כָּל הַטּוֹב שֶׁהַבּוֹרֵא מַשְׁפִּיעַ עָלָיו, וְלִזְכֹּר שֶׁהוּא זֶה הַבּוֹרֵא וּמְחַיֶּה הַכֹּל. אַךְ אִם אֵינוֹ מַצְלִיחַ לְהַגִּיעַ לְתַכְלִיתוֹ בְּדֶרֶךְ זוֹ, נֶאֱלָצִים לָתֵת לוֹ דֶּרֶךְ שְׁנִיָּה, כְּדֵי שֶׁיִּזְכֹּר אֶת אֱלֹקִים - נוֹתְנִים לוֹ צָרוֹת וְאָז הוּא צוֹעֵק לְ... אֱלֹקִים.

## 2. האם כאב הוא טוב או רע?

"יֵשׁ לִי כְּאֵב שִׁנַּיִם" - זֶה טוֹב! הַכְּאֵב מֵרִיץ אוֹתִי לְרוֹפֵא, שָׁם אֲקַבֵּל טִפּוּל רָאוּי וְשִׁנַּי יִתְפַּקְּדוּ לְאֹרֶךְ זְמַן. הַכְּאֵב עָזַר לִי לִשְׁמֹר עַל שִׁנַּי!

"הִתְעַלַּפְתִּי" - זֶה טוֹב מְאֹד! כְּשֶׁאָדָם נִמְצָא בְּלַחַץ כָּבֵד הוּא מִתְעַלֵּף, וְהַדָּבָר מַצִּיל אֶת חַיָּיו. כִּי כְּשֶׁהוּא מִתְעַלֵּף, הוּא נוֹפֵל לִתְנוּחַת שְׁכִיבָה. הַשְׁכִּיבָה מְקַלָּה עַל פְּעֻלַּת כְּלֵי הַדָּם, מְקַלָּה עַל הַלֵּב. לְאַחַר מְנוּחָה כָּזֹאת, אֶפְשָׁר לָקוּם, לְהַתְחִיל לְהִתְאוֹשֵׁשׁ. וְלָדַעַת, שֶׁיֵּשׁ לְהַפְסִיק אֶת הַמֵּרוֹץ, לְטוֹבַת מְנוּחָה קְצָרָה.

"יֵשׁ לָנוּ תְּחוּשַׁת כְּאֵב" - זֶה טוֹב! אָנוּ חָשִׁים כְּשֶׁחֵפֶץ חַד נִתְקָע בָּנוּ, וּמִתְרַחֲקִים מֵהַמַּחַט אוֹ הַנַּעַץ. אָנוּ חָשִׁים בְּחֹם - וְנִצָּלִים מִכְּוִיָּה, (בְּקָנָדָה הָיָה אָדָם שֶׁלֹּא הָיוּ לוֹ תְּחוּשׁוֹת כְּאֵב, פַּעַם הֵרִיחַ רֵיחַ שֶׁל בָּשָׂר שָׂרוּף, וְרַק כְּשֶׁהִפְנָה אֶת רֹאשׁוֹ רָאָה כִּי יָדוֹ הִיא שֶׁנִּשְׂרְפָה ר"ל, לְלֹא שֶׁחֹשׁ בִּכְאֵב).

הַכְּאֵב, הֶגֶם שֶׁאֵינֶנּוּ חֲפֵצִים בּוֹ - הֲרֵי הוּא לִבְרָכָה.

אַךְ, מַדּוּעַ יֵשׁ צָרוֹת / תְּאוּנוֹת / מַחֲלוֹת / טְרַגֶּדְיוֹת ר"ל? לָמָּה ה' עָשָׂה צָרוֹת?

בְּטֶרֶם נַעֲנֶה עַל כָּךְ, עָלֵינוּ לְהָבִין יְסוֹד: אִם מִי שֶׁהוּא אוֹהֵב אוֹתְךָ מְאֹד, לְדֻגְמָא: הוֹרֶיךָ. וְהֵם בָּנוּ לְךָ אַרְמוֹן מִפְאָר, עִם רְהוּט חָדִישׁ, גִּנּוֹת מְטֻפָּחוֹת סָבִיב. וְהִנֵּה נִכְנַסְתָּ לְאַרְמוֹן -

נִתְקַלְתָּ בַּשָּׁטִיחַ וְנָחְבַּלְתָּ. הַאִם תִּפְתַּח בִּטְרוּנְיוֹת כְּלַפֵּי הוֹרֶיךָ, מַדּוּעַ הוֹרַי כֹּה מִתְאַכְזְרִים אֲלַי וְגוֹרְמִים לִי כְּאֵב? לֹא! רַק כְּפוּי טוֹבָה יֹאמַר כָּךְ. הָאֱלֹקִים נָתַן לָנוּ אַרְמוֹן - הוּא הָעוֹלָם, וְגוּף נִפְלָא מְשֻׁכְלָל וּמְתֻכְנָן, וּנְשָׁמָה הַגָּרָה בְּתוֹכוֹ. אָנוּ מְקַבְּלִים פֹּה אֹכֶל בְּשֶׂפַע, מַיִם חַמִּים זוֹרְמִים, שֵׁרוּתִים וְאַמְבַּטְיָה בְּכָל דִּירָה! אַךְ הִתְרַגַּלְנוּ לְמוֹתָרוֹת אֵלּוּ וְאֵינֶנּוּ נֶהֱנִים מֵהֶם! אֵיֶנּוּ מַעֲרִיכִים אוֹתָם כְּלָל! אִם אֵינֶנּוּ מוֹדִים עַל כָּל הַטּוֹב אֵיזֶה צֶדֶק הוּא לְהִתְלוֹנֵן רַק כְּשֶׁרַע, שֶׁכֵּן בְּסַךְ הַכֹּל הַטּוֹב בָּעוֹלָם הוּא הִרְבֵּה יוֹתֵר מִן הָרַע כַּמְבֹאָר בָּרַמְבַּ"ם.

## 3. עוד סיבה מדוע יש יסורים בעולם

אִם כָּל הַהֲנָאוֹת שֶׁיֵּשׁ לָנוּ בָּעוֹלָם אֵינָן מְבִיאוֹת אוֹתָנוּ לַחְשֹׁב עַל אֱלֹקִים, שֶׁיֵּשׁ מִי שֶׁהוּא שֶׁנָּתַן לָנוּ טוֹב. אֵין בְּרֵרָה, וְצָרִיךְ לְהַזְכִּיר זֹאת עַל יְדֵי יִסּוּרִים.

רַק כְּשֶׁיֵּשׁ רַע נִזְכָּרִים שֶׁיֵּשׁ מִי שֶׁאָשֵׁם - אֱלֹקִים עָשָׂה לִי זֹאת, יֵשׁ אֱלֹקִים! הָעוֹלָם הוּא כְּכִנּוֹר, וְהַבּוֹרֵא מְנַגֵּן עָלָיו. מַטָּרַת הַנִּגּוּן, לְעוֹרֵר אֶת נִשְׁמָתֵנוּ שֶׁתַּכִּיר אֶת בּוֹרְאָהּ. יֶשְׁנוֹ נִגּוּן שֶׁל שִׂמְחָה וְעִנּוּגִים - נִגּוּן שֶׁל גַּן עֵדֶן וַהֲנָאוֹת - אַךְ רַק אֲנָשִׁים נִבְחָרִים וּבַעֲלֵי מִדּוֹת נַעֲלוֹת, יְכוֹלִים לְהָפִיק אֱמוּנָה כְּשֶׁהַכֹּל שָׂמֵחַ וְ"הוֹלֵךְ חָלָק". רַק הַמִּתְגַּבְּרִים עַל יִצְרָם, יְכוֹלִים לַעֲבֹד אֶת ה' מִתּוֹךְ הֲנָאוֹת בִּלְבַד.

אֶת רֹב הָאֲנָשִׁים, הָעִדּוּנִים מְפַנְּקִים. וּמְקֻיָּם בָּהֶם הַפָּסוּק: "וְאָכַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ... הִשָּׁמְרוּ לָכֶם פֶּן יִפְתֶּה לְבַבְכֶם..." (דברים יא, טו טז) כְּשֶׁלַּאֲנָשִׁים יֵשׁ רַק הֲנָאוֹת - זוֹ סַכָּנָה לָהֶם. וְהֵם נִזְקָקִים לְתִזְכּוֹרוֹת עֲצוּבוֹת, כְּדֵי שֶׁיִּתְעוֹרְרוּ וְיַקְיִמוּ אֶת תַּפְקִידָם בַּחַיִּים: לְהַאֲמִין בָּאֱלֹקִים.

4. **איך יסורים עוזרים לנו בתפקידנו להאמין באלקים.**

**א.** יִסּוּרִים חָלִילָה, הֵם וִיטָמִינִים חֲזָקִים, לְהַשְׁלִים לָאָדָם חֲמָרִים שֶׁחָסֵרִים בּוֹ. הֲנָאוֹת הָעוֹלָם הַזֶּה, עֲלוּלוֹת לְהָבִיא אֶת הָאָדָם לְשִׂכָּרוֹן, עַד שֶׁיִּשְׁכַּח אֶת ה'. כַּנֶּאֱמָר "וַיִּשְׁמַן יְשֻׁרוּן וַיִּבְעָט", "שָׁמַנְתָּ עָבִיתָ כָּשִׂיתָ" (דברים לב, טו) "וַיִּשְׁכַּח יִשְׂרָאֵל אֶת עֹשֵׂהוּ" (הושע ח, יד) כְּשֶׁלַּאֲנָשִׁים יֵשׁ רַק טוֹב, הֵם שׁוֹכְחִים אֶת הַבּוֹרֵא. בִּמְקוֹם שֶׁיַּשִּׂיגוּ אֶת הַמַּטָּרָה הַהֲפוּכָה - שֶׁהַהֲנָאוֹת יַזְכִּירוּ לָהֶם שֶׁיֵּשׁ אֱלֹקִים שֶׁדּוֹאֵג לָהֶם. וְאָז חַס וְחָלִילָה בָּאָה צָרָה, וְצוֹעֲקִים לַה', נִזְכָּרִים שֶׁיֵּשׁ אֱלֹקִים.

אֵיפֹה הֱיִיתֶם כָּל הַזְּמַן? רַק כַּעֵת נִזְכָּרִים בַּה' וְקוֹרְאִים לוֹ לְעֶזְרָה? לָמָּה לֹא שְׁאַלְתָּ: מַדּוּעַ אֱלֹקִים נָתַן לִי כָּל כָּךְ הַרְבֵּה טוֹב?

אִם אַתָּה זוֹכֵר אֶת ה' רַק בָּרַע - הֱרֵי שֶׁהַצָּרָה הִיא תְּרוּפָתְךָ. הֲגַם שֶׁהִיא מָרָה כְּלַעֲנָה, אַךְ הִיא מְבִיאָה אוֹתְךָ לְהִזָּכֵר שֶׁיֵּשׁ אֱלֹקִים. וְזֶה הוּא כְּאָמוּר, תַּפְקִידְךָ עָלַי אֲדָמוֹת.

**ב.** הָעֲצָב גּוֹרֵם לָנוּ, לְהוֹקִיר אֶת הַשִּׂמְחָה וְהַחֶסֶד שֶׁה' נָתַן לָנוּ פַּעַם. הַמַּטָּרָה בָּעוֹלָם - לְהַשִּׂיג אֱמוּנָה. אִם לֹא הִכַּרְתָּ בַּטּוֹב שֶׁה' נָתַן לְךָ, לֹא נֶהֱנֵיתָ מִטּוּב ה' - לוֹקְחִים מִמְּךָ

אֶת הַטּוֹב. וְאָז אַתָּה נִזְכָּר: הוֹ! כַּמָּה טוֹב הָיָה בִּימִים עָבְרוּ. לָדָגְמָא: כְּשֶׁה' לוֹקֵחַ רַחְמָנָא לִיצְלַן קָרוֹב חָבִיב, אַתָּה מִתְגַּעְגֵּעַ לַיָּמִים בָּהֶם בִּלִּיתֶם יַחַד, אַתָּה חוֹשֵׁק בָּעָבָר הַמָּתוֹק. אוּלַי בְּמֶשֶׁךְ הַחַיִּים כְּעַסְתֶּם אֶחָד עַל הַשֵּׁנִי, רַבְתֶּם, הִתְרַגַּלְתֶּם. כְּלָל לֹא יָדַעְתֶּם, כַּמָּה טוֹב לָכֶם זֶה עִם זֶה. רַק כְּשֶׁהַכֹּל נָגוֹז נִזְכָּרִים בַּיָּמִים הָהֵם. כַּמָּה מָתוֹק וְנִפְלָא, הָיָה אָז. וּבְדִיעֲבַד, נֶהֱנִים מֵחֶסֶד ה' שֶׁהָיָה, יוֹדְעִים, כַּמָּה טוֹבוֹת ה' נָתַן לִי פַּעַם! זֶה טָרְגִי אִם נֶהֱנִים מִמַּה שֶּׁיֵּשׁ, רַק כְּשֶׁאֵינֶנּוּ עוֹד! אַךְ כָּךְ, לְמַפְרֵעַ מְבִינִים אֶת חַסְדֵי ה'.

לְסִכּוּם:

תַּכְלִית הַחַיִּים הִיא "וַאֲנִי קִרְבַת אֱלֹקִים לִי טוֹב" (תהלים עג, כח). לָחוּשׁ שֶׁהַבּוֹרֵא נִמְצָא עִמָּדִי, לְיָדִי מַמָּשׁ.

לְהַשִּׂיג תַּכְלִית זוֹ יֵשׁ שְׁתֵּי דְּרָכִים:

**א**. ה' נוֹתֵן לָנוּ הֲנָאוֹת: אֲוִיר, אֹכֶל, לֵב פּוֹעֵם, כְּלָיוֹת פּוֹעֲלוֹת, בְּנֵי מֵעַיִם תְּקִינִים, שִׁנַּיִם לוֹעֲסוֹת, עֵינַיִם רוֹאוֹת. וְ"אֵין הֶסָתָה, אֶלָּא בַּאֲכִילָה וּשְׁתִיָּה". עָלֵינוּ לִהְיוֹת מוּסָתִים! לְהִתְבּוֹנֵן בְּכָל הַטּוֹב בְּמִשְׁקָפַיִם שֶׁל אֱמוּנָה. לְדַעַת שֶׁאֱלֹקִים הוּא זֶה שֶׁנָּתַן לָנוּ כָּל הַטּוֹב.

**ב**. הַדֶּרֶךְ הַשְּׁנִיָּה, בָּהּ הוֹלְכִים רֹב בְּנֵי הָאָדָם: שֶׁלְּפָחוֹת פַּעַם בַּחַיִּים, בִּפְרָט בְּסוֹפָם, נִזְקָקִים לְוִיטָמִינִים שֶׁל יִסּוּרִים, כְּדֵי לָצֵאת מִן הַשִּׁגְרָה. כִּי זֶה מַה שֶּׁמֵּבִיא רַבִּים לִשְׁלֵמוּת הַמִּדּוֹת, וְהֵם לֹא הָיוּ מַשִּׂיגִים זֹאת מִתּוֹךְ שִׂמְחָה. הַיִּסּוּרִים, מְבִיאִים אֶת הָאָדָם לֶאֱמוּנָה. אָז רוֹאֶה הוּא אֶת אַפְסוּת הָאָדָם וּגְדֻלַּת הַבּוֹרֵא, מַכִּיר בַּחֲסָדִים הָרַבִּים שֶׁאָפְפוּ אוֹתוֹ.

דָּוִד הַמֶּלֶךְ אוֹמֵר בִּתְהִלִּים: כֹּוסִ יְשׁוּעוֹת אֶשָּׂא וּבְשֵׁם ה' אֶקְרָא... צָרָה וְיָגוֹן אֶמְצָא... וּבְשֵׁם ה' אֶקְרָא, הֲרֵי שֶׁהַיַּעַד בְּכָל מַצָּב הוּא: וּבְשֵׁם ה' אֶקְרָא.

בְּכָל דֶּרֶךְ בָּהּ נֵלֵךְ, עָלֵינוּ לִזְכֹּר אֶת הַיַּעַד: לְחַזֵּק הַרְגָּשַׁת הָאֱמוּנָה! "כּוֹס יְשׁוּעוֹת אֶשָּׂא" (תהילים קטז, יג) אִם אֲנִי מַכִּיר בְּכָל הַטּוֹב, "וּבְשֵׁם ה' אֶקְרָא" (שם) - עָלַי לִזְכֹּר אֶת בּוֹרְאִי! וְאִם "צָרָה וְיָגוֹן אֶמְצָא" (שם שם ג') אִם הָרָע הוּא זֶה שֶׁגּוֹרֵם לִי לִקְרֹא לַה', הֲבָה וַאֲנַצֵּל אוֹתוֹ לַתַּכְלִית - "וּבְשֵׁם ה' אֶקְרָא" (שם שם ד'). כָּל צַעַד בְּחַיַּי, כָּל מַרְאֶה הַנִּקְרֶה בְּדַרְכִּי, מַטָּרָתוֹ: שֶׁאֶרְאֶה אֶת הָאֱלֹקִים בְּכָל פִּנָּה.

## 5. מה אני יכול לעשות כדי לשמוח?

כְּבָר סִיַּרְתִּי בְּמֶרְחֲבֵי הָעוֹלָם, טִיַּלְתִּי בְּעָרִים רַבּוֹת, כְּבָר רָכַשְׁתִּי כָּל דִּבְרֵי הַמּוֹתָרוֹת, אַךְ אֲנִי עֲדַיִן תָּר וּמְחַפֵּשׂ - הֵיכָן גָּנוּז הוּא הָאוֹצָר שֶׁשְּׂמוֹ - שִׂמְחָה? וְהִנֵּה, בְּלֶכְתִּי בָּרְחוֹב שָׂמַעְתִּי יְלָדִים מְפַזְּמִים בַּעֲלִיצוּת: "מִשֶּׁנִּכְנַס אֲדָר - מַרְבִּין בְּשִׂמְחָה", וַאֲנִי, שֶׁהִשְׁקַעְתִּי רַבּוֹת, לְהַשִּׂיג שִׂמְחָה, הִצְטָרַפְתִּי לְשִׁירָתָם: "מִשֶּׁנִּכְנַס אֲדָר - מַרְבִּין בְּשִׂמְחָה"... וְהִתְעַמַּקְתִּי קְצָת, מַה מּוּבָן הַמֻּשָּׂג "שִׂמְחָה", וּמַהִי הַשִּׂמְחָה הַמְיֻחֶדֶת בְּחֹדֶשׁ אֲדָר?

בַּסּוֹף הֲבָרַר שֶׁרַאשִׁית, הֲלָכָה זוֹ בָּאָה לִרְמֹז לְהַרְבּוֹת שִׂמְחָה דַּוְקָא בַּאֲדָר, כְּלוֹמַר, אִם אֲנִי יָכוֹל לְקַבֵּעַ אֶת חֲגִיגַת חֲנֻכַּת הַבַּיִת שֶׁלִּי, אוֹ חֲתֻנָּה שֶׁלִּי לַאֲדָר - הֲרֵי אֲדָר מַזְמִין אוֹתִי לְקַיֵּם בּוֹ אֶת הַשִּׂמְחָה.

שֵׁנִית, הֲבָרַר לִי בְּשִׁיר זֶה, הֵיכָן גָּנוּז הוּא אוֹתוֹ מַטְמוֹן הָאשֶׁר, שֶׁכֹּה הִרְבֵּיתִי לָתוּר אַחֲרָיו, מִשֶּׁנִּכְנָס אֲדָר - אָז, בִּזְמַן גָּדוֹל זֶה שֶׁל אֲדָר - "מַרְבִּים בְּשִׂמְחָה", הֲרֵי שֶׁהַהִתְבּוֹנְנוּת בְּהַנְהָגוֹת ה' עִם עַמּוֹ, נְסָיוֹ וְנִפְלְאוֹתָיו, יֵשׁ בָּהֶם כְּדֵי לְעוֹרֵר שִׂמְחָה. הָאָדָם יָכוֹל לְהַפְרוֹת מִתּוֹךְ עַצְמוֹ מַעְיְנוֹת מְפַכִּים שֶׁל שִׂמְחָה אַף לְלֹא נְתוּנִים חִיצוֹנִיִּים כְּמוֹ: מְסִבָּה, מִשְׂרָה חֲשׁוּבָה, רֶכֶב פְּאֵר וְכַדּוֹמֶה. אֶלָּא, שֶׁבּוֹ עַצְמוֹ עָצוּר מִטְעַן אֲנֶרְגְּיָה שֶׁל שִׂמְחָה. וּבִיכְלָתוֹ לְהַמְרִיץ וּלְהַפְעִיל אֶת הַמִּטְעָן הַזֶּה, וְלִהְיוֹת מְאֻשָּׁר! וְהָעֲבָדָא, מִשֶּׁנִּכְנָס אֲדָר... לְלֹא שׁוּם נָתוּן חִיצוֹנִי, יֵשׁ בִּיכָלְתְּךָ לְהַמְרִיץ וּלְהַפְעִיל אֶת הַשִּׂמְחָה.

## 6. למה אני עצוב?

נֶאֱמַר (מכות י, ב): "בַּדֶּרֶךְ שֶׁאָדָם רוֹצֶה לֵילֵךְ בָּהּ מוֹלִיכִין אוֹתוֹ" זֶהוּ כְּלָל גָּדוֹל בַּחַיִּים! כַּאֲשֶׁר אָדָם מַחֲלִיט מַהִי הַדֶּרֶךְ בָּהּ הוּא חָפֵץ, אֱלֹקִים מַדְרִיךְ אוֹתוֹ בְּאוֹתוֹ הַשְׁבִיל שֶׁבָּחַר בּוֹ. הָעוֹלָם הוּא "מְדִינָה דֶּמוֹקְרָטִית", מֶלֶךְ הָעוֹלָם נוֹתֵן לְכָל אָדָם אֶפְשָׁרוּת לִבְחֹר בְּדַרְכּוֹ כִּרְצוֹנוֹ. וְלֹא רַק זֹאת, אֶלָּא מֶלֶךְ הָעוֹלָם מְסַיֵּעַ לְכָל אָדָם לְהַעֲמִיק בַּדֶּרֶךְ אוֹתָהּ סָלַל. לָכֵן, אִם אָדָם בָּחַר לִהְיוֹת טִפּוּס עָצוּב וְנִרְגָּן, וּבְכָל מְאֹרָע שֶׁקּוֹרֶה לוֹ מוֹצֵא עִלָּה לִטְעֲנוֹת, חַם לוֹ מִדַּי בַּקַּיִץ וְקַר לוֹ מִדַּי בַּחֹרֶף. הוּא כּוֹעֵס כְּשֶׁהַעִתּוֹנִים מְשַׁעְמְמִים וּמְבֹהָל כְּשֶׁהֵם מְדַוְּחִים חֲדָשׁוֹת פִּיקַנְטִיּוֹת. אָדָם זֶה בָּחַר בְּדֶרֶךְ הָעֲצֻבוּת, וּבוֹרֵא עוֹלָם פּוֹתֵחַ לְפָנָיו שַׁעֲרֵי עֲצֻבוּת, וּמַלְבֵּד תְּחוּשׁוֹת דְּכָאוֹן שֶׁאָדָם כָּזֶה מְפַתֵּחַ, הִנֵּה גַּם מְאֹרָעוֹת עֲצוּבִים מְזַדְּמְנִים לְפָנָיו: בָּעֲבוֹדָה, לִקּוּיֵי בְּרִיאוּת, וּבְעָיוֹת כַּסְפִּיוֹת, הַכֹּל כְּדֵי לַעֲזֹר לוֹ בְּשִׁאִיפָתוֹ הָאֵיתָנָה - אַף שֶׁשְּׁאִיפָה זוֹ הִנָּהּ רַק בַּתַּת מוּדָע שֶׁלּוֹ - לִהְיוֹת עָצוּב.

## 7. האם אני מסוגל להיות שמח?

לְפִי הָאֲמוּר לְעֵיל שֶׁהָאָדָם שֶׁבָּחַר בְּעֲצֻבוּת הִנּוֹ מֻצְעָד בָּהּ, אַף בְּעַל כָּרְחוֹ.

מַעֲתָּה יָכוֹל כָּל אָדָם לְהַחֲלִיט: אֶקְפֹּץ נָא אֲנִי, עַל הָעֲגָלָה הַנֶּגְדִּית!

אֲבָחַר בְּדֶרֶךְ שֶׁל שִׂמְחָה. אַחֲלִיט נְחוּשָׁה לִהְיוֹת אָדָם שָׂמֵחַ עַלִּיז וּמְחַיֵּךְ. מַה יִּקָּרֶה אָז? טִבְעִי הַפְּסִימִי לְאַט לְאַט יִשְׁתַּנֶּה, אַתְחִיל לִרְאוֹת אֶת הַחֲצִי הַמָּלֵא שֶׁבְּכָל כּוֹס, אֶת הַטּוֹב שֶׁבְּכָל מַצָּב, אֶלְמַד לְהַעֲרִיךְ דַּוְקָא אֶת הַמִּדּוֹת הַטּוֹבוֹת שֶׁל הַסּוֹבְבִים אוֹתִי, וְכָךְ, כָּל מְאֹרָע בָּעוֹלָם יִגְרֹם לִי רַק שִׂמְחָה. זוֹ תִּהְיֶה רַק הַקֶּרֶן אוֹתָהּ אֲנִי מַשְׁקִיעַ בַּחִסָּכוֹן שֶׁשְּׁמוֹ "שִׂמְחָה". כִּי אַחֲרֵי שֶׁאֲנִי אַנִּיחַ אֶת ה"קֶּרֶן" - בּוֹרֵא הָעוֹלָם יִתֵּן לִי תְּמוּרָתָהּ "רִבִּית וְהַצְמָדָה", שֶׁהֲרֵי בַּדֶּרֶךְ שֶׁאָדָם רוֹצֶה לֵילֵךְ בָּהּ מוֹלִיכִין אוֹתוֹ. אִם בָּחַרְתִּי בְּדֶרֶךְ הַשִּׂמְחָה, וְהִשְׁתַּדַּלְתִּי

בְּעַצְמִי מְעַט, אֱלֹקִים יְשַׁלֵּם לִי בְּהִזְדַּמְּנֻיּוֹת רַבּוֹת וְיִפְתַּח לְפָנַי אוּלַמּוֹת שֶׁל שִׂמְחָה: הַצְלָחָה בַּעֲסָקִים, פּוֹפּוּלָרִיּוּת בַּחֶבְרָה, בְּרִיאוּת וְעוֹד.

## 8. האם רגש השמחה הוא רק ברוח או גם מציאות פיסית?

כִּימִיקָלִים הֵם הַמַּנְהִיגִים אֶת כָּל פְּעִילוּת הַגּוּף, מְוַסְתִים אֶת פְּעִילוּתוֹ, מְיַצְּרִים הוֹרְמוֹנִים. וְהֵם אֲחָרַאִים עַל בְּרִיאוּתֵנוּ הַגּוּפָנִית. גַּם עַל פְּעֻלַּת הַשְּׁרִירִים, הַמַּעַיִם וּכְלֵי הָעִכּוּל. כְּדֵי שֶׁמַּעֲרֶכֶת הָעִכּוּל שֶׁלָּנוּ, תַּצְלִיחַ לְעַכֵּל אֶת הַבָּא לְתוֹכָהּ, מִמַּאֲכְלֵי חָלָב קַלֵּי עִכּוּל, וְעַד מוּצְרֵי בָּשָׂר קְשֵׁי עִכּוּל, יֵשׁ לָנוּ בַּגּוּף מַעֲרֶכֶת הַמְיֻצֶּרֶת מִיצֵי עִכּוּל חָרִיפִים, הַמְפָרְקִים אֶת כָּל סוּגֵי הַמַּאֲכָלִים. וּפִלְאֵי פְּלָאוֹת! מִיצִים אֵלּוּ מַבְחִינִים בֵּין בָּשָׂר שֶׁאָכַלְנוּ לְבֵין הַבָּשָׂר שֶׁל הָאָדָם עַצְמוֹ, וְלַמַּעַיִם עַצְמָן הַמִּיצִים הָאֵלּוּ עוֹשִׂים "פְּרוֹטֶקְצְיָה", אוֹתָן אֵין הֵן מְעַכְּלוֹת. (עַד לֶרֶגַע בּוֹ אָדָם מְסַיֵּם אֶת חַיָּיו. כְּשֶׁאָדָם מֵת, מִיצִים אֵלּוּ מְפָרְקִים אֶת בְּשָׂרוֹ הוּא. עַל כֵּן, הַפִּתְולוֹגִים בְּרֹאשִׁית טִפּוּלָם בְּגוּפָה - כּוֹרְתִים אֶת כְּלֵי הָעִכּוּל כְּדֵי שֶׁלֹּא תִּרָקֵב הַגּוּפָה) כִּי בַּחַיִּים יֵשׁ לָנוּ הוֹרְמוֹנִים הַמְגִנִּים מֵהַשְׁפָּעַת מִיצֵי הָעִכּוּל.

הַשִּׂמְחָה הִיא זוֹ שֶׁעוֹזֶרֶת לַגּוּף לְיַצֵּר הוֹרְמוֹנִים אֵלּוּ. עֲבָדָה, שֶׁאֲנָשִׁים הַנִּמְצָאִים בְּלַחַץ, מֻתָּח, דְּאָגוֹת, יֵשׁ לָהֶם בְּעָיוֹת אוּלְקוּס. חֹסֶר הַשִּׂמְחָה מוֹנֵעַ אֶת יְצוּר הַהוֹרְמוֹנִים הַמְגִנִּים עַל כְּלֵי הָעִכּוּל, וְזֶה מַה שֶּׁאוֹמְרִים: "אֵין לְךָ אוּלְקוּס בְּגָלַל מַה שֶּׁאַתָּה אוֹכֵל, אֶלָּא בְּגָלַל מַה שֶּׁאוֹכֵל אוֹתְךָ". לְעֻמַּת זֹאת לַאֲנָשִׁים שְׂמֵחִים יֵשׁ יְצוּר הוֹרְמוֹנִים תַּקִּין, קֻבָּתָם שְׁמוּרָה וּבִיכָלְתָּם לֶאֱכֹל סֶכֶר וּמֶלַח כִּרְצוֹנָם לַאֲרִיכוּת יָמִים וְשָׁנִים, כֵּיוָן שֶׁהַשִּׂמְחָה הִיא כֹּחַ שֶׁל חַיִּים.

כָּל תָּאֵי הַגּוּף מְגִיבִים בְּאֹפֶן חִיּוּבִי, כְּשֶׁלָּאָדָם יֵשׁ מַצַּב רוּחַ מְרוֹמָם, הָרְפוּאָה הַטּוֹבָה בְּיוֹתֵר לַגּוּף - זוֹ שִׂמְחָה! רַבִּים הֵם הַמְּקֹרִים בָּהֶם הָרוֹפְאִים הִתְיָאֲשׁוּ מֵחַיָּיו שֶׁל חוֹלֶה אוּלָם רְצוֹן הַחַיִּים שֶׁלּוֹ הִתְגַּבֵּר, הוּא הִפְתִּיעַ אֶת כֻּלָּם וְקָם מִמִּטַּת חָלְיוֹ. כֵּיוָן שֶׁבְּרִיאוּת קְשׁוּרָה קְשֹׁר אַמִּיץ לִרְגָשׁוֹת הָאָדָם, וְהָרְגָשׁוֹת מְיַצְּרוֹת כִּימִיקָלִים וְהֵם שׁוֹמְרִים עַל הַבְּרִיאוּת. כַּכָּתוּב (משלי יח, יד): "רוּחַ אִישׁ יְכַלְכֵּל מַחֲלֵהוּ..." הַמַּצַּב רוּחַ שֶׁל הָאָדָם יָכוֹל לְעוֹדֵד אֶת הַמַּצַּב הַבְּרִיאוּתִי. וְהָרְבֵּה מַחֲלוֹת נֶעֱצָרוֹת כְּשֶׁאָדָם בְּשִׂמְחָה. "...וְרוּחַ נְכֵאָה מִי יִשְּׂאֶנָּה" (משלי שם). כְּלוֹמַר אָדָם "מְצֻבְּרָח" מִי יַעֲזֹר לוֹ? הַרְבֵּה פְּעָמִים שׂוּם תְּרוּפָה אֵינָהּ עוֹזֶרֶת לַחוֹלֶה. כֵּיוָן שֶׁהוּא מְדֻכָּא נַפְשִׁית אֵין יְכֹלֶת פִּיסִית לַגּוּף לְהִתְאוֹשֵׁשׁ. הַמַּחֲלָה הֲכִי קָשָׁה הִיא - לִהְיוֹת עָצוּב!

וְזֶהוּ הַלִּמּוּד הֶחָשׁוּב מֵאוֹתוֹ שִׁיר עַלִּיז "מִשֶּׁנִּכְנָס אֲדָר מַרְבִּין בְּשִׂמְחָה" כְּלוֹמַר, יֵשׁ לִי שִׂמְחָה בְּתוֹכִי, וְעָלַי רַק לִפְתֹּחַ אֶת הַשַּׁסְתּוֹם הַמְכַסֶּה עָלֶיהָ. וּבַאֲדָר, יֵשׁ סִיּוּעַ מְיֻחָד מִן הַשָּׁמַיִם, הַמְאַפְשֵׁר לָאָדָם לִפְתֹּחַ מִכְרוֹת זָהָב אֵלּוּ שֶׁל שִׂמְחָה חֲבוּיָה.

וּמֵחֹדֶשׁ אֲדָר מֻסָּר לְכָל הַשָּׁנָה לֵידַע שֶׁהָאָדָם בְּעֶצֶם אָצוּר שִׂמְחָה, אֵין צָרֵךְ לְיַצֵּר שִׂמְחָה, מַהוּת הָאָדָם בָּנוּי עַל שִׂמְחָה, וְהָרָאָיָה, הַתִּינוֹק, כָּל כֻּלּוֹ שִׂמְחָה וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ מַהוּ עֶצֶב וְדִכָּאוֹן, וְרַק הַמֵּטָל עַל הָאָדָם כָּאמוּר לִפְתֹּחַ אֶת הַשַּׂסְתּוֹם הַמְכַסֶּה עָלֶיהָ.

## 9. אולי באמת אני צריך להיות עצוב?

עָלֵינוּ לִזְכֹּר, שֶׁגּוּף הָאָדָם בָּנוּי לִהְיוֹת אוֹ כְּמַעְיַן שֶׁל שִׂמְחָה אוֹ כְּבוֹר בְּלִי תַּחְתִּית לְעַצְבוּת וּלְדִכָּאוֹן. אָדָם יָכוֹל לִשְׂבָּת וְלִבְכּוֹת יוֹמָם וְלַיְלָה, עַל חֻרְבַּן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, וְעַל צָרוֹת הָעוֹלָם, וְעַל צַרַת עַצְמוֹ שֶׁיַּרְקִיב יוֹם אֶחָד בָּאֲדָמָה, וְעַל גְּלוּת הַשְּׁכִינָה, וְעַל אֶלֶף וְאַחַת צָרוֹת נוֹסָפוֹת, אִם אָדָם רוֹצֶה לִבְכּוֹת - לִבּוֹ הוּא מַעְיַן לְדְמָעוֹת וְעַצְבוּת, וּבְדַרְכּוֹ אֵין סוֹף הִזְדַּמְּנֻיּוֹת לִבְכְיָה.

מָה אֱלֹקִים רוֹצֶה מִמֶּנִּי - עַצְבוּת אוֹ שִׂמְחָה?

רְצוֹן הָאֱלֹקִים הוּא שֶׁנִּסְגֹּר אֶת מַעְיַן הָעַצְבוּת, וּנְפַכֶּה מַעְיַן שֶׁל שִׂמְחָה, בְּמֶשֶׁךְ הַשָּׁנָה הוּא נָטַע וְקָבַע שַׁבָּתוֹת, רָאשֵׁי חֳדָשִׁים וְחַגִּים רַבִּים, וּבֶחָג אָנוּ אוֹמְרִים בִּתְפִלַּת שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה: "...מוֹעֲדִים לְשִׂמְחָה חַגִּים וּזְמַנִּים לְשָׂשׂוֹן". אָנוּ מוֹדִים לַהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁנָּתַן לָנוּ אֶת הַחַגִּים. וְלָמָּה נָתַנּוּ לָנוּ הַחַגִּים? כְּדֵי לִזְכֹּר בָּהֶם אֶת יְצִיאַת מִצְרַיִם, וּמַתַּן תּוֹרָה, וּלְשַׁנֵּן כָּךְ אֶת עִקְרֵי הָאֱמוּנָה. אַךְ הָרוֹפֵא הַגָּדוֹל, הָרַמְבַּ"ם, מוֹסִיף וְאוֹמֵר, שֶׁחַגִּים וּמוֹעֲדִים נִתְּנוּ לָנוּ, "מוֹעֲדִים לְשִׂמְחָה" "חַגִּים וּזְמַנִּים לְשָׂשׂוֹן" יָמִים אֵלּוּ נִתְּנוּ לָנוּ כְּדֵי שֶׁנִּהְיֶה שְׂמֵחִים וְנִתְרַגֵּל בָּהֶם שִׂמְחָה (וְאִלּוּ זְמַן בְּכִיָּה - יֵשׁ לָנוּ רַק פַּעַם בְּשָׁנָה בְּט' בְּאָב, כְּדֵי שֶׁנִּטְעַם גַּם מְעַט מֵהַדְּמְעָה, וְכָךְ תֶּעֱרַב לָנוּ הַשִּׂמְחָה יוֹתֵר). שִׂמְחָה לְשֵׁם שִׂמְחָה, וְאָדָם צָרִיךְ לִשְׁאֹף לְמַקְסִימוּם שִׂמְחָה גַּשְׁמִית כְּדֵי שֶׁיּוּכַל לְקַיֵּם אֶת תַּכְלִיתוֹ וּמַטָּרָתוֹ בָּעוֹלָם.

## 10. האם אלקים רוצה שנשקיע מאמץ לטפח את הגשמיות שלנו?

כָּתוּב (קהלת יא ט): "שְׂמַח בָּחוּר בְּיַלְדוּתֶיךָ וִיטִיבְךָ לִבְּךָ בִּימֵי בְחוּרוֹתֶךָ".

אַחַד הַבֵּאוּרִים בְּפָסוּק זֶה הוּא: שְׂמַח! אִם אַתָּה בִּימֵי צְעִירוּתְךָ, בְּשִׂיא כֹּחֲךָ - שְׂמַח עַל כָּךְ! וְכָל פְּעֻלָּה שֶׁלְּךָ - עֲשֵׂה בְּשִׂמְחָה. אַתָּה לוֹמֵד - לְמַד בְּשִׂמְחָה! אוֹכֵל - אֱכֹל בְּשִׂמְחָה! וְזוֹ עֵצָה הָעוֹזֶרֶת לָנוּ בִּשְׁלֵמוּת גּוּפָנִית וְשִׂכְלִית, כֵּיוָן שֶׁהַכֹּחַ שֶׁל שִׂמְחָה גּוֹרֵם לָנוּ לְשַׁפֵּר אֶת פְּעִילוּת הַגּוּף וּלְשַׁכְלֵל אֶת הַמֹּחַ. עוֹד עֵצָה לִשְׁמִירַת הַבְּרִיאוּת מוֹפִיעָה בַּגְּמָרָא (שבת קנב, א): "דּוֹק בְּכֹבִי וְתִשְׁכַּח בְּנַגְרִי" (אֲרַמִּית) פֵּרוּשׁ - אִם תֵּיטִיב לְלַעֵס אֶת מַאֲכָלֶיךָ, בְּשִׁנֶּיךָ הַטּוֹחֲנוֹת, תִּהְיֶה בָּרִיא יוֹתֵר וְתִרְאֶה אֶת הַתּוֹצָאוֹת בַּפְּסִיעוֹת שֶׁלְּךָ. כְּלוֹמַר - אִם תִּלְעַס כָּרָאוּי יִהְיֶה לְךָ כֹּחַ.

הַאִם הַגְּמָרָא רוֹצָה שֶׁנֹּאכַל טוֹב כְּדֵי שֶׁפְּסִיעוֹתֵינוּ יִהְיוּ יַצִּיבוֹת, וְאָז נְנַצַּח בְּצַעֲדָה אוֹ בְּטִפּוּס בָּהָרִים? וַדַּאי שֶׁלֹּא זוֹ הַכַּוָּנָה. אֶלָּא, הַגְּמָרָא מַבְהִירָה לָנוּ, שֶׁאָנוּ חַיָּבִים הַצְלָחָה בְּגַשְׁמִיּוּת

כְּדֵי שֶׁנִּצְלִיחַ בְּרוּחָנִיּוּת. אִם אַתָּה רוֹצֶה לְהִתְקַדֵּם בַּחַיִּים עָלֶיךָ לִהְיוֹת חָזָק! אִם רוֹצִים לִהְיוֹת גָּדוֹל בְּיִשְׂרָאֵל, לְהַגִּיעַ לְדָרָגוֹת, לִהְיוֹת גָּדוֹל בַּתּוֹרָה, מֻכְרָחִים לִהְיוֹת בְּרִיאִים כְּדֵי לֹא לִפֹּל בַּדֶּרֶךְ.

הָיָה מַתְמִיד אֶחָד, שֶׁהָגָה יוֹמָם וָלַיְלָה בַּגְּמָרָא בְּלִי לִישֹׁן דַּיּוֹ, רַבּוֹתָיו הוֹכִיחוּהוּ שֶׁיֵּשׁ לוֹ לִשְׁמֹר עַל בְּרִיאוּתוֹ - אַךְ לַשָּׁוְא. סוֹפוֹ שֶׁיָּצָא מִדַּעְתּוֹ וְנִפְטַר בְּגִיל צָעִיר. הָיְתָה זוֹ עֲצַת הַיֵּצֶר הָרָע כְּדֵי לְדַכֵּא אֶת בְּרִיאוּתוֹ. אֲבָל אֱלֹקִים רוֹצֶה שֶׁנִּשְׁמֹר עַל בְּרִיאוּתֵנוּ כְּדֵי שֶׁנִּלְמַד טוֹב, נִתְפַּלֵּל בְּכַוָּנַת הַלֵּב, וְנִשְׁתַּדֵּר בַּמִּדּוֹת. וּכְלָל רִאשׁוֹן לִבְרִיאוּת זוֹ שִׂמְחָה - בְּלִי זֶה אִי אֶפְשָׁר לְהַצְלִיחַ!

עָלֵינוּ לְפַנֵּק אֶת הַגּוּף! הָאֱמוֹרָא 'רָבָא', אֶחָד מִגְּדוֹלֵי וַחֲרִיפֵי הָאֱמוֹרָאִים בַּגְּמָרָא, אָמַר (יומא ע"ו, ע"ב): מֶה עָשָׂה אוֹתִי חָרִיף? הַיַּיִן וְהַבְּשָׂמִים שֶׁהַמַּיְנֶקֶת נָתְנָה לִי. הוּא גָּדַל בְּבֵית עָשִׁיר וְהַמְטַפֶּלֶת פִּנְּקָה אוֹתוֹ בְּיַיִן וּבְבְשָׂמִים. (בִּזְמַנּוֹ הַיַּיִן לֹא גָּרַם לְשִׁכְרוּת כְּמוֹ הַיּוֹם אֶלָּא הָיָה אֶחָד מִמַּרְכִּיבֵי הַתְּזוּנָה) וְזֶה הֵכִין אוֹתוֹ לְהַצְלָחָתוֹ הַגְּדוֹלָה, שֶׁהוּא נִהְיָה הַשֵּׂכֶל שֶׁל הַשַּׁ"ס. כַּיָּדוּעַ אֲבַיֵּי וְרָבָא הֵם עָרְכוּ אֶת הַתַּלְמוּד הַבָּבְלִי וַהֲלָכָה כְּרָבָא, (וְרַב אַשִׁי רַק סִדֵּר סוֹפִית) לָמַדְנוּ מִכָּךְ שֶׁגַּשְׁמִיּוּת בַּצּוּרָה הַנְּכוֹנָה הִיא דֶּרֶךְ לְהַצְלָחָה! אִם אַתָּה חַלָּשׁ, בַּעַל פָּנִים חִוְרוֹרִת, וְיוֹשֵׁב כָּל הַיּוֹם בְּפָנִים נְפוּלוֹת, לֹא תּוּכַל לִהְיוֹת גָּדוֹל בַּתּוֹרָה וְלֹא צַדִּיק גָּדוֹל. כִּי מֻכְרָחִים שִׂמְחָה כְּדֵי לִגְדֹּל! (לֹא בַּקְבּוּקֵי יַיִן - כִּי אֵז נִהְיִים שִׁכּוֹרִים...) גַּם רַבִּי חֲנִינָא אוֹמֵר (חולין כד, ב) "חַמִּין וְשֵׁמֶן שִׁסַּכְתַּנִי אִמִּי בֵּילְדוּתִי הֵן עָמְדוּ לִי בְּעֵת זְקֻנוּתִי". מֻכְרָחִים תְּנָאִים גַּשְׁמִיִּים טוֹבִים כְּדֵי לְהַצְלִיחַ בַּחַיִּים!

## 11. אחד התנאים הגשמיים הבסיסיים - שינה!

חַיֵּינוּ כַּיּוֹם מְשֻׁפָּעִים אֲבִיזָרֵי נוֹחוּת לְשִׁפּוּר הָאָדָם. מְכוֹנוֹת עוֹשׂוֹת אֶת עֲבוֹדוֹתָיו הַקָּשׁוֹת, מַכְשִׁירִים חַשְׁמַלְיִים מְקִלִּים עַל שִׁגְרַת הַחַיִּים, וְעִם זֹאת דַּוְקָא דּוֹרֵנוּ הוּא דּוֹר עַצְבָנִי, לָחוּץ, מָתוּחַ, מְמֻהָר. אַחַד הַגּוֹרְמִים לָזֶה - הַחַשְׁמַל... זֶה הַמַּאִיר אֶת בָּתֵּינוּ עַד לַשָּׁעוֹת הַקְּטַנּוֹת שֶׁל הַלַּיְלָה, וּמְטַשְׁטֵשׁ אֶת הַשָּׁעוֹן הַבִּיּוֹלוֹגִי שֶׁל הַגּוּף. הַגּוּף רוֹצֶה הָיָה לִשְׁכַּב לִישֹׁן עִם רֶדֶת הַחֲשֵׁכָה וְלָקוּם עִם שַׁחַר.

אוּלָם הַמְצָאַת הַחַשְׁמַל, הַתְּאוּרָה הַמּוֹדֶרְנִית, מְעַכֶּבֶת אֶת מְנוּחַת הַגּוּף. רוֹצִים "לְהַסְפִּיק" עוֹד וָעוֹד, וְאָז... קָמִים עֲיֵפִים, מְתוּחִים, עַצְבָנִים. הַמֹּחַ לֹא רָגוּעַ וְאֵין בְּכֹחוֹ לְיַצֵּר הוֹרְמוֹנִים הַדְּרוּשִׁים לְשִׁמְרַת הַגּוּף.

רַבִּי יִשְׂרָאֵל מִסַּלַנְט אָמַר: אִם הִנְּךָ לוֹמֵד רַק כְּדֵי לְקַיֵּם מִצְוַת "וּלְמַדְתֶּם" בְּלִי עֲמָקוּת, אֲזַי אַל תִּישַׁן הַרְבֵּה, אֲבָל אִם אַתָּה רוֹצֶה לְקַיֵּם מִצְוַת "וְשִׁנַּנְתָּם" לִלְמֹד בְּעֲמָקוּת שֶׁדִּבְרֵי הַתּוֹרָה יִהְיוּ מְחֻדָּדִים בְּפִיךָ, אָז עָלֶיךָ לִישֹׁן מַסְפִּיק זְמַן כְּדֵי שֶׁהָרֹאשׁ שֶׁלְּךָ יָנוּחַ. גַּם הָרַמְבַּ"ם

בְּהִלְכוֹת דֵּעוֹת כּוֹתֵב שֶׁיֵּשׁ לִשְׁמֹר עַל חֻקֵּי הַבְּרִיאוּת כֵּיוָן שֶׁאֵין אָדָם עוֹבֵד אֶת בּוֹרְאוֹ כָּרָאוּי כְּשֶׁהוּא חוֹלֶה. (הוּא יָכוֹל לְהִשְׁתַּדֵּל, אֲבָל כְּדֵי לְהַצְלִיחַ בַּעֲבוֹדַת ה' חָשׁוּב לִהְיוֹת בָּרִיא)

12. **למה אני חי? מה התפקיד שלי בעודי בחיים?**

דָּוִד הַמֶּלֶךְ נִרְדַּף עַד צַוָּארוֹ עַל יְדֵי אוֹיְבָיו הָרַבִּים, וְרָעוֹת רַבּוֹת פְּקָדוּהוּ בִּימֵי חַיָּיו. בִּהְיוֹתוֹ בְּעֶבְרֵי פִּי הַפַּחַת, הֻרְיהוּ פּוֹנָה אֶל אֱלֹקָיו, וּמְבַקֵּשׁ עֶזְרָה לְהִשָּׁאֵר בַּחַיִּים, לְהִנָּצֵל, וְתָמִיד נִמְּק אֶת בַּקָּשָׁתוֹ מַדּוּעַ רָאוּי שֶׁה' יַצִּילוֹ? וְאוֹמֵר (תהילים ו, ו) "כִּי אֵין בַּמָּוֶת זִכְרֶךָ בִּשְׁאוֹל מִי יוֹדֶה לָּךְ", "הֲיוֹדְךָ עָפָר הֲיַגִּיד אֲמִתֶּךָ" (תהילים ל, י), וְכֵן "לֹא הַמֵּתִים יְהַלְלוּ - קָהּ" (תהילים קטו, יז).

תַּפְקִיד כָּל הָעוֹלָם הוּא לָשִׁיר וּלְהוֹדוֹת לְבוֹרֵא עוֹלָם, עַל חָכְמָתוֹ הַמְרֻבָּה, חֶסְדָיו הָרַבִּים וְרַחֲמָיו הַגְּדוֹלִים עַל כָּל יְצוּר. כָּל בְּרוּאֵי עוֹלָם שָׁרִים לְבוֹרְאָם, אוּלָם, שִׁיר וְהוֹדָיָה שֶׁל מִי חֲשׁוּבִים בְּיוֹתֵר לְפָנָיו יוֹשֵׁב מְרוֹמִים?

מַלְאָכִים גַּם הֵם שָׁרִים לַהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְשִׁירָתָם נַעֲלֵית מְאֹד, אוּלָם מַלְאָכִים אֵינָם עוֹמְדִים בְּנִסָּיוֹן, אֵין לָהֶם בְּעָיוֹת "סוֹף חֹדֶשׁ", לֹא מְרִיבוֹת מִשְׁפַּחְתִּיוֹת, וְאֵינָם עֲסוּקִים בְּהַבְלֵי הָעוֹלָם, אִם כָּךְ מָה הַפֶּלֶא שֶׁהֵם שָׁרִים?

אוּלָם כְּשֶׁאָדָם, בָּשָׂר וָדָם, אָפוּף בְּעָיוֹת, מְצִיקִים לוֹ שְׁכֵנָיו, לֹא מְרֻצֶּה מִפּוֹעֲלָיו. חָשׁוּף לְרוּחוֹת וּלְשָׁרָב (כְּבֵד...), אִם הוּא מִתְפַּנֶּה מֵעִסּוּקָיו וּמַקְדִּישׁ זְמַן לְהִתְבּוֹנֵן בְּחַסְדֵי הָאֵ־לֹקִים, שָׁר וּמוֹדֶה לְבוֹרְאוֹ, שִׁירָה זוֹ הִיא הַחֲבִיבָה בְּיוֹתֵר לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. שִׁירַת בֶּן תְּמוּתָה שֶׁעָמַד בַּנִּסָּיוֹן וְשָׁר בְּעוֹדוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה.

וַדַּאי גַּם בָּעוֹלָם הַבָּא יָשִׁיר אוֹתוֹ אָדָם, "כָּל הָאוֹמֵר שִׁירָה בָּעוֹלָם הַזֶּה זוֹכֶה וְאוֹמֵר שִׁירָה לָעוֹלָם הַבָּא" (סנהדרין צא, ב). שִׁירַת הָעוֹלָם הַבָּא הִנָּהּ תַּעֲנוּג נִצְחִי לְלֹא גְּבוּל, אָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה אֵינוֹ יָכוֹל לַעֲמֹד חַי מֵעֲצַמַּת שִׁירָה עַזָּה זוֹ שֶׁל עוֹלָם הַבָּא, כָּךְ מֵת חַיִל סַנְחֵרִיב, לֶרֶנַע קַל שָׁמְעוּ שִׁירַת מַלְאֲכֵי מַעְלָה וּמִיָּד פָּרְחָה נִשְׁמָתָם. אֲבָל לַצַּדִּיקִים - ה' נוֹתֵן כֹּחַ לִשְׁמֹעַ וְלֶהָנוֹת מֵהַשִּׁירָה הַהִיא, שֶׁהִיא בִּמְתִיקוּת לְלֹא שִׁעוּר.

תַּפְקִידֵנוּ הוּא לָשִׁיר בָּעוֹלָם הַזֶּה. הֲגַם שֶׁשִּׁירָתֵנוּ מְעַטָּה, חֲלָשָׁה וּמְקֻטַּעַת, אֲבָל הִיא נוֹבַעַת מִכֹּחַ הַבְּחִירָה הַחָפְשִׁית שֶׁלָּנוּ. נִצָּחוֹן עַל כֹּחוֹת הָרָע וְהִתְבּוֹנְנוּת בְּחַסְדֵי שָׁמַיִם. וְאָז נִזְכֶּה בָּעוֹלָם הַבָּא לְשִׁירָה בְּלֹא עֲיֵפוּת, וּבְיֶתֶר עֹז וְתַעֲצוּמוֹת, אַךְ הַשִּׁירָה שֶׁל הָעוֹלָם הַבָּא הִיא שִׁירָה לְלֹא בְּחִירָה, שִׁירָה שֶׁל שָׂכָר. לָכֵן חוֹזֵר דָּוִד וּמְבַקֵּשׁ אֶת מַתְּנַת הַחַיִּים, כִּי בַּמָּוֶת אֵין תַּכְלִית.

תַּפְקִידֵנוּ לְרָצוֹת לִחְיוֹת בָּעוֹלָם הַזֶּה לְאֹרֶךְ יָמִים כְּכָל שֶׁאֶפְשָׁר, כְּדֵי שֶׁנּוּכַל לְהוֹדוֹת וְלָשִׁיר לַה'. "תְּחִי נַפְשִׁי וּתְהַלְלֶךָּ" (תהילים קיט, קעה) - אִם אֶחְיֶה אֶשְׁתַּמֵּשׁ בְּיָמַי כְּדֵי לְשַׁבֵּחַ אוֹתָךְ.

אָדָם חַי הוּא חָשׁוּב בְּיוֹתֵר! עַל כֵּן עָלֵינוּ לְהַזְהֵר עַל חַיֵּינוּ וְלִשְׁמֹר עַל בְּרִיאוּתֵנוּ. אָנוּ מְבַקְּשִׁים מֵה' שֶׁיִּתֵּן לָנוּ חַיִּים, וּכְשֶׁאֵלּוּ נִתָּנִים לָנוּ - עָלֵינוּ לְהַקְפִּיד וּלְהַשְׁגִּיחַ עַל מַתָּנָה יְקָרָה זוֹ. חַיִּים וּבְרִיאוּת חֲשׁוּבִים כְּדֵי שֶׁנּוּכַל לְהַשְׁלִים יְעוּדֵנוּ וְלָשִׁיר לַהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְאִם כָּל הַסִּבָּה שֶׁאָנוּ רוֹצִים חַיִּים זֶה לָשִׁיר וּלְהוֹדוֹת לַהַשֵּׁם. וַדַּאי שֶׁצָּרִיךְ שִׂמְחָה לְשֵׁם כָּךְ.

## 13. אם השמחה כל כך חשובה, איך אגיע אליה?

רִאשִׁית - עָלֵינוּ לִרְצוֹת לִהְיוֹת שְׂמֵחִים, לְהִשְׁתַּדֵּל וְלִרְאוֹת אֶת הַיָּפֶה וְהַטּוֹב שֶׁסְּבִיבֵנוּ, וּמִמֵּילָא נִתְבָּרֵךְ מִשָּׂמֵחַ בְּאוֹצְרוֹת שִׂמְחָה נוֹסָפִים.

שֵׁנִית - לִשְׁמֹר עַל הַבְּרִיאוּת: לִישֹׁן מַסְפִּיק, לֶאֱכֹל כָּרָאוּי, לָתֵת לַגּוּף אֶת צָרְכָיו.

שְׁלִישִׁית - לְדַעַת שֶׁרַק עַל יְדֵי שִׂמְחָה אוּכַל לְמַלֵּא אֶת תַּפְקִידֵי בַּחַיִּים - לְשִׁיר וּלְהוֹדוֹת לֶאֱלֹקִים, וַהֲרֵי שִׁירָה וְהוֹדָיָה הֵם הַתַּפְקִיד שֶׁלִּי פֹּה, וּכְדֵי שֶׁאֲקַיֵּם אוֹתוֹ נָתְנוּ לִי חַיִּים.

## 14. ה' עושה משפט לעשוקים

כָּתוּב בִּתְהִלִּים (קמו, ז): "עֹשֶׂה מִשְׁפָּט לַעֲשׁוּקִים", "ה' זֹקֵף כְּפוּפִים..." (שם ח), "סוֹמֵךְ ה' לְכָל הַנֹּפְלִים" (שם קמה, יד).

וַהֲרֵי יֶשְׁנָם עֲשׁוּקִים כֹּה רַבִּים, הֵיכָן מִשְׁפַּט ה' אִם יֵשׁ גַּנָּבִים בָּעוֹלָם? כֵּיצַד לִכְאוֹרָה הוּא זוֹקֵף הַכְּפוּפִים? לֹא רָאִיתָ אָדָם נוֹפֵל? אֵיךְ אוֹמֵר זֹאת דָּוִד, הַאִם בֶּאֱמֶת נִקְרָא ה' סוֹמֵךְ כָּל הַנּוֹפְלִים?

הַתְּשׁוּבָה הִיא: כֻּלָּנוּ עֲשׁוּקִים, לְכֻלָּנוּ רוֹדְפִים וְאוֹיְבִים, שֶׁלּוּלֵא עֶזְרַת ה' הָיוּ דּוֹרְסִים וְרוֹמְסִים אוֹתָנוּ. לְכָל אָדָם יֵשׁ סְבִיבוֹ שׂוֹנְאִים, סְבִיב כֻּלָּנוּ מְדִינוֹת עוֹיְנוֹת הַשּׂוֹחֲרוֹת לִטְרֹף אוֹתָנוּ. מַדּוּעַ אֵין הֵם מַצְלִיחִים בְּמִזְמָתָם? כִּי ה' מַפְרִיד בֵּין הָעוֹשְׁקִים לָעֲשׁוּקִים, וּמַצִּילֵנוּ מִיָּדָם.

אַתָּה שׂוֹמֵעַ עַל בְּרִיוֹן שֶׁהִכָּה לַמָּוֶת עוֹבֵר אֹרַח שֶׁפָּסַע לְתֵמוֹ, זְכֹר! מִקְרֶה נוֹרָא כָּזֶה עָלוּל לִקְרוֹת לְכָל אֶחָד. וְרַק אֱלֹקִים מַצִּילֵנוּ שֶׁלֹּא יִקְרֶה לָנוּ כַּדָּבָר הַזֶּה. פְּצָצָה, חַס וְחָלִילָה, עָלוּלָה לִפְגֹּעַ בְּכָל אֶחָד, כַּמָּה גָּדוֹל חֶסֶד הַשְׁגָּחַת אֱלֹקִים עָלַי שֶׁלֹּא עָבַרְתִּי בִּרְחוֹב זֶה בְּאוֹתוֹ רֶגַע! אֵיזֶה חֶסֶד גָּלוּי בְּכָל אוֹתָם הַפְּצָצוֹת שֶׁזָּמְמוּ הַשּׂוֹנְאִים לְהַנִּיחַ כְּדֵי לְהַזִּיק לָנוּ, אַךְ אֱלֹקִים מָנַע מֵהֶם לְהוֹצִיא לַפֹּעַל אֶת זְמָמָם, וְאָנוּ אַף אֵיננוּ יוֹדְעִים שֶׁנִּצַּלְנוּ!

אָדָם שֶׁעָמַד לְיַד מְקוֹם הַפִּגּוּעַ וְנִצַּל מְבֻרָךְ בִּרְכַּת "הַגּוֹמֵל" בְּהִתְרַגְּשׁוּת וְשִׂמְחָה רַבָּה עַל הַצָּלָתוֹ. הַרְגָּשָׁה זוֹ צְרִיכָה לְלַוּוֹת כָּל אֶחָד מֵאִתָּנוּ וּבְכָל עֵת עָלֵינוּ לְהוֹדוֹת לֶאֱלֹקִים - "הַגּוֹמֵל חֲסָדִים טוֹבִים לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל". מִכַּמָּה בְּעָיוֹת נִצַּלְנוּ, כַּמָּה מִקְרִים רָעִים לֹא קָרוּ לָנוּ! רַבִּים כָּל כָּךְ כְּבָר אֵינָם עֲלֵי אֲדָמוֹת, וְלִי נִתְּנָה מַתָּת חַיִּים, עַד כַּמָּה מְאֻשָּׁר הִנְנִי!

## 15. ה' זוקף כפופים

"ה' זוֹקֵף כְּפוּפִים" - רֹב בְּנֵי הָאָדָם אֲכֵן זְקוּפִים, אֲבָל כֻּלָּם לְמַעֲשֶׂה נוֹפְלִים רַק ה' סוֹמְכָם. הַחְשַׁבְנוּ פַּעַם מָה רַב הַכֹּחַ הַנִּדְרָשׁ לַגּוּף כְּדֵי לַעֲמֹד זָקוּף אוֹ לְשֶׁבֶת זָקוּף! לְהִזְדַּקֵּף זוֹ מַעֲמָסָה רַבָּה לַלֵּב, לְכֵן אֲנָשִׁים הַמִּתְעַלְּפִים נוֹפְלִים. כְּשֶׁאָנוּ רוֹצִים לְנוּחַ - אָנוּ שׁוֹכְבִים, אָדָם שֶׁנֶּהֱרָג - נוֹפֵל! מַדּוּעַ אֵינוֹ נִשְׁאָר לַעֲמֹד? כִּי זְקִיפוּת דּוֹרֶשֶׁת פְּעִילוּת רַבָּה מֵהַמֹּחַ וְהַשְׁרִירִים. אִם כֵּן, מֵהַיּוֹם נַעֲמֹד בְּשִׂמְחָה, נֵלֵךְ בְּשִׂמְחָה - אֵיזוֹ מַתָּנָה נִפְלָאָה - לִהְיוֹת זָקוּף! וְכַאֲשֶׁר מְשַׁדְּרִים לָנוּ עַל נְפִילוֹת שֶׁל בְּנֵי אֱנוֹשׁ, אִם עֵקֶב רְעִידוֹת אֲדָמָה, תְּאוּנוֹת רַחְמָנָא לִיצְלַן, מְחַבְּלִים וְכַדּוֹמֶה, לְצַד תְּפִלָּתֵנוּ עַל הַנִּפְגָּעִים וּבַקָּשָׁתֵנוּ מֵאֱלֹקִים שֶׁיְּנַצֵּר אֶת עַמּוֹ, עָלֵינוּ לְהִתְמַלֵּא שִׂמְחָה עַל שֶׁנִּצַּלְנוּ מִכָּל אוֹתָם מַרְעִין בִּישִׁין שֶׁאֵרְעוּ בְּרַחֲבֵי הָעוֹלָם. וְזוֹ אַחַת מִמַּטְרוֹת הָאֱלֹקִים בְּתִתּוֹ צָרוֹת בָּעוֹלָם.

## 16. ה' פוקח עורים

כְּשֶׁנִּרְאֶה עִוֵּר, עָלֵינוּ לְבָרֵךְ מְקֹרֵב לִבֵּנוּ "פּוֹקֵחַ עִוְרִים" עַל רְאִיָּתֵנוּ, כְּשֶׁשּׁוֹמְעִים עַל חוֹלִים, יֵשׁ לְהִתְפַּלֵּל עֲלֵיהֶם, וְיַחַד עִם זֶה לִשְׁמֹחַ וּלְהוֹדוֹת לַה' עַל בְּרִיאוּת גּוּפֵנוּ. מַה שֶּׁאַתָּה קוֹרֵא בָּעִתּוֹן, אוֹ רוֹאֶה אֵצֶל הַזּוּלַת, צָרִיךְ לְהָבִיא אוֹתְךָ, לְבַד מִתְּפִלָּה עֲלֵיהֶם, לְהַעֲרָכָה עַל חֶסֶד ה' עָלֶיךָ. וּמִזֶּה תַּגִּיעַ לִרְצוֹן ה' - לְהוֹדוֹת לָאֱלֹקִים כָּל הַיָּמִים עַל הַטּוֹב הָרַב שֶׁגָּמַל עָלֵינוּ. וּלְהוֹדוֹת לוֹ גַּם עַל שִׂמְחַת הַיַּלְדוּת הַטְּהוֹרָה שֶׁשִּׁירָתָהּ "מִשֶּׁנִּכְנָס אֲדָר מַרְבִּים בְּשִׂמְחָה" הֵבִיאָה אוֹתָנוּ לְהִרְהוּרִים אֵלּוּ.

## 17. אדם עני, איך הוא יכול לקיים את "עבדו את ה' בשמחה"?

נָתְאַר לָנוּ אָדָם עָנִי. וְנַנִּיחַ, לֹא דַּי בַּעֲנִיּוּתוֹ אֶלָּא שֶׁלָּקָה בְּמַחֲלָה, עָלָיו לְבַקֵּר כָּעֵת אֵצֶל הָרוֹפֵא, לְשַׁלֵּם טָבִין וּתְקִילִין, אֵין לוֹ! נַנִּיחַ שֶׁהָרוֹפֵא מוֹצֵא אֶת הַבְּעָיָה מִיָּד, נוֹתֵן תְּרוּפָה וְכַעֲבֹר שָׁעוֹת מִסְפָּר, הֶעָנִי שֶׁלָּנוּ - בָּרִיא! הוּא עֲדַיִן עָנִי! אֲבָל יוֹצֵא מִבֵּית הָרוֹפֵא מְאֻשָּׁר, בִּרְצוֹנוֹ לִרְקֹד בָּרְחוֹב. וְהוּא שָׂמֵחַ עַל אַף שֶׁהָיְתָה לוֹ הוֹצָאָה נִכְבָּדָה בְּרִפּוּי מַחֲלָתוֹ. כַּמָּה צָרִיךְ עָנִי זֶה לִשְׂמֹחַ אִם מֵעוֹדוֹ לֹא הָיָה חוֹלֶה! הֲרֵי הִרְוִיחַ כְּאֵבִים וְטִפּוּלִים וְהוֹצָאוֹת! אַךְ נַנִּיחַ, כִּי עָנִי זֶה לֹא מָצָא מָזוֹר לְמַחֲלָתוֹ, וְהִנֵּהוּ עָנִי וְחוֹלֶה, וְהַמֻּמְחִים אֵין בְּיָדָם לַעֲזֹר לוֹ. וְ...אוֹיֶה! קֻם הוּא בֹּקֶר אֶחָד בִּכְאֵב שִׁנַּיִם חָרִיף! הוּא פּוֹנֶה לְרוֹפֵא הַשִּׁנַּיִם, עוֹקֵר אֶת הַשֵּׁן, שׁוּב אֵינוֹ סוֹבֵל מִכְּאֵב מְמֻנֶּה כַּמָּה הוּא שָׂמֵחַ שֶׁיָּצָא מִבְּעָיָה זוֹ שֶׁל כְּאֵב הַשִּׁנַּיִם! הֲגַם שֶׁעֲדַיִן נוֹתַר עִם בְּעָיוֹתָיו הָאֲחֵרוֹת.

וְלוּ נְצַיֵּר שֶׁעָנִי חוֹלֶה זֶה יֵשׁ לוֹ גַּם כְּאֵב שִׁנַּיִם, כֵּיצַד יִשְׂמַח מְדֻכָּא בְּיִסּוּרִים שֶׁכָּזֶה? שֶׁיִּשְׂמַח שֶׁעִם צְרוֹר צָרוֹתָיו הַמַּכְבִּיד, הֲרֵיהוּ חַי בְּאֶרֶץ מַעֲרָבִית וְלֹא נִמְצָא עַכְשָׁו בְּסוּרְיָה אוֹ בִּבְגְדָד, לְמָשָׁל.

מַסְקָנָה: אֵין בָּעוֹלָם אָדָם שֶׁאֵין לוֹ עַל מָה לְהוֹדוֹת, וְכָל אֶחָד צָרִיךְ לִשְׂמֹחַ עַל עֶצֶם זֶה שֶׁהוּא חַי. וְאִם אָדָם אֵינוֹ בְּשִׂמְחָה זֶה רַק מֵחֶסְרוֹן מַחְשָׁבָה - כַּמָּה יוֹתֵר גָּרוּעַ עָלוּל לִהְיוֹת.

## 18. מדוע ישנם יסורים בעולם?

עַל מַדְפֵי בֵּית הַמִּרְקַחַת יֶשְׁנָם תְּרוּפוֹת רַבּוֹת, כָּל תְּרוּפָה מְיֻעֶדֶת לְמַחֲלָה אַחֶרֶת. גַּם הַיִּסּוּרִים הֵם תְּרוּפוֹת עִם מַטָּרוֹת שׁוֹנוֹת, יֶשְׁנָם יִסּוּרִים הַבָּאִים עַל הָאָדָם כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה שָׁמֵחַ בָּעוֹלָם הַזֶּה.

דֻּגְמָא: לַאֲנָשִׁים רַבִּים שְׁנַיִם בְּרִיאוֹת, אַךְ לוּלֵא סָתְמוּ אֶת הַחוֹרִים בָּהֶם, לֹא הָיוּ שְׁנֵיהֶם כַּיּוֹם בְּמַצָּב טוֹב! וּמַדּוּעַ בְּקָרוּ בֶּעָבָר אֵצֶל רוֹפֵא הַשִּׁנַּיִם וְטִפְּלוּ בַּשֵּׁן הַחוֹלָה? הֲלֹא כֵּיוָן שֶׁכְּאֵב עַז הֵצִיק לָהֶם בַּלַּיְלָה, וְעִם שַׁחַר הָיוּ הֵם הָרִאשׁוֹנִים הַמִּדַּפְּקִים עַל דֶּלֶת רוֹפֵא הַשִּׁנַּיִם, קִבְּלוּ אֶת הַטִּפּוּל הַדָּרוּשׁ, וְכַיּוֹם נֶהֱנִים מִשִּׁנַּיִם בְּרִיאוֹת, הֵם לֹא פָּנוּ לְרוֹפֵא בְּגָלַל שֶׁכָּל, הָאוֹמֵר לָהֶם 'יֵשׁ לַעֲבֹר בְּקֹרֶת פַּעַם בְּשָׁנָה', רַק הַיִּסּוּרִים גָּרְמוּ לָהֶם תַּכְלִית טוֹבָה זוֹ.

דֻּגְמָא נוֹסֶפֶת שֶׁל יִסּוּרִים:

אָדָם שֶׁהָיָה מְעֹרָב בִּתְאוּנַת דְּרָכִים קַלָּה. וּכְדֵי לִזְכּוֹת בִּדְמֵי הַבִּטּוּחַ פָּנָה לָרוֹפֵא שֶׁיְּאַשֵּׁר כִּי נִפְגַּע וּבְבַדִּיקָה מָצָא הָרוֹפֵא מַחֲלָה רְצִינִית כְּשֶׁהִיא עוֹד בְּאִבָּהּ, הַחוֹלֶה קִבֵּל טִפּוּל בַּזְמַן וְנִצַּל, מִכָּאן שֶׁיֵּשׁ יִסּוּרִים הַמַּצִּילִים אֶת הָאָדָם! יֵשׁ יִסּוּרִים שֶׁבָּאִים לְהַזְכִּיר לָאָדָם לִשְׂמֹחַ בַּמֶּה שֶׁיֵּשׁ לוֹ. יוֹם אֶחָד שֶׁאָדָם סוֹבֵל כְּאֵב רֹאשׁ נוֹתֵן לוֹ לְהִתְבּוֹנֵן כַּמָּה שָׁנִים הוּא חַי בְּלִי כְּאֵב רֹאשׁ. עַכְשָׁו אַחֲרֵי שֶׁעוֹבֵר הַכְּאֵב יֵשׁ לוֹ שִׂמְחָה תְּמִידִית כָּל יוֹם שֶׁלֹּא כּוֹאֵב הָרֹאשׁ. יִסּוּרִים שֶׁנּוֹתְנִים לְאָדָם הַשֵּׂכֶל לְהָבִין כַּמָּה מְאֻשָּׁר הוּא הָיָה לִפְנֵי קַבָּלַת הַיִּסּוּרִים. בָּרוּר שֶׁעָדִיף לִשְׂמֹחַ כְּשֶׁאֵין הַיִּסּוּרִים, אֲבָל הַרְבֵּה אֲנָשִׁים חַיִּים בְּלִי מַחְשָׁבָה, וְלָכֵן עַל כָּל פָּנִים אַחֲרֵי הַיִּסּוּרִים הֵם שְׂמֵחִים לְמַפְרֵעַ, וּמְבִינִים הָאֹשֶׁר שֶׁפִּעַם הָיָה לָהֶם, וְזֶה גַּם הֶשֵּׂג.

כְּמוֹ כֵן יֵשׁ יִסּוּרִים שֶׁמְּזַכִּירִים לָאָדָם לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה, וְיֵשׁ יִסּוּרִים שֶׁבָּאִים לְכַפֵּר לוֹ עַל עָוֹן.

## 19. להעמיק המחשבה החיובית ולהמנע משוללי בחירה אמתית

כְּשֵׁם שֶׁהַבְּחִירָה הִנְכוֹנָה בַּמַּעֲשִׂים הָרְצוּיִים מְבִיאָה אֶת הָאָדָם לִשְׂלֵמוּת וּבְכָךְ מְצִיפָּה אוֹתָם בְּאֹשֶׁר וְשִׂמְחָה עַל מִלּוּי יְעוּדוֹ, כָּךְ צְרִיכָה הַבְּחִירָה לְחַדֵּד בָּאָדָם אֶת הַרְגָּשַׁת הָאֹשֶׁר. בִּבְרִיאַת הָעוֹלָם כּוֹתֶבֶת הַתּוֹרָה (בראשית א ל"א) "וְהִנֵּה טוֹב מְאֹד". הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה שֶׁנַּשִּׂיג עַל יְדֵי הַבְּחִירָה הַחָפְשִׁית אֶת מִדַּת הַשִּׂמְחָה כְּפִי שֶׁאוֹמֵר בַּעַל חוֹבַת הַלְּבָבוֹת בְּשַׁעַר הַבְּחִינָה כִּי עַל הָאָדָם לְהַכִּיר בַּחֶסֶד הָעוֹטֵף אוֹתוֹ וְלִפְקֹחַ אֶת עֵינָיו וְעֵינֵי הַסּוֹבְבִים לִרְאוֹת בְּטוֹבַת ה' עָלָיו וְלֵהָנוֹת בָּעוֹלָם הַזֶּה, לִרְאוֹת כִּי הוּא "טוֹב מְאֹד" וְחָלִילָה לֹא לְהַרְבּוֹת בִּתְלוּנוֹת, וּמְצִיאַת חֶסְרוֹנוֹת. אֵין צֹרֶךְ לְהַרְחִיק לֶכֶת כְּדֵי לְהַכִּיר בְּכָךְ, דַּי אִם נָעִיף מַבָּט עַל גּוּפֵנוּ וְנַעֲרִיךְ אֶת תִּפְקוּדוֹ. כַּאֲשֶׁר חָלִילָה מְכוֹנַת הַגּוּף מִתְקַלְקֶלֶת בְּמַשֶּׁהוּ וְהַכְּלָיוֹת אוֹ

אֶחָד מִן הַחוּשִׁים לֹא מְתַפְקְדִים כָּרָאוּי אוֹ אָז לוֹמֵד הָאָדָם לְהַעֲרִיךְ אֶת חַסְדֵי הַבּוֹרֵא, וְכָל אֲשֶׁר לוֹ יִתֵּן עָבוּר קֶרְטוֹב שֶׁל בְּרִיאוּת.

מְבַקֵּשׁ מֵאִתָּנוּ הַבּוֹרֵא הַפְעִילוּ אֶת בְּחִירָתְכֶם כְּדֵי לֶהָנוֹת וְלִשְׁמֹחַ בְּעֵת שֶׁהַכֹּל תַּקִּין וְרָצוּי, אַל תְּחַכּוּ לִרְאוֹת אֶת הַטּוֹב דֶּרֶךְ הַשְׁלִילָה, אֶלָּא חַדְּדוּ אֶת רְאִיַּת הַטּוֹב עַל יְדֵי הִתְבּוֹנְנוּת. רְאוּ לְמָשָׁל אֶת מְכוֹנַת הַכְּלָיוֹת כֵּיצַד הִיא מְסַנֶּנֶת הַדָּם וּמְנַקֶּזֶת אֶת הַפְּסֹלֶת בְּאֹפֶן נִפְלָא לְלֹא חֲשָׁמַל, לְלֹא תַּקָּלוֹת וּבְחָכְמָה עֲצוּמָה. הַקְּדִישׁוּ זְמַן וּמַחְשָׁבָה לִרְאוֹת אֶת הַחָכְמָה הַטְּמוּנָה בְּגַלֵּי הַקּוֹל הַנּוֹתֶנֶת לָכֶם אֶפְשָׁרוּת לְשׂוֹחֵחַ בְּקַלּוּת כֹּה רַבָּה פָּנִים אֶל פָּנִים אוֹ אַף לְמֶרְחַקִּים עַל יְדֵי מַכְשִׁירֵי הַטֶּלֶפוֹן. רְאוּ כַּמָּה בָּרֵי מַזָּל אַתֶּם שֶׁגַּלֵּי הַקּוֹל מְסֻגָּלִים לְהִקָּלֵט בְּעוֹר הָאֹזֶן.

אַל תִּרְבּוּ בִּקְרִיאַת סִפְרוּת הַמְתָאֶרֶת טְרַגֶּדְיוֹת וְעֶצְבוֹנוֹת אֶלָּא הַבִּיטוּ בַּנְּסִים הַמַּקִּיפִים אֶתְכֶם וּבְיֹפִי הַבְּרִיאָה. הַפְעִילוּ אֶת בְּחִירַתְכֶם הַחָפְשִׁית לְהַעֲמָקַת הַשִּׂמְחָה בְּמַחְשַׁבְתְּכֶם. יַחַד עִם זֹאת הַזְהִירוּנוּ חַז"ל מִדְּבָרִים הַמְמַעֲטִים אֶת הַבְּחִירָה וְאָמְרוּ כִּי אֶחָד מֵאֵלּוּ אֲשֶׁר חַיֵּיהֶם אֵינָם חַיִּים הוּא "מִי שֶׁיְּסוּרִים מוֹשְׁלִים בְּגוּפוֹ" (ביצה ל"ב, ע"ב). הַיְּסוּרִים מְהַוִּים הֵפֶךְ הַבְּחִירָה, הֵם מוֹשְׁלִים עַל הַמַּתְיֵסֵּר לִהְיוֹת עֶבֶד לְמַחֲלָתוֹ. אֵנֶס הַחֹלִי מַגְבִּיל אֶת אֶפְשָׁרֻיּוֹת הַבְּחִירָה, לָכֵן מְצַוִּים אָנוּ עַל יְדֵי הָרַמְבַּ"ם לִשְׁמֹר עַל בְּרִיאוּתֵנוּ בְּאֶמְצָעוּת אֲכִילָה נְכוֹנָה, יְגִיעַת הַגּוּף וּשְׁלִיטָה עַל רְגָשׁוֹת. וּכְהַבְטָחָתוֹ מִי שֶׁמִּתְנַהֵג בְּדַרְכּוֹ לֹא יֶחֱלֶה: "אֲנִי עֶרֶב לְךָ שֶׁלֹּא תִּהְיֶה חוֹלֶה" (רמב"ם הלכות דעות פ"ד ה"כ), כְּלוֹמַר חַיֵּי בְּרִיאוּת תְּלוּיִים הַרְבֵּה בִּבְחִירָתוֹ שֶׁל הָאָדָם, שֶׁהֲרֵי "אִוֶּלֶת אָדָם תְּסַלֵּף דַּרְכּוֹ וְעַל ה' יִזְעַף לִבּוֹ" (משלי י"ט, ג') הָאָדָם מְסַלֵּף דַּרְכּוֹ בִּשְׁטֻיּוֹתָיו וְכַאֲשֶׁר הַתּוֹצָאָה מִכָּךְ שְׁלִילִית הוּא כּוֹעֵס עַל ה'. מֻזְהָרִים אָנוּ מִדֶּרֶךְ הָרַסָנִית שֶׁתָּבִיא לְמַעוּט הַבְּחִירָה, כִּי בְּחִירָה נְכוֹנָה מְבִיאָה לַתַּכְלִית הָאֲמִתִּית וּמַשְׁרָה עַל הָאָדָם שַׁלְוָה וְאֹשֶׁר שֶׁל סִפּוּק בְּמִלּוּי תַּפְקִידוֹ.

וְגַם בְּחֹלִי הַנֶּפֶשׁ, יֵשׁ לְאָדָם לְהִשְׁתַּדֵּל מְאֹד לְהִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה וּתְפִלָּה, כְּדֵי שֶׁלֹּא לִתֵּן שְׁלִיטָה עַל הַיְּסוּרִים עַד שֶׁיִּטְּלוּ מִמֶּנּוּ הַבְּחִירָה, אֶלָּא אַדְרַבָּא יַגְבִּיר כֹּחַ הַבְּחִירָה שֶׁבּוֹ, לְהָסִיר הַפַּחַד וְהַדְּכָאוֹן מִמֶּנּוּ בְּמַחְשָׁבוֹת חִיּוּבִיּוֹת וְיֵהֵא הוּא הַשּׁוֹלֵט עַל יְסוּרָיו.

## 20. כיצד מייצרים שמחה בלב?

צָרִיךְ לִלְמֹד הֵיטֵב אֶת עִנְיַן "אֵיזֶהוּ עָשִׁיר הַשָּׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ" (אבות ד, א). יֶשְׁנוֹ אָדָם שֶׁבִּרְשׁוּתוֹ אוֹצָרוֹת קֹרַח, אַךְ הַשִּׂמְחָה רְחוֹקָה מִמְּעוֹנוֹ כִּרְחוֹק מִזְרָח מִמַּעֲרָב.

בְּבַעֲלוּתוֹ יֵשׁ דִּירַת אַרְבָּעָה חֲדָרִים, אַךְ הִנֵּה שָׁמַע שֶׁלְּזוּלָתוֹ יֵשׁ שִׁשָּׁה, וְהוּא כְּבָר חָשׁ עָצוּב וּמְדֻכְדָּךְ. לוּ יְכֻנַּס אֵלָיו אָדָם חָכָם לְנַחֲמוֹ וְיֹאמַר לוֹ: שִׂים אֶל לִבְּךָ אֵיזֶה עָשִׁיר הִנְּךָ,

קִבַּלְתָּ בְּמַתָּנָה שְׁתֵּי עֵינַיִם, רַגְלַיִם, יָדַיִם וְכוּ'. מַעֲרֶכֶת מֻפְלָאָה וּמְתֻכְנֶנֶת בְּדִיּוּק מַדְהִים שֶׁל אֵיבָרִים פְּנִימִיִּים, הֲיֵשׁ עָשִׁיר גָּדוֹל מִמְּךָ בְּרַחֲבֵי תֵּבֵל?

אִם יַשְׂכִּיל אוֹתוֹ אָדָם לִפְקֹחַ עֵינָיו יֵהָפֵךְ בְּרֶגַע לִהְיוֹת מְאֻשָּׁר. מַשְׁמָע כִּי הַשִּׂמְחָה תְּלוּיָה בַּשֵּׂכֶל. בְּמַבָּט עַל הַמִּלָּה "בְּשִׂמְחָה" אָנוּ מוֹצְאִים אוֹתִיּוֹת "מַחְשָׁבָה". כִּי רַק מַחְשָׁבָה נְכוֹנָה מְבִיאָה לְשִׂמְחָה! בָּרָם אֵין זֶה מַסְפִּיק כִּי אָדָם יַחֲלִיט לְעַצְמוֹ: מֵהַיּוֹם וְהָלְאָה אֶהְיֶה בַּר דַּעַת. לֹא יִתָּכֵן לוֹמַר: בִּרְצוֹנִי לְדַעַת מַסֶּכֶת קִדּוּשִׁין, בְּחִירָה בִּלְבַד לֹא מַסְפִּיקָה, הַחְלָטָה וּמַעֲשֶׂה הֲהוֹלְכִים בַּד בְּבַד יָבִיאוּ לְהַשָּׂגַת הַמַּטָּרָה.

וְכָךְ הַדָּבָר בְּסֶגְנִית הַשִּׂמְחָה: עִם רָצוֹן טוֹב לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה זֶה לֹא יִפְעַל! מַרְבִּין בְּשִׂמְחָה - מַרְבִּין בִּלְמוּד בְּעִיּוּן בְּעִנְיַן הַשִּׂמְחָה, אֲכֵן לֹא קַל לִשְׂבֹּת וְלִלְמֹד, צָרִיךְ מְסִיעִין לְכָךְ. אַךְ זוֹ הָיְתָה כַּוָּנַת הַמַּאֲמָר - מַרְבִּין בְּשִׂמְחָה. רִבּוּי הַמַּחְשָׁבָה וְהַהִתְבּוֹנְנוּת בְּכַוָּנַת הַשִּׂמְחָה דּוֹרְשִׁים הַשְׁקָעַת מַחְשָׁבָה וּזְמַן רַב.

בַּפְּרָקִים הַבָּאִים נְנַסֶּה לְהָבִיא אֶת הַמַּחְשָׁבוֹת הַנְּכוֹנוֹת שֶׁיְּבִיאוּנוּ לְשִׂמְחָה כֵּנָה וַאֲמִתִּית, וּלְוַאי וְנִזְכֶּה לִטְעֹם מִטַּעֲמָהּ!

## 21. העצה לדכאון - לראות שהכל טוב

בְּאִם חָפַצְנוּ לְהַנּוֹת אֶת זוּלָתֵנוּ אוֹ לְהוֹקִיר לוֹ טוֹבָה וְהִבַּעְנוּ אֶת רִגְשׁוֹתֵינוּ בְּקִנְיַת שֵׁי, עָלֵינוּ לְיַדְּעוֹ מִי הוּא מֵבִיא הַמַּתָּנָה.

נֶאֱמַר (שמות ט"ז, כ"ט): "רְאוּ כִּי ה' נָתַן לָכֶם אֶת הַשַּׁבָּת לָדַעַת כִּי אֲנִי ה' מְקַדִּשְׁכֶם", יַכִּירוּ וְיֵדְעוּ כִּי מֵאִתּךְ הִיא מְנוּחָתָם. מָה הַטַּעַם לְהוֹדָעָה זוֹ? נְתִינַת מַתָּנָה - מַטָּרָתָהּ לְהַרְבּוֹת אַהֲבָה וְאַחֲוָה בֵּין הַנּוֹתֵן לַמְקַבֵּל, כַּאֲשֶׁר מְקַבֵּל הַמַּתָּנָה לֹא יֵדַע מִי הַנּוֹתֵן, כֵּיצַד תִּרְבֶּה הָאַהֲבָה?

יַלְדֵי הַשְּׁכֵנִים מְצוּיִים אֶצְלְךָ, נָתַתָּ לָהֶם דְּבַר מָה לֶאֱכֹל, עָשָׂה סִימָן הֶכֵּר בִּכְדֵי שֶׁיּוּכְלוּ לְרָאוֹת בְּבֵיתָם כִּי קִבְּלוּ דְּבַר מָה לֶאֱכֹל. מֵרֵחַ מְעַט חֶמְאָה עַל פְּנֵיהֶם, וּמִשֶּׁיָּבוֹאוּ לְבֵיתָם מְעַט מִלְכְלְכִים וְיִשָּׁאֲלוּ עַל - יְדֵי הַהוֹרִים לְסִבַּת הַדָּבָר, יִשְׁמְעוּ אֶת הַתְּשׁוּבָה וְיֹאמְרוּ - זָכִינוּ בְּשֶׂכֶן כֹּה טוֹב, וַאֲפִלּוּ לֹא יָדָעְנוּ. בְּדֶרֶךְ זוֹ תִּרְבֶּה הָאַהֲבָה בְּיִשְׂרָאֵל (כַּמּוּבָן שֶׁלֹּא מְדֻבָּר בִּנְתִינַת מַתָּן בַּסֵּתֶר, שֶׁאוֹ הַמְקַבֵּל מִתְבַּיֵּשׁ וְלֹא נֶהֱנֶה מֵהַנְּתִינָה).

טַעַם נוֹסָף יֵשׁ לְהוֹדָעַת נְתִינַת הַמַּתָּנָה, כְּדֵי לְיַדֵּעַ אֶת הַמְקַבֵּל, חֲשִׁיבוּת וְיִקַּר הַמַּתָּנָה. יָצָא לִי לְהִזְדַּמֵּן לַחֲתֻנָּה. כָּל הַמְּזֻמָּנִים הִגִּיעוּ עִם דּוֹרוֹנוֹת וְאִלּוּ יָדַי הָיוּ רֵיקוֹת מִכֹּל. חָפַצְתִּי אַף אֲנִי לִתֵּן מַתָּנָה לַזּוּג. הִתְקָרַבְתִּי לְכִוּונָם שֶׁל הֶחָתָן וְהַכַּלָּה וַהֲחִלּוֹתִי מְשַׂבֵּחַ בְּאָזְנֵי כָּל אֶחָד מֵהֶם אֶת בֶּן זוּגוֹ, הָיְתָה זוֹ הַמַּתָּנָה הַגְּדוֹלָה בְּיוֹתֵר מִכָּל הַמַּתָּנוֹת הָרַבּוֹת אוֹתָן קִבְּלוּ בְּנֵי הַזּוּג. עַתָּה קִבְּלוּ הֵם דַּעַת לִהְיוֹת שְׂמֵחִים וּמְאֻשָּׁרִים בְּחֶלְקָם.

הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָתַן לָנוּ מַתָּנָה וְהוֹדִיעַ לָנוּ עַל נְתִינָתָהּ מִשְּׁנֵי הַסִּבּוֹת הַנַּ"ל (לְהַרְבּוֹת אַהֲבָה, וּלְיַקֵּר וּלְהַחֲשִׁיב אֶת הַמַּתָּנָה בְּעֵינֵינוּ).

"בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹקִים" - הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָתַן לָנוּ בְּמַתָּנָה עוֹלָם. וּמִי שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ שֶׁזּוֹ מַתָּנָה חֲסַר דַּעַת הוּא. "כִּי שִׂמַּחְתַּנִי ה' בְּפָעֳלֶךָ, בְּמַעֲשֵׂי יָדֶיךָ אֲרַנֵּן" (תהילים צ"ב, ה), מְזַמְּרִים אָנוּ עַל הַשָּׂמַיִם וְהָאָרֶץ לְלֹא שִׂמְחָה פְּנִימִית וִידִיעָה כִּי זוֹ מַתָּנָה, אִי לְכָךְ מוֹדִיעַ לָנוּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל נְתִינַת הַמַּתָּנָה.

וְאַחַר - כָּךְ מְיַקֵּר וּמַחֲשִׁיב בְּעֵינֵינוּ אֶת הַמַּתָּנָה "וַיַּרְא אֱלֹקִים אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב" (בראשית א', ד'), הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה שֶׁנִּפְקַח אֶת עֵינֵינוּ וְנוֹדֶה וּנְזַמֵּר: הוֹדוּ לַה' כִּי טוֹב כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ, לְעֹשֵׂה אוֹרִים גְּדֹלִים כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ (תהילים קל"ו, ז'). כִּי כַּמָּה מָתוֹק הָאוֹר לָעֵינַיִם, לוּ נִנְסֶה לְכַסּוֹת עֵינֵינוּ לְרֶגַע קָט, הֵן אָז נָחוּשׁ כַּמָּה מָתוֹק וְיָקָר הוּא הָאוֹר.

הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַבִּיט אֶל כָּל מַעֲשֵׂי הַבְּרִיאָה וּמֵעִיד (בראשית א', ל"א): "וְהִנֵּה טוֹב מְאֹד". אִם ה' הָיָה אוֹמֵר "טוֹב" אֲזַי כַּמָּה טוֹבָה וְיִקָּרָה הִיא הַמַּתָּנָה. אֲבָל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מוֹסִיף וּמַדְגִּישׁ "טוֹב מְאֹד" - עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה שֶׁאֵין גְּבוּל וְשִׁעוּר לְמִדַּת טוּבוֹ יִתְבָּרַךְ.

חַיָּבִים אָנוּ לוֹמַר בִּרְצִיפוּת טוֹב מְאֹד, מְאֹד, מְאֹד וְאִם לֹא עָשׂינוּ אֶת הַמֵּטָּל עָלֵינוּ וְלֹא אָמַרְנוּ טוֹב מְאֹד, אֲזַי שְׁנֵי חֶסְרוֹנוֹת לַדָּבָר: הַחִסָּרוֹן הָרִאשׁוֹן הוּא - שֶׁכַּוָּנַת הַנּוֹתֵן הוּא לִתֵּן לָנוּ מַתָּנָה, וְאִם אֵיננוּ לוֹקְחִים לֹא יָצְאָה לַפֹּעַל כַּוָּנָתוֹ. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא חָפֵץ חֶסֶד הוּא, "עוֹלָם חֶסֶד יִבָּנֶה" (תהילים פט, ג), וּבִרְצוֹנוֹ הָיָה לְהַעֲנִיק לָנוּ מִשֶּׁפַע אוֹצְרוֹתָיו. אִם הִסְתַּכַּלְתָּ אֶל הָאוֹר וְלֹא נֶהֱנֵיתָ - בִּטַּלְתָּ אֶת רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ!

וְהַחִסָּרוֹן הַשֵּׁנִי הוּא: שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא חָפֵץ לְהַרְבּוֹת אַהֲבָה וְאַחֲוָה בֵּין הַנּוֹתֵן לַמְקַבֵּל, וְכַאֲשֶׁר הַמְקַבֵּל רַק מְמַלְמֵל בִּשְׂפָתָיו מִלּוֹת תּוֹדָה וְאוֹמֵר "לְעוֹשֵׂה אוֹרִים גְּדוֹלִים כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ", אַךְ מֹחוֹ שָׁרוּי בְּמַחוֹזוֹת נֶעֱלָמִים, אָמְנָם מַחֲשִׁיב הוּא אֶת עַצְמוֹ כִּיהוּדִי טוֹב הַמַּקְפִּיד עַל שֶׁלֹּשׁ תְּפִלּוֹת בְּצִבּוּר בְּיוֹם. אֲבָל הָאֱמֶת הֲפוּכָה: הוּא צוֹלֵעַ בַּעַל מוּם! נוֹתְנִים לוֹ מַתָּנָה כֹּה יְקָרָה וְהוּא לֹא הוֹאִיל לְהַקְדִּישׁ לָהּ מַחְשָׁבָה, לְהַעֲרִיכָהּ וְלִשְׁמֹחַ בָּהּ וְלוּ לְזֶמֶן מָה. יוֹצֵא אֵפוֹא שֶׁלֹּא רָבְתָה הָאַהֲבָה בֵּין הַנּוֹתֵן לַמְקַבֵּל, וְלֹא יָצְאָה כִּבְיָכוֹל תּוֹעֶלֶת מֵהַמַּתָּנָה.

הַמַּלְאָכִים מִתְפַּעֲלִים, מִתְנַשְּׂאִים לְעֻמַּת שָׂרְפִים, מִתְרוֹמְמִים גָּבוֹהַּ בָּאֲוִיר וְצוֹעֲקִים בְּקוֹל רַעַשׁ גָּדוֹל: "קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ... מְלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ" נִסֶּה לְהַקְשִׁיב לְצַעֲקָתָם, הֲצוֹעֲקִים הֵם אוֹדוֹת דְּבָרִים נִסְתָּרִים מִבֵּינָתֵנוּ? "עַל מְאוֹרֵי אוֹר שֶׁיְּצַרְתָּ הֵמָּה יְפָאֲרוּךָ סֶלָה", הַמַּלְאָכִים שָׂרִים בְּהִתְפַּעֲלוּת אוֹדוֹת מְאוֹרֵי הַשֶּׁמֶשׁ, שֶׁהֶעֱנִיק לָנוּ ה' בְּרֹב חַסְדּוֹ, וְאִלּוּ מְקַבֵּל הַמַּתָּנָה אוֹמֵר בְּרָכָה כֹּה מְרוֹמֶמֶת מִדֵּי יוֹם בְּיוֹמוֹ כְּמִצְוַת אֲנָשִׁים מְלֻמָּדָה, אֵיננוּ תּוֹפְשִׂים אֲפִלּוּ

אֶת גֹּדֶל הָעִנְיָן. הוּא אוֹחֵז עַצְמוֹ לִפְרוּמָער (חֲרֵד) וְצוֹעֵק אֶת מִלּוֹת הַתְּפִלָּה, אֲבָל לֹא חוֹדֵר לְאָזְנָיו גַּם לֹא הֵד מִקְּרִיאַת הַמַּלְאָכִים. הוּא לֹא שָׂת לִבּוֹ לְאֵיזוֹ תַּכְלִית צוֹעֲקִים הֵם, לְשֵׁם מָה גִּלּוּ לָנוּ בְּנֵי הַנְּבִיאִים מִשִּׂיחַת הַמַּלְאָכִים, הַאִם כְּדֵי לְשַׁבֵּר אָזְנֵינוּ בְּסִתְרֵי מַעֲשֵׂי בְּרֵאשִׁית? הֵן כָּל מַטָּרַת הַצְּעָקָה וְתַכְלִיתָהּ הִיא אַךְ וְרַק עֲבוּרֵנוּ, כְּדֵי שֶׁנִּרְאֶה וְכֵן נַעֲשֶׂה!

יוֹם צַח וּבָהִיר, הַשֶּׁמֶשׁ שׁוֹלַחַת קַרְנַיִם מְלַטְּפוֹת, הִתְפַּעֵל מִשְׁמָחָה וּצְעַק: קָדוֹשׁ, קָדוֹשׁ, קָדוֹשׁ. אִם אֵינְךָ עוֹשֶׂה זֹאת, מֵעִיד אַתָּה עַל מְעוּט שִׂכְלְךָ, שֶׁהֲלֹא לְלֹא שֵׂכֶל וּמַחְשָׁבָה אֵין אֶפְשָׁרוּת לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה.

כְּשֶׁנָּתַן לָנוּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הַיְקָרָה בַּמַּתָּנוֹת - הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, נַעֲשָׂה רַעַשׁ גָּדוֹל בָּעוֹלָם. "אָנֹכִי ה' אֱלֹקֶיךָ" (שמות כ' ב') אֲנִי נוֹתֵן הַתּוֹרָה אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם. דְּעוּ - אֲנִי נוֹתֵן הַמַּתָּנָה, וְאַחַר - כָּךְ בַּהֶמְשֵׁךְ מַרְחִיב אֶת מַעֲלוֹת הַמַּתָּנָה וַחֲשִׁיבוּתָהּ: "כִּי לֶקַח טוֹב נָתַתִּי לָכֶם תּוֹרָתִי אַל תַּעֲזֹבוּ" (משלי ד', ב'). אַךְ אָדָם שֶׁחָסֵרָה לוֹ הַבִּינָה לְהַעֲרִיךְ אֶת שִׁוּי וְיקַר מַתָּנוֹת קְטַנּוֹת, לֹא יַשְׂכִּיל לְהַעֲרִיךְ אַף מַתָּנוֹת יְקָרוֹת וּמְכֻבָּדוֹת.

אֲנָשִׁים הַמִּתְעַלְּמִים מֵאוֹר הַשֶּׁמֶשׁ וּמִתּוֹפָעוֹת טֶבַע אֲחֵרוֹת לֹא יַעֲרִיכוּ אֶת הַמַּתָּנָה הַיְקָרָה עֲלֵי אֲדָמוֹת - אֶת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה. הֵם גַּם לֹא יַשִּׂיגוּ בְּדַעְתָּם לְהָבִין אֶת גֹּדֶל הַנִּסִּים שֶׁעָשָׂה ה' עִמָּנוּ לְאֹרֶךְ כָּל הַדּוֹרוֹת וְגַם עַתָּה. כַּאֲשֶׁר יַגִּיעַ חַג הַפּוּרִים הֵם יִשְׂמְחוּ אוּלָם לֹא יָבִינוּ עַל מָה וְלָמָּה הַשִּׂמְחָה. לֹא יַשִּׂיגוּ אֶת גֹּדֶל הַנֵּס, וְאֶת הַלֶּקַח הַטָּמוּן עֲבוּרֵנוּ בְּחַג כָּזֶה.

## 22. היהודי נזר הבריאה ותכליתה - המשך להנזכר היאך ליצור שמחה בלב

"בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹקִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ", הַשָּׁמַיִם גְּדוֹלִים הֵם לְלֹא שִׁעוּר, וּמְכִילִים מִילְיאַרְדֵי עוֹלָמוֹת. הָאָרֶץ - גַּרְגֵּר אָדָם לְעֻמָּתָם, אֵיךְ נִתַּן לְהַעֲמִידָם זֶה מוּל זֶה כִּשְׁוֵי עֵרֶךְ, וּלְהַזְכִּירָם בִּנְשִׁימָה אַחַת? "בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹקִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ" - הַפָּסוּק מְלַמְּדֵנוּ דָּבָר עָצוּם: הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּבָיְכוֹל מַסִּיחַ דַּעְתּוֹ מֵהָעוֹלָמוֹת הַגְּדוֹלִים וּמִסְתַּכֵּל עַל הָאָרֶץ הַקְּטַנְטֹנֶת הַזּוֹ, הִיא לֹא פָּחוֹת טוֹבָה מִכָּל הַבְּרִיאָה. וְלֹא רַק זֹאת.

בְּפָסוּק ב' מַעֲמִידִים אוֹתָנוּ עַל טָעוּתֵנוּ - אִם חֲשַׁבְתֶּם כִּי הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ שִׁוֵי מִשְׁקָל הֵם, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַבִּיט עַל שְׁנֵיהֶם בְּמִדָּה שָׁוָה, דְּעוּ לָכֶם כִּי מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים מִלֹּא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, מַסִּיחַ דַּעְתּוֹ כְּבָיְכוֹל מֵהַשָּׁמַיִם וּמַבִּיט רַק אֶל הָאָרֶץ. וְהָאָרֶץ הָיְתָה תֹּהוּ וָבֹהוּ - הַהַדְגָּשָׁה בְּפָסוּק ב' הִיא אַךְ וְרַק עַל הָאָרֶץ. מִפָּסוּק ב' בְּפָרָשַׁת בְּרֵאשִׁית וּלְאֹרֶךְ הַפְּסוּקִים הַבָּאִים בַּתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, מְדֻבָּר רַק עַל הָאָרֶץ. יֵשׁ לָאָרֶץ הַקְּטַנְטֹנָה חֲשִׁיבוּת גְּדוֹלָה בְּהַרְבֵּה מִמִּילְיוֹנֵי עוֹלָמוֹת גְּבוֹהִים וּגְדוֹלִים. כַּמָּה גְּדוֹלָה וּמְשֻׂמַּחַת הַזְּכוּת לִחְיוֹת בָּעוֹלָם הַזֶּה. יוֹתֵר מִלִּהְיוֹת בַּעַל בַּיִת עַל מִילְיוֹנֵי כּוֹכָבִים.

אָדָם קָם בַּבֹּקֶר נִשְׁמָתוֹ הֶחְזְרָה אֵלָיו בְּמַתָּנָה! אֵיזוֹ זְכוּת! הוּא מְסֻגָּל לְלֶכֶת, שָׂפַר עָלָיו חֶלְקוֹ!

עַתָּה נוֹכַל לְהָבִין אֶת הַבְּרָכָה "רוֹקַע הָאָרֶץ עַל הַמָּיִם", אָדָם מְסֻגָּל לְהַצִּיג כַּף רֶגֶל עַל הָאָרֶץ, "מֵכִין מִצְעָדֵי גָּבֶר" וְלָלֶכֶת.

לַה' הָאָרֶץ וּמְלוֹאָהּ, וְכָל הַחֲסָדִים מֵאִתּוֹ יִתְבָּרַךְ. וּלְפִי הַכְּלָל (שבת י, ע"ב): "הַנּוֹתֵן מַתָּנָה לַחֲבֵרוֹ צָרִיךְ לְהוֹדִיעוֹ", הוֹדִיעוּ לָנוּ מִי נוֹתֵן הַמַּתָּנָה וּפֵרְטוּ וְהִרְחִיבוּ עַד כַּמָּה טוֹבָה הִיא עַד לִמְאֹד.

מֵאַחַר שֶׁלִּמַּדְנוּ הֵיטֵב אֶת סֵגֶנֶת "אֱלֹקִים בָּרָא שָׁמַיִם וָאָרֶץ", וְהִשְׂכַּלְנוּ לִשְׁמֹחַ בְּפָעֳלֵי ה' לְשִׁיר וּלְזַמֵּר וּלְרַנֵּן, מְלַמֵּד אוֹתָנוּ נוֹתֵן הַמַּתָּנָה פֶּרֶק חָדָשׁ "נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ" (בראשית א', כ"ו) - הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּבְיָכוֹל מַסִּיחַ דַּעַת מִכָּל הָאָרֶץ וּמַבִּיט אֶל בְּחִיר הַבְּרִיאָה - הָאָדָם. כַּמָּה חָבִיב וְאָהוּב הוּא הָאָדָם עַל בּוֹרְאוֹ, זוֹ לְבַד סִבָּה מַסְפֶּקֶת לִהְיוֹת שָׂרוּי תָּמִיד בְּשִׂמְחָה רַבָּה.

בְּסֵפֶר "חוֹבוֹת הַלְּבָבוֹת" בְּשַׁעַר הַבְּחִינָה מְבֹאָר כִּי אָדָם הַשָּׂרוּי בְּשִׂמְחָה מֵבִיא עַל עַצְמוֹ הַצָּלָחָה גְּדוֹלָה. (כַּמּוּבָן שֶׁאֵין הַכַּוָּנָה לְלַיצָנוּת אֶלָּא לְשִׂמְחָה כֵּנָה) הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בּוֹרֵא כָּל הָעוֹלָמוֹת בָּחַר בָּנוּ וְאָהֲבָנוּ אַהֲבַת עוֹלָם, אֵין קֵץ לְאָשְׁרֵנוּ שֶׁזָּכִינוּ לְהִבָּרֵא בְּצֶלֶם, לוּ הָיִינוּ מַשִּׂיגִים טִפָּה מִזְּעֵיר מֵהַמַּשָּׂג הַנֶּאְדָּר לִהְיוֹת נִבְרָא בְּצֶלֶם, הֵן אָז הָיִינוּ הַשְּׂמֵחִים וְהַמְאֻשָּׁרִים הַגְּדוֹלִים בְּיוֹתֵר עֲלֵי אֲדָמוֹת.

כַּמָּה מְרַגֵּשׁ וּמַפְעִים לַחְשֹׁב עַל כָּךְ שֶׁכָּל מַחְשְׁבוֹת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נְסַבּוֹת סְבִיב צִיר אֶחָד - הָאָדָם! וּבַהֶמְשֵׁךְ בְּפָרָשַׁת לֶךְ לְךָ נִכְתַּב: "וַיֹּאמֶר ה' אֶל אַבְרָהָם לֶךְ לְךָ"... מֵעַתָּה מַסִּיחַ ה' כְּבְיָכוֹל דַּעְתּוֹ מֵהָאָדָם וּמְדַבֵּר רַק אוֹדוֹת אַבְרָהָם "לְךָ אֶתְּנֶנָּה וּלְזַרְעֲךָ"...

כַּמָּה גְּדוֹלָה הָאָרֶץ שֶׁה' מַסִּיחַ דַּעְתּוֹ מֵהַשָּׁמַיִם עֲבוּרָהּ. כַּמָּה גָּדוֹל הוּא הָאָדָם שֶׁה' מַסִּיחַ דַּעְתּוֹ מֵהָאָרֶץ עֲבוּרוֹ. וְכַמָּה גָּדוֹל וּמְיֻחָד אַבְרָהָם אָבִינוּ, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּכְבוֹדוֹ וּבְעַצְמוֹ מַסִּיחַ דַּעְתּוֹ מֵהָאָדָם וְחוֹשֵׁב רַק עַל אַבְרָהָם אָבִינוּ וְעַם יִשְׂרָאֵל. "בָּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹקֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שֶׁלֹּא עָשָׂנִי גּוֹי!" הַשִּׂמְחָה וְהַהִתְרַגְּשׁוּת הַזּוֹ צְרִיכִים לִבְעֹר בְּעַצְמוֹתֵינוּ, "חֲבִיבִין יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּקְרְאוּ בָּנִים לַמָּקוֹם". בָּנִים אַתֶּם לַה' אֱלֹקֵיכֶם. הַהֲבָנָה הַזּוֹ בִּלְבַד מַסְפִּיקָה לָאָדָם שֶׁיִּהְיֶה עָשִׁיר וְשָׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ, וְכָל מִי שֶׁיִּזְכֶּה וְיַגִּיעַ לְהַכָּרָה פְּנִימִית כָּזוֹ יִהְיֶה עָשִׁיר, שֶׁהֲלֹא אֵין עָשִׁיר אֶלָּא בְּדַעַת. וְהַפָּסוּק מֵעִיד עָלָיו "אַשְׁרֶיךָ יִשְׂרָאֵל מִי כָמוֹךָ" (דברים לג, כט), אַשְׁרֶיךָ - עָלֶיךָ לִהְיוֹת מְאֻשָּׁר וְשָׂמֵחַ שִׂכּוֹר מִשִּׂמְחָה, לֹא רַק בְּפוּרִים אֶלָּא כָּל הַשָּׁנָה. הָרַמְבַּ"ם בְּהִלְכוֹת תְּשׁוּבָה (פ"י ה"ג) מֵבִיא עַל הַפָּסוּק "כִּי חוֹלַת אַהֲבָה אָנִי" (שיר השירים ב', ה') כֵּיצַד הוֹפֵךְ אָדָם לְחוֹלֵה אַהֲבָה? מֵיּוֹם שֶׁחָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ מְצוּיָה הַשְּׁכִינָה רַק

בְּד' אַמּוֹת שֶׁל הֲלָכָה, וְאֶל הַמָּקוֹם הַזֶּה מַפְנוֹת עֵינֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְלֵאוֹת אַהֲבָה. אַשְׁרֵי יוֹשְׁבֵי בֵיתֶךָ. מְאֻשָּׁר בַּמְאֻשָּׁרִים הוּא הַיּוֹשֵׁב וּמִתְעַמֵּק בְּכָל הַסֻּגְיוֹת. לוֹמֵד וּמְשַׁנֵּן הוּא אוֹתָם בְּהַדְרָגָה מֻהֲקֶל לַכָּבֵד. הוּא זוֹכֶה לִהְיוֹת בֵּן לַמָּקוֹם. זוֹכֶה לְצֶלֶם אֱלֹקִים. עֵינֵי ה' מַבִּיטוֹת בּוֹ בְּאַהֲבָה רַבָּה. וּמֵעַל הַכֹּל הוּא הוּא מֶרְכַּז הַבְּרִיאָה!

## 23. כל שנעשה בעולם בשביל ישראל נעשה

הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, הוּא בּוֹרְאֵנוּ וְאוֹהֲבֵנוּ, וּבְרֹב אַהֲבָתֵנוּ נָתַן לָנוּ אֶת הָרְשׁוּת לוֹמַר כִּי הוּא שֶׁלָּנוּ. שֶׁהֲרֵי לְלֹא רְשׁוּתוֹ כֵּיצַד הָיִינוּ מְהִינִים לְהַעֲלוֹת מִלִּים אֵלּוּ עַל דַּל שְׂפָתֵינוּ.

"הוּא ה' אֱלֹקֵינוּ בְּכָל הָאָרֶץ מִשְׁפָּטָיו" (תהילים קה, ז) - כָּךְ נִכְתַּב בְּמִפֹּרָשׁ. וְכָל מִשְׁפְּטֵי ה' הַמִּתְרַחֲשִׁים בָּעוֹלָם נוֹבְעִים מִכָּךְ שֶׁהוּא אֱלֹקֵינוּ וְאָנוּ בָּנָיו. לָמָּה הַכַּוָּנָה? כָּל דָּבָר הַקּוֹרֶה בָּעוֹלָם קוֹרֶה רַק אִם זֶהוּ רְצוֹן ה'. אוּלָם בְּאֵיזֶה אֹפֶן וְאֵיזֶה אֹפִי יִשָּׂאוּ הָאֵרוּעִים שֶׁנִּגְזְרוּ מִשָּׁמַיִם? "ה' אֱלֹקֵינוּ" - לְטוֹבָתֵנוּ, בָּנָיו, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא חוֹשֵׁב הֵיאַךְ יִהֵא הַכֹּל לְטוֹבַת בָּנָיו.

"הַשֹּׁלֵחַ אִמְרָתוֹ אָרֶץ" (תהילים קמז, טו), כְּשֶׁיּוֹרֵד גֶּשֶׁם בְּאַפְרִיקָה ה' שָׁלַח דְּבָרוֹ, וְלָכֵן יָרַד הַגֶּשֶׁם, אֲבָל יוֹרֵד הוּא הַגֶּשֶׁם עֲבוּרֵנוּ. "אֲפִלּוּ סְפִינָה הוֹלֶכֶת מִגָּלְיָא לְאַסְפַּמְיָא" סְפִינָה הַהוֹלֶכֶת מִמִּדִינַת גּוֹיִים אַחַת לַשְּׁנִיָּה לְהַעֲבִיר סְחוֹרָה, וְאֵין לָהּ שׁוּם שַׁיְכוּת עִם יִשְׂרָאֵל, "אֵינָהּ מִתְבָּרֶכֶת אֶלָּא בִּשְׁבִיל יִשְׂרָאֵל". הַצָּלָחַת הַנְּסִיעָה עֲבוּר יִשְׂרָאֵל. "אֵין פֶּרְעָנוּת בָּאָה לָעוֹלָם אֶלָּא בִּשְׁבִיל יִשְׂרָאֵל". (יבמות סג, א), אִם פּוֹרֶצֶת מַגֵּפָה בְּסִין וְכָל הַיְבוּל יוֹרֵד לְטִמְיוֹן הֲרֵי זֶה בִּשְׁבִיל יִשְׂרָאֵל.

זֶהוּ יְסוֹד הַיְסוֹדוֹת שֶׁל הַתּוֹרָה. הוּא ה' אֱלֹקֵינוּ וְכָל מִשְׁפָּטָיו הַנַּעֲשִׂים בָּאָרֶץ אֵינָם נַעֲשִׂים בִּגְלַל הֱיוֹתוֹ אֱלֹקֵי הָעוֹלָם, אֶלָּא אַךְ וְרַק בִּגְלַל שֶׁהוּא ה' אֱלֹקֵינוּ.

יֵשׁ לָנוּ אָב בַּשָּׁמַיִם שֶׁעוֹשֶׂה הַכֹּל בַּבְּרִיאָה עֲבוּרֵנוּ וּלְטוֹבָתֵנוּ, הֱיֵשׁ שִׂמְחָה גְּדוֹלָה מִזּוֹ?

"וַיְהִי בִּימֵי אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ... הַמּוֹלֵךְ מֵהֹדּוּ וְעַד כּוּשׁ שֶׁבַע וְעֶשְׂרִים וּמֵאָה מְדִינָה" (אסתר א', א'), הֵיתְכֵן כַּדָּבָר הַזֶּה, שֶׁמֶּלֶךְ אֶחָד יִמְלֹךְ עַל מִסְפָּר כֹּה רַב שֶׁל מְדִינוֹת. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֶלֶךְ כָּל הָאֲרָצוֹת, הֶעֱלָה אֶת אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ לְמֶלֶךְ עַל 127 מְדִינוֹת כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה לָנוּ פּוּרִים, אֵין דֶּרֶךְ אַחֶרֶת לְהָבִין אֶת הִשְׁתַּלְשְׁלוּת הַמַּעֲשֶׂה.

כְּבָר בַּפָּסוּק הָרִאשׁוֹן שֶׁל הַמְּגִלָּה נוֹכְחִים לְרְאוֹת כִּי ה' הוּא אֱלֹקֵינוּ בְּכָל הָאָרֶץ מִשְׁפָּטָיו. בְּכָל הַ - 127 מְדִינוֹת הָיוּ יְהוּדִים. יְהוּדִים לֹא הָיוּ גָּרִים בְּאֶרֶץ אַחֶרֶת בְּאוֹתָהּ הַתְּקוּפָה, הָיְתָה זוֹ הַפַּעַם הָרִאשׁוֹנָה בַּהִיסְטוֹרְיָה שֶׁל עַם יִשְׂרָאֵל שֶׁכֻּלָּם הָיוּ מְאֻחָדִים תַּחַת שִׁלְטוֹן מֶלֶךְ אֶחָד.

בְּנֹהַג שֶׁבָּעוֹלָם הוּא שֶׁכַּאֲשֶׁר מֶלֶךְ חָדָשׁ עוֹלֶה לַשִּׁלְטוֹן מִתְקַשֶּׁה הוּא עַד לִמְאֹד לְהַטִּיל אֶת מָרוּתוֹ עַל מְדִינָה אַחַת, קַל וָחֹמֶר בֶּן בְּנוֹ שֶׁל קַל וָחֹמֶר שֶׁקָּשֶׁה לְהַטִּיל אֶת מִשְׁמַעַת הַשִּׁלְטוֹן עַל מִסְפַּר אֲרָצוֹת. עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה שֶׁקָּשֶׁה לִשְׁלֹט עַל מֵאָה עֶשְׂרִים וְשֶׁבַע מְדִינוֹת מְפֻזָּרוֹת בָּעוֹלָם מֵהֹדּוּ וְעַד כּוּשׁ, כְּדֵי לְהַשִּׂיג הֶסְכֵּם שָׁלוֹם בֵּין שְׁתֵּי מְדִינוֹת נִשְׁפָּכִים דָּם וְיֶזַע רַב עַד שֶׁקּוֹצְרִים אֶת הַהֶסְכֵּם הַמְיֻחָל, אֵיזוֹ עֲבוֹדָה מְאֻמֶּצֶת צָרִיךְ לְהַשְׁקִיעַ כְּדֵי לְהַשִּׂיג אַחְדוּת בֵּינְלְאֻמִּית בֵּין כָּל - כָּךְ הַרְבֵּה מְדִינוֹת.

וְהִנֵּה קָם מֶלֶךְ אֶחָד אֲשֶׁר בְּיָדוֹ כְּעֵין מַטֵּה קְסָמִים, וּבְעֶזְרָתוֹ הוּא מַצְלִיחַ לִשְׁלֹט בְּיָד רָמָה לְלֹא מִלְחָמוֹת וּפוֹלִיטִיקוֹת עַל מְדִינוֹת הַמְפֻזָּרוֹת בְּכָל קַצְוֹוֹת תֵּבֵל. הַהַצְלָחָה הַפְּלִאִית הַזּוֹ נוֹבַעַת מֵעִם ה' אֱלֹקֵינוּ, זְכִינוּ לִהְיוֹת עִקַּר הַבְּרִיאָה, בָּנִים אַתֶּם לַה' אֱלֹקֵיכֶם, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְסוֹבֵב אֶת כָּל הַמַּהֲלָכִים לְמַעֲנֵנוּ, בָּנָיו הַיְקָרִים לוֹ מִכֹּל.

וְרַק מִי שֶׁיּוֹצֵא מִנְּקֻדַּת מַבָּט שֶׁכָּזוֹ ה' אֱלֹקֵינוּ. וְכָל הַנַּעֲשֶׂה בָּעוֹלָם נַעֲשֶׂה לְטוֹבָתֵנוּ, יַשִּׂיג אֶת הַמַּשְׁמָעוּת הָעֲמֻקָּה שֶׁל שִׂמְחַת פּוּרִים.

כִּי אִם לֹא מְבִינִים זֹאת, מַבִּיטִים אֶל הַנֵּס כְּאֶל צֵרוּף מִקְרִים שֶׁהֵבִיא אֶת הַנֵּס. לֹא לְזֶה יִקָּרֵא שִׂמְחַת פּוּרִים אֲמִתִּית!

פּוּרִים מַתְחִיל "וַיְהִי בִּימֵי אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ", לְהָבִין כִּי כָּל מַעֲשֶׂה הַבְּרִיאָה בִּשְׁבִיל הָאָרֶץ, וְכָל בְּרִיאַת הָאָרֶץ עֲבוּר הָאֱנוֹשׁוּת, וְכָל בְּרִיאַת הָאֱנוֹשׁוּת עֲבוּר יִשְׂרָאֵל. וּכְשֶׁיּוֹשְׁבִים וּמִתְבּוֹנְנִים בְּהִשְׁתַּלְשְׁלוּת הַנֵּס בְּשׁוּשָׁן הַבִּירָה רוֹאִים דְּבָרִים מַדְהִימִים: מְאוֹת מְלָכִים, שָׂרִים, הַפַּרְתְּמִים, וְרֹאשֵׁי מְדִינוֹת נִקְבָּצִים וּבָאִים יַחְדָּו אֶל שׁוּשָׁן הַבִּירָה, זוֹהִי אֲסֵפָה הַגְּדוֹלָה מִקּוֹנְגְּרֶס וּמִפַּרְלָמֶנְט.

לוּ הָיִינוּ שׁוֹמְעִים עַל קוֹנְגְּרֶס שֶׁהִתְאַסֵּף לָדוּן בְּטוֹבַת הַיְּהוּדִים הָיִינוּ מִתְמַלְּאִים בְּהִתְפָּעֲלוּת וְהִתְלַהֲבוּת, הֵן לֹא שָׁמַעְנוּ עֲדַיִן עַל דָּבָר שֶׁכָּזֶה, וְהִנֵּה בְּשׁוּשָׁן מִתְאַסֵּף לֹא קוֹנְגְּרֶס וְלֹא פַּרְלָמֶנְט, אֶלָּא אֲסֵפָה גְּדוֹלָה בְּהַרְבֵּה, וְהַכֹּל אַךְ וְרַק כְּדֵי לְהֵיטִיב עִם הַיְּהוּדִים. אָמְנָם הַיְּהוּדִים לֹא יָדְעוּ בִּזְמַן זֶה כִּי הַמִּשְׁתֶּה וְהַחֲגִיגוֹת עֲבוּרָם וּלְטוֹבָתָם, אוּלָם מְסוֹבֵב הַסִּבּוֹת סוֹבֵב אֶת הַמַּהֲלָכִים, וְכָל מִשְׁתֵּה אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ נֶעֱרַךְ כְּדֵי שֶׁנּוּכַל אָנוּ לַעֲרֹךְ וְלַחֲגֹג אֶת סְעֻדַּת פּוּרִים!

אֲבָל לְאֵיזֶה פּוּרִים הָיְתָה כַּוָּנָתוֹ יִתְבָּרַךְ, לְפוּרִים שֶׁיִּלַּמְּדֵנוּ עַד כַּמָּה חֲבִיבִין יִשְׂרָאֵל שֶׁמֶּלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַמַּמְלִיךְ מְלָכִים אֲבָל לוֹ לְבַדּוֹ הַמְּלוּכָה, הוּא הַמַּנְהִיג אֶת כֻּלָּם. מַדּוּעַ? רַק מִפְּנֵי שֶׁהוּא ה' אֱלֹקֵינוּ. [וַעֲדַיִן לֹא עָמַדְנוּ הֵיטֵב עַל סִגְנִית הַשִּׂמְחָה הָאֲמִתִּית בְּפוּרִים, רַק נִסְיוֹנוּ לְהַצִּיב מְעַט רָאשֵׁי פְּרָקִים.]

## 24. סיבת הצרה - התפלה

חוֹבָה עָלֵינוּ לִקְרֹא לַהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. רַק בִּתְנַאי הַקְּרִיאָה הוּא עוֹנֶה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל. בַּתּוֹרָה נִלְמַד כִּי גַּם כַּאֲשֶׁר לְאָדָם יֶשְׁנָן זְכֻיּוֹת רַבּוֹת, הוּא חַיָּב לִקְרֹא לַה' בִּתְפִלָּה. אֵין מַשְׁמָעוּת הָעִנְיָן כִּי הַצַּדִּיקִים צְרִיכִים לִקְרֹא לַה' בְּכָל עִנְיָן, שֶׁהֲרֵי כָּתוּב בְּמִפְרָשׁ: "רְצוֹן יְרֵאָיו יַעֲשֶׂה" (תהילים קמה יט), כְּלוֹמַר, אַף אִם הַצַּדִּיקִים אֵינָם מְבַקְּשִׁים, יְמַמֵּשׁ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת רְצוֹנָם. אָמְנָם, יִתָּכֵן שֶׁיִּהְיֶה צַדִּיק אֲשֶׁר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יְמַלֵּא אֶת מְבֻקָּשׁוֹ וְיִתֵּן לוֹ אֶת צְרָכָיו, בִּבְחִינַת "טֶרֶם יִקְרָאוּ וַאֲנִי אֶעֱנֶה". וְעוֹד נֶאֱמַר: "חֹנֶה... ה' סָבִיב לִירֵאָיו וַיְחַלְּצֵם" (תהילים לד, ח). הַגְּמָרָא (יבמות ק"ב, ע"ב) מְפָרֶשֶׁת זֹאת: "סָבִיב לִירֵאָיו" - בְּעֶצֶם זְכוּת זוֹ שֶׁהֵם יְרֵאָיו, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַצִּיל אוֹתָם מִכָּל צָרָה וּמְצוּקָה.

אוּלָם יֶשְׁנָם מְקָרִים שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵבִיא עַל אֲנָשִׁים, וְגַם עַל יְרֵאָיו, צָרָה אוֹ מְצוּקָה כָּלְשֶׁהִי, בְּמַטָּרָה שֶׁיִּתְפַּלְּלוּ אֵלָיו, שֶׁיִּקְרְאוּ לוֹ. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֵינוֹ מֵעֲנֶה רַק בִּתְפִלָּה הַנֶּאֱמֶרֶת עַל פִּי הַנֶּפֶשׁ הַמְקֻבָּל שֶׁל הַסִּדּוּר, אֶלָּא בִּתְפִלָּה הַבָּאָה מִקִּירוֹת הַלֵּב. תְּפִלָּה שֶׁהִיא בִּבְחִינַת "שַׁוְעָתָם", "נַאֲקָתָם", תְּפִלָּה שֶׁהִיא צְעָקָה מִפְּנִימִיּוּת הָאָדָם. זֶה הוּא יְסוֹד בְּהַנְהָגַת הַבּוֹרֵא עִם בְּרִיּוֹתָיו. לְמָרוֹת שֶׁבְּדֶרֶךְ כְּלָל יֵשׁ לִבְנֵי אָדָם אֶת רֹב צָרְכֵיהֶם, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא גּוֹרֵם לָהֶם לִצְעֹק אֵלָיו וּלְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ. גַּם אִם יָשִׁיב הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעֲבוֹדָה לְבֵית הַמִּקְדָּשׁ, גַּם אִם יַצְמִיחַ אֶת קֶרֶן דָּוִד, עָלֵינוּ מֻטָּל לִצְעֹק וּלְבַקֵּשׁ עַל כָּךְ. אָמְנָם "ה' יִמְלֹךְ לְעוֹלָם וָעֶד" אוּלָם עָלֵינוּ לְבַקֵּשׁ עַל כָּךְ וְלִזְעֹק מִקִּירוֹת הַלֵּב, שֶׁהַהַבְטָחוֹת יְקֻיְּמוּ בִּמְהֵרָה.

## 25. הנהגת הבורא - חסד

נֶאֱמַר בִּתְהִלִּים (קמ"ה, יז): "צַדִּיק ה' בְּכָל דְּרָכָיו וְחָסִיד בְּכָל מַעֲשָׂיו", הַכַּוָּנָה בַּכִּנּוּי "חָסִיד" הִיא כִּי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה חֶסֶד. מַה שֶּׁעוֹשֶׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוּא רַק חֶסֶד. אֲפִלּוּ כַּאֲשֶׁר הָאָדָם אֵינוֹ מַכִּיר בַּמַּעֲשֶׂה שֶׁעָשָׂה עִמּוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהוּא מַעֲשֶׂה טוֹב עֲבוּרוֹ, מַעֲשֵׂה חֶסֶד, הֵיטִיבָה אִתּוֹ הַנְהָגַת הַבּוֹרֵא. וְגַם אִם עַד סוֹף יָמָיו לֹא יַכִּיר שֶׁהָיְתָה הַנְהָגָה זוֹ בִּבְחִינַת חֶסֶד, לְאַחַר מֵאָה וְעֶשְׂרִים, בְּעוֹלָם הָאֱמֶת, יִתְבָּרְרוּ לוֹ הַדְּבָרִים, כָּךְ שֶׁיֵּדַע עַד כַּמָּה גָּדוֹל הָיָה עִמּוֹ חֶסֶד הַבּוֹרֵא, גַּם בְּמִקְרֶה שֶׁלֹּא חָשַׁב כָּךְ בְּעוֹדוֹ בְּחַיָּיו.

אִם כָּךְ, נִשְׁאֶלֶת הַשְּׁאֵלָה, מַדּוּעַ צָרִיךְ הָאָדָם לְבַקֵּשׁ מֵה', לְדֻגְמָה, "יְהִי רָצוֹן שֶׁתִּשְׁלַח לִי רְפוּאָה שְׁלֵמָה"? וַהֲלֹא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יוֹדֵעַ מַה טּוֹב מִמֵּילָא. אֵיךְ יוּכַל הָאָדָם לְהִתְעָרֵב בְּמַעֲשֵׂי בּוֹרְאוֹ וּלְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ לַעֲשׂוֹת אֶת רְצוֹנוֹ, וַהֲלֹא רְצוֹנוֹ שֶׁל הַבּוֹרֵא הוּא הַחֶסֶד הָאֲמִתִּי לְאָדָם?! כַּאֲשֶׁר רוֹפֵא מֻמְחֶה בּוֹדֵק אָדָם חוֹלֶה, וְרוֹשֵׁם לוֹ מִרְשָׁם מְסֻיָּם, עַל מְנָת שֶׁיִּטֹּל אֶת הַתְּרוּפָה וְכָךְ יִתְרַפֵּא, הַאִם יְכוֹל הַחוֹלֶה לְבַקֵּשׁ מֵהָרוֹפֵא לְהִתְרַפֵּא לְלֹא מִרְשָׁם, לְהִתְרַפֵּא לְלֹא נְטִילַת הַתְּרוּפָה?! וַהֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוּא הַמֻּמְחֶה, הוּא יוֹדֵעַ מַה טּוֹב לָאָדָם,

אִם הוּא שׁוֹלֵחַ לוֹ מַשֶּׁהוּ, אָנוּ מַאֲמִינִים כִּי יֵשׁ בְּכָךְ חֶסֶד עֲבוּר הָאָדָם, "כָּל אָרְחוֹת ה' חֶסֶד וֶאֱמֶת" (תהילים כ"ה, י), אִם כֵּן מַדּוּעַ מְבַקְּשִׁים מֵה'? מַדּוּעַ אָנוּ מִתְפַּלְּלִים "יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ", הַאִם הַבַּקָּשָׁה הִיא שֶׁה' יְשַׁנֶּה כְּבֵיכוֹל אֶת רְצוֹנוֹ לְרָצוֹן אַחֵר שֶׁעֲרֵב לָנוּ לִבְנֵי הָאָדָם יוֹתֵר מֵרְצוֹנוֹ שֶׁל בּוֹרְאוֹ, תְּשׁוּבָה לְכָךְ תִּבֹּאַר בַּקֶּטַע הַבָּא.

## 26. תפילתם של צדיקים

הַגְּמָרָא (יבמות ס"ד ע"א) שׁוֹאֶלֶת, מַדּוּעַ לֹא הָיוּ לְאַבְרָהָם וּלְשָׂרָה בָּנִים. לְלוֹט הָיוּ בָּנִים, לְנָחוֹר הָיוּ, לְתֶרַח הָיוּ בָּנִים, וְאַף לְלָבָן הָיוּ. שְׁנֵים רַבּוֹת סָבְלוּ אַבְרָהָם וְשָׂרָה. צַעֲרָם הָיָה עָצוּם. כַּאֲשֶׁר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִבְטִיחַ לְאַבְרָהָם: "שְׂכָרְךָ הַרְבֵּה מְאֹד", שְׁאַל אַבְרָהָם: "מַה תִּתֶּן לִי?" אֵיזֶה שָׂכָר תּוּכַל לָתֵת לִי "וְאָנֹכִי הוֹלֵךְ עֲרִירִי"?! הָיְתָה זוֹ שְׁאֵלָה כּוֹאֶבֶת, צַעֲרוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ הָיָה לֹלֹא גְּבוּל. צַעֲרוֹ הָיָה אַף גָּדוֹל יוֹתֵר מֵאָדָם רָגִיל שֶׁאֵין לוֹ יְלָדִים. הָרַמְבַּ"ם אוֹמֵר כִּי אַבְרָהָם חַי בָּעוֹלָם, אַךְ וְרַק עַל מְנָת לְהַעֲמִיד אֲמָה שֶׁתַּעֲבֹד אֶת בּוֹרֵא הָעוֹלָם. זוֹ הָיְתָה שְׁאִיפָתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ וְזוֹ הָיְתָה שְׁאִיפָתָם שֶׁל יִצְחָק וְיַעֲקֹב. לְכָךְ עָרְגוּ הָאָבוֹת, לְמַטָּרָה זוֹ הֵם יִחֲלוּ, שָׁאֲפוּ וְרָצוּ בְּכָל לִבָּם. עַל כֵּן גַּם כֹּה גָּדוֹל הָיָה צַעֲרָם שֶׁל יִצְחָק וְרִבְקָה. בְּמֶשֶׁךְ שָׁנִים הֵם הִתְפַּלְּלוּ. "וַיֶּעְתַּר", זֶה הוּא בִּטּוּי לִתְפִלָּה חֲזָקָה מְאֹד, בְּכָל הַכֹּחַ. בְּמֶשֶׁךְ שָׁנִים רַבּוֹת הֵם שָׁפְכוּ דְּמָעוֹת כְּדֵי לִזְכּוֹת לְבָנִים. גַּם רָחֵל אִמֵּנוּ אָמְרָה לְיַעֲקֹב: "הָבָה לִי בָנִים וְאִם אַיִן מֵתָה אָנֹכִי" (בראשית ל, א). זֶה הוּא בִּטּוּי נוֹרָא שֶׁל צַעַר. לֹא שָׁווּם חַייֶהָ, אָמְרָה רָחֵל, אִם אֵין לָהּ בָּנִים.

הַגְּמָרָא עוֹנָה עַל הַשְּׁאֵלָה, וּמְלַמֶּדֶת כְּלָל גָּדוֹל: "מְלַמֵּד כִּי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְאַוֶּה לִתְפִלָּתָם שֶׁל צַדִּיקִים". לָכֵן צִעֵר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הַצַּדִּיקִים בְּצַעַר מְנִיעַת הַבָּנִים. עַל מְנָת שֶׁיִּשְׁפְּכוּ אֶת לִבָּם יוֹם יוֹם לְפָנָיו, עַל מְנָת שֶׁיֵּאָסֵף אֶת דִּמְעוֹתֵיהֶם. "הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְאַוֶּה לִתְפִלָּתָם שֶׁל צַדִּיקִים". כַּאֲשֶׁר תִּתְמַלֵּא מִדַּת הַתְּפִלָּה אוֹתָהּ רוֹצֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְקַבֵּל מֵהֶם, הוּא יִתֵּן לָהֶם אֶת מְבֻקָּשָׁם: "וְאֶת שַׁוְעָתָם יִשְׁמַע וְיוֹשִׁיעֵם".

נֶאֱמַר כִּי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְאַוֶּה דַּוְקָא "לִתְפִלָּתָם שֶׁל צַדִּיקִים", לֹא לִתְפִלָּתָם שֶׁל אֲנָשִׁים פְּשׁוּטִים, [כְּלוֹמַר לַאֲנָשִׁים עַמֵּי הָאָרֶץ שֶׁאֵינָם יוֹדְעִים וּמַכִּירִים בַּחֲשִׁיבוּת הַתְּפִלָּה]. אֶלָּא שֶׁל צַדִּיקִים דַּוְקָא. וּמַדּוּעַ מִתְאַוֶּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִתְפִלַּת הַצַּדִּיקִים? כִּי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת חֶסֶד, "צַדִּיק ה' בְּכָל דְּרָכָיו", וְהַחֶסֶד הַגָּדוֹל בְּיוֹתֵר שֶׁיּוּכַל אָדָם לְקַבֵּל הוּא הַחֶסֶד שֶׁבָּא מִתּוֹךְ צְעָקָה אֶל ה'. הַחֶסֶד שֶׁבָּא מִתּוֹךְ הַיְדִיעָה, הָאֱמוּנָה וְהַהַרְגָּשָׁה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוּא הַיָּחִיד שֶׁיָּכוֹל לָתֵת. זֶה הוּא הַיַּיִן הַטּוֹב הַיּוֹצֵא מִן הָעֲנָבִים הַמֻּבְחָרִים. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֵינוֹ מְעֻנְיָן בְּיַיִן חָמוּץ הַיּוֹצֵא מֵהָעֲנָבִים הַפְּשׁוּטִים, הוּא

אֵינוֹ מְעֻנְיָן בִּתְפִלָּתָם שֶׁל רְשָׁעִים, אֶת תְּפִלּוֹתֵיהֶם הוּא מְחַפֵּשׂ. הוּא מְעֻנְיָן בְּיוֹתֵר שְׁלֵמוּת, הַמַּגִּיעָה מִתּוֹךְ תְּפִלָּה וּבַקָּשַׁת רַחֲמִים.

[וְכָאמוּר אֵין הַכַּוָּנָה בְּדָבָרָיו שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא חָפֵץ רַק בִּתְפִלַּת צַדִּיקִים כְּאַבְרָהָם דַּוְקָא, אֶלָּא רַק שֶׁלֹּא יְהֵא רָשָׁע שֶׁאֵין לוֹ עְנְיָן לְהִתְחַבֵּר לַה', אוּלָם כָּל הֶחָפֵץ לְהִתְקָרֵב לַה', בְּוַדַּאי חָפֵץ ה' כְּמוֹ כֵן בְּקִרְבָתוֹ].

אַבְרָהָם אָבִינוּ לֹא הָיָה חָסֵר כָּל שְׁלֵמוּת. כַּאֲשֶׁר אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: "לֶךְ לְךָ", הוּא הָיָה כְּבָר אָדָם זָקֵן, שֶׁהִשִּׂיג גְּדֻלּוּת לְלֹא שִׁעוּר בְּדַעַת אֱלֹקִים. הוּא הִגִּיעַ לְדַרְגַּת "רַב הָאֱנוֹשׁוּת". הוּא גִּלָּה וְהֶרְאָה לָאֲחֵרִים אֶת דַּרְכֵי ה' בָּעוֹלָם. הוּא הֵבִין אֶת מַהוּת הָעוֹלָם וְלִמֵּד זֹאת לָאֲנָשִׁים. בְּמַעֲשָׂיו הוּא קִיֵּם: "הוֹדוּ לַה' קִרְאוּ בִשְׁמוֹ, הוֹדִיעוּ בָעַמִּים עֲלִילוֹתָיו" (תהילים ק"ה, א').

הוּא נָהַג לְהִסְתּוֹבֵב בָּעוֹלָם, לְלַמֵּד לְהַנְחוֹת וּלְכַוֵּן אֶת הָאֲנָשִׁים לְדֶרֶךְ ה'. אַף עַל פִּי כֵן בִּקֵּשׁ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁאַבְרָהָם אָבִינוּ יִהְיֶה מֻשְׁלָם יוֹתֵר, עַל כֵּן צִעֲרוֹ בְּחֶסְרוֹן הַבָּנִים. אַבְרָהָם צָעַק בְּצַעַר, הוּא זָלַג דְּמָעוֹת וְיַחַד עִם זֹאת הוּא גָּדַל בְּהַכָּרָה, בְּאַהֲבַת ה'. הָאֱמוּנָה הִתְעַצְּמָה וְהָפְכָה לִהְיוֹת אֲצִלוֹ בְּרוּרָה יוֹתֵר וְיוֹתֵר.

בְּכָל יוֹם וָיוֹם, בְּעִקְבוֹת תְּפִלּוֹתֵיהֶם, נַעֲשׂוּ הָאָבוֹת גְּדוֹלִים יוֹתֵר בְּהַכְנָעָה, בַּעֲנָוָה, בְּיִרְאָה, בְּמַדְרֵגוֹת רוּחָנִיּוֹת. וּלְבַסּוֹף, לְאַחַר שֶׁהִשְׁלִימוּ אֶת אִישִׁיּוּתָם, נֶעֱנָה לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, "וְאֶת שַׁוְעָתָם יִשְׁמַע וְיוֹשִׁיעֵם" (תהילים קמ"ה, יט).

## 27. תכלית האדם - תפילה

מִכָּאן שֶׁתְּפִלָּה הִנָּהּ הֶשֵּׂג עֶבוּר הָאָדָם. אָנוּ בָּאִים לָעוֹלָם הַזֶּה, עַל מְנָת שֶׁנִּתְפַּלֵּל. "הָאֱלֹקִים עָשָׂה שֶׁיִּרְאוּ מִלְּפָנָיו" (קהלת ג', יד), "עָשָׂה" הוּא מִלְּשׁוֹן יְצִירָה, כְּמוֹ: "ה' שָׁמַיִם עָשָׂה", הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יָצַר אֶת הַשָּׁמַיִם, עַל מְנָת שֶׁהַמִּתְבּוֹנְנִים בָּהֶם, יִירָא מִמֶּנּוּ. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּרָא אֶת הָעוֹלָם כֻּלּוֹ לְאוֹתָהּ מַטָּרָה. הַיְסוּרִים אוֹתָם מֵבִיא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל הָאָדָם, מַטָּרָתָם הִיא, אֲפוֹא, לְהָבִיא לְהַכָּרָה בּוֹ. "הֲיֹסֵר... הַמְלַמֵּד אָדָם דָּעַת" (תהילים צד, י). הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְלַמֵּד אֶת הָאָדָם לָדַעַת אוֹתוֹ. הָעוֹלָם סוֹבֵל, עַל מְנָת שֶׁיֵּדַע כִּי יֵשׁ לוֹ בּוֹרֵא, הָאָדָם סוֹבֵל, עַל מְנָת שֶׁיִּזְכֹּר תַּכְלִיתוֹ.

בְּמָקוֹם שֶׁיִּשְׁקַע הָאָדָם בְּשֵׁנָה שֶׁל גַּשְׁמִיּוּת וְיִשְׁכַּח אֶת מַטָּרַת בִּיאָתוֹ לָעוֹלָם, מְעוֹרְרִים אוֹתוֹ הַיְסוּרִים לִזְכֹּר אֶת בּוֹרְאוֹ, עַל מְנָת שֶׁיִּפְקַח אֶת עֵינָיו, יִצְעַק וִיבַקֵּשׁ מֵה' עַל יְשׁוּעָתוֹ, וְכָךְ גַּם יַגִּיעַ לְדֵעָה אֶת ה'.

עַל כֵּן, כַּאֲשֶׁר רוֹאֶה הָאָדָם כִּי יִסּוּרִים בָּאִים עָלָיו, וְהוּא מִתְפַּלֵּל: "יְהִי רָצוֹן", פֵּרוּשׁוֹ שֶׁל דָּבָר, יְהִי רָצוֹן ה' בְּמַטָּרָתוֹ בְּיִסּוּרִים אֵלּוּ, וְהוּא שֶׁהָאָדָם יַשִּׂיג שְׁלֵמוּת בָּעוֹלָם הַזֶּה, שֶׁיִּגְדַּל

בְּדַעַת עוֹד וָעוֹד. כִּי מְדַעַת ה' מַגִּיעוֹת כָּל הַמִּדּוֹת הַטּוֹבוֹת, וְאֶת זֹאת יַשִּׂיג בְּאֶמְצָעוּת הַיִּסּוּרִים שֶׁכֵּן בְּאֶמְצָעוּתָן יַשִּׂיג אֶת הַתְּפִלָּה, וּכְמוֹ שֶׁיְּבֹאַר לְהַלָּן.

כְּמוֹ שֶׁאוֹמֵר רַבֵּנוּ יוֹנָה בְּשַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה (שער שני אות א') עַל הַפָּסוּק: "בַּה' יִצְדְּקוּ וְיִתְהַלְלוּ כָּל זֶרַע יִשְׂרָאֵל" (ישעיה מה, כה). אֵלֶּה הַמַּגִּיעִים לְהַכָּרָה בַּבּוֹרֵא בְּצוּרָה בְּרוּרָה, הֵם "יִצְדְּקוּ", הֵם הוֹפְכִים לִהְיוֹת צַדִּיקִים. "וְיִתְהַלְלוּ", יְשַׁבְּחוּ אוֹתָם עַל מַעֲלוֹתֵיהֶם.

בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יְרֻשּׁוּ מִדּוֹת טוֹבוֹת. אוּלָם קוֹרֶה שֶׁהֵן נִרְדָּמוֹת בָּאָדָם, וּמֵאַחַר שֶׁהֵן רְדוּמוֹת וְאֵינָן בְּשִׁמּוּשׁ, הֵן נִשְׁכָּחוֹת וְאוֹבְדוֹת כָּלִיל. אוּלָם אִם הָאָדָם עוֹבֵד עַל יִרְאַת ה', עַל אֱמוּנָה, עַל בֵּרוּר בִּידִיעָה וּבְהַרְגָּשָׁה שֶׁל "דַּע לְפָנַי מִי אַתָּה עוֹמֵד", אָז "יִצְדְּקוּ" בְּנֵי יִשְׂרָאֵל - נַעֲשִׂים צַדִּיקִים, "וְיִתְהַלְלוּ" הֵם הוֹפְכִים לִהְיוֹת מְשֻׁבָּחִים.

עַל כֵּן, אָדָם הַסּוֹבֵל יִסּוּרִים, הוּא אָדָם אַחֵר.

נֶאֱמַר: "וְזָכַרְתָּ כִּי עֶבֶד הָיִיתָ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם" (דברים ה, יד), כָּל מִי שֶׁהָיָה פַּעַם עֶבֶד, יֵשׁ לוֹ הַרְגָּשָׁה אַחֶרֶת כְּלַפֵּי עֲבָדִים, הוּא מְרַחֵם עֲלֵיהֶם יוֹתֵר. הָעֲבָדוּת בְּמִצְרַיִם הֲבִיאָה תּוֹעֶלֶת. "כִּי גֵרִים הֱיִיתֶם בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם". מִי שֶׁהָיָה גֵּר וְחָשׁ תְּחוּשַׁת גֵּרוּת, מְסֻגָּל לְהָבִין וְלֶאֱהֹד גֵּרִים. אֲבָל לֹא רַק תּוֹעֶלֶת זוֹ קַיֶּמֶת מֵעֲבָדַת הֱיוֹת עִם יִשְׂרָאֵל עֲבָדִים וְגֵרִים, הַתּוֹעֶלֶת הַגְּדוֹלָה יוֹתֵר נוֹבַעַת מִן הַשְׁלֵמוּת הַגְּדוֹלָה שֶׁל הַכָּרַת הַבּוֹרֵא, מַדֵּעָה. מֵעֲבָדַת "הַיּוֹצֵר גּוֹיִים". כַּאֲשֶׁר אָדָם רוֹאֶה שֶׁבָּאוֹת עָלָיו צָרוֹת, עָלָיו לְהָבִין כִּי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה שֶׁיִּתְעַלֶּה הוּא מֵהֶן. עוֹמְדוֹת בְּפָנָיו שְׁתֵּי אֶפְשָׁרִיּוֹת, אֲשֶׁר תַּכְלִיתָן אַחַת הִיא: לְהָבִיא אֶת הָאָדָם לִשְׁלֵמוּת הָאַחַת, שֶׁיִּתְעַלֶּה וְיַגִּיעַ לִשְׁלֵמוּתוֹ בְּעִקְּבוֹת הַצָּרוֹת, וְהַשֵּׁנִיָּה לְהָבִיא אוֹתוֹ לִשְׁלֵמוּתוֹ בְּעִקְּבוֹת תְּפִלָּה. צָרִיךְ הָאָדָם, אִם כֵּן, לְהִתְפַּלֵּל וּלְבַקֵּשׁ מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁשִּׁלְמוּתוֹ תַּגִּיעַ בְּעִקְּבוֹת הַתְּפִלָּה.

עַל כֵּן כַּאֲשֶׁר הָאָדָם צוֹעֵק בְּכָל כֹּחוֹ, הֲרֵי רְצוֹנוֹ שֶׁל הַבּוֹרֵא שֶׁתַּגִּיעַ הַשְׁלֵמוּת דֶּרֶךְ הַיִּסּוּרִים הִתְבַּטֵּל עֵקֶב רְצוֹנוֹ שֶׁל הָאָדָם לְחַפֵּשׂ שְׁלֵמוּת דֶּרֶךְ הַתְּפִלָּה וְהֶאֱמוּנָה. וְכָךְ נַעֲנֶה הָאָדָם, כְּאָמוּר: "הָעוֹנֶה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּעֵת שַׁוְּעָם אֵלָיו".

לְפִיכָךְ, הַתְּפִלָּה הִיא הַצָּלָחָתוֹ שֶׁל הָאָדָם. כִּי כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ לֹא נִבְרָא אֶלָּא בִּשְׁבִיל הַיִּרְאָה. "סוֹף דָּבָר..." קֹהֶלֶת, רָאָה וְהִכִּיר אֶת כָּל הַבְּרִיאָה וְהִגִּיעַ לְמַסְקָנָה כִּי הַכֹּל "הֶבֶל הֲבָלִים". אוּלָם כַּאֲשֶׁר נוֹטְלִים אֶת הָעוֹלָם כֻּלּוֹ וּמִתְבּוֹנְנִים בּוֹ, מִתְבָּרֵר כִּי יֶשְׁנָהּ תַּכְלִית לָעוֹלָם, "הַכֹּל נִשְׁמָע", הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ נִבְרְאָה לְמַטָּרָה שֶׁל "אֶת הָאֱלֹקִים יְרָא", הַכֹּל נִבְרָא עַל מְנָת שֶׁיַּגִּיעַ הָאָדָם לְיִרְאַת ה'. "וְאֶת מִצְוֹתָיו שְׁמוֹר כִּי זֶה כָּל הָאָדָם".

כָּל הָעוֹלָם נִבְרָא עֲבוּר הָאָדָם הַשּׁוֹמֵר אֶת מִצְוֹות בּוֹרְאוֹ וְיִרָא מִמֶּנּוּ. וְכַאֲשֶׁר הָאָדָם מִתְבּוֹנֵן בַּשֶּׁמֶשׁ הַזּוֹרַחַת וּמְבָרֵךְ: "בָּרוּךְ... יוֹצֵר הַמְּאוֹרוֹת", אוֹ נוֹטֵל כּוֹס מַיִם וּמְבָרֵךְ בְּאֹפֶן בָּרוּר

וּבְקוֹל רָם: "בָּרוּךְ...שֶׁהַכֹּל נִהְיֶה בִּדְבָרוֹ". אוֹמֵר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אִם אַתָּה מְקַיֵּם צְעָקָה מִתּוֹךְ שִׂמְחָה, קוֹרֵא לְבוֹרְאֲךָ מִתּוֹךְ כּוֹס הַמַּיִם שֶׁבְּיָדְךָ, וּמְקַיֵּם בְּכָךְ: "שִׁירוּ לוֹ זַמְּרוּ לוֹ" (תהילים קה, ב), אִם כָּךְ נוֹהֵג אַתָּה, אֵין סִבָּה לַהֲבִיאֲךָ לִצְעָק לְרִפּוּאָה: "יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ". שֶׁהֲרֵי זֶה הוּא רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, "וְהָאֱלֹקִים עָשָׂה שֶׁיִּרְאוּ מִלְּפָנָיו", וְיַכִּירוּ בּוֹ.

## 28. הכוונות לשלימות התפילה

בַּעַל "חוֹבוֹת הַלְּבָבוֹת" בְּשַׁעַר חֶשְׁבּוֹן הַנֶּפֶשׁ מְלַמֵּד אוֹתָנוּ מַה הִיא תְּפִלָּה, וְאוֹמֵר: "וְרָאוּי לְךָ אָחִי שֶׁתֵּדַע שֶׁכַּוָּנָתֵנוּ בַּתְּפִלָּה אֵינָהּ כִּי אִם כְּלוֹת הַנֶּפֶשׁ אֶל הָאֱלֹקִים".

רַבֵּנוּ בַּחְיֵי מְלַמְּדֵנוּ בְּפֶרֶק זֶה חֲמִשָּׁה עִקָּרוֹנוֹת בַּתְּפִלָּה:

הָעִקָּרוֹן הָאֶחָד, גַּעְגּוּעָיו שֶׁל הָאָדָם אֶל ה'. הָאָדָם אֵינוֹ יוֹדֵעַ כִּי נַפְשׁוֹ עוֹרֶגֶת אֶל הָאֱלֹקִים. "מַבָּעָה זֶה אָדָם" (ב"ק דף ג' ע"ב), הָאָדָם אֵינוֹ יוֹדֵעַ מַה הוּא מְחַפֵּשׂ. הוּא סָבוּר שֶׁהוּא מְחַפֵּשׂ דָּבָר מְסֻיָּם, אַךְ בְּעֶצֶם הוּא מְחַפֵּשׂ אֶת בּוֹרְאוֹ. וְעַל כֵּן נֶאֱמַר: "יִשְׂמַח לֵב מְבַקְשֵׁי ה'" (תהלים קה, ג). נַפְשׁוֹ שֶׁל הָאָדָם מְחַפֶּשֶׂת אֶת בּוֹרְאָהּ. מְצִיאוּת הַבּוֹרֵא בָּעוֹלָם, גַּעְגּוּעַ אֵלָיו בָּעוֹלָם הַזֶּה, זוֹ הִיא הַשִּׂמְחָה שֶׁל הָאָדָם. לוּ הָיָה הָעוֹלָם מֵבִין אֶת זֹאת, כָּל הָעוֹלָם הָיָה מִשְׁתַּתֵּף בְּשִׂמְחָה זוֹ, לְהִתְגַּעְגֵּעַ אֶל הַבּוֹרֵא וּלְבַטֵּא זֹאת בִּתְפִלָּה. כַּאֲשֶׁר הָאָדָם מְבָרֵךְ: "בָּרוּךְ אַתָּה ה'..." בַּמִּלָּה "אַתָּה", הַכַּוָּנָה, אֲנִי רוֹצֶה לְהִתְקָרֵב אֵלֶיךָ, לְהִדָּבֵק בְּךָ, לִרְאוֹת אוֹתְךָ. זֹאת גֻּדְלוּתוֹ שֶׁל הָאָדָם, כַּאֲשֶׁר הוּא מְצוּי בְּדַרְגָּה כָּזוֹ שֶׁל שְׂאִיפָה וְרָצוֹן לְהִתְקָרֵב אֶל בּוֹרְאוֹ.

וּלְדַרְגָּה זוֹ הוּא מַגִּיעַ בְּעֶזְרַת הַתְּפִלָּה: "כְּלוֹת הַנֶּפֶשׁ", הַנְּשָׁמָה יוֹצֵאת לִקְרַאת בּוֹרְאָהּ.

הָעִקָּרוֹן הַשֵּׁנִי, אוֹתוֹ מְלַמֵּד בַּעַל "חוֹבוֹת הַלְּבָבוֹת" הוּא "וּכְנִיעָתוֹ לְפָנֶיךָ", עַל הָאָדָם לְחוּשׁ כִּי כָּל דָּבָר קָטָן אוֹתוֹ הוּא מְבַקֵּשׁ, יָבוֹא וִיבַקֵּשׁ מִבּוֹרְאוֹ. כָּךְ לוֹמֵד הָאָדָם לְדַעַת כִּי הוּא חָסֵר אוֹנִים, אַפְסִי. וְכַאֲשֶׁר יַעֲמֹד לִפְנֵי מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים, יָחוּשׁ בְּחֶסְרוֹנוֹ. יַכִּיר בְּאַפְסוּתוֹ. זוֹ הָעֲנָוָה הָרְצוּיָה. זֶה פֵּרוּשׁ הַמִּלָּה "עֶבוֹדָה": הָאָדָם הוּא עַבְדּוֹ שֶׁל הַבּוֹרֵא. אָדָם עָלוּל לִשְׁכֹּחַ נְקֻדָּה זוֹ בְּמַהֲלַךְ חַיָּיו. אוּלָם כַּאֲשֶׁר הוּא מִתְפַּלֵּל כָּרָאוּי, הוּא מַתְחִיל לְהָבִין עַד כַּמָּה הוּא חָסֵר עֵרֶךְ, חָסֵר אוֹנִים. כְּנִיעָתוֹ אֶל ה' הַבָּאָה בְּעִקְבוֹת הַתְּפִלָּה, הִיא הַשֵּׁגֶב גָּדוֹל.

הָעִקָּרוֹן הַשְּׁלִישִׁי, הוּא: "עִם רוֹמְמוּתוֹ לְבוֹרְאֹה", עַל הָאָדָם לְרוֹמֵם אֶת בּוֹרְאוֹ, לְבָרֵר לְעַצְמוֹ וּלְהַכִּיר עַד כַּמָּה גְּדוֹלִים מַעֲשֵׂי ה', עַד כַּמָּה גְּדוֹלוֹת פְּעֻלּוֹתָיו, בְּרִיּוֹתָיו, הַשָּׁמַיִם וְכָל צְבָאָם. כַּמָּה גְּדוֹלִים כּוֹכָבָיו, בְּלִי מִסְפָּר. הָאָדָם צָרִיךְ לִלְמֹד עַל כֹּחַ הַבּוֹרֵא, וְזֹאת יַעֲשֶׂה בְּעֶזְרַת הַתְּפִלָּה. "לְךָ ה' הַגְּדֻלָּה הַתִּפְאֶרֶת וְהַנֵּצַח וְהַהוֹד". פְּסוּקֵי דְזִמְרָה הֵם כְּמוֹ לְמוּד הַשַּׁ"ס, כַּאֲשֶׁר אוֹמְרִים אוֹתָם כָּרָאוּי וּבְכַוָּנָה. לְשֵׁם כָּךְ יֵשׁ לְהַגִּיעַ אֶל הַתְּפִלָּה בַּזְּמַן, וְאַפִלּוּ לִפְנֵי הַזְּמַן, וּלְנַצֵּל אֶת הַמִּלִּים. כָּל מִלָּה בִּפְסוּקֵי דְזִמְרָה הִיא מְתוּקָה מִדְּבַשׁ. אַף שֶׁלִּגְדֻלָּתוֹ שֶׁל הַבּוֹרֵא "אֵין חֵקֶר", אַף עַל פִּי כֵן יֵשׁ לְסַפֵּר עַל כָּךְ: "וּגְדֻלָּתְךָ אֲסַפְּרֶנָּה".

הָעִקָּרוֹן הָרִבִיעִי, בִּדְבָרָיו שֶׁל בַּעַל "חוֹבוֹת הַלְּבָבוֹת", הוּא: "הוֹדָאָתוֹ לִשְׁמוֹ" - עָלֵינוּ לְהוֹדוֹת לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְלֹא גְּבוּל. מִיָּד כַּאֲשֶׁר פּוֹקְחִים אֶת הָעֵינַיִם בַּבֹּקֶר, לְהוֹדוֹת: "פּוֹקֵחַ עִוְרִים". לְאַחַר מִכֵּן יֵשׁ לְהוֹדוֹת עַל יְכֹלֶת הַהֲלִיכָה, עַל הַבְּגָדִים, עַל הָאֶפְשָׁרוּת לְלָבֶשׁם. בְּרָכוֹת וְהוֹדָאוֹת לְאֵין שִׁעוּר, זוֹ הִיא מַהוּת עֲבוֹדַת ה' בָּעוֹלָם. "מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם". הָעִקָּרוֹן הַחֲמִישִׁי, הוּא הַכָּרָה כִּי רַק הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יָכוֹל לָתֵת. עַל כֵּן "הַשְׁלֵךְ כָּל יְהָבְךָ עָלָיו". צָרִיךְ לְבַקֵּשׁ הַכֹּל מִמֶּנּוּ. אֵין לוֹמַר "אֵינִי רוֹצֶה לְהַטְרִיחַ אֶת בּוֹרְאִי..." כִּי יֵשׁ לְבַקֵּשׁ הַכֹּל מִמֶּנּוּ בִּלְבַד. אַף לִפְנֵי הַתְּפִלָּה יֵשׁ לְבַקֵּשׁ. יֵשׁ גַּם לְבַקֵּשׁ עַל כַּוָּנָה בַּתְּפִלָּה: "ה' שְׂפָתַי תִּפְתָּח". אִי אֶפְשָׁר לְהַצְלִיחַ בַּתְּפִלָּה לְלֹא סִיְּעָתָא דִּשְׁמַיָּא.

זוֹ הַשְׁלֵמוּת הַמַּגִּיעָה מֵהַתְּפִלָּה. כַּאֲשֶׁר הָאָדָם רוֹאֶה כִּי בָּאִים עָלָיו יִסּוּרִים, יָבִין כִּי קִבֵּל רֶמֶז מִשָּׁמַיִם, כִּי דּוֹרְשִׁים מִמֶּנּוּ שְׁלֵמוּת. כָּךְ יַגִּיעַ לִשְׁלֵמוּת בַּתְּפִלָּה.

כָּל אָדָם מִתְיַסֵּר בָּעוֹלָם הַזֶּה, אֵין אָדָם בָּעוֹלָם שֶׁהַכֹּל נַעֲשֶׂה כִּרְצוֹנוֹ. עַל הָאָדָם לְנַצֵּל אֶת הַתְּפִלָּה עַל מְנָת לְהַגִּיעַ לְאוֹתָהּ שְׁלֵמוּת, אוֹתָהּ מְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ.

## 29. מזמור לתודה

תְּהִלִּים ק':

א. מִזְמוֹר לְתוֹדָה הָרִיעוּ לַה' כָּל הָאָרֶץ.

ב. עִבְדוּ אֶת ה' בְּשִׂמְחָה בֹּאוּ לְפָנָיו בִּרְנָנָה.

ג. דְּעוּ כִּי ה' הוּא אֱלֹקִים הוּא עָשָׂנוּ וְלוֹ אֲנַחְנוּ עַמּוֹ וְצֹאן מַרְעִיתוֹ.

ד. בֹּאוּ שְׁעָרָיו בְּתוֹדָה חֲצֵרֹתָיו בִּתְהִלָּה הוֹדוּ לוֹ בָּרְכוּ שְׁמוֹ.

ה. כִּי טוֹב ה' לְעוֹלָם חַסְדּוֹ וְעַד דֹּר וָדֹר אֱמוּנָתוֹ.

מַהוּ הַמְּקוֹרוֹת שֶׁלִּי?

הַבּוֹרֵא נָטַע אוֹתָנוּ בְּעוֹלָם נִפְלָא! שִׁטּוּף שֶׁמֶשׁ וְאוֹר, פָּרַשׂ לָנוּ שָׁמַיִם מְאִירִים וְכוֹכָבִים נוֹצְצִים, נָתַן לָנוּ אֲבָרִים הַבְּנוּיִים בְּצוּרָה מְתֻחְכֶּמֶת לְשָׁרְתֵנוּ, הֶעֱנִיק לָנוּ בַּיִת וּמִשְׁפָּחָה. וּמַה הוּא מְבַקֵּשׁ מֵאִתָּנוּ בִּתְמוּרָה לְכָל חֲסָדָיו?

הַבּוֹרֵא נָתַן לְעַם הַיְּהוּדִי, תּוֹרָה וּבָהּ מִצְווֹת רַבּוֹת, מַדּוּעַ הוּא רוֹצֶה שֶׁנְּקַיֵּם אֶת כָּל אוֹתָן מִצְווֹת? אֶפְשָׁר שֶׁהוּא מִתְעַשֵּׁר מִקִּיּוּם מִצְווֹתֵינוּ? מָה אֲנוּ מוֹסִיפִים לוֹ אִם אֲנוּ מְקַיְּמִים מִצְווֹת, וַהֲרֵי הַבּוֹרֵא לֹא יֶחְסַר דָּבָר גַּם אִם לֹא נְקַיֵּם אוֹתָן?

אֶלָּא תַּפְקִידֵנוּ, תַּכְלִית כָּל אֶחָד מֵאִתָּנוּ: "לְהוֹדוֹת לַבּוֹרֵא"! עָלֵינוּ לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בַּמַּחְשָׁבָה, בַּדִּבּוּר וּבַמַּעֲשֶׂה שֶׁלָּנוּ, לְהוֹדוֹת לַבּוֹרֵא עַל כָּל הַטּוֹבוֹת שֶׁהִשְׁפִּיעַ עָלֵינוּ, וְהַמִּצְווֹת עוֹזְרוֹת לָנוּ לְקַיֵּם אֶת הַתַּכְלִית הַזּוֹ, לְהוֹדוֹת לֶאֱלֹקִים. כֵּיצַד?

לְדֻגְמָא: מִצְוַת הַנָּחַת תְּפִלִּין - כַּאֲשֶׁר אָדָם מַנִּיחַ תְּפִלִּין, הוּא מוֹדֶה בְּדֶרֶךְ זוֹ לֶאֱלֹקִים עַל שֶׁנָּתַן לוֹ רֹאשׁ וּזְרוֹעַ, לְהַנִּיחַ עֲלֵיהֶם תְּפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ וְשֶׁל יָד, שֶׁהֲרֵי מֵת אֵינוֹ מַנִּיחַ תְּפִלִּין וְאֵין צָרֵךְ לְהַנִּיחַ לוֹ, כַּכָּתוּב (תְּהִלִּים קטו, יז): "לֹא הַמֵּתִים יְהַלְלוּ קָהּ", וְרַק אָדָם חַי יָכוֹל לְהוֹדוֹת.

מִצְוַת מְזוּזָה - בְּקִבְיעַת מְזוּזָה בְּפֶתַח הַבַּיִת, אָנוּ מוֹדִים לַבּוֹרֵא עַל שֶׁנָּתַן לָנוּ בַּיִת, וְאֵינֶנּוּ דְּרֵי אוֹהָלִים. אֵין קוֹבְעִים מְזוּזָה עַל סַפְסָל בָּרְחוֹב, וְרַק הַזּוֹכִים הַמְאֻשָּׁרִים, שֶׁקּוֹרַת גַּג נְתוּנָה לְרֹאשָׁם, לְאוֹת תּוֹדָה לַבּוֹרֵא - הֵם קוֹבְעִים מְזוּזָה בְּפֶתַח הַדָּלֶת.

מִצְוַת צִיצִית - יֵשׁ לְהָטִיל צִיצִיּוֹת עַל בֶּגֶד צֶמֶר בַּעַל אַרְבַּע כְּנָפוֹת, כְּדֵי לְהַבִּיעַ תּוֹדָה לַבּוֹרֵא, שֶׁזִּכָּה אוֹתָנוּ לִלְבֹּשׁ בֶּגֶד, שֶׁכֵּן הַלּוֹבֵשׁ חֲבִית עֵץ אֵינוֹ חַיָּב בְּצִיצִית.

מִצְוַת אֲכִילַת מַצָּה - לְהוֹדוֹת עַל שֶׁהוֹצִיאָנוּ הַבּוֹרֵא מִמִּצְרַיִם וְאָנוּ הַיּוֹם בְּנֵי חוֹרִין וְאֵינֶנּוּ מְשֻׁעְבָּדִים!

אִסּוּר אֲכִילַת שְׂרָצִים - הָאָדָם מִטִּבְעוֹ נִרְתָּע מֵאֲכִילַת נְמָלִים, צְפַרְדֵּעִים, מַקָּקִים וְכַדּוֹמֶה, מַאֲכָלִים שֶׁמִּלְּבַד הֱיוֹתָם אֲסוּרִים וּמְתֹעָבִים גַּם גּוֹרְמִים לְמַחֲלוֹת רַבּוֹת וְקָשׁוֹת, אַךְ גַּם בִּפְעֻלָּה פְּשׁוּטָה זוֹ, הִמָּנְעוּת מֵאֲכִילַת שְׂרָצִים, אָנוּ מְקַיְּמִים מִצְוַת הַבּוֹרֵא וּמוֹדִים לוֹ עַל שֶׁאָסַר עָלֵינוּ מַאֲכָלִים מַזִּיקִים.

מִצְוַת פְּדְיוֹן הַבֵּן - בְּמִצְוָה זוֹ אָנוּ מַבִּיעִים תּוֹדָה עַל שֵׁה' נָתַן לָנוּ בֵּן.

אִסּוּר שַׁעַטְנֵז - כַּאֲשֶׁר אָנוּ בּוֹדְקִים בֶּגֶד, לְוַדֵּא שֶׁהוּא נָקִי מִתַּעֲרֹבֶת צֶמֶר וּפִשְׁתִּים, נָקִי מִשַּׁעַטְנֵז, אָנוּ מַבִּיעִים בְּזֶה תּוֹדָה לַבּוֹרֵא עַל שֶׁנָּתַן לָנוּ בֶּגֶד לִלְבֹּשׁ.

כָּל מִצְוָה וּמִצְוָה מִתַּרְיַ"ג הַמִּצְוֹוֹת הִיא בְּטוּי שֶׁל הַכָּרַת הַטּוֹב וְתַשְׁלוּם זְעִיר לַהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל כָּל חֲסָדָיו.

אִם כֵּן, הַמִּקְצוֹעַ שֶׁל כָּל אֶחָד מֵאִתָּנוּ הוּא "מִזְמוֹר לְתוֹדָה".

בְּכָל פְּעֻלָּה וּמַחְשָׁבָה שֶׁלָּנוּ אָנוּ מַבִּיעִים אֶת הַכָּרָתֵנוּ בְּשֶׁפַע הַטּוֹבוֹת שֵׁה' מַשְׁפִּיעַ עָלֵינוּ, וְכָל מִצְוָה מְסַיַּעַת לָנוּ לְהִתְמַקֵּד בְּחֵסֶד אַחֵר. הַבּוֹרֵא נָתַן לָנוּ מִצְוֹוֹת כְּדֵי שֶׁיְּקֵל עָלֵינוּ לְהוֹדוֹת לוֹ, וְעַל יְדֵי כָּךְ נַגִּיעַ לִשְׁלֵמוּת. הָרַמְחַ"ל בְּ"מִסִּלַּת יְשָׁרִים" כּוֹתֵב, שֶׁכְּכָל שֶׁעָנְיָן מְסֻיָּם יוֹתֵר פָּשׁוּט וְקַל, כָּךְ הוּא גַּם יוֹתֵר מָזֻנָּח, יֶשְׁנָם אֲנָשִׁים הַמְדַקְדְּקִים בְּמִצְוֹוֹת, אַךְ לֹא זוֹכְרִים שֶׁהַמִּצְוֹוֹת תַּפְקִידָן הַבָּעַת תּוֹדָה (כמבואר בספר חובת הלבבות), דָּוִד הַמֶּלֶךְ בְּתְהִלִּים מַזְכִּיר לָנוּ, שֶׁתַּכְלִית הַכֹּל הוּא "מִזְמוֹר לְתוֹדָה - הָרִיעוּ לַה' כָּל הָאָרֶץ", לְהוֹדוֹת לַבּוֹרֵא עַל הַשֶּׁפַע שֶׁהֶעֱנִיק לָנוּ. וְאִם אָדָם רוֹצֶה בֶּאֱמֶת לְהַגִּיעַ לְדַרְגַּת הוֹדָיָה מֻשְׁלֶמֶת לְבוֹרְאוֹ, עָלָיו לְהַכִּיר בְּחֶסֶד ה' הַנִּתָּן לְכָל הָאֱנוֹשׁוּת, וְלֹא רַק בַּמֶּה שֶׁנִּתַּן לוֹ כִּפְרָט.

הַאִם יֵשׁ לִי עַל מָה לְהוֹדוֹת לַה'? מָה אֱלֹקִים נָתַן לִי, בִּכְלָל?

יֶשְׁנָם שְׁנֵי סוּגֵי חֲסָדִים, יֶשְׁנָם חֲסָדִים כּוֹלְלִים - חֶסֶד הַנִּתָּן לְכָל בְּרוּאֵי עוֹלָם, וְיֶשְׁנָם חֲסָדִים פְּרָטִיִּים. לְכָל אָדָם מַעֲלוֹת הַמְיֻחָדוֹת לוֹ, מַעֲלוֹת שֶׁלֹּא זָכָה בָּהֶם הַזּוּלַת.

לְמָשָׁל, אַתָּה גָּבוֹהַּ בִּמְיֻחָד, לָכֵן קַל לְךָ יוֹתֵר. כַּאֲשֶׁר אַתָּה עוֹמֵד בָּאוֹטוֹבּוּס - אַתָּה מַגִּיעַ בְּקַלּוּת לָאֶחוֹז בַּיָּדִית, כְּשֶׁהִנְּךָ חָפֵץ בְּדָבָר מָה הַמֻּנָּח גָּבוֹהַּ - אֵין לְךָ צֹרֶךְ בְּסֻלָּם, אַתָּה מוֹשִׁיט יָדְךָ, וְהִנֵּה הִגַּעְתָּ! ה' יִחֵד אוֹתְךָ וְעָלֶיךָ לְהוֹדוֹת לוֹ עַל כָּךְ, שֶׁהֵרֵי לְאָדָם נָמוּךְ, יוֹתֵר קָשֶׁה מֵאֲשֶׁר לְךָ.

אַתָּה עָשִׁיר - וְזֶה חֶסֶד פְּרָטִי שֶׁנִּתַּן לְךָ! נִנְיַח שֶׁלְּכָל שְׁכֵנֶיךָ וַחֲבֵרֶיךָ אֵין כָּל כָּךְ הַרְבֵּה כֶּסֶף כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ לְךָ - עָלֶיךָ לִשְׁמֹחַ עַל כָּךְ שֶׁאַתָּה מְיֻחָד מֵהֶם, שֶׁהֵרֵי בָּרֶגַע שֶׁתִּשְׁמַע שֶׁלְּכֻלָּם יֵשׁ סְכוּם כֶּסֶף כְּשֶׁלְּךָ, כְּבָר תִּהְיֶה עָצוּב וּמְדֻכָּא, תָּחוּשׁ כְּעָנִי. וְלָכֵן בַּדְּבָרִים בָּהֶם אַתָּה יְחִידִי - הוֹדֵה לַבּוֹרֵא עַל שֶׁיִּחֵד אוֹתְךָ בָּהֶם!

אַתָּה חָכָם! - אַתָּה יוֹתֵר חָכָם מִכָּל אֶחָד אַחֵר (אוֹ שֶׁאַתָּה חוֹשֵׁב שֶׁאַתָּה חָכָם מִכֻּלָּם) תִּצְעַק תּוֹדָה! יֶשְׁנָם כָּל כָּךְ הַרְבֵּה חַסְרֵי תְּבוּנָה, כֹּה רַבִּים הַנָּם חַסְרֵי טַקְט וְקָשֶׁה לָהֶם לְהִסְתַּדֵּר עִם אֲנָשִׁים, תֵּן תּוֹדָה לַבּוֹרֵא עַל שֶׁחָנַן אוֹתְךָ בְּדַעַת! שֶׁאַתָּה מָלֵא טַקְט!

אַתָּה בָּרִיא! מִכַּמָּה מַחֲלוֹת לֹא עָלֵינוּ הִצִּיל אוֹתְךָ הַבּוֹרֵא? בְּכַמָּה יְחִידִים יְחִד אוֹתְךָ עַל פָּנֵי כֻּלָּם? אֵין לְךָ בָּעָיָה כְּמוֹ פְּלוֹנִי, וְאֵינְךָ בְּצָרָה כְּמוֹ אַלְמוֹנִי, תַּרְגִּישׁ זֹאת הֵיטֵב! יֵשׁ עָלֶיךָ הַשְׁגָּחָה פְּרָטִית מְיֻחֶדֶת! אִם כָּךְ עָלֶיךָ לְהַרְגִּישׁ חַיָּב יוֹתֵר מִכָּל אֶחָד אַחֵר.

אֲבָל בַּל נִשְׁכַּח לְהִתְבּוֹנֵן גַּם עַל חֲסָדִים הַמַּשְׁפִּיעִים עַל הַכְּלָל כֻּלּוֹ: לְרֹב בְּנֵי הָאָדָם - שְׁתֵּי כְּלָיוֹת, אֵיזֶה חֶסֶד עָצוּם הוּא זֶה? כְּלָיָה אַחַת לְמַעֲשֶׂה מַסְפִּיקָה, אַף הִנֵּה הַבּוֹרֵא דָּאַג לְךָ לְ"כְלָיָה רֶזֶרְבָה", מַמָּשׁ מַרְגִּיעַ! שְׁנֵי נְחִירַיִם נָטַע הַבּוֹרֵא לְכָל בְּרוּאָיו, כְּדֵי שֶׁאֶחָד יִהְיֶה פָּנוּי כְּשֶׁחֲבֵרוֹ סָתוּם. יֵשׁ לְךָ מַיִם! הַיְשֵׁר עַד לְבֵיתְךָ! אֵינְךָ צָרִיךְ לְשַׁלֵּם לְשׁוֹאֵב הַמַּיִם תְּמוּרַת מַיִם דְּלוּחִים הַמּוּבָאִים בְּנֹאדוֹת מְעֻפָּשִׁים. הַבּוֹרֵא מִלֵּא אֶת הָעוֹלָם בַּאֲוִיר הַנָּחוּץ לְנִשְׁימָה, אֲוִיר חִנָּם! לְלֹא צֹרֶךְ לָתוּר וּלְחַפֵּשׂ אַחֲרָיו! וְהַשֶּׁמֶשׁ זוֹרַחַת מִדֵּי בֹּקֶר, וּמְאִירָה אֶת יוֹמְךָ.

אִם אַתָּה מוּדָע לְכָל הַטּוֹבוֹת, הִצְמֵד לַמִּקְצוֹעַ "מִזְמוֹר לְתוֹדָה". הַיְסוֹד לְהַשִּׂיג הַצְלָחָה בַּחַיִּים הוּא: לְהוֹדוֹת עַל אֲשֶׁר מְקַבְּלִים, לְהַכִּיר בַּהֲנָאַת הָאוֹר, בְּגַדְלוּת הַחַיִּים, בְּמַתָּנַת הַמַּיִם, בְּמַתָּנַת הַבְּגָדִים, בְּמַעֲלַת הָרִוּחַ, לְהַעֲרִיךְ עַד בְּלִי דַּי אֶת תְּקִינוּת מַעֲרֶכֶת הָעִכּוּל! מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ חַס וְחָלִילָה בְּעָיוֹת עִכּוּל, לֹא מְעַנְיֵן אוֹתוֹ ה"וּוֹלְוּוֹ" וְדִירַת הַקַּיִץ, וַאֲוִירוֹן פְּרָטִי, כָּל מַעְיָנָיו זֶה לִזְכוֹת בִּבְרִיאוּת! וְאִם אַתָּה זוֹכֶה בְּכָךְ תִּהְיֶה שְׂכוֹר מִשְׂמֵחָה! וּכְשֶׁתִּשְׂמַח עַל כָּל פְּרָט הַנִּתָּן לְךָ, וְתַבְחִין בַּפְּרִיוִילֶגְיוֹת שֶׁיֵּשׁ לְכָל הַקְּרוֹבִים לְךָ, תָּבִין שֶׁצָּרִיךְ לְהִיוֹת "הָרִיעוּ לַה' כָּל הָאָרֶץ" וְגַם הַסּוֹבְבִים אוֹתְךָ יִלְמְדוּ מִמְּךָ לְהַעֲרִיךְ אֶת הַשֶּׁפַע בּוֹ זָכוּ.

כְּשֵׁם שֶׁאָנוּ מְחַנְּכִים אֶת יְלָדֵינוּ הַקָּט לוֹמַר "תּוֹדָה" עַל סֻכָּרִיָּה שֶׁנִּתְּנָה לוֹ, כֵּן עָלֵינוּ לְחַנֵּכוֹ לוֹמַר "תּוֹדָה" לְבוֹרֵא עוֹלָם עַל כָּל חֲסָדָיו, לְבָרֵךְ עִמּוֹ בִּרְהִיטוּת לִפְנֵי אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה, וְלֹא כְּאוֹתָם אֲנָשִׁים הַמְבָרְכִים בִּשְׁפָתַיִם סְגוּרוֹת וּפוֹתְחִים אֶת פִּיהֶם רַק לִכְבוֹד הָאֹכֶל, עָלֵינוּ לְלַמֵּד אֶת הַיֶּלֶד לְהָבִין אֶת מַשְׁמָעוּת הַבְּרָכָה: אָנוּ מוֹדִים לַבּוֹרֵא עַל שֶׁהוֹצִיא לָנוּ לֶחֶם מִן הָאָרֶץ, עַל שֶׁבָּרָא לָנוּ פְּרִי מֵהָעֵץ וְכוּ', עַל שֶׁנָּתַן לָנוּ יוֹם מוּאָר, וְעַל שֶׁנָּתַן לָנוּ לַיְלָה חָשׁוּךְ.

### 30. **חידה: מדוע אנו זקוקים ללילה?**

לוּלֵא הַלַּיְלָה, שֶׁהוּא זְמַן הַמְיֻחָד לְשֵׁנָה, אֲנָשִׁים לֹא הָיוּ מַפְסִיקִים מִמְּלַאכְתָּם וְהָיוּ מִתְמוֹטְטִים מֵעֲיֵפוּת וִיגִיעָה.

לַיְלָה, הִנּוֹ מְעִיל שֶׁל יֹפִי, אֲוִיר צַח, צָלוּל, הַמַּעֲנִיק חֲוַיַּת מִסְתּוֹרִין, הָאֲהוּבָה עַל הָאֲנָשִׁים. וְהָכֵיצַד הָיִינוּ קוֹבְעִים תַּאֲרִיךְ כָּל שֶׁהוּא, לוּלֵא סִיבּוּבֵי יוֹם וְלַיְלָה? חוּשׁ אֶת הַיֹּפִי שֶׁל הַלַּיְלָה, אַחַר סַפֵּר זֹאת לְיַלְדֵךְ! (הוּא כְּבָר לֹא יִפָּחֵד יוֹתֵר מִן הַחֹשֶׁךְ!) וְאַחַר - כָּךְ אֱמֹר זֹאת לָאֲנָשִׁים הַסּוֹבְבִים אוֹתָךְ. אִם נֵדַע לְהוֹדוֹת עַל הַטּוֹבוֹת וְלֹא נִתְיַחֵס אֲלֵיהֶן כְּמוּבָנוֹת מֵאֲלֵיהֶן, לֹא נִרְמֹס אוֹתָן בְּרַגְלֵינוּ וְלֹא נִבְעַט בָּהֶן, נָחוּשׁ רְגָשׁוֹת תּוֹדָה לַבּוֹרֵא, וְאָז נִתְמַלֵּא אַהֲבָה אֵלָיו עַל כָּל הַטּוֹב אֲשֶׁר גְּמָלָנוּ. וּכְכָל שֶׁנִּתְבּוֹנֵן יוֹתֵר בַּחֲסָדִים הַגְּדוֹלִים נֹאהַב יוֹתֵר אֶת הַבּוֹרֵא, וּכְשֶׁאַתָּה אֵינְךָ מִסְתַּפֵּק בַּ"תּוֹדָה" אוֹתָהּ אַתָּה אוֹמֵר, אֶלָּא רָץ לְהָבִיא אֲחֵרִים לְדַרְגַּת הַהוֹדָאָה, זֶה אוֹת שֶׁהִנְּךָ מוֹדֶה בֶּאֱמֶת. לְהָבִיא אֶת הָעוֹלָם לְמַצָּב שֶׁל "הָרִיעוּ לַה' כָּל הָאָרֶץ".

### 31. **כל המדענים נותנים לך יד! כולם לצדך!**

בְּאַקְדָּמוּת שֶׁל שְׁבוּעוֹת נֶאֱמַר "אִלּוּ כָּל דְּרֵי עוֹלָם הָיוּ סוֹפְרִים..."

לוּ כָּל הָאֲנָשִׁים בְּעוֹלָם הָיוּ זוֹנְחִים כָּל עִסּוּקֵיהֶם, וּבְמֶשֶׁךְ 24 שָׁעוֹת בִּימָמָה הָיוּ כֻּלָּם רוֹשְׁמִים אֶת שִׁבְחֵי ה', עֲדַיִן לֹא הָיוּ בְּגֶדֶר "מַתְחִילִים" בַּעֲבוֹדָה גְּדוֹלָה זוֹ שֶׁל שִׁבְחֵי הַבּוֹרֵא. מַדְעָנִים, פְּרוֹפֶסוֹרִים, אַסְטְרוֹנָאוּטִים, גֵּאוֹלוֹגִים, רוֹפְאִים וְעוֹד. כָּל אֶחָד בְּמִקְצוֹעוֹ הוּא, מְגַלֶּה תַּגְלִיּוֹת, מְפַעְנֵחַ סוֹדוֹת הַחִיְדֵּק וְהַסֶּלַע, מְרַחֵף בֵּין גָּלַקְסְיוֹת עֲנָקִיוֹת, וּמִבְּלִי לְהִתְכַּוֵּן הֵם מַגִּישִׁים לָנוּ אֶת תּוֹצָאוֹת הָעֲבוֹדָה שֶׁלָּהֶם, אֶת מַסְקָנוֹת שֶׁל נִפְלְאוֹת הַבּוֹרֵא. טוֹבֵי הַמַּדְעָנִים עָסְקוּ בִּבְנִית רוֹבּוֹט הַמְסַגֵּל - לְהָנִיעַ אֶצְבָּעוֹת, עָסְקוּ שָׁנִים בְּמִצִּיאַת סוּגֵי הַכִּיפּוּפִים הַנִּדְרָשִׁים עַל מְנַת שֶׁיַּד הָרוֹבּוֹט - תִּכְתֹּב! וְאִלּוּ אָנוּ - כּוֹתְבִים לְלֹא מַחְשָׁבָה כְּלָל, עַל אַלְפֵי הַפְּעִילִיּוֹת הַכְּרוּכוֹת בִּפְעֻלָּה פְּשׁוּטָה כָּזוֹ!

"הָרִיעוּ לַה' כָּל הָאָרֶץ" כָּל אָדָם בְּתַחוּמוֹ, מֵרִיעַ לְבוֹרֵא עוֹלָם! הָאַסְטְרוֹנָאוּט הָרִאשׁוֹן שֶׁהֶעְפִּיל לְיֶרַח, מָה אָמַר בַּעֲלוֹתוֹ עַל קַרְקַעְיִת הַיֶּרַח?

"שְׂאוּ מָרוֹם עֵינֵיכֶם וּרְאוּ מִי בָּרָא אֵלֶּה!" (ישעיהו מ').

וְכַאֲשֶׁר מַגִּיעִים לַדַּרְגָּה שֶׁל "הָרִיעוּ לַה' כָּל הָאָרֶץ" אֶפְשָׁר לְהַגִּיעַ לַפָּסוּק הַבָּא, אוֹתוֹ כּוֹתֵב דָּוִד הַמֶּלֶךְ בִּתְהִלִּים מִזְמוֹר ק' - "עִבְדוּ אֶת ה' בְּשִׂמְחָה" - מַהִי "עֲבוֹדָה": כְּשֶׁמְּבִינִים כַּמָּה אָנוּ חַיָּבִים לְמִישֶׁהוּ, אָנוּ רוֹצִים לְהַחֲזִיר לוֹ, לְשַׁלֵּם לוֹ, לַעֲבֹד לְמַעֲנוֹ, כַּאֲשֶׁר אָנוּ מְבִינִים מַה ה' נוֹתֵן לָנוּ, אָנוּ חָשִׁים רָצוֹן עַז לְשַׁלֵּם לוֹ, לַעֲבֹד לְמַעֲנוֹ, אֲבָל הֲרֵי הַבּוֹרֵא לֹא זָקוּק לִי, בַּמֶּה אֶעֱבֹד לוֹ?

כָּל הָעֲבוֹדָה שֶׁלִּי לַבּוֹרֵא הִיא - לְהוֹדוֹת, בְּכָל קִיּוּם מִצְוָה - אֲנִי "עוֹבֵד" - מוֹדֶה לַבּוֹרֵא, אֲבָל... "עִבְדוּ אֶת ה' בְּשִׂמְחָה" אִם עוֹבְדִים, לַעֲשׂוֹת זֹאת בְּשִׂמְחָה.

כַּאֲשֶׁר אָנוּ נִכְנָסִים לַחֲנוּת רְהִיטִים וְרוֹכְשִׁים מַעֲרֶכֶת סָלוֹנִית מְפֹאֶרֶת, אָנוּ שְׂמֵחִים לְקַבֵּל אֶת הָרִהוּט הֶחָדִישׁ, אַךְ אֵין אָנוּ מְשַׁלְּמִים בְּלֵב שָׂמֵחַ, אוּלַם בַּעֲבוֹדַת ה' אָנוּ מִתְבַּקְּשִׁים לְשַׂמֵּחַ בְּשִׂעַת "הַתַּשְׁלוּם", בְּשִׂעַת עֲשִׂיַּת הַמִּצְווֹת, שֶׁהֲרֵי ה' נוֹתֵן וְנוֹתֵן וּמַגִּיעַ לוֹ "תּוֹדָה" בְּלֵב שָׂמֵחַ. אֲבָל אָנוּ בַּמֶּה מַחֲשַׁבְתֵּנוּ נְתוּנָה? לָמָּה אֵין לִי בַּיִת כְּמוֹ פְּלוֹנִי, מַדּוּעַ אֵינִי עָשִׁיר כְּמוֹ אַלְמוֹנִי, וְאֵין לִי מִשְׂרָה נִכְבָּדָה וּמְכוֹנִית חֲדִישָׁה, אִם כָּךְ... הַבּוֹרֵא עוֹד חַיָּב לִי... לוּ תִּשְׁאַל אֶת אוֹתָם מַצְלִיחָנִים... הֵם יְגַלּוּ אֶת אָזְנְךָ, כִּי הֵם מְקַנְּאִים... בְּךָ! אֵין לְךָ דְּאָגוֹת מִמְּנִיּוֹת, אֵינְךָ נָתוּן בְּמַאֲבַקֵּי שְׂרָרָה! מְבֻגָּרִים יְקַנְּאוּ בְּךָ עַל שֶׁהִנַּחְתָּ צָעִיר, וּלְפָנֶיךָ שָׁנִים רַבּוֹת יוֹתֵר, צְעִירִים מִמְּךָ מְקַנְּאִים עַל כִּי חָוִיתָ יוֹתֵר וְעַל כֵּן חָכָם אַתָּה מֵהֶם. כָּךְ שֶׁבְּכָל מַצָּב בּוֹ הִנָּךְ - עָלֶיךָ לִרְאוֹת אֶת הַטּוֹב הָרַב שֶׁה' נָתַן לְךָ, וְאַתָּה מְקַבֵּל וּמְקַבֵּל. אָנוּ צְרִיכִים לְהִתְנַהֵג לְפָחוֹת כְּמוֹ "בֶּן אָדָם", לְהַכִּיר הַטּוֹבוֹת שֶׁנִּתְּנוּ לָנוּ. בֵּין כָּל הַדְּאָגוֹת הַמַּקִּיפוֹת אוֹתָנוּ, אֵיפֹה דּוֹאֲגִים, אֶת הַדְּאָגָה שֶׁל "מָה אָשִׁיב לַה' כָּל תַּגְמוּלוֹהִי עָלָי"? (תהילים קטז) דָּוִד הַמֶּלֶךְ, דַּאֲגָתוֹ הָיְתָה נְתוּנָה לַחוֹב הֶעָצוּם שֶׁהוּא חַיָּב לַבּוֹרֵא. הוּא הִכִּיר בַּמַּתָּנוֹת שֶׁנִּתְּנוּ לוֹ: שְׁתֵּי עֵינַיִם, שְׁנַיִם טְבָעִיּוֹת! אֲוִיר וְשֶׁמֶשׁ! וְהוּא דְּאַג מְקֻרָב לֵב הֵכִיצַד יָשִׁיב לַה' עַל הַטּוֹבוֹת!

אָנוּ, אֵיפֹה מֻטְרָדִים בִּשְׁנָתֵנוּ עֵקֶב כָּךְ, הֵכִיצַד נַחֲזִיר אֶת הַחוֹב הֶעָצוּם לַבּוֹרֵא?!

אַךְ דָּוִד, בְּאַהֲבָתוֹ הַגְּדוֹלָה לַבּוֹרֵא, תָּפַס כְּאוֹצָר יָקָר כָּל הִזְדַּמְּנוּת שֶׁבָּהּ יָכֹל לַעֲשׂוֹת נַחַת רוּחַ לַבּוֹרֵא. הִנֵּה, יֵשׁ לִי אֶפְשָׁרוּת לְהָשִׁיב מַשֶּׁהוּ לַה'! וְזוֹהִי מַעֲלַת "עִבְדוּ אֶת ה' בְּשִׂמְחָה", תְּשַׂמַּח שֶׁיֵּשׁ לְךָ הִזְדַּמְּנוּת לַעֲשׂוֹת זֹאת! וְאָז לְהַגִּיעַ לְשַׁעַר מֵאִיר יוֹתֵר "בּוֹאוּ לְפָנָיו בְּרִנָּנָה". כֵּיצַד "נָבוֹא לְפָנָיו" לִפְנֵי הַבּוֹרֵא? מָה עָלֵינוּ לַעֲשׂוֹת כְּדֵי לְחוּשׁ קִרְבָה אֵלָיו? לִהְיוֹת קְרוֹבִים לְמָקוֹם שֶׁשּׁוֹמְדִים בּוֹ תּוֹרָה, לֶאֱהֹב יְשִׁיבוֹת, לָלֶכֶת לִרְאוֹת פְּנֵי צַדִּיקִים, לָלֶכֶת בְּשִׂמְחָה לְבֵית הַכְּנֶסֶת, לֹא לָבוֹא מְאֻחָר לַתְּפִלָּה, לֹא לְהִכָּנֵס לְבֵית הַכְּנֶסֶת כִּכְפוּי שֵׁד, וּלְצַפּוֹת לְסִיּוּם הַתְּפִלָּה כְּדֵי לִזְכּוֹת כְּבָר בָּאֲרוּחָה הַדְּשֵׁנָה, אֶלָּא לָלֶכֶת לְבֵית הַכְּנֶסֶת כִּי אוֹהֲבִים מָקוֹם בּוֹ הַשְּׁכִינָה שׁוֹרָה.

וְיֵשׁ הַנּוֹהֲגִים, כְּשֶׁלּוֹקְחִים אֶת הַיֶּלֶד בַּפַּעַם הָרִאשׁוֹנָה לַמָּקוֹם שֶׁילְמַד שָׁם תּוֹרָה מְבִיאִים אוֹתוֹ עָטוּף בְּטַלִּית וּמַרְעִיפִים עָלָיו מַמְתַּקִּים וּמַתָּנוֹת, כְּדֵי שֶׁיֵּדַע שֶׁתּוֹרָה הִיא חֲבִיבָה, וְכָךְ הַיְלָדִים גְּדֵלִים עִם חֲמִימוּת בַּלֵּב, וְאַהֲבָה לְבֵית ה'.

דָּוִד הַמֶּלֶךְ מוֹסִיף "דְּעוּ כִּי ה' הוּא אֱלֹקִים", בְּמִלִּים אֵלּוּ מֻנָּח הַיְסוֹד שֶׁל יְהוּדִי, שֶׁעַל יְדֵי הַיְסוֹד הַזֶּה אֶפְשָׁר לְהַגִּיעַ לְהוֹדוֹת תָּמִיד לַה'. ה' דּוֹרֵשׁ מֵאָדָם רַק "יִרְאַת ה'" וְיִרְאַת ה' הִיא לְהַשִּׂיג אֱמוּנָה חוּשִׁית בַּה', לֹא רַק אֱמוּנָה בַּפֶּה אֶלָּא הַרְגָּשָׁה חוּשִׁית בַּמְּצִיאוּת שֶׁל ה', כְּמוֹ שֶׁאָנוּ מַרְגִּישִׁים אֶת שְׁאָר הָאֲנָשִׁים שֶׁמִּסְתּוֹבְבִים סְבִיבֵנוּ, וְזֶה הַפֵּרוּשׁ "דְּעוּ כִּי ה' הוּא אֱלֹקִים", תֵּדַע בִּידִיעָה בְּרוּרָה אֶת הַמְּצִיאוּת שֶׁל ה'. וְהֵאֵיךְ מַגִּיעִים לְיִרְאַת ה'? רֵאשִׁית כֹּל עַל יְדֵי לִמּוּד הַתּוֹרָה מַגִּיעִים לְהַכִּיר בּוֹרֵא עוֹלָם, וְשֵׁנִית עַל יְדֵי שֶׁמִּתְבּוֹנְנִים בְּמַעֲשֵׂה ה' וּבְרוּאָיו הַנִּפְלָאִים הַגְּדוֹלִים וְנִרְאֵית מֵהֶן חָכְמָתוֹ שֶׁאֵין לָהּ עֵרֶךְ וְלֹא קֵץ. וְאַחֲרֵי שֶׁמַּגִּיעִים לְיִרְאַת ה' וּמְבִינִים שֶׁה' נוֹתֵן לָנוּ כָּל הַחֲסָדִים הַכְּלָלִיִּים וְהַפְּרָטִיִּים אָז אֶפְשָׁר לְהוֹדוֹת לוֹ.

"הוּא עָשָׂנוּ" ה' עָשָׂה אוֹתָנוּ לִהְיוֹת עַם ה', כָּל לְשׁוֹן עֲשִׂיָּה בַּתּוֹרָה הַכַּוָּנָה עֲבוּר תַּכְלִית מְסֻיֶּמֶת כְּמוֹ "וַיְכַל אֱלֹקִים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה", לִכְאוֹרָה "אֲשֶׁר עָשָׂה" מְיֻתָּר, אֶלָּא הַפֵּרוּשׁ שֶׁה' עָשָׂה כָּל הָעוֹלָם לְתַכְלִית, לְהַכִּיר אֶת ה' עַל יְדֵי הִתְבּוֹנְנוּת בְּמַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית וְלִרְאוֹת חָכְמָתוֹ וּגְדֻלָּתוֹ. וְגַם כֵּן "הוּא עָשָׂנוּ" הַפֵּרוּשׁ שֶׁה' עָשָׂה הָעָם הַיְהוּדִי בִּשְׁבִיל תַּכְלִית, וְהַתַּכְלִית הוּא שֶׁנֵּדַע כִּי ה' הוּא הָאֱלֹקִים כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (ישעיה מג, כא) "עַם זוּ יָצַרְתִּי לִי תְּהִלָּתִי יְסַפֵּרוּ", תַּכְלִית יְצִירַת הָעָם הַיְהוּדִי שֶׁיְּסַפְּרוּ נִפְלְאוֹת ה', וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (ישעיה מג, י) "אַתֶּם עֵדַי נְאֻם ה'", שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל הֵם מְעִידִים עַל מְצִיאוּת הַבּוֹרֵא.

"וְלוֹ אֲנַחְנוּ" - הַגּוֹיִים קוֹרְאִים פְּסוּק זֶה "הוּא עָשָׂנוּ וְלֹא אֲנַחְנוּ" לֹא אֲנַחְנוּ עָשִׂינוּ אֶת עַצְמֵנוּ, אֶלָּא הוּא עָשָׂה אוֹתָנוּ, וְאַף שֶׁזֶּה דָּבָר חָשׁוּב שֶׁה' בָּרָא עוֹלָם יֵשׁ מֵאַיִן, אוּלָם יֵשׁ כַּוָּנָה יוֹתֵר חֲשׁוּבָה שֶׁהַיְהוּדִים קוֹרְאִים: "הוּא עָשָׂנוּ וְלוֹ אֲנַחְנוּ" אֲנַחְנוּ עַם הַיְהוּדִי בְּמֵיָחַד שַׁיָּכִים לַה', וְכָל פְּעֻלּוֹתֵינוּ לִשְׁמוֹ.

וְאָנוּ "עַמּוֹ וְצֹאן מַרְעִיתוֹ" כְּמוֹ רוֹעֶה הַמַּשְׁגִּיחַ עַל כָּל כֶּבֶשׂ בָּעֵדֶר, כָּךְ כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵאִתָּנוּ זוֹכֶה לְהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית מֵהַבּוֹרֵא.

רָאינוּ זֹאת בְּמִלְחֶמֶת הַמִּפְרָץ: טִיל אֶחָד בְּסַעוּדִיָּה הָרַג 27 חַיָּלִים, וְאִלּוּ תּוֹשָׁבֵי הָאָרֶץ נִצְּלוּ! הָאֶחָד כִּי הָיָה בַּחֶדֶר הָאָטוּם, הַשֵּׁנִי כִּי בְּדִיּוּק "נִכְנַס לוֹ בָּרֹאשׁ" לְשֶׁבֶת בַּמִּקְלָט, הַשְּׁלִישִׁי נִצַּל מִשּׁוּם שֶׁהִתְעַכֵּב בְּמָקוֹם עֲבוֹדָתוֹ, כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵאִתָּנוּ זָכֶה לְהַשְׁגָּחָה מְיֻחֶדֶת מֵהַבּוֹרֵא כְּדֵי שֶׁיִּנָּצֵל, כָּל אֶחָד מֵאִתָּנוּ הוּא כְּכִבְשָׁה בְּעֶדְרוֹ שֶׁל הָרוֹעֶה הַגָּדוֹל, וְעַל כֵּן עֵלֵינוּ "בֹּאוּ שְׁעָרָיו בְּתוֹדָה חֲצֵרוֹתָיו בִּתְהִלָּה" (תהילים ק, ד), כְּשֶׁנִּכָּנָסִים בְּפֶתַח בֵּית הַכְּנֶסֶת אוֹ כְּשֶׁבָּאִים לַכּוֹתֶל הַמַּעֲרָבִי, עֵלֵינוּ לְהוֹדוֹת עַל הַזְּכוּת לְהִכָּנֵס לַחֲצַר בֵּית ה', שָׁם

אָנוּ יוֹתֵר קְרוֹבִים לַבּוֹרֵא. עָלֵינוּ לְתֵת תְּהִלָּה, לְהַלְלוֹ וּלְשַׁבְּחוֹ עַל הַדַּעַת שֶׁנָּתַן בָּנוּ שֶׁאֵין אָנוּ הוֹלְכִים כִּבְהֵמוֹת בַּחֹשֶׁךְ, אֶלָּא אָנוּ אֲנָשִׁים מוּרָמִים מֵעַם! יוֹדְעִים כִּי תַּכְלִיתֵנוּ לְהוֹדוֹת לַה', וּמִשְׁתַּדְּלִים לַעֲשׂוֹת מַעֲשִׂים לִרְצוֹן ה', בְּשִׂמְחָה וּבְשׂוּם שֵׂכֶל.

"הוֹדוּ לוֹ" עַל כָּל מַה שֶּׁיֵּשׁ לָנוּ יֵשׁ לְהוֹדוֹת רַק לַבּוֹרֵא. כַּמָּה אֲנָשִׁים הִשְׁקִיעוּ כַּסְפָּם לְאַחַר בֵּרוּר כָּל הָאוֹפְצִיוֹת, וְהֵם נִכְשְׁלוּ, וְאֲנִי לֹא. הַאִם חָכְמָתִי עָמְדָה לִי? יָכֹלְתִּי לְהַכְשֵׁל כְּמוֹהֶם! רַק הַבּוֹרֵא שָׁמַר עָלַי שֶׁאֵצְלִיחַ, הַכִּשְׁרוֹנוֹת שֶׁלִּי, מִמֶּנּוּ הֵם.

"בָּרְכוּ שְׁמוֹ" - כְּכָל שֶׁאָדָם זוֹכֶה לְיוֹתֵר מַתָּנוֹת מֵהַבּוֹרֵא, יֵשׁ לוֹ יוֹתֵר כֶּסֶף, יוֹתֵר יְלָדִים, יוֹתֵר כִּשְׁרוֹנוֹת, זָכָה לְיוֹתֵר הַצְלָחָה, כֵּן עָלָיו יוֹתֵר לְהַכְנִיעַ לִפְנֵי הַבּוֹרֵא, אִם הוּא נָתַן לִי יוֹתֵר אֲנִי חַיָּב לוֹ יוֹתֵר.

"בָּרְכוּ" - לְשׁוֹן כְּרִיעַת בֶּרֶךְ.

כֵּיצַד קֶפֶת הַגֶּמֶל שֶׁלָּנוּ, תָּפִיק רְוָחִים גַּם לָעֲתִיד?

"כִּי טוֹב ה' לְעוֹלָם חַסְדּוֹ" - ה' הוּא טוֹב, וְנוֹתֵן לָנוּ הַרְבֵּה הֲנָאוֹת בָּעוֹלָם הַזֶּה, אַךְ "לְעוֹלָם חַסְדּוֹ" אֶפְשָׁר לַהֲפֹךְ אֶת הַהֲנָאוֹת, לֹא רַק לְטוֹבָה חוֹלֶפֶת וְרִגְעִית, אֶלָּא לְהַמְשִׁיךְ אוֹתָהּ לָעוֹלָם הַבָּא, אֶפְשָׁר לִקְנוֹת בְּחַסְדֵי ה' נֶצַח!

לְמָשָׁל: הַבּוֹרֵא נָתַן לִי מְכוֹנִית! זֶה מֵקֵל עָלַי אֶת הַחַיִּים, נוֹתֵן לִי כָּבוֹד וְתַדְמִית נְאוֹתָה, וַהֲנָאָה זוֹ, יְכוֹלָה גַּם לְזַכּוֹת אוֹתִי בְּהַצְלָחָה לֶעָתִיד:

אֶפְשָׁר בָּרֶכֶב לְהַסִּיעַ אָדָם הַזָּקוּק לְ"טְרֶמְפּ", לָקַחַת אֶת הַיְלָדִים לִלְמֹד, לִנְסֹעַ בָּרֶכֶב לִתְפִלָּה בְּבֵית הַכְּנֶסֶת, לִנְסֹעַ לְהָבִיא אֹכֶל לְאָדָם חָלָשׁ עָנִי וּמִסְכֵּן. כְּשֶׁגּוּטֶנְבֶּרְג הִמְצִיא אֶת מְכוֹנַת הַדְּפוּס הוּא עָשָׂה זֹאת כְּיָוֵן שֶׁרָצָה לְהַדְפִּיס סִפְרוּת זָרָה, לְמַעֲשֶׂה הָיְתָה זוֹ עֲזָרָה גְּדוֹלָה לַיְּהוּדִים "עִם הַסֵּפֶר" שֶׁיּוּכְלוּ לְהַדְפִּיס סִדּוּרִים, גְּמָרוֹת וְעוֹד.

כָּל חֵפֶץ גַּשְׁמִי מְסַיֵּעַ לָנוּ בָּעוֹלָם הַזֶּה, אַךְ בִּיכָלְתֵּנוּ לְהַעֲלוֹת אוֹתוֹ לְרֹבֶד נוֹסָף, לְהַגִּיעַ עַל יְדוֹ לֶאֱמוּנָה, שֶׁנָּבִין יוֹתֵר טוֹב אֶת הַתּוֹרָה, שֶׁנַּעֲשֶׂה יוֹתֵר חֶסֶד, וְכָךְ נִשְׁתַּמֵּשׁ בְּכָל מַתָּנָה שֶׁהַבּוֹרֵא הֶעֱנִיק לָנוּ בְּהַצְלָחָה בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְיִשָּׁאֵר לָנוּ הַקֶּרֶן בְּתוֹסֶפֶת רִבִּית וְהַצְמָדָה לָעוֹלָם הַבָּא!

וְדָוִד הַמֶּלֶךְ חוֹתֵם אֶת פֶּרֶק הַתּוֹדָה שֶׁלּוֹ בַּפָּסוּק "וְעַד דֹּר וָדֹר אֱמוּנָתוֹ".

אָנוּ הָעָם הַנִּבְחָר וַה' נִשְׁבַּע לַאֲבוֹתֵינוּ לְעָמֹד לִימִינֵנוּ תָּמִיד, שְׁבוּעָה זוֹ הִנָּהּ עַד סוֹף כָּל הַדּוֹרוֹת, לֹא רַק לַאֲבוֹתֵינוּ עָזַר הַבּוֹרֵא לְהֶחְלִיץ מִכָּל הָרוֹדְפִים לְהִנָּצֵל מִכָּל הָאוֹיְבִים, אֶלָּא גַּם עָלֵינוּ, דּוֹרוֹת מְרֻחָקִים. שׁוֹמֵר הַבּוֹרֵא וּמֵגֵן מֵאַבְנֵי הָאִינְתִּיפָאדָה, מִשְׁנָאַת הָעַמִּים, מִטֵּרוּף שׁוֹנְאִים.

כְּכָל שֶׁנַּכִּיר יוֹתֵר בַּחֲסָדִים בָּהֶם אָנוּ מֻקָּפִים, וְנוֹדֶה עֲלֵיהֶם חֶרֶשׁ וּבְקוֹל גָּדוֹל, וְנִשְׂמַח בְּכָל מַתָּנָה כִּבְיַהֲלוֹם זוֹהֵר, וְנֹאהַב אֶת הַבּוֹרֵא אֲשֶׁר נָתַן לָנוּ כָּל אֵלֶּה, כָּךְ, כִּבְיָכוֹל, "יִשְׂתַּלֵּם" לוֹ לַבּוֹרֵא לְהַרְעִיף עָלֵינוּ עוֹד וָעוֹד, כֵּיוָן שֶׁיִּרְאֶה שֶׁפִּקְחִים אָנוּ לְהַכִּיר בְּטוּבוֹתָיו וּלְהוֹדוֹת לוֹ עֲלֵיהֶם, לְקַיֵּם מִצְוֹתָיו כְּדֵי לְהַגִּיעַ לַשְּׁלֵמוּת שֶׁלָּנוּ כִּבְנֵי אָדָם מַכִּירֵי תּוֹדָה, וְכִיהוּדִים שׁוֹמְרֵי מִצְוֹות.

## 32. חינוך ילדים למניעת פסימיות

**1. יְצִירַת עֲרוּצִים חִיּוּבִיִּים**

כַּאֲשֶׁר מְנַסֶּה אָדָם לְדַמְיֵן לְעַצְמוֹ כֵּיצַד קִבֵּל דָּוִד הַמֶּלֶךְ נְבוּאָה, נִדְמֶה כִּי הוּא נָטַל אֶת כִּנּוֹרוֹ, אוֹ מָשַׁךְ בְּמֵיתָרֵי הַנֶּבֶל, וְכָךְ הִגִּיעָה הַנְּבוּאָה. אוּלָם לֹא זוֹ הָיְתָה הֲכָנָתוֹ שֶׁל דָּוִד לְקַבָּלַת רוּחַ הַשֵּׁם. נְבִיא הַשֵּׁם הוּא, קֹדֶם כֹּל, אָדָם גָּדוֹל בַּעַל רַעֲיוֹנוֹת נֶאֱצָלִים וּרְגָשׁוֹת גְּבוֹהִים, אֲשֶׁר מַחְשְׁבוֹתָיו הִתְפַּתְּחוּ בְּמֶשֶׁךְ שָׁנִים. רַק לְאַחַר שֶׁשִּׁרְטֵט אֶת תְּמוּנַת חַיָּיו הַיְחוּדִית וְיָצַר עֲרוּצֵי קִרְבָה לְבוֹרְאוֹ, הִשְׁתַּלְבָה הַנְּבוּאָה דֶּרֶךְ עֲרוּצֵי הַקֶּשֶׁר שֶׁיָּצַר. זוֹ הַסִּבָּה לָכָךְ שֶׁ"אֵין שְׁנֵי נְבִיאִים מִתְנַבְּאִים בְּסִגְנוֹן אֶחָד" (סנהדרין פ"ט, א'). לוּ הָיוּ מִלּוֹת הַנְּבוּאָה מַגִּיעוֹת מֵהַבּוֹרֵא, הֲרֵי כָּל הַנְּבִיאִים הָיוּ מִתְנַבְּאִים בְּסִגְנוֹן אֶחִיד. אוּלָם אֵין הַדָּבָר כָּךְ. יְשַׁעְיָהוּ וְיִרְמְיָהוּ הִתְנַבְּאוּ אוֹתָן נְבוּאוֹת עַל עַם יִשְׂרָאֵל, אוּלָם אַף עַל פִּי כֵן הָיָה סִגְנוֹן נְבוּאָתָם שׁוֹנֶה. כִּי כָּל אֶחָד מֵהֶם קִבֵּל אֶת הַהַשְׁרָאָה מִלְּמַעְלָה בַּעֲרוּצֵי הַקֶּשֶׁר הַיְחוּדִי שֶׁלּוֹ. דָּוִד הַמֶּלֶךְ חָנַךְ עַל יְדֵי אִמּוֹ לְהַעֲרִיץ אֶת הַיְפִי וְהַשִּׂמְחָה בָּעוֹלָם. לְהַעֲרִיךְ שֶׁמֶשׁ, גֶּשֶׁם, עֵץ נָאֶה וְרוּחַ. לָכֵן הָיְתָה רוּחוֹ שֶׁל דָּוִד שָׂרָה בְּקִרְבּוֹ, וְכָךְ כָּתַב שִׁירָה. אָמְנָם אֶת נְבוּאָתוֹ קִבֵּל מְשֻׁמָּמִים, אוּלָם הוּא יָצַר לָהּ אֶת עֲרוּצֵי הַהִתְפַּעֲלוּת וְהַשִּׂמְחָה בְּיִפְי הָעוֹלָם.

לְעֻמַּת זֹאת גִּישָׁה שֶׁל פֶּסִימִיזְם וּרְאִיַּת שְׁחוֹרוֹת הַיּוֹצֶרֶת תְּחוּשׁוֹת שֶׁל אֻמְלָלוּת, אַף הִיא נִלְמֶדֶת בַּבַּיִת. הָאֻמְלָלוּת מְדַבֶּקֶת, רְאִיַּת שְׁחוֹרוֹת הִיא תְּכוּנָה נִרְכֶּשֶׁת שֶׁעָלוּלָה לְהַשְׁפִּיעַ עַל כָּל חַיָּיו שֶׁל הַיֶּלֶד וְלַהֲרֹס אוֹתָם. יֶלֶד הַשּׁוֹמֵעַ כִּי הַגֶּשֶׁם הִיא תּוֹפָעָה לֹא רְצוּיָה, מַפְרִיעָה וּמְאֻמְלֶלֶת, הֲרֵי כָּל חַיָּיו יָחוּשׁ עָגְמַת נֶפֶשׁ כַּאֲשֶׁר יָקוּם בַּבֹּקֶר וְיִגְלֶה כִּי הַיּוֹם הוּא יוֹם גָּשׁוּם.

**2. בְּנִיַּת הִתְיַחֲסוּת חִיּוּבִית**

לוּ הָיָה קָם הַיֶּלֶד בַּבֹּקֶר וְשׁוֹמֵעַ אֶת אִמּוֹ אוֹמֶרֶת בְּחֶדְוָה: "אֵיזֶה יֹפִי, יוֹרְדִים גְּשָׁמֵי בְּרָכָה, כַּמָּה טוֹב הַגֶּשֶׁם לָאָדָם, לַחַי, לַצּוֹמֵחַ". הַיֶּלֶד הָיָה מִתְרַגֵּל לְגִישָׁה חִיּוּבִית לַגֶּשֶׁם וּלְכָל תּוֹפָעוֹת מֶזֶג הָאֲוִיר. אוּלַי הוּא יִשְׁכַּח אֶת דִּבְרֶיהָ הַמְדֻיָּקִים שֶׁל אִמּוֹ, אוּלָם תָּמִיד יִרְגִּישׁ תַּעֲנוּג בְּיוֹם גָּשׁוּם, גַּם אִם לֹא יֵדַע מַה הוּא הַגּוֹרֵם לְרִגְשׁוֹתָיו הַחִיּוּבִיִּים.

הִתְיַחֲסוּתָם שֶׁל אֲנָשִׁים לְמֶזֶג אֲוִיר שֶׁל רוּחוֹת נוֹשְׂבוֹת הִיא בְּדֶרֶךְ כְּלָל בַּאֲמִירָה: "כַּמָּה נוֹרָא", "מָתַי יִפְסֹק הַסִּיּוּט הַזֶּה?" בֶּאֱמֶת, הָרוּחַ מוֹעִילָה, הִיא מְקַלָּה עַל הַנְּשִׁימָה, מְבִיאָה

גַּזִּים מוֹעִילִים לְטַהוּר הָאֲוִיר וְרַעֲנוּנוֹ. הָרוּחַ מְבִיאָה בְּדֶרֶךְ כְּלָל אֲוִיר קָרִיר וְנָעִים. הִיא עוֹזֶרֶת לַצְּמָחִים וְלָאֵילָנוֹת. הַגְּמָרָא (תענית ג', ב) אוֹמֶרֶת: "אֵי אֶפְשָׁר לָעוֹלָם בְּלִי רוּחוֹת". כְּשֶׁהַיֶּלֶד שׁוֹמֵעַ שׁוּב וְשׁוּב כִּי הָרוּחַ הִיא טוֹבָה, הִיא מוֹעִילָה, כַּמָּה גּוֹמֵל אִתָּנוּ הַבּוֹרֵא חֶסֶד כַּאֲשֶׁר הוּא מַשִּׁיב רוּחַ, הֲרֵי בִּשְׁאֵרִית חַיָּיו, בְּעֵת נְשִׁיבַת רוּחַ, יֵדַע לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל לַבּוֹרֵא עַל חַסְדּוֹ. אָמְנָם הוּא לֹא יִזְכֹּר כִּי אִמּוֹ אוֹ אָבִיו אָמְרוּ לוֹ זֹאת בְּיַלְדוּתוֹ, אַךְ הוּא לְמַד אֶת הַגִּישָׁה וְהִפְנִים אוֹתָהּ.

פְּעָמִים שׁוֹמֵעַ הַיֶּלֶד אֲמִירָה אֲשֶׁר אֵינָהּ מְכֻוָּנֶת אֵלָיו, אוּלָם הִיא נִנְעֶצֶת כְּחֵץ בְּלִבּוֹ. "אֵינֶנּוּ יְכוֹלִים לְהַרְשׁוֹת לְעַצְמָנוּ לְשַׁלֵּם סְכוּם כֹּה גָּבוֹהַּ" - אוֹמֶרֶת הָאֵם בִּדְאָגָה. הַיֶּלֶד שׁוֹמֵעַ זֹאת, חָסֵר אוֹנִים, אֵינוֹ יָכוֹל לְהָבִין אֶת הַדְּבָרִים לַאֲשׁוּרָם, וְהֵם מַשְׁפִּיעִים עָלָיו לְטָוְח רָחוֹק. פְּעָמִים הוּא הוֹפֵךְ לְאָדָם שְׁאַפְתָּנִי. הַנְּטִיָּה הַזּוֹ אֵין לָהּ קֶשֶׁר עִם עֲבֹדוֹת הַמְּציאוּת, הִיא נוֹבַעַת מִמַּצָּב רְגָשִׁי. לְעִתִּים, מֵאֵזִין הַיֶּלֶד מִתַּחַת לַשֻּׁלְחָן לְשִׂיחוֹת הוֹרָיו וְשׁוֹמֵעַ אֶת דַּאֲגָתָם. הַהוֹרִים סוֹבְרִים שֶׁהוּא אֵינוֹ מֵבִין, אוּלָם לָרֹב, קוֹלֵט הַיֶּלֶד אֶת הַהַרְגָּשָׁה וְהִיא מְבִיאָה אוֹתוֹ לְחֹלִי מִמֶּנּוּ יִתְקַשֶּׁה לְהִשְׁתַּחְרֵר כָּל חַיָּיו, חֹלִי הַפַּחַד. בַּיִת צָרִיךְ לִהְיוֹת מִבְצָר שֶׁל בִּטָּחוֹן. הַיֶּלֶד צָרִיךְ לִלְמֹד וּלְהַרְגִּישׁ כִּי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוּא אָבִינוּ וְהוּא עוֹשֶׂה הַכֹּל לְטוֹבָתֵנוּ, וְכָךְ שֶׁאֵין סִבָּה לְדְאָגָה. גַּם מַה שֶּׁלֹּא נִרְאֶה טוֹב עַכְשָׁו יֵהָפֵךְ בְּוַדַּאי לְטוֹב. חָשׁוּב לְהַקְפִּיד כִּי לַדְּאָגָה לֹא יִהְיֶה מָקוֹם בַּמִּשְׁפָּחָה, כִּי חַיְדֻקֶיהָ מְסַכְּנִים וַעֲלוּלִים לְהַשְׁפִּיעַ עַל הַיֶּלֶד כָּל יְמֵי חַיָּיו. גִּישַׁת הַבִּטָּחוֹן בַּבּוֹרֵא חֲשׁוּבָה לַבְּרִיאוּת הַגּוּפָנִית וְהַנַּפְשִׁית נוֹסָף עַל חֲשִׁיבוּתָהּ לַבְּרִיאוּת הָרוּחָנִית. גַּם כַּאֲשֶׁר הַדָּבָר נַעֲשָׂה וְהָאָדָם הִתְרַגֵּל לַגִּישָׁה הַדַּאֲגָנִית, צָרִיךְ הוּא לְתַקֵּן, לְהַפֹּךְ אֶת הַגִּישָׁה שֶׁל חַיָּיו לְחַיִּים שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם שִׁירָה שֶׁל אֱמוּנָה, שִׂמְחָה וּבִטָּחוֹן.

### 3. הַקְּנִיַּת שִׂמְחַת חַיִּים

רַבִּי שִׂמְחָה זִיסְל מִקֶּלֶם לִמֵּד כִּי חָשׁוּב לִשְׂמֹחַ שִׂמְחַת יוֹם טוֹב. אֲנָשִׁים סוֹבְרִים כִּי הַיְצִיאָה עִם הַיְלָדִים הִיא הַשִּׂמְחָה וְלֹא כָּךְ. יֵשׁ לָשֶׂבֶת עִמָּהֶם לַחֲגֹג יַחַד בְּמִסְבָּה קְטַנָּה, וּלְלַמֵּד אוֹתָם אֶת יְסוֹד הַשִּׂמְחָה בֶּחָג. "כַּמָּה טוֹב לָנוּ שֶׁבָּחַר בָּנוּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ, אֶת הַיָּמִים הַטּוֹבִים וְהַשְּׂמָחִים". חָשׁוּב, כְּמוֹ כֵן, לְהַקְנוֹת אֶת עֶרֶךְ הַשַּׁבָּת וְאֶת הַשִּׂמְחָה בָּהּ. אָמְנָם אֶפְשָׁר לִקְנוֹת מַעֲדָנִים וּמַמְתַּקִּים, אוּלָם לֹא לְהִסְתַּפֵּק בָּזֶה. יֵשׁ לְהַדְגִּישׁ אֶת עֶרְכָּהּ שֶׁל שַׁבָּת וּלְהַדְגִּישׁ כִּי עֶצֶם הַשַּׁבָּת הִיא הַטּוֹב הָאֲמִתִּי וְהַמִּתְיקוּת הַמְּלֵאָה. כַּאֲשֶׁר יְלָדִים מִתְבּוֹנְנִים בַּיָּרֵחַ, כְּדַאי לוֹמַר לָהֶם: "הִתְבּוֹנְנוּ בְּיָפְיוֹ שֶׁל הַיָּרֵחַ, בַּבְּרִיאָה הַנִּפְלָאָה שֶׁבָּרָא עֲבוּרֵנוּ הַשֵּׁם". וְאָז עַד גִּיל שֵׁיבָה, כַּאֲשֶׁר יִתְבּוֹנְנוּ בַּיָּרֵחַ, יִרְאוּ בְּרִיאָה יָפָה. לְהִתְבּוֹנֵן בָּעֲצִים וּלְהִתְפַּעֵל מִיָּפְיָם. בָּעֲנָנִים בַּעֲלֵי הַצּוּרוֹת הַמִּשְׁתַּנּוֹת... גַּם הִתְבּוֹנְנוּת בַּמִּשְׁפָּחָה עֲשׂוּיָה לִהְיוֹת הִתְבּוֹנְנוּת שׁוֹנָה: "כַּמָּה מְשַׂמֵּחַ כַּאֲשֶׁר יֶשְׁנָם אַחִים וַאֲחָיוֹת",

נֹאמַר לוֹ. גַּם אִם הַיֶּלֶד לֹא חָשַׁב עַל דָּבָר טִבְעִי זֶה, אַחִים וַאֲחָיוֹת, כְּדָבָר טוֹב, מֵעַתָּה יִלְמַד לַחְשֹׁב כָּךְ. אִם לֹא כֵן, יִרְאֶה הַיֶּלֶד בְּאֶחָיו - מִתְחָרִים.

בְּדֶרֶךְ זוֹ נִתֵּן לְהָאִיר לוֹ אֶת כָּל מַה שֶּׁבִּסְבִיבָתוֹ. בֵּיתוֹ; קִירוֹת הַבַּיִת, כַּמָּה טוֹב שֶׁיֶּשְׁנָם קִירוֹת לַבַּיִת, לוּ לֹא הָיוּ, הָיָה חוֹדֵר הַקֹּר, הָיוּ חוֹדְרִים הַגְּשָׁמִים. כִּיּוֹר בַּבַּיִת. "פַּעַם לֹא הָיוּ בָּרִזִים בַּבַּיִת, וּכְדֵי לִשְׁאֹב מַיִם נֶאֱלְצוּ לָלֶכֶת אֶל הַבְּאֵר. הַיּוֹם יֶשְׁנָם מַיִם הַזּוֹרְמִים לְלֹא הַגְבָּלָה. "אִם לֹא יִשְׁמַע זֹאת הַיֶּלֶד, לֹא יֵדַע לְהַעֲרִיךְ אֶת מַה שֶּׁיֵּשׁ לוֹ. יֵשׁ לַחֲזֹר בְּוַארִיאַציוֹת שׁוֹנוֹת וּלְלַמֵּד אֶת הַיֶּלֶד, עַד כַּמָּה חַיִּים הֵם טוֹבִים וּשְׂמֵחִים. כְּשֶׁיִּתְרַגֵּל הַיֶּלֶד לִרְאוֹת כָּל דָּבָר בְּאוֹר שָׂמֵחַ, יִחְיֶה בְּשִׂמְחָה, וְיִתְרַגֵּל לִרְאוֹת כָּל דָּבָר בְּמִשְׁקָפַיִם וְרֻדִים.

הַגְּמָרָא אוֹמֶרֶת (סוכה נו, ב): "שׁוּתָא דְּינוּקָא בְּשׁוּקָא, אוֹ דַּאֲבוּהּ אוֹ דְּאִמֵּיהּ". כָּל מַה שֶּׁיֶּלֶד מְדַבֵּר בַּשּׁוּק שָׁמַע אוֹ מֵאָבִיו אוֹ מֵאִמּוֹ. הַהוֹרִים מְלַמְּדִים אֶת הַיְלָדִים מַה לַחְשֹׁב. הַמַּחְשָׁבוֹת הֵן יְסוֹדוֹת הַקְּרִירָה שֶׁל הָאָדָם. הֵן מַשְׁפִּיעוֹת עַל חַיָּיו, עַל בְּרִיאוּתוֹ הַפִּיזִית, עַל בְּרִיאוּתוֹ הַנַּפְשִׁית וְעַל אָשְׁרוֹ. כַּאֲשֶׁר מִתְרַגֵּל הָאָדָם לַחְשֹׁב מַחְשָׁבוֹת טוֹבוֹת וְחִיּוּבִיּוֹת, הוּא הוֹפֵךְ אֶת חַיָּיו לְחַיִּים מְאֻשָּׁרִים וּמְתוּקִים.

### 4. שְׁמִירָה יְתֵרָה

חֲזַ"ל אוֹמְרִים (שבת יז, ב): "גְּזֵרָה עַל תִּינוֹק נָכְרִי שֶׁמְּטַמֵּא בְּחִבָּה", אָמְנָם גּוֹי אֵינוֹ מְטַמֵּא, אוּלָם חֲכָמִים גָּזְרוּ כְּדֵי עַל מְנָת שֶׁלֹּא יְהֵא תִּינוֹק יִשְׂרְאֵלִי רָגִיל אֶצְלוֹ, עַל מְנָת שֶׁלֹּא יִלְמַד מִמֶּנּוּ דְּבָרִים רָעִים. כַּאֲשֶׁר יֶלֶד כֹּהֵן הִגִּיעַ לְבֵיתוֹ וְסִפֵּר כִּי נָגַע בְּיֶלֶד נָכְרִי, מִיָּד אָמְרָה לוֹ אִמּוֹ כִּי הוּא אֵינוֹ רַשַּׁאי לֶאֱכֹל תְּרוּמָה. הָיָה הַתִּינוֹק צָרִיךְ לְחַכּוֹת עַד הַלַּיְלָה וְאָז לִטְבֹּל וּלְהִטָּהֵר. גַּם כַּאֲשֶׁר שׁוֹלְחִים יֶלֶד לְלִמּוּדִים בַּ"חֶדֶר" אוֹ בְּבֵית הַסֵּפֶר יֵשׁ לִשְׁמֹר וּלְהַקְפִּיד עַל הַחֲבֵרָה אִתָּהּ הוּא מִתְרוֹעֵעַ.

נָקֵדָה נוֹסֶפֶת בְּחִנּוּךְ הַיֶּלֶד וְהַשְׁמִירָה עָלָיו הִיא בִּתְחוּם הָרְדִיפָה אַחַר הַכֶּסֶף. חֲזַ"ל אוֹמְרִים (גיטין מ, א) כִּי "יַנּוּקָא מְקָרְבָא דַּעְתָּא לְגַבֵּי זוּזָא". יְלָדִים אוֹהֲבִים כֶּסֶף. אָכֵן, יֵשׁ לְחַנֵּךְ אֶת הַיְלָדִים לֹא לְבַזְבֵּז, לַחֲסֹךְ, לָתֵת צְדָקָה, כִּי בְּכָךְ מִתְחַנְּכִים לֶאֱמוּנָה, הַנְּתִינָה הִיא הַהַשְׁקָעָה בָּעוֹלָם הַבָּא. זוֹ הִיא הָרִבִּית הַמִּשְׁתַּלֶּמֶת בְּיוֹתֵר לָעוֹלָם הַבָּא.

### 5. אַהֲבַת הַתּוֹרָה וּלוֹמְדֶיהָ

יֵשׁ לְלַמֵּד אֶת הַיְלָדִים לֶאֱהֹב אֶת הַתּוֹרָה וְאֶת לוֹמְדֶיהָ. יֵשׁ לַחֲזֹר וּלְדַבֵּר עַל כָּךְ שׁוּב וְשׁוּב. לֶאֱהֹב תַּלְמִידֵי חֲכָמִים וּלְהַזְכִּיר זֹאת. אֵין "לִהְיוֹת סוֹבְלָנִי" אֶלָּא מַמָּשׁ לֶאֱהֹב. לְדַבֵּר בְּחִבָּה עַל תַּלְמִידֵי חֲכָמִים. בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן בַּ"חֶדֶר" נָהֲגוּ לָתֵת לַיְלָדִים מִינֵי מְתִיקָה עַל מְנָת שֶׁיֶּאֱהֲבוּ אֶת הַמָּקוֹם וְיֶאֱהֲבוּ לִהְיוֹת בּוֹ. כָּךְ יֵשׁ לְהַאֲהִיב אֶת מְקוֹם הַתּוֹרָה וְאֶת הַלּוֹמְדִים אוֹתָהּ. אִם יִלְמַד לִרְכֹּשׁ אַהֲבָה לַתּוֹרָה, יֶאֱהַב בְּעַצְמוֹ לִלְמֹד, וְגַם אִם יִהְיֶה "בַּעַל

בַּיִת" יַעֲרִיץ אֶת לוֹמְדֵי הַתּוֹרָה וְיִתְמֹךְ בָּהֶם. הַחִנּוּךְ לְהַעֲרָצַת תַּלְמִידֵי חֲכָמִים יִהְיֶה בָּסִיס לְהֶשֵּׂגִים רַבִּים.

### 6. מְשִׁימַת הַחַיִּים

כָּל הוֹרֶה צָרִיךְ לַעֲצֹר אֶת שֶׁטֶף הַחַיִּים וְלִשְׁאֹל אֶת עַצְמוֹ מִדֵּי פַּעַם: "אֵיזֶה סוּג בַּיִת אֲנִי בּוֹנֶה?" הַאִם זֶה הוּא בַּיִת הַמְפַתֵּחַ רְגָשׁוֹת נְכוֹנִים וְלֹא מְעָוָתִים, הַאִם זֶה הוּא בַּיִת מְאֻשָּׁר, הַאִם הַקֶּשֶׁר עִם הַיְלָדִים אֵינוֹ מְבֻסָּס עַל בַּקָּשׁוֹת וּוִכּוּחִים.

הוֹרִים צְרִיכִים לִהְיוֹת "פּוֹלִיטִיקָאִים". פּוֹלִיטִיקָאי מוֹפִיעַ תָּמִיד. הוּא זָקוּק לְהַצְבָּעוֹת בּוֹחֲרָיו וְעַל כֵּן אֵינוֹ מַרְשֶׁה לְעַצְמוֹ לִנְהֹג כְּכָל הָעוֹלֶה עַל רוּחוֹ. הוּא תָּמִיד בְּמֵיטָבוֹ. גַּם הַהוֹרִים צְרִיכִים לְהוֹפִיעַ בְּעֵינֵי יַלְדֵיהֶם תָּמִיד בְּמֵיטָבָם. הֵם אֵינָם יְכוֹלִים לְהַרְשׁוֹת לְעַצְמָם לְהֵרָאוֹת חַלָּשִׁים. הַפּוֹלִיטִיקָאי מִתְלַבֵּשׁ תָּמִיד כָּרָאוּי, מְדַבֵּר בְּחִיּוּךְ. יְלָדִים צְרִיכִים לַחְשֹׁב כִּי הוֹרֵיהֶם גְּדוֹלִים. הַגְּמָרָא (יומא עב, ב) אוֹמֶרֶת כִּי תַּלְמִיד חָכָם צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה "תּוֹכוֹ כְּבָרוֹ". לֹא נֶאֱמַר בַּגְּמָרָא כִּי הַחוּץ יִהְיֶה כְּמוֹ הַפְּנִים אֶלָּא לְהֵפֶךְ. כִּי הַחוּץ צָרִיךְ לִהְיוֹת תָּמִיד טוֹב. וְאַף הַפְּנִים צָרִיךְ לִהְיוֹת כְּמוֹ הַחוּץ, תָּמִיד לִהְיוֹת וּלְהֵרָאוֹת טוֹב. הַבַּיִת צָרִיךְ לְהַעֲנִיק לַיֶּלֶד רְאִיָּה חִיּוּבִית, אוֹפְּטִימִיּוּת, רְאִיַּת הַטּוֹב בַּחַיִּים, שִׂמְחָה וּבִטָּחוֹן. דְּבָרִים אֵלּוּ יַקְנוּ לַיֶּלֶד אֶת הַיְכֹלֶת לִהְיוֹת עוֹבֵד הַשֵּׁם מִתּוֹךְ שִׂמְחָה, וְכָךְ יִחְיֶה וְיַאֲרִיךְ יָמִים מִתּוֹךְ אֹשֶׁר וְסִפּוּק.

## 33. משכיל דורש אלקים

### כַּעַס וְדִכָּאוֹן - הִפּוּךְ הֶאֱמוּנָה

אָמַר רַבָּה בַּר רַב הוּנָא: כָּל הַכּוֹעֵס אֲפִלּוּ שְׁכִינָה אֵינָהּ חֲשׁוּבָה כְּנֶגְדּוֹ שֶׁנֶּאֱמַר "רָשָׁע כְּגֹבַהּ אַפּוֹ בַּל יִדְרֹשׁ אֵין אֱלֹקִים כָּל מְזִמּוֹתָיו" (נדרים כב:)

הַמַּאֲמָר הַזֶּה אֵינוֹ אוֹמֵר אֶלָּא דָּרְשֵׁנִי. זֶה חִדּוּשׁ עָצוּם, אִלּוּ הָיוּ שׁוֹאֲלִים אֶת הַכּוֹעֵס, הַאִם בֶּאֱמֶת אֵין הַשְׁכִינָה חֲשׁוּבָה כְּנֶגְדּוֹ, הָיָה מַכְחִישׁ בְּכָל תֹּקֶף. אֲבָל רַבָּה בַּר רַב הוּנָא הִסְתַּכֵּל לְתוֹךְ פְּנִימִיּוּתוֹ שֶׁל הַכּוֹעֵס וְהֵעִיד, שֶׁבְּרֶגַע זֶה שֶׁל הַכַּעַס, אֵין דָּבָר חָשׁוּב אֶצְלוֹ, וַאֲפִלּוּ הַשְׁכִינָה! וְהוּא מֵבִיא פָּסוּק: "רָשָׁע כְּגֹבַהּ אַפּוֹ בַּל יִדְרֹשׁ" (תהילים י, ד), כְּלוֹמַר, הָרָשָׁע כְּשֶׁהַגַּאֲוָה אוֹחֶזֶת בּוֹ, אֵינוֹ טוֹרֵחַ לְהִתְבּוֹנֵן בַּדְּבָרִים, וּמִשּׁוּם כָּךְ - "אֵין אֱלֹקִים כָּל מְזִמּוֹתָיו", דְּהַיְנוּ, כָּל מַחְשְׁבוֹתָיו מַגִּיעוֹת לְמַסְקָנָה שֶׁאֵין אֱלֹקִים חַס וְשָׁלוֹם. וְהַדְּבָרִים צְרִיכִים בֵּאוּר.

הָבָה נָבִין מֵאַיִן נוֹבֵעַ כַּעַס: כַּעַס קוֹרֶה כְּשֶׁדָּבָר מְסֻיָּם לֹא הוֹלֵךְ לְפִי רְצוֹן הָאָדָם. הָיוּ לוֹ צִפִּיּוֹת וְלֹא הִתְגַּשְּׁמוּ, אוֹ שֶׁהַמַּצָּב הַנּוֹכְחִי אֵינוֹ כְּפִי מַה שֶּׁהוּא רוֹצֶה שֶׁיִּהְיֶה וְזֶה מְגָרֶה אֶת כַּעֲסוֹ. הוּא לֹא מְרֻצֶּה מֵהַמְּצִיאוּת, כְּאִלּוּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא עָשָׂה מַה שֶּׁצָּרִיךְ לַעֲשׂוֹת בְּעִנְיָן זֶה, כְּאִלּוּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִזְנִיחַ פְּרָט אֶחָד בְּחֶשְׁבּוֹנוֹ וּפָשַׁע (ח"ו) בְּהַנְהָגַת אוֹתוֹ הָעִנְיָן.

כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ לְפָנֵי כֵן, הַכּוֹעֵס לְעוֹלָם לֹא יֹאמַר מִלִּים אֱלֶה. אוּלָם הָאֱמֶת הִיא, שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁאוּלַי הוּא לֹא הָיָה מֵעֵז לְנַסֵּחַ אוֹתָם בְּצוּרָה נוֹקֶבֶת כָּל כָּךְ, אֲבָל כְּכָל שֶׁיִּגְבַּר כַּעֲסוֹ בְּקִרְבּוֹ, כֵּן הוֹלֶכֶת וּמִתְעַמְעֶמֶת בְּלִבּוֹ הַיְדִיעָה שֶׁהָעוֹלָם מִתְנַהֵג עַל פִּי הַנְהָגַת בּוֹרֵא שֶׁהוּא כֻּלּוֹ חֶסֶד וְכַוָּנוֹתָיו תָּמִיד לְטוֹב. בְּכָל פַּעַם שֶׁהוּא כּוֹעֵס, אֱמוּנָתוֹ נֶחֱלֶשֶׁת יוֹתֵר וְיוֹתֵר - עַד שֶׁכְּבָר לֹא יַרְגִּישׁ שֶׁהַשְׁכִּינָה קְרוֹבָה אֵלָיו. וּבְתַת הַכָּרָתוֹ שׁוֹכֶנֶת לָהּ הַמַּחְשָׁבָה כְּאִלּוּ אֵין הַשְׁגָּחָה בָּעוֹלָם וְהַדְּבָרִים מִתְרַחֲשִׁים בְּדֶרֶךְ מִקָּרֶה.

אוֹתוֹ הָרַעְיוֹן וְהַמַּחְשָׁבָה שׁוֹכְנִים גַּם אֵצֶל בַּעַל הַדִּכָּאוֹן.

גַּם בַּעַל הַדִּכָּאוֹן מַגִּיעַ לְמַסְקָנָה שֶׁמַּה שֶּׁקּוֹרֶה סְבִיבוֹ הוּא בְּדֶרֶךְ מִקָּרֶה. וּדְבָרִים לֹא הוֹלְכִים כְּמוֹ שֶׁצְּרִיכִים לְלֶכֶת. כַּמּוּבָן גַּם הוּא יַכְחִישׁ שֶׁעוֹלָה בְּדַעְתּוֹ מַחְשָׁבָה זוֹ, אֲבָל בְּתַת הַכָּרָתוֹ גַּם הוּא חוֹשֵׁב שֶׁהָעוֹלָם הֶפְקֵר.

אָדָם שֶׁכּוֹעֵס וְאָדָם שֶׁבִּדְכָּאוֹן, הַצַּד הַשָּׁוֶה בֵּינֵיהֶם הוּא שֶׁשְּׁנֵיהֶם רוֹאִים אֶת הָעוֹלָם כְּעוֹלָם נָטוּל סֵדֶר - "לֹא יִדְרֹשׁ" - הֵם לֹא מִשְׁתַּדְּלִים לְהָבִין אֵיךְ הִגִּיעוּ לְמַצָּבָם הַנּוֹכְחִי וּמַה מַּשְׁמָעוּתוֹ.

פְּעָמִים רַבּוֹת אֲנָשִׁים לֹא מְרֻצִּים מִדְּבָרִים שֶׁהֵם בֶּאֱמֶת טוֹבִים מְאֹד, אֲבָל כֵּיוָן שֶׁהֶחְלִיטוּ בְּלִבָּם שֶׁדָּבָר זֶה נוֹגֵד אֶת רְצוֹנָם, הַשִּׂמְחָה מֵהֶם וְהָלְאָה. "לֹא יִדְרְשׁוּ" - לֹא יַחְשְׁבוּ. אִלּוּ הָיוּ "דּוֹרְשִׁים", הַרְבֵּה פְּעָמִים הָיוּ מְגַלִּים עַד כַּמָּה בָּרֵי מַזָּל הֵנָּם!

אִלּוּ יִתְבּוֹנָן אוֹתוֹ כּוֹעֵס: הַאִם אָנוּ בְּקִו הַבְּרִיאוּת? בְּרִיאִים וּשְׁלֵמִים? מְהַלְּכִים עַל שְׁתֵּי רַגְלֵינוּ? רוֹאִים בִּשְׁתֵּי עֵינֵינוּ?... הַכֹּל בָּרוּךְ ה' טוֹב וְיָפֶה, אִם כֵּן מַה יֵּשׁ לוֹ לְכְעֹס וְלִרְטֹן?

אֶלָּא מַה יֹּאמַר הַכּוֹעֵס - כּוֹעֵס אֲנִי עַל שְׁכֵנִי פְּלוֹנִי, וְעַל חֲבֵרִי אַלְמוֹנִי... וְיִתָּכֵן שֶׁגַּם עַל אֵלּוּ שֶׁהוּא כּוֹעֵס עֲלֵיהֶם אֵין שׁוּם סִבָּה לְכַעֲסוֹ, אֲבָל מִתּוֹךְ כַּעֲסוֹ וְתִסְכּוּלוֹ אֵינוֹ מֵרֶצֶה מִשּׁוּם דָּבָר וּמִשּׁוּם בְּרִיָּה - "לֹא יִדְרֹשׁ", הוּא עוֹצֵם אֶת עֵינָיו מִכָּל הַדְּבָרִים הַטּוֹבִים הַסּוֹבְבִים אוֹתוֹ, מִכָּל אוֹתָם אַלְפֵי סִבּוֹת שֶׁיֵּשׁ לוֹ לִשְׂמֹחַ - עַל מַה שֶּׁקָּרָה וְעַל מַה שֶּׁיִּכֹּל לִקָּרוֹת וְלֹא קָרָה - בְּבֵיתוֹ לֹא פָּרְצָה דְּלֵקָה, הוּא לֹא שָׁבַר יָד אוֹ רֶגֶל אֵין לוֹ חוֹבוֹת בְּסַךְ מְאוֹת אַלְפֵי שְׁקָלִים (אִם בִּכְלָל...)

"לִהְיוֹת בָּרִיא" זֶה לֹא מִלְּתָא זוּטַרְתָּא! אַלְפֵי פְּרָטִים צְרִיכִים לִפְעֹל נָכוֹן, הִנֵּה יֵשׁ בָּעוֹלָם מֻמְחִים רַבִּים וְשׁוֹנִים - לָעֵינַיִם, עֲצָמוֹת, עֲצַבִּים, מֹחַ, מֵעַיִם... אַלְפֵי בְּעָיוֹת - וְלוֹ אֵין אֲפִלּוּ אַחַת מֵהֶן.

שׂוֹחַחְתִּי פַּעַם עִם אָדָם מְדֻכָּא. הוּא הָיָה אָדָם נֶחְמָד, בָּרִיא, מְדֻפְלָם, בַּעַל מִקְצוֹעַ טוֹב - וְאַף עַל פִּי כֵן - מְדֻכָּא! לְמַרְאֵה עֵינַיִם הוּא הָיָה אָדָם מַצְלִיחַ, אֲבָל הוּא לֹא הָיָה שָׂמֵחַ. וְהָאָדָם שֶׁהַשִּׂמְחָה מִמֶּנּוּ וְהָלְאָה אֵינוֹ יָכוֹל לִרְאוֹת שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נוֹתֵן לוֹ אֶת כָּל

הַמַּתָּנוֹת הָאֱלֹה. הָאָדָם בְּכַעֲסוֹ אוֹ בְּדִכְאוֹנוֹ - "בַּל יִדְרֹשׁ"! לִהְיוֹת בְּדִכָּאוֹן זֹאת מִדָּה וְגַם מַחֲלָה. וְגַם כַּעַס יָכוֹל לִהְיוֹת מַחֲלָה אִם נִהְיָה הֶרְגֵּל. וְלָכֵן, בִּגְלַל מַחֲלָתוֹ הַנַּפְשִׁית הָאָדָם לֹא מְסֻגָּל לִרְאוֹת עַד כַּמָּה הוּא מְאֻשָּׁר.

כְּשֶׁהָאָדָם רוֹאֶה אֶת הַחַיִּים בְּאֹפֶן עָקֹם בִּגְלַל כַּעַס אוֹ דִּכָּאוֹן, הוּא נִהְיֶה בִּלְתִּי מְרֻצֶּה בְּהַרְבֵּה דְּבָרִים. כְּשֶׁהוּא מִתְרַגֵּל לוֹמַר "לֹא טוֹב" הוּא מַרְגִּיל אֶת מַחְשְׁבוֹתָיו תָּמִיד לִמְצֹא אֵיזֶה חִסָּרוֹן בְּהַשְׁגָּחַת ה'. כַּמּוּבָן, הוּא שׁוֹמֵר תּוֹרָה וּמִקַּיֵּם מִצְוֹותֶיהָ וְלֹא יֹאמַר זֹאת אַף פַּעַם. אֲבָל בְּלִבּוֹ הוּא חוֹשֵׁב שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא עוֹשֶׂה לוֹ טוֹב, וְהוּא מַרְחִיק אֶת הַשְׁגָּחָתוֹ מִמֶּנּוּ וּמִן הָעוֹלָם כֻּלּוֹ. "כָּל מְזִמּוֹתָיו" - מַחְשְׁבוֹתָיו, הֵן "אֵין אֱלֹקִים". הוּא נִהְיֶה כּוֹפֵר מִבְּלִי לְהַכִּיר בְּזֶה.

## 34. אמור טוב - ויהיה טוב

הָאָדָם צָרִיךְ לִהְיוֹת "דּוֹרֵשׁ" וְהַמִּתְבּוֹנֵן יָגֵלָּה כִּי לְבַסּוֹף עָתִיד הוּא לִהְיוֹת שְׂבַע רָצוֹן. בַּעַל הַחוֹבוֹת הַלְּבָבוֹת נוֹתֵן טַעַם לְמַה שֶּׁתִּקְּנוּ רַז"ל אֶת הַתְּפִלָּה בְּמִלִּים מְתֻקָּנוֹת, יְסַדְּרֵם הָאָדָם בִּלְשׁוֹנוֹ וְלֹא הָיָה דַּי שֶׁיְּהַרְהֵר "מִפְּנֵי שֶׁמַּחֲשֶׁבֶת הַנֶּפֶשׁ הוֹלֶכֶת אַחַר הַמַּאֲמָר וְנִמְשֶׁכֶת אֶל הַדִּבּוּר" (שער חשבון הנפש, פ"ג חשבון ט'). וְכֵן כְּשֶׁאָנוּ אוֹמְרִים "שִׁירֵי דָוִד עַבְדֶּךָּ", אֵין אָנוּ מִתְיַמְּרִים לִהְיוֹת בְּמַדְרֵגָתוֹ שֶׁל דָּוִד מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל, אֶלָּא אִם נֹאמַר אֶת הַמִּלִּים הָאֵלֶּה, לְאַט לְאַט נַתְחִיל לַחְשֹׁב כְּמוֹהוּ - כַּמּוּבָן לֹא בְּאוֹתָהּ מַדְרֵגָה.

וְלָכֵן חָשׁוּב מְאֹד לוֹמַר בְּכָל עֵת "אֲנִי שָׂמֵחַ". תַּתְחִיל, וְאַל תַּחְשֹׁב שֶׁאַתָּה צָבוּעַ, כִּי רַק מַחְכְּמָה אָמַרְתָּ זֹאת. אַף עַל פִּי שֶׁבַּהַתְחָלָה לֹא תַּרְגִּישׁ כָּךְ, אֲבָל כֵּיוָן שֶׁהֶחְלַטְתָּ לִהְיוֹת מְרֻצֶּה בְּכָל דָּבָר, תְּחִלָּה אֱמֹר זֹאת בַּפֶּה, וְאָז יָבוֹא לִידֵי בִּטּוּי יְסוֹד הַמְּסִלַּת יְשָׁרִים (סוף פ"ז), שֶׁהַחִיצוֹנִיּוּת מְעוֹרֶרֶת אֶת הַפְּנִימִיּוּת. תִּתְרַגֵּל לוֹמַר עַל כָּל דָּבָר "זֶה טוֹב מְאֹד"! (שו"ע או"ח ס' ר"ל סע' ה'). בַּסּוֹף הַדִּבּוּר יַשְׁפִּיעַ עַל מַחְשַׁבְתְּךָ עַד שֶׁגַּם תַּחְשֹׁב כָּךְ.

תְּלַמֵּד אֶת עַצְמְךָ לוֹמַר וְלַחְשֹׁב עַל כָּל דָּבָר וּמִקְרֶה שֶׁ"לְטַב עָבֵיד". אִם הֻגַּשׁ לְפָנֶיךָ אֲרוּחָה, תַּקְפִּיד לוֹמַר: "הָאֲרוּחָה הִיא טוֹבָה". קֹדֶם כֹּל הִיא בֶּאֱמֶת טוֹבָה. מִי אָשֵׁם שֶׁבִּדְרָכְךָ הַבַּיְתָה אָכַלְתָּ עוּגָה בְּבֵית מַאֲפֶה וְעַכְשָׁו אֵין לְךָ תֵּאָבוֹן? זֹאת לֹא אַשְׁמָתָהּ. וְאִם קָרָה פַּעַם וְהַמַּאֲכָל בֶּאֱמֶת לֹא טוֹב בְּגִלַּל טָעוּת... גַּם אָז אֱמֹר "זֶה טוֹב" - וְזֶה יְעוֹדֵד אוֹתָהּ לַעֲשׂוֹת יוֹתֵר טוֹב בַּפַּעַם הַבָּאָה. אִם תַּקְפִּיד לוֹמַר בַּפֶּה שֶׁהַכֹּל טוֹב, לְאַט לְאַט גַּם הַמֹּחַ יַחְשֹׁב כָּךְ.

## 35. כל הון יקר ונעים - השכל

הַשֵּׂכֶל הוּא הַדָּבָר הֲכִי יָקָר שֶׁיֵּשׁ לָנוּ. "מִכָּל מִשְׁמָר - נְצֹר לִבֶּךָ" (משלי ד', כ"ג). עָלֵינוּ לָדַעַת שֶׁרַעֲיוֹנוֹת לֹא טוֹבִים מְיַצְּרִים מִדּוֹת לֹא טוֹבוֹת. לָרַמְבַּ"ם יֵשׁ סֵפֶר עַל מִדּוֹת וּתְכוּנוֹת. אֲבָל הוּא קוֹרֵא לְזֶה בְּשֵׁם "הַלִּכוֹת דֵּעוֹת", כִּי הָרַמְבַּ"ם סוֹבֵר שֶׁדֵּעוֹת מְיַצְּרוֹת מִדּוֹת. וְכֵן לְהֵפֶךְ

- מִדּוֹת טוֹבוֹת גּוֹרְמוֹת לְדֵעוֹת טוֹבוֹת. אִישׁ לֹא כוֹעֵס וְלֹא מְדֻכָּא יָכוֹל לִרְאוֹת אֶת הַטּוֹב שֶׁבְּכָל דָּבָר. אֶחָד מַשְׁפִּיעַ עַל הַשֵּׁנִי. וְלָכֵן חָשׁוּב עַד לְמְאֹד לִשְׁמֹר אֶת הַשֵּׂכֶל.

"מִכָּל מִשְׁמָר - נְצֹר לִבֶּךָ". יוֹתֵר מֵהַכֹּל צָרִיךְ לִשְׁמֹר עַל הַשֵּׂכֶל. בְּוַדַּאי שֶׁעַל בְּרִיאוּת צָרִיךְ לִשְׁמֹר. אִם אָדָם בְּקֹרֶבְתְּךָ מִשְׁתַּעֵל וּמִתְעַטֵּשׁ - הִתְרַחֵק מִמֶּנּוּ. אֲבָל כְּשֶׁ"לֵּץ" בָּא בְּכִוּוּנְךָ, הִסְתּוֹבֵב וּבָרַח מֵיָּד. בְּשִׂיחָה אַחַת עִמּוֹ הוּא עָלוּל לְהַחְדִּיר לְרֹאשְׁךָ דִּבְרֵי מִינוּת! אַתָּה תֹּאמַר "ה' יַעֲזֹר" וְהַכְּסִיל הַזֶּה - שֶׁבְּחַיָּיו הוּא שׁוֹמֵר תּוֹרָה וּמִצְווֹת - אוֹמֵר, "אָח, ה' הוּא בַּשָּׁמַיִם, לֹא אִכְפַּת לוֹ מֵאִתָּנוּ, תִּרְאֶה מַה קָּרָה לָנוּ" - אֶפִּיקוֹרְסוּת! כְּסִיל הוּא מְסֻכָּן. וְשֶׁמָּא תֹּאמַר שֶׁאַתָּה לֹא תֵּשְׁפַּע, אֵין זֶה כָּךְ! דְּבָרָיו שֶׁל הַכְּסִיל נְכָנָסִים לְרֹאשְׁךָ. "לֵךְ מִנֶּגֶד לְאִישׁ כְּסִיל" (משלי יד, ז) - אִם כְּסִיל מִתְקָרֵב, אַל תַּחְסֹךְ כֹּל מַאֲמָץ לְהִתְרַחֵק - "לֵךְ מִנֶּגֶד!"

עָלֵינוּ לְדַעַת שֶׁבַּהֲצָצָה בְּעַלְמָא בָּעִתּוֹן, אָנוּ עֲלוּלִים לְהַכְנִיס לְתוֹךְ שִׂכְלֵנוּ טִנּוּף גָּרוּעַ בְּיוֹתֵר. הָעִתּוֹנִים כַּיּוֹם נִכְתָּבִים עַל יְדֵי הָאֲנָשִׁים הַנִּמּוּכִים בְּיוֹתֵר, הַנּוֹטְלִים אֶת הַדְּבָרִים הַמְּאוּסִים בְּיוֹתֵר וּמַצִּיגִים אוֹתָם כְּאִלּוּ הֵם דְּבָרִים נְכוֹחִים וּרְאוּיִים... (עַפְרָא לְפוּמַיְהוּ). רֹב הָעִתּוֹנָאִים הֵם נֶגֶד הַתּוֹרָה, הֵם נוֹטְלִים אֶת כָּל הַקָּדוֹשׁ וְהַיָּקָר לְעַם יִשְׂרָאֵל וְעוֹשִׂים אוֹתוֹ לְחוֹכָא וְאִטְלוּלָא רַחֲמָנָא לִיצְלַן! וַאֲפִלּוּ אִם טַעֲנוֹתֵיהֶם נְטוּלוֹת כָּל בָּסִיס וְנִפְרָכוֹת בְּקַלּוּת, אֲבָל עָלֵינוּ לְדַעַת שֶׁבָּרֶגַע שֶׁרַעַל זֶה נִכְנָס לָרֹאשׁ, הוּא שָׁם - "מִכָּל מִשְׁמָר - נְצֹר לִבֶּךָ"! אֲבָל לֹא מַסְפִּיק לִשְׁמֹר אֶת הַשֵּׂכֶל, צָרִיךְ גַּם לְמַלֵּא אוֹתוֹ שֶׁלֹּא יִשְׁאֵר רֵיק. וְאַל לָנוּ לְהִסְתַּפֵּק בְּרַעֲיוֹנוֹת וּמַאֲמָרֵי חָז"ל בְּצוּרָה מִלּוּלִית. אָנוּ צְרִיכִים לַחֲקֹק בְּנַפְשׁוֹתֵינוּ צִיּוּרִים שֶׁל דֵּעוֹת. "וּבְדַעַת חֲדָרִים יִמָּלְאוּ כָּל הוֹן יָקָר וְנָעִים" (משלי כד, ד). לְאֵלּוּ חֲדָרִים מִתְכַּוֵּן הַפָּסוּק? לַחֲדָרִים שֶׁבַּמֹּחַ, שֶׁבַּשֵּׂכֶל. בַּשֵּׂכֶל יֵשׁ אַלְפֵי אַלְפֵי חֲדָרִים. כַּמּוּת הַמָּקוֹם שֶׁיֵּשׁ בַּשֵּׂכֶל הוּא פֶּלֶא עָצוּם, וְעַל יְדֵי דֵּעוֹת, אָנוּ מְמַלְּאִים חֲדָרִים אֵלֶּה בַּאֲבָנִים יְקָרוֹת, רְהִיטִים וּשְׁאָר דְּבָרִים נָאִים.

וּכְשֶׁמְּבִינִים אֶת הָעִקָּרוֹן שֶׁל "יִדְרֹשׁ", לְאַט לְאַט מְמַלְּאִים אֶת הַשֵּׂכֶל בְּ"כָל הוֹן יָקָר וְנָעִים". וְזֶה תַּפְקִידֵנוּ. בָּאנוּ לָעוֹלָם הַזֶּה עִם הַחֲדָרִים הֲרֵיקִים שֶׁלָּנוּ לְמַלֹּאת אוֹתָם בְּכָל הוֹן יָקָר. הָאֹשֶׁר הַיָּקָר בְּיוֹתֵר הוּא דֵּעָה. "גְּדוֹלָה דֵּעָה" (ברכות לג.). לִהְיוֹת בַּעַל רַעֲיוֹנוֹת טוֹבִים, אֲמִתִּיִּים, מוּצָקִים וְתוֹרָנִיִּים - אֵין לְמַעְלָה מִזֶּה. כָּל זֶה לוֹקְחִים לָעוֹלָם הַבָּא. "וְנָעִים" - לֹא רַק שֶׁהוּא יָקָר וּבַעַל עֵרֶךְ, הוּא גַּם "נָעִים" וּמָתוֹק בָּעוֹלָם הַזֶּה.

עָלֵינוּ לְדַעַת שֶׁכָּאן מֻטֶּלֶת עָלֵינוּ עֲבוֹדָה גְּדוֹלָה - לְהַחְדִּיר לְ"חַדְרֵי הַדֵּעָה" שֶׁלָּנוּ: כַּמָּה יָפִים הַשָּׁמַיִם - בְּכָל מִקְרֶה! שָׁמַיִם בְּהִירִים? "בָּרוּךְ ה' - תְּכֵלֶת". הַשָּׁמַיִם אֲפֹרִים? "בָּרוּךְ ה'! 'הַמְכַסֶּה שָׁמַיִם בְּעָבִים הַמֵּכִין לָאָרֶץ מָטָר" (תהילים קמז, ח), הָעוֹלָם זָקוּק לְגֶשֶׁם וְהַקָּדוֹשׁ

בָּרוּךְ הוּא מֵכִין אוֹתוֹ". לַמֵּד לְשׁוֹנְךָ לוֹמַר בְּיוֹם הַמְעֻנָּן:" בָּרוּךְ ה', מְעֻנָּן הַיּוֹם!" זוֹהִי דֶּרֶךְ הַתּוֹרָה.

יוֹרֵד שֶׁלֶג? - "הַנּוֹתֵן שֶׁלֶג כַּצָּמֶר" (תהילים קמז, טז). אֵיךְ שֶׁלֶג יָכוֹל לִהְיוֹת כְּמוֹ צֶמֶר? צֶמֶר מְחַמֵּם אוֹתָנוּ כִּי הוּא מַחֲזִיק אֶת הָאֲוִיר, וְשֶׁלֶג מְחַמֵּם אֶת הָאֲדָמָה, וְהַשָּׁרָשִׁים וְהַחֲרָקִים שֶׁבָּאֲדָמָה לֹא קוֹפְאִים. אִם הָאֲדָמָה הָיְתָה קוֹפֵאת, הֵיא לֹא הָיְתָה יְכוֹלָה לְהַפְרוֹת. גֶּשֶׁם זֶה מַתְּנַת הַבּוֹרֵא וְשֶׁלֶג זֶה מַתְּנַת הַבּוֹרֵא, וְעָלֵינוּ לְהַעֲרִיךְ אֶת הַמַּתָּנוֹת הָאֵלֶּה.

יֵשׁ הָרוֹטְנִים: "אֲנִי לֹא אוֹהֵב גֶּשֶׁם"... בּוּשָׁה תֵּחָשֵׁב לָהֶם, וְכִי זֹאת הַכָּרַת הַטּוֹב? כָּל הַחוֹרֵף הוּא מִתְפַּלֵּל לְגֶשֶׁם וְהוּא אַף פַּעַם לֹא רוֹצֶה גֶּשֶׁם - הוּא סוֹתֵר אֶת עַצְמוֹ. הַבְּרָכָה הַזֹּאת מְלַמֶּדֶת אוֹתָנוּ שֶׁעָלֵינוּ לִלְמֹד לְהַעֲרִיךְ גֶּשֶׁם. כְּשֶׁיּוֹרֵד גֶּשֶׁם, וְיֵשׁ טִפּוֹת עַל חַלּוֹנְךָ, תַּכִּיר בְּכָל טִפָּה הֵיא יַהֲלוֹם. (וְלֹא כְּאוֹתוֹ שׁוֹטֶה עִבְרִי בְּאֵירוֹפָּה שֶׁחִבֵּר שִׁיר עַל גֶּשֶׁם וּבוֹ טִפּוֹת הַגֶּשֶׁם מְצַטְיְרוֹת בְּעֵינָיו כְּדִמְעוֹת אִישׁ מְמֹרָר בְּבָכְיוֹ... הוּא אָמְנָם מְשׁוֹרֵר אֲבָל שׁוֹטֶה! גֶּשֶׁם לֹא מְבַשֵּׂר בְּכִי וּמְרִירוּת, הַגֶּשֶׁם טוֹמֵן בְּחֵבּוֹ אַף שִׂמְחָה וּבְרָכָה).

מִי שֶׁמִּתְרַגֵּל לַחְשֹׁב שֶׁהַכֹּל טוֹב מְאֹד, כְּשֶׁיִּרְאֶה בָּתִּים - רְחוֹב אַחֲרֵי רְחוֹב שֶׁל בָּתִּים - הוּא יִתְפַּעֵל מֵהֶעֱבְדָה שֶׁבְּתוֹךְ כָּל בַּיִת יֵשׁ הַסָּקָה. בַּחוּץ קַר, וּבְפָנִים כָּל הַבָּתִּים מֻסָּקִים. אֵיךְ זֶה קָרָה? זֹאת אוֹמֶרֶת שֶׁיֵּשׁ מַסְפִּיק אֶנֶרְגְיָה לְחַמֵּם אֶת כָּל הַבָּתִּים. וְכַמָּה בָּתִּים יֵשׁ? מְאוֹת אֲלָפֵי בָּתִּים! הַאִם פַּעַם עָצַרְתָּ וְחָשַׁבְתָּ כַּמָּה טוֹב זֶה בַּיִת חַם בַּחוֹרֶף? אֲנָשִׁים לוֹקְחִים אֶת זֶה כְּמוּבָן מֵאֵלָיו.

בְּאֵירוֹפָּה, בַּכְּפָרִים הַקְּטַנִּים, לֹא הָיְתָה הַסָּקָה כְּלָל וַאֲנָשִׁים רָעֲדוּ מִקֹּר. אֲנִי זוֹכֵר בְּסִלַּבּוֹדְקָא הָיָה בַּקִּיר הָאָחוֹרִי שֶׁל הַיְשִׁיבָה תַּנּוּר לְבֵנִים, מִי שֶׁיָּשַׁב לְיָדוֹ קִבֵּל קְצָת חֹם, יוֹתֵר קְדִימָה הָיָה קֹר מַקְפִּיא. נָעַלְנוּ מַגָּפַיִם עִם בִּטְנַת צֶמֶר, לְמֵרוֹת זֹאת הָיָה לָנוּ אֲבַעְבּוּעוֹת בָּרַגְלַיִם מִן הַקֹּר בַּיְשִׁיבָה. אֲבָל עַכְשָׁו כָּל בַּיִת חַם. הַאִם חָשַׁבְתָּ עַל הַמַּתָּנָה הָעֲצוּמָה שֶׁה' נָתַן?

כַּיּוֹם, בְּרֹב הַבָּתִּים שֶׁבָּעוֹלָם יֵשׁ מַיִם! (רק בִּמְדִינוֹת בְּלִתִּי מִתְפַּתְּחוֹת צָרִיךְ לִשְׁאֹב מַיִם מִן הַבְּאֵר). כְּשֶׁבָּאתִי לְסִלַּבּוֹדְקָא לֹא הָיָה בַּיִת עִם בְּרָזִים. כֻּלָּם הָיוּ צְרִיכִים לְהָבִיא מַיִם מִן הַבְּאֵר. וְגַם אָז לֹא הָיִינוּ יְכוֹלִים לִשְׁתּוֹת מֵי בְּאֵר, הָיוּ צְרִיכִים לְהַרְתִּיחַ אוֹתָם קֹדֶם, הָיְתָה סַכָּנָה לִשְׁתּוֹת מַיִם חַיִּים. הַיּוֹם בְּהַרְבֵּה מְקוֹמוֹת אֶפְשָׁר לִפְתֹּחַ אֶת הַבֶּרֶז וּמַיָּד לִשְׁתּוֹת.

בְּכָל בַּיִת יֵשׁ כַּיּוֹם בֵּית כִּסֵּא. "אֵיזֶהוּ עָשִׁיר? מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ בַּיִת הַכִּסֵּא סָמוּךְ לְשֻׁלְחָנוֹ" (שבת כה:). בְּיָמִים קְדוּמִים, אִם לֹא הָיָה בַּיִת הַכִּסֵּא בְּקֶרוּב מָקוֹם לַבַּיִת, הָיָה צָרָךְ לָרוּץ לָאַשְׁפָּה הַצִּבּוּרִית. אֲבָל בְּתוֹךְ הַבַּיִת? אֲפִלּוּ לְמְלָכִים בִּזְמַנִּים קְדוּמִים לֹא הָיָה בַּיִת הַכִּסֵּא כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ לָנוּ, הַאִם חָשַׁבְתָּ פַּעַם עַל הַנּוֹחוּת וְהַשִּׂמְחָה שֶׁיֵּשׁ לָנוּ בְּשֵׁרוּתִים?

בְּאֵירוֹפָּה, כְּשֶׁרָצוּ לְהִתְרַחֵץ בָּאַמְבַּטְיָה, הָיוּ קוֹרְאִים לַמְּשָׁרֶתֶת הַגּוֹיָה, שֶׁהָיְתָה מַרְתִּיחָה מַיִם וְשׁוֹפֶכֶת לְתוֹךְ גִּיגִית שֶׁל פַּח. לֹא הָיְתָה כָּל אֶפְשָׁרוּת לְשַׁנּוֹת אֶת טֶמְפֶּרָטוּרַת הַמַּיִם... הָיָה קַר - הָיָה צָרֵךְ לִסְבֹּל אֶת זֶה. הָיָה חַם מִדַּי - הָיָה צָרֵךְ לִסְבֹּל אֶת זֶה. הַיּוֹם מְסוֹבְבִים בֶּרֶז וְיֵשׁ אֶת כָּל הַמַּיִם הַקָּרִים, אוֹ כָּל הַמַּיִם הַחַמִּים שֶׁהָאָדָם רוֹצֶה.

צָרִיךְ לְהוֹדוֹת לַה' עַל כָּל הַמַּתָּנוֹת הָאֵלֶּה, אֲבָל "בַּל יִדְרֹשׁ" - אֲנָשִׁים לֹא מִתְבּוֹנְנִים וְרוֹאִים אֶת מַזָּלָם הַטּוֹב. וְלָכֵן, עָלֵינוּ לְמַלֵּא אֶת שִׂכְלֵנוּ בְּצִיּוּרִים כְּאֵלּוּ - מַיִם, בַּיִת חַם עִם כָּל הַנּוֹחִיּוּת וְהַדְּבָרִים הַנִּצָּרְכִים.

עָלֵינוּ לְהַעֲרִיךְ אֶת כָּל זֶה. יֵשׁ כָּל כָּךְ הַרְבֵּה פְּרָטִים שֶׁיִּכְלֶה הַזְּמַן מִלְּפָרְטָם וְהֵם לֹא יִכְלוּ. אֵין אֵלּוּ דִּבְרֵי חִזּוּק בָּעֲלְמָא, בָּאנוּ לָעוֹלָם הַזֶּה כְּדֵי לִלְמֹד אֶת הָאֱמֶת הַזֹּאת, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָמַר "וְהִנֵּה טוֹב מְאֹד", הוּא אָמַר אֶת זֶה כִּי הוּא רוֹצֶה שֶׁגַּם אֲנַחְנוּ נַגִּיד אֶת זֶה.

זֶה תַּפְקִידֵנוּ בַּחַיִּים - לְצַיֵּר בְּדַעְתֵּנוּ צִיּוּרֵי מַעֲלוֹתָיו שֶׁל הָעוֹלָם אֲשֶׁר נָתַן לָנוּ הַבּוֹרֵא בְּרֹב חֶסֶדָיו - "לְמַלֹּאת חֲדָרִים בְּדַעַת וּבְכָל הוֹן יָקָר וְנָעִים".

לִהְיוֹת "מַשְׂכִּיל דּוֹרֵשׁ אֱלֹקִים".

## 36. מה פרושן של מילות התפלה: "המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית"?

מִדֵּי בֹּקֶר אַתָּה קָם רַעֲנָן אֶל יוֹם חָדָשׁ. וְהַכֹּל כֹּה חָדָשׁ וּמַבְטִיחַ. וְלָכֵן גַּם אִם אֶתְמוֹל נָהֶגְתָּ שֶׁלֹּא כָּרָאוּי, הִשְׁתַּטֵּיתָ אֲפִלּוּ אוֹ רַבְתָּ עִם אֵי מִי, אַל תַּמְשִׁיךְ הַיּוֹם בַּשְּׁגִיאוֹת שֶׁל אֶמֶשׁ. הַיּוֹם - הַתְחֵל מֵחָדָשׁ, כְּאִלּוּ לֹא אֵרַע דָּבָר. גַּם אִם הָיוּ לְךָ אֶתְמוֹל נְסִיגוֹת אוֹ כִּשָּׁלוֹנוֹת - רְאֵה אֶת הַ"הַיּוֹם" כְּהִזְדַּמְּנוּת חֲדָשָׁה לְהַצְלִיחַ. "הַיָּמִים הֵם כְּמִגְלוֹת", כּוֹתֵב בַּעַל "חוֹבוֹת הַלְּבָבוֹת". הַיָּמִים - כְּמוֹהֶם כְּמַחְבָּרוֹת חֲדָשׁוֹת, שֶׁמְּאוּם עֲדַיִן לֹא נִכְתַּב בָּהֶן, יֶלֶד שֶׁמַּחְבְּרָתוֹ מְקֻשְׁקֶשֶׁת נִמְאָס לוֹ מִמֶּנָּה, וְאֵין לוֹ כָּל חֵשֶׁק לְהַשְׁקִיעַ בָּהּ, אוּלָם בִּקְנוֹתוֹ מַחְבֶּרֶת חֲדָשָׁה הוּא מִתְמַלֵּא שְׂאִיפוֹת וּמַבְטִיחַ לְעַצְמוֹ שֶׁ"הַמַּחְבֶּרֶת הַזּוֹ - תִּהְיֶה מֻצְלַחַת".

כָּל יוֹם חָדָשׁ הוּא כְּמוֹ מַחְבֶּרֶת חֲדָשָׁה - כְּתֹב בָּהּ אֶת הַטּוֹב בְּיוֹתֵר שֶׁאַתָּה מְסֻגָּל.

זוֹהִי מַשְׁמָעוּת הָאֲמִירָה: "הַמְחַדֵּשׁ בְּטוּבוֹ בְּכָל יוֹם"... הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נוֹתֵן לָנוּ בְּכָל יוֹם מֵחָדָשׁ אֶת הַהִזְדַּמְּנוּת לְהִתְחַדֵּשׁ מִן הַהַתְחָלָה, בְּדַף נָקִי. אֵין זֶה אוֹמֵר שֶׁעָלֵינוּ לִשְׁכֹּחַ אֶת כָּל מַה שֶּׁהָיָה בֶּעָבָר, הֲרֵי כָּל הַיַּהֲדוּת מְבֻסֶּסֶת עַל הֶעָבָר. הֶעָבָר הוּא הֶעָתִיד שֶׁלָּנוּ. גַּם מִן הָאֶתְמוֹל יֵשׁ לְהִזָּהֵר שֶׁלֹּא לִשְׁכֹּחַ אֶת הַדְּבָרִים הַטּוֹבִים.

אִם אִשְׁתְּךָ בִּשְּׁלָה לְךָ אֶתְמוֹל אֲרוּחָה טוֹבָה, אוֹ שֶׁהִיא כִּבְּסָה בִּמְסִירוּת אֶת בְּגָדֶיךָ - אַל תִּשְׁכַּח לָהּ הַכֹּל עִם בּוֹא הַבֹּקֶר. אֶת הַדְּבָרִים הַטּוֹבִים שֶׁקָּרוּ לְךָ אֶתְמוֹל - אַל תִּשְׁכַּח, אֲבָל

אֶת הַדְּבָרִים הַלֹּא נְעִימִים - הִשְׁתַּדֵּל לִשְׁכֹּחַ, וּלְנַצֵּל אֶת הַהִזְדַּמְּנוּת הַחֲדָשָׁה, אוֹתָהּ מַעֲנִיק לְךָ הַיּוֹם הֶחָדָשׁ, לְהַצְלִיחַ וְלִשְׂמֹחַ.

## 37. שאלות ותשובות בנושא יסורים

**שאלה**: אִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא גּוֹרֵם לְאָדָם שֶׁיִּהְיֶה חוֹלֶה בְּגָלַל חֲטָאָיו, כֵּיצַד מַנִּיחַ הוּא לוֹ לְהָסִיר אֶת הַמַּחֲלָה מִמֶּנּוּ עַל - יְדֵי "אָקְמוֹל" וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה?

**תשובה**: גַּם ה"אָקְמוֹל" אֵינוֹ מְמַלֵּא אֶת תַּפְקִידוֹ אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא צִוָּה עָלָיו לַעֲשׂוֹת זֹאת, וְזֶהוּ רְצוֹנוֹ! כִּי כְּשֶׁם שֶׁהוּא הֵבִיא אֶת הַחֹלִי עַל הָאָדָם כְּדֵי לְגָרֵם לוֹ לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה, כָּךְ הוּא מְזַמֵּן לוֹ "אָקְמוֹל" אוֹ רוֹפֵא לְסַיֵּעַ לוֹ לְהִתְרַפֵּא, הַכֹּל חֵלֶק מִתָּכְנִיתוֹ הַגְּדוֹלָה. וּכְמוֹ שֶׁרוֹצֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁאָדָם יַחֲרֹשׁ, יִזְרַע, יִקְצֹר, יִטְחַן וְיֹאפֶה כְּדֵי לְזָכוֹת בְּכִכַּר לֶחֶם, וְאֵין אֶפְשָׁרוּת לָצֵאת לַשָּׂדֶה וְלִמְצֹא שָׁם כִּכַּר לֶחֶם מוּכָנָה... וְכָתַב בַּעַל ה"חוֹבַת הַלְּבָבוֹת" כִּי קְשָׁיֵי הַחַיִּים נוֹעֲדוּ לִיצֹר הִזְדַּמְּנֻיּוֹת רַבּוֹת לָאָדָם לַעֲמֹד בְּנִסְיוֹנוֹת. כְּכָל שֶׁהַחַיִּים מְסֻבָּכִים יוֹתֵר, אָנוּ נִתְקָלִים בְּיוֹתֵר נִסְיוֹנוֹת, וּלְכָל אֶחָד נִתֶּנֶת הִזְדַּמְּנוּת לַעֲמֹד בַּנִּסָּיוֹן בְּהַצְלָחָה.

לָכֵן, רוֹפְאִים מְהַוִּים נִסָּיוֹן לָאָדָם, כִּי אִם אֲנָשִׁים בּוֹטְחִים בָּהֶם, הֵם טוֹעִים טָעוּת גְּדוֹלָה. וְיֶשְׁנָם סְפָרִים מְסֻיָּמִים בָּהֶם מְתֹאָרִים מַעֲשִׂים מְסֻכָּנִים בְּיוֹתֵר שֶׁעוֹשִׂים רוֹפְאִים לַחוֹלִים הַמְטֻפָּלִים אֶצְלָם, מַאַחַר וְאֵינָם מְעֻנְיָנִים בֶּאֱמֶת בִּשְׁלוֹמָם. זוֹ עֲבֵדָה. יֶשְׁנָם אֵלֶּפֵי מְנַתְּחִים אֲשֶׁר מוּכָנִים הֵם לְנַתֵּחַ עֲבוּר בֶּצַע כֶּסֶף אַף כְּשֶׁאֵין צֹרֶךְ אֲמִתִּי בְּאוֹתוֹ נִתּוּחַ. אֶלָּא שֶׁבַּתּוֹרָה כָּתוּב "וְרַפֹּא יְרַפֵּא" - מֻטָּל עָלֶיךָ לְרַפֵּא אֶת עַצְמְךָ, כִּי זֶהוּ רְצוֹן ה' שֶׁתִּפְנֶה אֶל הָרוֹפֵא. אֲבָל אִם בְּטָעוּת בּוֹטֵחַ אַתָּה בָּרוֹפֵא וְשׂוֹכֵחַ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוּא "הָרוֹפֵא כָּל בָּשָׂר", לֹא עָמַדְתָּ בְּהַצְלָחָה בְּנִסָּיוֹן זֶה.

וּפְעָמִים הֲלִיכָה לְרוֹפֵא מַעֲמִידָה אֶת הָאָדָם בְּנִסְיוֹנוֹת אֲחֵרִים. יֶשְׁנָם רוֹפְאִים חַסְרֵי מַצְפּוּן אֲשֶׁר אַף כַּאֲשֶׁר מְדֻבָּר בְּחֹלִי מוּעָט, וְלוּ יִהְיֶה זֶה פֶּצַע קָטָן, יוֹרוּ לְאוֹתוֹ חוֹלֶה לְחַלֵּל שַׁבָּת אוֹ לֶאֱכֹל טְרֵפוֹת. וְאָמְנָם אִם ה"חוֹלֶה" אָדָם יָרֵא שָׁמַיִם הוּא יַחְקֹר אֶת הָרוֹפֵא הַאִם אָכֵן לֹא נִתֵּן לְהַמְתִּין לְאַחַר הַשַּׁבָּת [אוֹ לְהִתְרַפֵּא לְלֹא אֲכִילַת טְרֵפוֹת] , אֲבָל אִם הוּא בַּעַל אֹפִי חָלָשׁ, אֵין בְּכֹחוֹ לַעֲמֹד בַּנִּסָּיוֹן וְהוּא מְחַלֵּל אֶת הַשַּׁבָּת.

עָלֵינוּ לְהַחְדִּיר לַלֵּב כִּי כָּל מַחֲלָה וְכַדּוֹמֶה הִנָּהּ אוֹתוֹת מְשֻׁמָּמִים לִגְרֹם לָאָדָם לִשְׁאֹל עַל מָה וְלָמָּה עָשָׂה לִי כָּךְ הָאֱלֹקִים, וּמִתּוֹךְ כָּךְ יָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה.

וַדַּאי מֻטָּל עָלֵינוּ לִנְקֹט בִּפְעֻלּוֹת הַרְפּוּי הַנִּדְרָשׁוֹת עַל פִּי הֲבָנָתֵנוּ, אַךְ בְּאוֹתָהּ שָׁעָה מַמָּשׁ עָלֵינוּ לְהַכִּיר בְּהַכָּרָה בְּרוּרָה שֶׁהַצְלָחַת הָרוֹפֵא לְרַפֵּא אוֹתָנוּ מְהַוָּה תְּשׁוּבָה יְשִׁירָה מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִתְפִלּוֹתֵינוּ.

**שאלה**: הַאִם זֶה חֶסֶד מֵה' שֶׁיֵּשׁ סֵבֶל בָּעוֹלָם?

**תשובה**: הָבָה נְבַקֵּר אֶת כָּל מִשְׁרְדֵי רוֹפְאֵי הַשִּׁנַּיִם. פְּעָמִים נִדְמֶה בְּעֵינֵינוּ כִּי לִכְאוֹרָה רוֹפְאֵי שִׁנַּיִם הֵם הַשָּׂטָן. הֵם עוֹמְדִים מְצַיְּדִים בְּכָלֵי עִנּוּי, וּמַטִּילִים סֵבֶל עַל בְּנֵי אָדָם, וּכְשֶׁגּוֹמְרִים, אוֹמְרִים, "שַׁלְּמוּ לִי". וְאִם - כֵּן יֵשׁ לִסְגֹּר אֶת כָּל מִשְׁרְדֵי רוֹפְאֵי הַשִּׁנַּיִם! אַךְ כַּמּוּבָן, אָנוּ מְבִינִים שֶׁאַדְרַבָּה, רוֹפֵא שִׁנַּיִם הוּא מַלְאָךְ שֶׁל רַחֲמִים, כִּי בְּגַלַל הַסֵּבֶל הַקָּטָן נִמְנָע סֵבֶל רַב בְּתְקוּפָה מְאֻחֶרֶת יוֹתֵר בַּחַיִּים. כָּךְ גַּם מְבִינִים אָנוּ אֶת הָעֲבָדָה שֶׁאֲנָשִׁים בְּבָתֵּי הַחוֹלִים מְקַבְּלִים טִפּוּל.

יֵשׁ שֶׁמְּקַבְּלִים טִפּוּל וְיֵצְאוּ יוֹתֵר שְׂמֵחִים לְכָל חַיֵּיהֶם. יֵשׁ שֶׁמְּקַבְּלִים טִפּוּל שֶׁיִּהְיוּ שְׂמֵחִים בָּעוֹלָם הַבָּא, כִּי הָעוֹלָם הַבָּא הוּא הַחַיִּים הָאֲמִתִּיִּים. אִם אַתָּה רוֹצֶה לִפְתֹּר אֶת בְּעָיוֹת הָעוֹלָם הַזֶּה בְּעוֹדְךָ מִתְעַלֵּם מִן הָעוֹלָם הַבָּא, הִנְךָ דּוֹמֶה לְיֶלֶד הַנִּכְנָס לְאוּלָם חֲתֻנּוֹת, וְהוּא רוֹאֶה אֲנָשִׁים מוֹרִידִים אֶת מְעִילֵיהֶם וְנוֹתְנִים אוֹתָם לְאָדָם הָעוֹמֵד מֵאֲחוֹרֵי חַלּוֹן קָטָן בַּקִּיר, וּמְקַבְּלִים תְּמוּרַת זֹאת חֲתִיכַת נְיָר קְטַנָּה, וְהַיֶּלֶד שׁוֹאֵל, לָמָּה עוֹשִׂים כָּךְ. הוּא לֹא מֵבִין שֶׁהֵם מַפְקִידִים לִזְמַן מָה אֶת מְעִילֵיהֶם וְהֵם יַהֲנוּ מֵהַרְבֵּה דְּבָרִים.

וְלָכֵן אִם אֵינְךָ יוֹדֵעַ שֶׁיֵּשׁ כְּנִיסָה לָאוּלָם, וְיֵשׁ אוּלָם, אַתָּה לֹא תָּבִין אֶת מַהוּת הָעוֹלָם הַזֶּה. הָעוֹלָם הַזֶּה דּוֹמֶה לִפְרוֹזְדוֹר לִפְנֵי הָעוֹלָם הַבָּא. וְעָלֶיךָ לְהַתְקִין עַצְמְךָ בַּפְּרוֹזְדוֹר. יֵשׁ עֲצֵלִים שֶׁאֵינָם מְתַקְּנִים אֶת עַצְמָם. יֵשׁ אָדָם הַנִּכְנָס עִם מְעִיל אֶל אוּלָם אֵלֶגַנְטִי בְּיוֹתֵר. הָאִישׁ הָעוֹמֵד בַּפֶּתַח אוֹמֵר שֶׁלֹּא יִכָּנֵס, הוּא אוֹמֵר, אֲנִי רוֹצֶה לְהִכָּנֵס עִם הַמְּעִיל שֶׁלִּי, אֲבָל הַשּׁוֹמֵר מוֹרִיד אוֹתוֹ בְּכֹחַ.

יֶשְׁנָם אֲנָשִׁים שֶׁלֹּא הִתְכּוֹנְנוּ כָּרָאוּי לָעוֹלָם הַבָּא, וְהֵם עֲדַיִן מְכֻסִּים בִּדְבָרִים לֹא יָפִים, וְאָז כְּדַי לְתַקֵּן אֶת מִדּוֹתָיו הָרָעוֹת, מְזַמְּנוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְבֵית חוֹלִים, וְכָךְ עַל יְדֵי יִסּוּרָיו הוּא נַעֲשֶׂה מוּכָן לָעוֹלָם הַבָּא. כִּי וַדַּאי עַל - יְדֵי יִסּוּרִים אֵלּוּ תִּשָּׁבֵר אֶצְלוֹ מִדַּת הַגַּאֲוָה שֶׁהִיא "רֹאשׁ כָּל חַטָּאוֹת". וְנוֹסָף עַל כָּךְ סֵבֶל מְלַמֵּד אֶת הָאָדָם לְשַׁאת בְּעֹל עִם חֲבֵרוֹ. אִישׁ שֶׁסּוֹבֵל זֹאת בְּעַצְמוֹ בְּבֵית הַחוֹלִים, אֲפִלּוּ יִפְטֵר בְּבֵית הַחוֹלִים, הוּא נִפְטָר אִישׁ יוֹתֵר טוֹב, בַּעַל רַחֲמִים עַל בְּנֵי אָדָם. לָכֵן, בֵּית חוֹלִים כְּמוֹ מִשְׁרַד רוֹפֵא שִׁנַּיִם, הוּא מָקוֹם בּוֹ מְקַבְּלִים אֲנָשִׁים טִפּוּל שֶׁיַּעֲזֹר לָהֶם לְנֶצַח נְצָחִים.

**שאלה**: מַדּוּעַ נִבְרְאוּ אֲנָשִׁים לֹא מֻשְׁלָמִים מִבְּחִינָה גּוּפָנִית, (בַּעֲלֵי מוּמִים שׁוֹנִים)?

**תשובה**: בְּ"מִסְלַת יְשָׁרִים" (פרק א') אוֹמֵר הָרַמְחַ"ל כִּי כָּל מַה שֶּׁנִּבְרָא בָּעוֹלָם נִבְרָא לְמִבְחָן, מִבְחָן עֲבוּר הָאָדָם. גַּם הָאָדָם שֶׁנִּבְרָא בְּמוּמוֹ, נִבְרָא לְמִבְחָן עֲבוּר עַצְמוֹ וַעֲבוּר אֲחֵרִים. רַב יוֹסֵף הָיָה עִוֵּר וּבְכָל זֹאת הָיָה מְרַבֵּנִי יְשִׁיבַת פּוּמְבְּדִיתָא. הוּא הָיָה אֶחָד הַמּוֹרִים הַגְּדוֹלִים לְעַם יִשְׂרָאֵל וּמְכֻנֶּה "סִינַי". רַב יוֹסֵף הִתְגַּבֵּר עַל הַמּוּם שֶׁלּוֹ וְהִפַּךְ לְבֶן אַלְמָוֶת בָּאֻמָּה

הַיְהוּדִית. זֶה הוּא מִבְחַן הָאָדָם, הַאִם יוּכַל לְהִתְגַּבֵּר עַל מוּמוֹ וְלִבְנוֹת אֶת עַצְמוֹ. נוֹסָף עַל כָּךְ, בַּעֲלֵי הַמּוּמִים הֵם מִבְחָן לְכָל הָאֲנָשִׁים הַבְּרִיאִים, הַאִם יָבִינוּ וְיַכִּירוּ אֶת הַמַּתָּנוֹת הַמֻּפְלָאוֹת שֶׁנִּתְּנוּ לָהֶם מִשָּׁמַיִם, הַאִם יֵדְעוּ לְהַעֲרִיךְ אֶת חוּשֵׁיהֶם הַבְּרִיאִים וּלְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם כַּהֲלָכָה, הַאִם יִשְׂמְחוּ בָּהֶם. חוּשׁ הָרְאִיָּה לְדֻגְמָא, הוּא אַחַד הַחוּשִׁים הַגּוֹרְמִים לָאָדָם שִׂמְחָה. הַאִם יֵדַע הָאָדָם לִשְׂמֹחַ בְּשִׂמְחוּשׁ בַּחוּשׁ הַזֶּה. זֶה הוּא מִבְחָנוֹ שֶׁל הָאָדָם הַבְּרִיא, הַמִּתְבּוֹנֵן בְּבַעֲלֵי הַמּוּמִים הַמְּצוּיִים בָּעוֹלָם.

מִבְחָן נוֹסָף קַיָּם בְּעִנְיָן זֶה, וְהוּא מִבְחַן הַחֶסֶד. בַּעֲלֵי הַמּוּמִים גּוֹרְמִים לִבְנֵי אָדָם לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּמִדַּת הָרַחֲמִים וּבְמִדַּת הַחֶסֶד הַקַּיָּמוֹת בָּהֶם. הָעֶזְרָה לַזָּקוּק מוֹעִילָה לוֹ עַצְמוֹ, אוּלָם גַּם מְשַׁפֶּרֶת אֶת מִדּוֹתָיו שֶׁל הָעוֹזֵר וְהַתּוֹמֵךְ. וְעוֹד יוֹתֵר מִכָּךְ, הַתּוֹמֵךְ, הַמְסַיֵּעַ מַנְצִיחַ אֶת עַצְמוֹ בְּמַעֲשָׂיו הַטּוֹבִים. כָּךְ עוֹזֵר הַנִּתְמָךְ לַתּוֹמֵךְ בְּמִלּוּי מַטְרוֹתָיו בַּחַיִּים.

**שאלה**: מַהִי מַטָּרַת הַחֲלוֹמוֹת בְּיָמֵינוּ?

**תשובה**: הַחֲלוֹמוֹת הֵם עִנְיָן לוּטֶה בָּעֲרָפֶל, אַךְ נִתָּן לִלְמֹד מִמְּקוֹרוֹתֵינוּ עַל מַהוּתָם וּמַטָּרָתָם. אִיּוֹב אוֹמֵר שֶׁלִּפְעָמִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שׁוֹלֵחַ חֲלוֹם לְאָדָם כְּדֵי לְהַעֲבִיר לוֹ מֵידָע חָשׁוּב, שֶׁבְּעִקְבוֹתָיו יַעֲשֶׂה תְּשׁוּבָה. לִפְעָמִים כְּתוֹצָאָה מֵחֲלוֹם אָדָם מְשַׁנֶּה אֶת גִּישָׁתוֹ לַחַיִּים, מִפְּנֵי שֶׁבַּחֲלוֹם מוֹפִיעִים נוֹשְׂאִים חֲבוּיִים בְּ"תַּת הַכָּרָה". נוֹשְׂאִים רְגִישִׁים אֵלּוּ טוֹמְנִים בְּחֻבָּם רִגְשׁוֹת אַשְׁמָה, פְּחָדִים וּמַחְשָׁבוֹת שְׁלִילִיּוֹת נוֹסָפוֹת שֶׁהָאָדָם מַעְדִּיף לְהִתְעַלֵּם מֵהֶן וְלִמְחֹק אוֹתָן מִמַּצְפּוּנוֹ וְהוּא פָּשׁוּט דּוֹחֵק אוֹתָן לְתַת הַכָּרָתוֹ. מִמָּקוֹם זֶה הֵם מוֹפִיעִים בַּחֲלוֹם וְדוֹרְשִׁים מִמֶּנּוּ הִתְיַחֲסוּת מַתְאִימָה.

הַגְּמָרָא (ברכות נה, א) אוֹמֶרֶת: "אֵין חֲלוֹם בְּלֹא דְּבָרִים בְּטֵלִים" - בְּכָל חֲלוֹם יֶשְׁנָם דְּבָרִים לֹא מְצִיאוּתִיִּים, וְהֵם מוֹפִיעִים לְצֹרֶךְ הַחֲלוֹם בִּלְבַד, וּלְעֻמַּת זֹאת כְּתוּב (ברכות שם): "אֵין מַרְאִין לוֹ לְאָדָם אֶלָּא מַהְרְהוּרֵי לִבּוֹ" דְּבָרִים שֶׁאָדָם חוֹשֵׁב עֲלֵיהֶם בַּיּוֹם - אוֹתָם דְּבָרִים חוֹזְרִים אֵלָיו בַּחֲלוֹם הַלַּיְלָה עִם מַטָּרָה מְסֻיֶּמֶת, וְעַל הָאָדָם הַחוֹלֵם לְהִתְיַחֵס אֲלֵיהֶם כְּרָאוּי וּלְהָפִיק מֵהֶם אֶת הַלֶּקַח הַמַּתְאִים.

**שאלה**: מָה הַטּוֹב הַטָּמוּן בְּיִסּוּרָיו שֶׁל יֶלֶד קָטָן שֶׁנִּפְטַר בְּגִיל חָמֵשׁ חוֹלֶה וּמְיַסָּר?

**תשובה**: יֵשׁ נִבְרָאִים שֶׁהִגִּיעוּ לָעוֹלָם הַזֶּה לֹא כְּדֵי שֶׁהֵם יְקַבְּלוּ שֵׂכָל, אֶלָּא כְּדֵי שֶׁאֲחֵרִים יְקַבְּלוּ שֵׂכָל. כְּשֶׁמִּישֶׁהוּ רוֹאֶה מִישֶׁהוּא כָּזֶה, כְּמוֹ יֶלֶד שֶׁחַי עַד גִּיל חָמֵשׁ בְּיִסּוּרִים, הוּא צָרִיךְ כָּל חַיָּיו לַעֲמֹד וּלְהוֹדוֹת לַה' שֶׁיְּלָדָיו אֵינָם חוֹלִים. לֹא לְהַפְסִיק לְהוֹדוֹת לַה' עַל כָּךְ, שֶׁיְּלָדָיו אֵין אֶחָד מִמִּילְיוֹנֵי הַמּוּמִים שֶׁיֶּשְׁנָם בָּעוֹלָם. וּכְשֶׁאָנוּ רוֹאִים יֶלֶד עִם מַחֲלָה מַאֲיֶמֶת אוֹ שׁוֹמְעִים עַל כָּךְ, אָסוּר לָנוּ לָתֵת לַהְזַדְּמָנוּת הַזּוֹ לַחֲלֹף עַל פָּנֵינוּ מִבְּלִי מֵשִׂים, אֶלָּא לְהוֹדוֹת שֶׁאָנוּ וִילָדֵינוּ אֵינָנוּ כָּאֵלּוּ.

וְאִם תִּשְׁאַל הַאִם זֶה הוֹגֵן כְּלַפֵּי הַיֶּלֶד שֶׁהוּא בָּא לָעוֹלָם הַזֶּה כְּדֵי לְשַׁלֵּם לוֹ בָּעוֹלָם הַבָּא עַל מַה שֶׁהִצִּיג כָּאן? דַּע, כִּי יֶלֶד זֶה יְקַבֵּל בָּעוֹלָם גְּמוּל כֹּה רַב, עַד שֶׁאֲנָשִׁים אֲחֵרִים יַגִּידוּ לָמָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא עָשָׂה אוֹתָנוּ כָּאֵלֶּה? לָמָּה אֲנַחְנוּ הָיִינוּ צְרִיכִים לָבוֹא לָעוֹלָם לִלְמֹד תּוֹרָה וְלִשְׁמֹר מִצְווֹת שִׁבְעִים שָׁמוֹנִים שָׁנָה, כְּדֵי לִזְכּוֹת לְעוֹלָם הַבָּא, וְאִלּוּ הַיֶּלֶד הַזֶּה קִבֵּל בְּלִי לַעֲמֹל שָׂכָר כֹּה רַב, וְזוֹ אָכֵן קַשְׁיָה גְּדוֹלָה.

הַגְּמָרָא אוֹמֶרֶת שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְלַמֵּד תּוֹרָה בָּעוֹלָם הַבָּא לִילָדִים שֶׁנִּפְטְרוּ בְּיַלְדוּתָם. וּלְקַבֵּל אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּ"רַבִּי" זוֹ בְּוַדַּאי זְכוּת גְּדוֹלָה. כָּךְ שֶׁעַכְשָׁו הַשְּׁאֵלָה אֵינָהּ אִם זֶה הוֹגֵן כְּלַפֵּי הַיֶּלֶד, אֶלָּא אִם זֶה הוֹגֵן כְּלַפֵּינוּ, שֶׁהַיֶּלֶד יְקַבֵּל טוֹבָה כָּזוֹ שֶׁלָּנוּ אֵין.

**שאלה**: כֵּיצַד נִתָּן לְהִתְמוֹדֵד עִם אָבְדַן יֶלֶד, רַחְמָנָא לִיצְלַן, וּלְהַמְשִׁיךְ לִשְׁמֹחַ. בַּמֶּה אֶפְשָׁר לְהִתְנַחֵם?

**תשובה**: פְּגַשְׁתִּי פַּעַם בְּאִשָּׁה אַחַת הַנְּשׂוּאָה לְאָדָם דָּתִי וּמַקְפִּידָה עַל קְלָה כַּחֲמוּרָה, אוּלָם לֹא לָמְדָה בְּ"בֵּית יַעֲקֹב" וְעֶקְרוֹנוֹת הָאֱמוּנָה לֹא הָיוּ מְבֻסָּסִים בְּמֹחָהּ. אִשָּׁה זוֹ בִּקְּשָׁה מִמֶּנִּי הֶסְבֵּר לְמַה שֶּׁקָּרָה בְּאֵירוֹפָּה בַּשּׁוֹאָה. "אוּכַל לְהַסְבִּיר לָךְ הַכֹּל" עָנִיתִי לָהּ, "אוּלָם אֶזְדַּקֵּק לְשֵׁם כָּךְ לְמֵאָה עֶשְׂרִים שָׁנָה". "מֵאָה עֶשְׂרִים שָׁנָה?!" הִתְפַּלְאָה הָאִשָּׁה. "לְשֵׁם מָה זְמַן רַב כָּל כָּךְ?!" [הִתְכַּוַּנְתִּי לְאַחַר מֵאָה וְעֶשְׂרִים!]

"הָעוֹלָם הַזֶּה הוּא הֶבֶל הֲבָלִים" הִסְבַּרְתִּי לָהּ, "וְכָךְ אֲנִי עוֹנֶה גַּם עַתָּה. אוּלָם נִתָּן לְהוֹסִיף בְּעִנְיָן זֶה אֶת דִּבְרֵי הַתַּנָּא "הָעוֹלָם הַזֶּה דּוֹמֶה לִפְרוֹזְדוֹר בִּפְנֵי הָעוֹלָם הַבָּא" (אבות ד, כא).

נִכְנָס אָדָם לִפְרוֹזְדוֹר שֶׁל אוּלַם שִׂמְחוֹת וּמִתְעוֹרְרוֹת בּוֹ אֵין סְפוֹר שְׁאֵלוֹת: הוּא רוֹאֶה אָדָם הַיּוֹשֵׁב מֵאֲחוֹרֵי אֶשְׁנָב קָטָן, נוֹטֵל אֶת מְעִילֵי הָאֲנָשִׁים הַחוֹלְפִים בַּפְּרוֹזְדוֹר, וּבִתְמוּרָה מַעֲנִיק הוּא לְבַעֲלֵי הַמְּעִילִים שׁוֹבְרִים פְּשׁוּטִים.

"מַה קּוֹרֶה פֹּה?" הוּא תָּמֵהַּ. "עוֹלָם מוּזָר! אֲנָשִׁים מְשֻׁגָּעִים! נוֹתְנִים מְעִיל וְנוֹטְלִים פִּסַּת נְיָר חֲסֵרַת כָּל עֵרֶךְ..."

הוּא לֹא מֵבִין כִּי זֶה רַק פְּרוֹזְדוֹר, וּבִפְנִים יֵשׁ אוּלָם בּוֹ יוֹשְׁבִים וְאוֹכְלִים מִכָּל טוּב, וְאַחַר כָּךְ תְּמוּרַת אוֹתָן פִּסַּת נְיָר מְקַבְּלִים בַּחֲזָרָה אֶת הַמְּעִילִים...

אֲנַחְנוּ בָּעוֹלָם הַזֶּה נִמְצָאִים בַּפְּרוֹזְדוֹר וְרוֹאִים דְּבָרִים הַתְּמוּהִים בְּעֵינֵינוּ, אוּלָם עֲלֵינוּ לְהָבִין שֶׁזּוֹ הַהֶכְנָה מְחֻיֶּבֶת הַמְּצִיאוּת לַתַּעֲנוּג הַנִּצְחִי שֶׁל נִשְׁמוֹתֵינוּ בָּעוֹלָם שֶׁכֻּלּוֹ טוֹב. שֶׁהֲלֹא "מִפִּי עֶלְיוֹן לֹא תֵצֵא הָרָעוֹת וְהַטּוֹב" (איכה ג', לח) - הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהוּא מְקוֹר כָּל חֶסֶד רוֹצֶה בְּלִי סָפֵק לְהֵיטִיב עִמָּנוּ, וְכַאֲשֶׁר נַגִּיעַ לָעוֹלָם הַבָּא, עוֹלַם הַנֶּצַח, אַחַר מִלֹּאת יָמֵינוּ גַּם נִרְאֶה זֹאת. נִרְאֶה וְנָבִין כֵּיצַד כָּל הַקְּשָׁיִים, הַצַּעַר וְהֶסְתֵּר הַפָּנִים הָיוּ בְּעֶצֶם לְטוֹבָתֵנוּ הָאֲמִתִּית וְהַנִּצְחִית.

הָעוֹלָם הַזֶּה הוּא רַק קֶטַע קָצָר מְאֹד מִתְּכְנִיתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁכָּל כֻּלָּהּ נוֹעֲדָה לְהֵיטִיב עִמָּנוּ. בִּידִיעָה זוֹ, בֶּאֱמוּנָה שֶׁגַּם הֶסְתֵּר הַפָּנִים, הַצַּעַר וְהָאֲבָדָן הִנָּם אַךְ וְרַק לְטוֹבָתֵנוּ, אֶפְשָׁר לִמְצֹא אֶת הַנֶּחָמָה לַמְּרוֹת הַכֹּאֵב.

**שאלה**: מַדּוּעַ נִגְזַר עַל הַיְּהוּדִים שֶׁחָיוּ בִּתְקוּפַת מַסְעֵי הַצְּלָב לְהֵהָרֵג בִּידֵי הַצַּלְבָּנִים?

**תשובה**: יֵשׁ לְהָבִין תְּחִלָּה מַדּוּעַ בִּכְלָל קוֹרֶה שֶׁאֵי מִי נֶהֱרָג פַּעַם. אוֹ בְּאֹפֶן כְּלָלִי עוֹד יוֹתֵר: מַדּוּעַ וּלְשֵׁם מָה סוֹבְלִים בְּנֵי אָדָם צַעַר, צָרוֹת וְיִסּוּרִים?

אַחַת הַסִּבּוֹת בְּשֶׁלָּהֶן יֵשׁ בָּעוֹלָם כָּל - כָּךְ הַרְבֵּה יִסּוּרִים הוּא כְּדֵי לְעוֹרֵר אוֹתָנוּ לְהִתְבּוֹנֵן וְלִרְאוֹת עַד כַּמָּה אָנוּ מְאֻשָּׁרִים. אוֹ, נָכוֹן יוֹתֵר, עַד כַּמָּה צְרִיכִים אָנוּ לִהְיוֹת מְאֻשָּׁרִים. וְזֹאת עַל מְנַת שֶׁנּוּכַל לַעֲבֹד אֶת ה' כָּרָאוּי.

אָדָם לְעוֹלָם לֹא יוּכַל לִהְיוֹת עֶבֶד ה' בֶּאֱמֶת, כָּל עוֹד לֹא יִתְבּוֹנֵן וְיַרְגִּישׁ עַד כַּמָּה בַּר מַזָּל הוּא בְּרֶגַע זֶה.

רֹב רַבָּהּ שֶׁל הָאֱנוֹשׁוּת נִסְחֶפֶת בְּמֵרוֹץ הַחַיִּים וְאֵינָהּ עוֹצֶרֶת, וְלוּ לֶרֶגַע קָט, כְּדֵי לְהַבְחִין בַּמַּתָּנוֹת לָהֶן זָכְתָה מִבּוֹרֵא עוֹלָם. וְלָכֵן שׁוֹלֵחַ לָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא תִּזְכּוֹרוֹת מִפַּעַם לְפַעַם, בִּדְמוּתָהּ שֶׁל אִיזוֹ צָרָה חַס וְשָׁלוֹם.

כַּאֲשֶׁר אָדָם לוֹקֶה בְּשֶׁבֶר קָשֶׁה, חַס וְחָלִילָה, וּמִתְבַּשֵּׁר לֹא - עָלֵינוּ שֶׁמַּעֲתָּה יִהְא נֶאֱלָץ לִהְיוֹת מְרֻתָּק לְכִסֵּא גַּלְגַּלִּים לְצִמִיתוּת, מִתְבּוֹנֵן הוּא לְאָחוֹר, אֶל הַיָּמִים הַטּוֹבִים בָּהֶם יָכוֹל הָיָה לָלֶכֶת, וּמֵבִין כַּמָּה טִפְּשִׁי הָיָה שֶׁלֹּא לֵהָנוֹת מִן הָאֹשֶׁר הַטָּמוּן בָּאֶפְשָׁרוּת לְצְעֹד עַל שְׁתֵּי רַגְלַיִם בְּרִיאוֹת. וְכָאן הַמָּקוֹם לִשְׁאֹל מַדּוּעַ רַק אָז? הַאִם לֹא חָבָל לִהְיוֹת מוּדָעִים אֶל הָאֹשֶׁר הַזֶּה רַק כַּאֲשֶׁר הוּא נָגוּז? כַּאֲשֶׁר כְּבָר אֵין יְכוֹלִים לְלֶכֶת עוֹד? אָדָם חָכָם הַלּוֹמֵד מִנִּסְיוֹנוֹתֵיהֶם שֶׁל אֲחֵרִים, חוֹסֵךְ לְעַצְמוֹ אֶת הַצַּעַר, אֲבָל בְּדֶרֶךְ כְּלָל אֲנַחְנוּ מִתְעַלְּמִים וְשׁוֹכְחִים לְהוֹדוֹת לַה' עַל כָּל מַה שֶּׁיֵּשׁ לָנוּ.

וַאֲפִלּוּ הָאָדָם הַזֶּה, הַנָּכֶה, לוּ יִזָּכֶה לְהַבְרִיא וּלְהַלֵּךְ כְּאַחַד הָאָדָם, בִּתְחִלָּה, בְּלִי סָפֵק, יִתְרוֹנֵן בּוֹ לִבּוֹ בְּצַעֲדוֹ בְּמוֹרַד הָרְחוֹב, אוּלָם כְּבָר כַּעֲבֹר רְחוֹב אֶחָד, אוֹ שְׁנַיִם, יַתְחִיל גַּם הוּא תּוֹךְ צְלִילָה מְהִירָה אֶל תְּהוֹם הַהֶרְגֵּל, לִשְׁכֹּחַ אֶת הַשִּׁיר, אֶת הַשֶּׂבַח לְבוֹרֵא עוֹלָם עַל הָאֹשֶׁר שֶׁל הָאֶפְשָׁרוּת לִצְעֹד כְּמוֹ כֻּלָּם. מְחַכֶּה הוּא, כַּנִּרְאֶה, לְאֵיזוֹ קְלִפַּת בַּנָּנָה מֻשְׁלֶכֶת, שֶׁתַּזְכִּיר לוֹ זֹאת שׁוּב...

הִתְבּוֹנֵן נָא לֶרֶגַע, אֶל גּוּפְךָ שֶׁלְּךָ. הַאִם עַצְמוֹתֶיךָ כּוֹאֲבוֹת הֶרֶגַע? אוּלַי הָרֹאשׁ כּוֹאֵב לְךָ, אוֹ חָלִילָה הַלֵּב? דִּבֵּר מָה בָּרֹאוֹת אוּלַי מֵצִיק לְךָ? בָּאָזְנַיִם? בַּשִּׁנַּיִם? אִם שׁוּם אֵיבָר לֹא כּוֹאֵב לְךָ - הֱיֵשׁ כְּמוֹךָ מְאֻשָּׁר?! הַחְשַׁבְתָּ פַּעַם כַּמָּה מְאוֹת אַלְפֵי מַעֲרָכוֹת עוֹבְדוֹת בְּתֵאוּם

מַקְסִימָלִי כְּדֵי לְהַעֲנִיק לְךָ אֶת הַתְּחוּשָׁה הַזּוֹ שֶׁ"בְּרִיאוּת" שְׁמָהּ? הֲלֹא עֲלוּבִים, חַס וְשָׁלוֹם, לָבוֹא יָמִים בָּהֶם תִּתְמַלֵּא חֲרָטָה עַל כָּל אוֹתָן שְׁעוֹת אֹשֶׁר, שֶׁכְּלָל לֹא נֶהֱנֵיתָ מֵהֶן.

גַּם לְמַסְעֵי הַצָּלָב יֶשְׁנָהּ תְּשׁוּבָה דּוֹמָה, אוּלָם בְּהֶקֵּף רָחָב יוֹתֵר. יֶשְׁנָם זְמַנִּים בָּהֶם רוֹאֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא צֹרֶךְ לְעוֹרֵר אוֹתָנוּ, לְאַחַר תְּקוּפָה אֲרֻכָּה שֶׁל חַיֵּי שַׁלְוָה וְשֶׁקֶט, כְּדֵי שֶׁלֹּא נַחְשֹׁב שֶׁכָּךְ זֶה מֻכְרָח לִהְיוֹת וְלֹא יִתָּכֵן אַחֶרֶת. מַסְעֵי הַצָּלָב אֵינָם נִתָּנִים לְהַשְׁוָאָה אֲפִלּוּ עִם מִלְחֶמֶת הָעוֹלָם הָרִאשׁוֹנָה. הַהֶרֶג שֶׁהֵבִיאָה לְעַמֵּנוּ מִלְחֶמֶת הָעוֹלָם הָרִאשׁוֹנָה גָּמַד אֶת כָּל הַצָּרוֹת שֶׁעָבַרְנוּ עַד אָז. וְלָכֵן יַחֲסִית לַצָּרוֹת שֶׁסָּבַל עַם יִשְׂרָאֵל בְּמַהֲלַךְ הַהִיסְטוֹרְיָה שֶׁלְּאַחַר מִכֵּן, נֶחְשָׁבִים מַסְעֵי הַצָּלָב עִם כָּל מַה שֶּׁנִּגְרַם לַיְּהוּדִים בְּעִקְבוֹתֵיהֶם כְּלֹא כְּלוּם.

דְּבָרִים אֵלּוּ כָּתַב הִיסְטוֹרְיוֹן דָּתִי. בְּנִגּוּד לְדִבְרֵי רֹב הַהִיסְטוֹרְיוֹנִים, רוֹדְפִים הַסָּנְסָצְיוֹת, הַמַּצִּיגִים אֶת מַסְעֵי הַצָּלָב כְּאָסוֹן גָּדוֹל הַרְבֵּה יוֹתֵר מִכְּפִי שֶׁהָיָה בֶּאֱמֶת. כַּאֲשֶׁר בִּשְׁבִיל לִיצֹר מֶתַח, מְסַפְּרִים הֵם אֶת מַסְעֵי הַצָּלָב בְּרֶצֶף, כְּאִלּוּ רָדַף מַסַּע צָלָב אֶחָד אֶת מִשְׁנֵהוּ, וְשׁוֹכְחִים לְהַדְגִּישׁ כִּי חָלְפוּ 100 שָׁנָה בֵּינְתַיִם. כַּמּוּבָן, כָּל אֵרוּעַ בּוֹ נֶהֱרַג יְהוּדִי הוּא אָסוֹן. אוּלָם, אִם נִסְפֹּר אֶת הַשָּׁנִים בָּהֶם נִרְדְּפוּ הַיְּהוּדִים בְּפֹעַל נוֹכַח לָדַעַת כִּי יַחֲסִית חַיֵּי הַיְּהוּדִים בְּאֵירוֹפָּה שֶׁל יְמֵי הַבֵּינַיִם הָיוּ חַיֵּי שַׁלְוָה, פָּחוֹת אוֹ יוֹתֵר. וְחֵלֶק מֵהֶם אֲפִלּוּ הִתְעַשֵּׁר וּמְסֻגָּל הָיָה לְהַלְווֹת כְּסָפִים לַגּוֹיִים. בְּמֶשֶׁךְ מְאוֹת שָׁנִים לֹא גֹּיְסוּ הַיְּהוּדִים לַצָּבָא, וּבְעוֹד הַגּוֹיִים יָצְאוּ לְמִלְחָמוֹת וְנָפְלוּ בִּשְׂדֶה הַקְּרָב, נִשְׁאֲרוּ הַיְּהוּדִים בְּבָתֵּיהֶם לֶאֱכֹל אֶת הַטְּשׁוּלְנְט וְלָשִׁיר זְמִירוֹת.

נָחוּץ גַּם לְהָבִין, לְמָרוֹת הַצַּעַר עַל הַצָּרוֹת שֶׁעָבְרוּ אָז עַל עַמֵּנוּ, כִּי פְּרָעוֹת הַצַּלְבָּנִים הָיוּ דָּבָר מְחֻיָּב הַמְּצִיאוּת. כְּמוֹ קֻפְסַת בְּשָׂמִים שֶׁיֵּשׁ לְנַעֲרָה בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת, כְּדֵי לְהָסִיר מִן הַבְּשָׂמִים אֶת הָאָבָק וּלְהַשְׁבִּיחַ אֶת רֵיחָם.

כָּךְ נִזְקַק הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִזְּמַן לְזְמַן לְעוֹרֵר אוֹתָנוּ מִתַּרְדֵּמָתֵנוּ וּלְהַזְכִּיר לָנוּ שֶׁהוּא הַמַּנְהִיג וְאֵין בִּלְתּוֹ, וְרַק בּוֹ יְשׁוּעָתֵנוּ וּשְׂלוֹמֵנוּ. כָּךְ דַּרְכּוֹ שֶׁל עוֹלָם. וְלָכֵן אֵין מָקוֹם לִשְׁאֹל מַדּוּעַ גַּם דּוֹרוֹת טוֹבִים נֶאֱלָצִים לִסְבֹּל צָרוֹת וְיִסּוּרִים. גַּם אֲנָשִׁים טוֹבִים זְקוּקִים מִדֵּי פַּעַם לְתִזְכֹּרֶת.

כְּמוֹ כֵן, אִי אֶפְשָׁר גַּם לְקַבֵּעַ בְּוַדָּאוּת שֶׁהַדּוֹר הַהוּא שֶׁל יְמֵי הַצַּלְבָּנִים הָיָה מֻשְׁלָם. גַּם אָז הָיְינוּ בְּגָלוּת, וְגָלוּת יוֹצֶרֶת בָּנוּ מוּמִים. אֵינֶנִּי יוֹדֵעַ לְפָרֵט בְּדִיּוּק, אוּלָם נִתָּן לִמְצֹא בְּסִפְרֵי הָרִאשׁוֹנִים הֵדִים לָעֲבֵדָה שֶׁבְּעִקְבוֹת הַמְּגוּרִים בֵּין הַגּוֹיִים נִתְרוֹפְפָה, בְּמִקּוֹמוֹת מְסֻיָּמִים, הַהַקְפָּדָה עַל קִיּוּם הַמִּצְווֹת. גַּם בָּהֶם, הָיוּ דְּבָרִים שֶׁנִּזְקְקוּ לְשִׁפּוּר אוֹתוֹ רָצָה לְקַדֵּם הַ"נְּעוּר" שֶׁל מַסְעֵי הַצָּלָב.

בְּנוֹסָף לְכָל זֹאת רָוְחוּ בִּתְקוּפַת מַסְעֵי הַצְּלָב גִּלּוּיֵי גְּבוּרָה הֵירוֹאִיִּים, הַמְהַוִּים עֲבוּר כָּל הַדּוֹרוֹת הַבָּאִים, מוֹדֶל נִפְלָא שֶׁל קִדּוּשׁ ה'. עַם יִשְׂרָאֵל הִתְגַּלָּה אָז בִּמְלֹא תִּפְאַרְתּוֹ, כַּאֲשֶׁר סֵרֵב בְּעַקְשָׁנוּת נוֹעֶזֶת לְוַתֵּר עַל עֶקְרוֹנוֹתָיו. יְהוּדִים רַבִּים מָסְרוּ אֶת נַפְשָׁם כְּדֵי שֶׁלֹּא לִבְגֹּד, וְלוּ לִזְמַן קָצָר, בְּדָתָם וּבֶאֱלֹקֵיהֶם. וּבַנְּסִיּוֹנוֹת הַקָּשִׁים שֶׁלָּהֶם זָכוּ לְהוֹצִיא מִן הַכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל אֶת גְּדֻלּוּתוֹ וּמַעֲלָתוֹ שֶׁל עַמֵּנוּ. וּמִשּׁוּם כָּךְ נִתַּן לִרְאוֹת מַעֲלָה וְיִתְרוֹן דָּוְקָא בַּתְּקוּפָה הַקָּשָׁה.

**שאלה**: מַה יֵּשׁ לִלְמֹד מֵהַצָּרוֹת הַבָּאוֹת עַל אֻמּוֹת הָעוֹלָם?

**תשובה**: כָּל מַה שֶּׁקּוֹרֶה בָּעוֹלָם נַעֲשֶׂה לְטוֹבַת עַם יִשְׂרָאֵל (כִּי ה' עוֹשֶׂה הַכֹּל לְמַעַן עַם יִשְׂרָאֵל). וְלָכֵן אִם אַתָּה קוֹרֵא בָּעִתּוֹן עַל יֶלֶד גּוֹי שֶׁנּוֹלַד מְעֻוָּת צוּרָה לֹא עָלֵינוּ, אוֹ עַל מַשֶּׂהוּ אַחֵר שֶׁקָּרָה לְמִישֶׁהוּ לֹא יְהוּדִי, דַּע שֶׁזֶּה כְּדֵי שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל יִלְמַד מִזֶּה, כְּדֵי שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל יִשְׁתַּפֵּר וְיִשַּׁבַּח אֶת ה' כָּל יְמֵי חַיָּיו עַל כָּךְ שֶׁדָּבָר כָּזֶה לֹא קָרָה בְּתוֹכוֹ, וְכָךְ עַל כָּל דָּבָר.

**שאלה**: כַּאֲשֶׁר קוֹרֶה לְאָדָם מִקְרֶה לֹא טוֹב, חַס וְשָׁלוֹם, הַאִם עָלָיו לוֹמַר "גַּם זוֹ לְטוֹבָה" אוֹ שֶׁעָלָיו לִרְאוֹת בַּמִּקְרֶה הָרָע מֶסֶר מִן הַשָּׁמַיִם הַקּוֹרֵא לוֹ לַחֲזוֹר בִּתְשׁוּבָה?

**תשובה**: עַל הָאָדָם לַעֲשׂוֹת אֶת שְׁנֵיהֶם מִשּׁוּם שֶׁהֵם דָּבָר אֶחָד. אִם אָדָם מְנַצֵּל אֶת יְסוּרָיו כְּדַחַף לִתְשׁוּבָה - הֲרֵי "גַּם זוֹ לְטוֹבָה", שֶׁהֲלֹא אֵין לְךָ טוֹבָה גְּדוֹלָה יוֹתֵר מִזּוֹ, כְּפִי שֶׁכּוֹתֵב רַבֵּנוּ יוֹנָה בְּ"שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה": "כַּאֲשֶׁר יְקַבֵּל אָדָם מוּסַר ה'," מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ יְסוּרִים וּמְקַבְּלָם בְּתוֹרַת תּוֹכָחָה מֵעִם ה', "וְיֵיטִיב דְּרָכָיו וּמַהֲלָכָיו - רָאוּי לוֹ לִשְׂמֹחַ עֲלֵיהֶם כְּעַל הַהַצָּלָחוֹת הַגְּדוֹלוֹת"...

וַהֲרֵי לְךָ דֻּגְמָא: צָעִיר שֶׁסָּבַל מֵהִתְמוֹטְטוּת עֲצַבִּים, רַחְמָנָא לִיצְלַן, עַד שֶׁנֶּאֱלַץ לְהִתְאַשְׁפֵּז בְּבֵית חוֹלִים לְחוֹלֵי נֶפֶשׁ, וְכַאֲשֶׁר יָצָא מִשָּׁם הֶחְלִיט לִהְיוֹת יְהוּדִי חָרֵדִי, יָכוֹל לְהִסְתַּכֵּל עַל חַיָּיו בְּמַבָּט לְאָחוֹר וְלוֹמַר: "זֶה מַה שֶּׁהִצִּיל אוֹתִי, זֶהוּ הַדָּבָר הַטּוֹב בְּיוֹתֵר שֶׁקָּרָה בְּחַיַּי!"

אוֹ, בָּחוּר תּוֹסֵס אֶחָד, שֶׁעָבַד בְּמִשְׂרָד, הִתְעַלֵּף פַּעַם בְּאֶמְצַע עֲבוֹדָתוֹ, וְהָרוֹפֵא שֶׁהֻזְעַק לַמָּקוֹם קָבַע שֶׁיֵּשׁ לוֹ T (שַׁחֶפֶת) וְשָׁלַח אוֹתוֹ לְבֵדוּד לְמֶשֶׁךְ שִׁשָּׁה חֳדָשִׁים, בְּמֶשֶׁךְ שִׁשָּׁת הֶחֳדָשִׁים הַלָּלוּ יָשַׁב הַבָּחוּר עִם עַצְמוֹ, חָשַׁב וְחָשַׁב עַד שֶׁנַּעֲשָׂה לְבַעַל תְּשׁוּבָה, וְכַעֲבֹר כַּמָּה שָׁנִים נַעֲשָׂה לְרַב... מַעֲשֶׂה שֶׁהָיָה, אָדָם שֶׁהִפְךְ מִכְּלוּמְנִיק לְרַב, וְגַם בָּנָיו - תַּלְמִידֵי חֲכָמִים הֵם...

אוֹ, אָדָם אֶחָד שֶׁהָיָה נָשׂוּי לְגוֹיָה, רַחְמָנָא לִיצְלַן, נִכְנַס פַּעַם לְרִיב קָשֶׁה עִם אִשְׁתּוֹ עַד כְּדֵי כָּךְ שֶׁנִּפְרְדוּ זֶה מִזּוֹ, הַמִּקְרֶה הִוּה בַּעֲבוּר אוֹתוֹ יְהוּדִי טָרְאוּמָה, וְזוֹ עוֹרְרָה אוֹתוֹ לַחְשֹׁב מֶחְדָּשׁ עַל דַּרְכֵי חַיָּיו, לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה וְלַעֲשׂוֹת בַּת יִשְׂרָאֵל כְּשֵׁרָה, כַּיּוֹם עוֹמֵד אוֹתוֹ אָדָם בְּרֹאשָׁהּ שֶׁל מִשְׁפָּחָה חֲרֵדִית...

סְפוּרִים כָּאֵלּוּ, שֶׁל מִקְרִים טְרַגִיִּים שֶׁהֵבִיאוּ לְתַפְנִית חִיּוּבִית, חוֹזְרִים עַל עַצְמָם פַּעַם אַחַר פַּעַם. מִקְרִים רָעִים יְכוֹלִים לִהְיוֹת הַמְאָרָע הַטוֹב בְּיוֹתֵר בַּחַיִּים, כַּאֲשֶׁר הֵם מְנֻצָּלִים בַּדֶּרֶךְ הַנְּכוֹנָה.

צְרִיכִים לֶאֱחֹז בִּשְׁתֵּי הַגִּישׁוֹת גַּם יַחַד, לָדַעַת שֶׁ"גַּם זוֹ לְטוֹבָה", כֵּיצַד? עַל יְדֵי שֶׁנְּנַצֵּל זֹאת כְּדַחַף לְשַׁנּוֹת וּלְהֵיטִיב אֶת דַּרְכֵּנוּ.

**שאלה**: הַאִם אָדָם לֹא יִהְיֶה מְדֻכָּא אִם יַרְבֶּה לַחְשֹׁב עַל צָרוֹתֵיהֶם שֶׁל אֲחֵרִים?

**תשובה**: רַבּוֹתַי, תְּנוּ לִי לַחֲזֹר עַל עֻצָּה שֶׁנָּתַתִּי פַּעַם: אִם אַתָּה מַרְגִּישׁ מְדֻכָּא... הָעוֹלָם הִתְקַלְקֵל לְךָ, וְזֶה קוֹרֶה לְכָל אֶחָד לִפְעָמִים... טֵיל וְתַעֲצֹר לְיַד בֵּית הַקְּבָרוֹת, וּמִיָּד אוֹטוֹמָטִית יִתְמַלֵּא לִבְּךָ שִׂמְחָה. לְחִלּוּפִין, הִנֵּה אַתָּה עוֹבֵר לְיַד בֵּית הַלְוָיוֹת אֶחָד, וְעוֹד אֶחָד וְעוֹד, יֵשׁ שָׁם אַרְבַּע בָּתֵּי לְוָיוֹת סְמוּכִים זֶה לָזֶה. אַחֲרֵי שֶׁתַּעֲבֹר אֶת הָרְבִיעִי, בְּלִי סָפֵק, תִּהְיֶה בְּמַצָּב רוּחַ לֹא רַע בְּכְלָל.

הַצָּרוֹת שֶׁל אֲחֵרִים לֹא שׁוֹבְרוֹת אוֹתָנוּ. כַּמּוּבָן, אָסוּר לָנוּ אַף פַּעַם לִשְׂכֹּחַ שֶׁצָּרִיךְ לְרַחֵם עֲלֵיהֶם, אֲבָל גַּם כְּשֶׁאַתָּה רוֹאֶה אוֹתָם יוֹצְאִים בְּקִשְׁי מִבֵּית הַהַלְוָיוֹת בַּדֶּרֶךְ לְבֵית הַקְּבָרוֹת, וּשְׁתֵּי בָּנוֹת תּוֹמְכוֹת בְּאִמָּן הָאַלְמָנָה, כָּל מַחְשְׁבוֹתֶיהָ שֶׁל הָאַלְמָנָה סַבּוֹת סְבִיב הַבַּעְיָה שֶׁל... פּוֹלִיסַת בִּטּוּחַ חַיִּים קְטַנָּה שֶׁהוּא הַמָּנוֹחַ הִשְׁאִיר לָהּ... אָמְנָם יֵשׁ לִפְעָמִים גַּם דְּמֵעוֹת אֱמֶת, דְּמָעוֹת שֶׁל רַחֲמִים, אֲבָל עָלֵינוּ לָדַעַת שֶׁהַשִּׂמְחָה הָעוֹלָה בְּקִרְבֵּנוּ הִיא אֲמִתִּית, וְהַדְּמָעָה הִיא מְלָאכוּתִית. רַחֲמִים זוֹ מִצְוָה, אֲבָל זֶה דָּבָר חִיצוֹנִי שֶׁעוֹבֵר מַהֵר, וְאִלּוּ הַשִּׂמְחָה שֶׁאַתָּה לֹא שַׁיָּךְ לַחֶבְרָה הַזֹּאת, הָאֹשֶׁר שֶׁאַתָּה לֹא מְטַיֵּל עַכְשָׁו בַּלִּימוּזִין הַגָּדוֹל הַזֶּה בִּשְׁכִיבָה, הִיא תַּעֲנוּג פְּנִימִי מִתְמַשֵּׁךְ. תַּעֲנוּג לְשֶׁבֶת יָשָׁר בָּאוֹטוֹבּוּס כְּשֶׁעוֹבְרִים לְיַד מְקוֹמוֹת אֵלּוּ.

**שאלה**: מָה הַהֶבְדֵּל בֵּין צַעַר לַאֲבֵלוּת?

**תשובה**: צַעַר וַאֲבֵלוּת הִנָּם דְּבָרִים הַשׁוֹנִים בְּתַכְלִית זֶה מִזֶּה. אֲבֵלוּת הִיא דָּבָר פּוֹרְמָלִי. יֵשׁ זְמַנִּים בָּהֶם חַיָּבִים לְהִתְאַבֵּל, זְמַנִּים בָּהֶם צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת פְּעֻלּוֹת מְסֻיָּמוֹת הַמַּבִּיעוֹת עֻצָּב וְאֵבֶל. צַעַר, לְעֻמַּת זֹאת, הִנּוֹ תְּחוּשָׁה פְּנִימִית שֶׁל מַשְׁבֵּר. צַעַר אוֹתְיוֹת רַעַץ. הַמִּצְטַעֵר הוּא אָדָם שָׁבוּר. וְלַיְהוּדִי - אֵין כְּלָל מָקוֹם לִהְיוֹת שָׁבוּר. גַּם תּוֹךְ כְּדֵי אֲבֵלוּת צָרִיךְ אָדָם לְהִתְחַזֵּק בְּבִטָּחוֹן בְּבוֹרֵא עוֹלָם.

גַּם תּוֹךְ כְּדֵי אֲבֵלוּת יָכוֹל אָדָם לֵהָנוֹת וַאֲפִלּוּ מִן הָאֹכֶל שֶׁמַּגִּישִׁים לוֹ, אוֹ מִן הַחֹפֶשׁ שֶׁנִּכְפֶּה עָלָיו. וַדַּאי, שֶׁאֵין לְהַסִּיחַ אֶת הַדַּעַת מִן הָאֵבֶל וְתַכְלִיתוֹ - הַבָּעַת הַעֲרָכָה לְזֶה שֶׁעָזַב אֶת הָעוֹלָם. הַבָּעַת עֻצָּב עַל כְּךָ שֶׁהוּא אֵינֶנּוּ פֹּה עוֹד. אוּלָם לְכָל זֹאת אֵין כְּלוּם עִם צַעַר וְשִׁבָּרוֹן לֵב.

**שאלה**: אֵיךְ אֶפְשָׁר לִרְאוֹת יֶלֶד מְפַגֵּר, לוֹמַר "אֵיזוֹ רַחֲמָנוּת", וְגַם אָז לָדַעַת כִּי "כָּל דַּרְכֵי ה' חֶסֶד"? ת. כְּשֶׁהָיִיתָ קָטָן וְהָלַכְתָּ לְנַפֵּשׁ בַּקִּיץ נֶעֱקַצְתָּ פַּעַם מִן הַסְּתָם עַל יְדֵי דְּבוֹרָה. זוֹ הָיְתָה טָרֶגֶדְיָה. צָעַקְתָּ, וְאִמְּךָ רָצָה לְהָבִיא אֶת הַמִּשְׁחָה וּלְנַחֵם אוֹתָךְ, מֶה חָשַׁבְתָּ אָז? "אֵיזֶה מָקוֹם רַע הַנִּפָּשׁ. לָמָּה ה' עָשָׂה דְּבוֹרִים?" וְכִי הָעוֹלָם נִמְדָּד מִמַּבָּטוֹ שֶׁל יֶלֶד? הֲלֹא יְדַעְתֶּם שֶׁיֵּשׁ בָּעוֹלָם מֵאָה אֶלֶף (!) מִינֵי פְּרוֹת וּפְרָחִים הַזְּקוּקִים לַדְּבוֹרִים לַדְּבִירִים בִּשְׁבִיל הַהַאֲבָקָה? הֲלֹא יְדַעְתֶּם שֶׁהַדְּבוֹרָה לֹא הָיְתָה יְכוֹלָה לְהִתְקַיֵּם לוּלֵי הָעֹקֶץ שֶׁלָּהּ. מִי אָמַר לְךָ לְהַפְרִיעַ לַדְּבוֹרָה? נַנִּיחַ שֶׁעוֹבְדִים מֻחְבָּרַת הַגַּז אוֹ הַחַשְׁמַל בָּאוּ וּפָתְחוּ בּוֹר בַּבְּבִישׁ וְשָׂמוּ לְיָדוֹ שֶׁלֶט "סַכָּנָה". וְאַתָּה חוֹשֵׁב עַל מַשֶּׁהוּ, וּמִתְעַלֵּם מִן הַשֶּׁלֶט וְנוֹפֵל לְתוֹךְ הַבּוֹר. הַאִם תּוּכַל לְקַלֵּל אֶת חֻבְרַת הַחַשְׁמַל וְהַגַּז? מִי אָמַר לְךָ לֹא לָשִׂים לֵב? בָּעוֹלָם הַזֶּה יֵשׁ עוֹבְדִים. גַּם הַדְּבוֹרִים הֵנָּם עוֹבְדִים.

**תשובה**: הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה לִגְרֹם שִׂמְחָה לִבְנֵי אָדָם, וְאַף אֶחָד לֹא יִשְׂמַח אִם לֹא תִּהְיֶה לוֹ דֶּגְמָה מְנֻגֶּדֶת לְהַבְלִיט אֶת אָשְׁרוֹ. לָכֵן חַיָּב לִהְיוֹת בָּעוֹלָם הַיֶּלֶד הַמְפַגֵּר הַזֶּה. זֶהוּ חֶסֶד ה' כְּדֵי לְלַמְּדֵנוּ לְהָנוֹת מִילְדֵינוּ הַנּוֹרְמָלִיִּים, וְלִשְׂמֹחַ בְּשִׂכְלֵנוּ הַנּוֹרְמָלִי. הֲתַאֲשִׁים אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל כִּי הוּא נוֹתֵן לָנוּ מִפַּעַם לְפַעַם גֶּרוּי, עַל יָדוֹ נִהְיֶה יוֹתֵר וְיוֹתֵר שְׂמֵחִים? בְּוַדַּאי אֲנוּ אוֹמְרִים כָּל דַּרְכֵי ה' חֶסֶד וֶאֱמֶת, וְגַם זֶה בִּכְלָל. זֶה כְּמוֹ אִישׁ שֶׁכָּעַס כִּי הָיָה לוֹ כְּאֵב רֹאשׁ, אֲבָל כְּשֶׁהוּא הָלַךְ לְרוֹפֵא הִתְגַּלָּה שֶׁהוּא סָבַל מִמַּחֲלָה מְסֻיֶּמֶת שֶׁכְּאֵב רֹאשׁ הוּא רַק אֶחָד מִן הַסִּימְפְּטוֹמִים שֶׁלָּהּ, וְהָרוֹפֵא נוֹתֵן לוֹ תְּרוּפָה לְמַחֲלָתוֹ. כָּךְ הַכְּאֵב רֹאשׁ גָּרַם לוֹ רְפוּאָה שְׁלֵמָה, וְכָךְ הַיֶּלֶד הַמְפַגֵּר גּוֹרֵם לִבְנֵי אָדָם לִשְׂמֹחַ בְּגוֹרָלָם. ה' בָּעוֹלָם הַבָּא מְשַׁלֵּם שָׂכָר טוֹב לְכָל הַיְלָדִים שֶׁהוּא הִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם לְטוֹבַת הָעוֹלָם.

**שאלה**: הַאִם גַּם יֶלֶד גּוֹי מְקַבֵּל שָׂכָר עַל כָּךְ שֶׁהִוָּה בִּהְיוֹתוֹ פָּגוּעַ "שִׁעוּר מוּסָר" לִבְנֵי אָדָם?

**תשובה**: גַּם יֶלֶד גּוֹי מְקַבֵּל מַשֶּׁהוּ, כַּמּוּבָן, לֹא כְּמוֹ יֶלֶד יְהוּדִי, אֲבָל גַּם הוּא מְקַבֵּל מַשֶּׁהוּ.

**שאלה**: כֵּיצַד נִתָּן לְיַשֵּׁב אֶת הַסְּתִירָה אֲשֶׁר מֵחַד כָּתוּב בַּחֲזַ"ל (ברכות ס') "חַיָּב אָדָם לְבָרֵךְ עַל הָרָעָה כְּשֵׁם שֶׁמְּבָרֵךְ עַל הַטּוֹבָה לְקַבְּלִינְהוּ בְּשִׂמְחָה - (כְּלוֹמַר: יֵשׁ לְשַׂמֵּחַ בְּיִסּוּרִים); וּמֵאִידָךְ כָּתוּב: "אִם רוֹאֶה אָדָם שֶׁיִּסּוּרִים בָּאִין עָלָיו - יְפַשְׁפֵּשׁ בְּמַעֲשָׂיו (ברכות ה')?

**תשובה**: אֵין זוֹ סְתִירָה, לְהֵפֶךְ. הַמַּאֲמָרִים מַשְׁלִימִים זֶה אֶת זֶה.

הַמַּטָּרָה וְהַתַּפְקִיד שֶׁל הַיִּסּוּרִים, אוֹמְרִים לָנוּ חֲזַ"ל הֵם לְהָבִיא אֶת הָאָדָם לְפַשְׁפֵּשׁ בְּמַעֲשָׂיו וְלָשׁוּב עַל מְשׁוּגוֹתָיו. אִם רוֹאֶה אָדָם שֶׁיִּסּוּרִים בָּאִים עָלָיו, וְאֵין זֶה צָרִיךְ לִהְיוֹת יִסּוּרִים קָשִׁים בְּדַוְקָא, עָלָיו לִרְאוֹת בָּהֶם אוֹת מְשָׁמַיִם לְתִקּוּן וְחֶשְׁבּוֹן הַנֶּפֶשׁ.

מְסֻפָּר עַל אֲבִי תְּנוּעַת הַמּוּסָר, ר' יִשְׂרָאֵל סָלַנְטֶר זצוק"ל, שֶׁלִּקָּה פַּעַם בְּהִצְטַנְּנוּת קָלָה. רָאוּ מְקֹרָבָיו שֶׁלִּבּוֹ עָגוּם עָלָיו וְהִתְפַּלְּאוּ: מַדּוּעַ שְׁבוּר כָּל כָּךְ כְּבוֹד הָרַב בְּשֶׁל קֹשִׁי שֶׁל מַה

בְּכָךְ? לֹא הַמַּחֲלָה מְעִיקָה עַל לִבִּי, עָנָה לָהֶם ר' יִשְׂרָאֵל. מַה שֶּׁשּׁוֹבֵר אוֹתִי הוּא הַחֵטְא וְהַפֶּגֶם שֶׁהֵבִיא לְהִצְטַנְּנוּת זוֹ.

וּכְשֶׁאָדָם מְפַשְׁפֵּשׁ בְּמַעֲשָׂיו וּמוֹצֵא פֶּגֶם כָּלְשֶׁהוּא - עָלָיו לִשְׂמֹחַ. מַדּוּעַ? רַבֵּנוּ יוֹנָה בְּסִפְרוֹ "שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה" מְבָאֵר כִּי אָדָם הָעוֹשֶׂה חֶשְׁבּוֹן נַפְשׁוֹ בְּשָׁעָה שֶׁבָּאִים עָלָיו יִסּוּרִים וּמוֹצֵא דָּבָר מָה הַטָּעוּן תִּקּוּן, וְלוּ דָּבָר אֶחָד בִּלְבַד, עָלָיו לִשְׂמֹחַ גְּדוֹלָה עַל שֶׁזָּכָה לְתַקֵּן אֶת פְּגָמָיו. כִּי לְרֹב, אָדָם עִוֵּר אֵצֶל עַצְמוֹ וְאֵינוֹ מְסֻגָּל לְהַבְחִין בְּמוּמָיו; וְלוּלֵי שֶׁנִּזְכַּר בָּהֶם עַל יְדֵי הַיִּסּוּרִים, עָלוּל הָיָה חַס וְשָׁלוֹם לְסַיֵּם אֶת כָּל שְׁנוֹתָיו בָּעוֹלָם הַזֶּה בְּלִי לְהַשְׁלִים אֶת נַפְשׁוֹ. עַל כֵּן, כֵּיוָן שֶׁפִּשְׁפֵּשׁ אָדָם בְּמַעֲשָׂיו, וּמָצָא אֵיזֶה דָּבָר הַטָּעוּן שִׁפּוּר, יֵשׁ לוֹ לִשְׂמֹחַ עַל כָּךְ, עַד שֶׁיְּחוּשׁ בְּצֹרֶךְ לַעֲרֹךְ סְעֻדַּת הוֹדָאָה מֵרֹב שִׂמְחָתוֹ.

שְׁנֵי מַאֲמָרֵיהֶם שֶׁל חֲזַ"ל מַשְׁלִימִים רַעְיוֹן אֶחָד: כֵּיוָן שֶׁבָּאִים עַל הָאָדָם יִסּוּרִים - יְפַשְׁפֵּשׁ בְּמַעֲשָׂיו. וּמֵאַחַר שֶׁפִּשְׁפֵּשׁ וּמָצָא - יִשְׂמַח בָּהֶם.

עַל הָאָדָם לְהַעֲרִיךְ תּוֹכָחָה הַמְכֻוֶּנֶת אֵלָיו, לִשְׂמֹחַ כְּשֶׁאֲחֵרִים מוֹכִיחִים אוֹתוֹ עַל מַעֲשָׂיו. בְּדֶרֶךְ כְּלָל מִתְחַמְּקִים בְּנֵי אָדָם מֵאֲנָשִׁים הַמְּעִירִים לָהֶם עַל חֶסְרוֹנוֹתֵיהֶם וּמַזְכִּירִים לָהֶם מַה שֶּׁעָשׂוּ שֶׁלֹּא כַּהֹגֶן. אַךְ הָאֱמֶת נִתֶּנֶת לְהֵאָמֵר, כִּי שְׁמִיעַת דִּבְרֵי תּוֹכָחָה וְקַבָּלָתָם - נֶחְשֶׁבֶת כִּזְכִיָּה בְּאוֹצָר רַב עֶרֶךְ. כִּי הָאָדָם - אֶת פְּגָמָיו וּמִגְרָעוֹתָיו שֶׁלּוֹ - לֹא יִמְצָא בְּכֹחוֹת עַצְמוֹ. וְכֵיוָן שֶׁשָּׁמַע אוֹתָם מֵאַחֵר, יָכוֹל הוּא מֵעַתָּה לְתַקְּנָם וּלְהַשְׁלִים אֶת עַצְמוֹ.

לָכֵן, כְּשֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מוֹכִיחַ אָדָם, עַל - יְדֵי אֵיזוֹ צָרָה שֶׁהוּא מֵבִיא עָלָיו, וְהַלָּה עָשָׂה אֶת חֶשְׁבּוֹן נַפְשׁוֹ וּמְתַקֵּן אֶת הַטָּעוּן תִּקּוּן, יֵשׁ לוֹ לִשְׂמֹחַ.

לִשְׂמֹחַ בַּיִּסּוּרִים שֶׁגָּרְמוּ לוֹ לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה, וְזִכּוּ אוֹתוֹ לְהַשְׁלִים אֶת נַפְשׁוֹ וּלְטַהֲרָהּ.

**שאלה**: כְּתוּב "הַכֹּל בִּידֵי שָׁמַיִם חוּץ מִצִּנִּים וּפַחִים" (כתובות ל') כְּלוֹמַר: הִצְטַנְּנוּת נִגָּרֶמֶת מֵהַזְנָחָה. כֵּיצַד נוּכַל אִם כֵּן, לִרְאוֹת בָּהּ תּוֹכָחָה מִשָּׁמַיִם וְאוֹת לְחֶשְׁבּוֹן הַנֶּפֶשׁ?

**תשובה**: מַאֲמַר חֲזַ"ל הַנִּזְכָּר מְלַמְּדֵנוּ אֶת חוֹבַת הַהִשְׁתַּדְּלוּת הַמֻּטֶּלֶת עַל הָאָדָם לִשְׁמֹר אֶת גּוּפוֹ. יֶשְׁנָם אֲפָנִים שׁוֹנִים בָּהֶם אֲנַחְנוּ יְכוֹלִים לַעֲזֹר לְעַצְמֵנוּ וּצְרִיכִים לְדָאֹג לְגוּפֵנוּ (מְסֻפָּר עַל ר' נָתָן אַדְלֶר שֶׁהָיָה בְּעִירוֹ יְהוּדִי פָּשׁוּט אֶחָד שֶׁנָּהַג לְהִסְתַּגֵּף רַבּוֹת וְלָצוּם לְלֹא צֹרֶךְ. כְּתוֹצָאָה מֵרֹב הִסְגּוּפִים מֵת אוֹתוֹ יְהוּדִי. בְּהַלְוָיָתוֹ בָּעַט ר' נָתָן בַּמִּטָּה וְאָמַר לוֹ: רָשָׁע, לָמָּה הֲרַגְתָּ אֶת עַצְמְךָ!) אַךְ, עִם זֹאת, עָלֵינוּ לָדַעַת כִּי הַמְּצִיאוּת שֶׁתִּתְבַּצַּע לְמַעֲשֶׂה נְתוּנָה אַךְ וְרַק בִּידֵי שָׁמַיִם. אֵין שׁוּם תְּחוּם הַנָּתוּן לְשִׁלְיטָתוֹ וּלְהַחְלָטָתוֹ שֶׁל אָדָם מִלְּבַד הַבְּחִירָה הַחָפְשִׁית שֶׁנִּתְּנָה לוֹ מִשָּׁמַיִם לַעֲשׂוֹת טוֹב אוֹ רַע, לִהְיוֹת צַדִּיק אוֹ רָשָׁע. אָדָם אֵינֶנּוּ אַחֲרָאִי לְגוֹרָלוֹ וְאֵינֶנּוּ יָכֹל לְקַבֵּעַ מַה יִּקָּרֶה לוֹ. יִתָּכֵן וְיִשְׁתַּדֵּל כָּכָל יְכָלְתּוֹ לְהִמָּנַע מֵהַצְטַנְּנוּת (אוֹ כָּל דָּבָר אַחֵר הַקָּשׁוּר בִּבְרִיאוּתוֹ אוֹ בִּבְטִיחוּתוֹ) אַךְ זוֹ - בּוֹא תָבוֹא עָלָיו. גַּם צִנִּים וּפַחִים בָּאִים עַל הָאָדָם בִּידֵי שָׁמַיִם [וְלָרֹב הֵם

מֻחֶמֶת הַזְּנָחַת שְׁמִירַת הַגּוּף, הַנֶּחְשֶׁבֶת כְּחֵטְא]. וְלָכֵן - כְּשֶׁבָּאָה עַל הָאָדָם הִצְטַנְּנוּת אוֹ כָּל קֹשִׁי, מַחֲלָה אוֹ צָרָה - עָלָיו לִרְאוֹת בָּהֶם אוֹת מְשָׁמַיִם וְלָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה.

**שאלה**: מַה צָּרִיכָה לִהְיוֹת הַתְּגוּבָה שֶׁלָּנוּ לַיְּסוּרִים שֶׁבָּאִים עַל הַזּוּלַת?

**תשובה**: רֹאשִׁית, עָלֵינוּ לְהוֹדוֹת לַה' שֶׁזֶּה לֹא קָרָה לָנוּ. כַּאֲשֶׁר אָדָם נִתְקָל בְּעִוֵּר, עָלָיו לְהָבִין כַּמָּה מְאֻשָּׁר הוּא בְּכָךְ שֶׁיְּכוֹל הָיָה לוֹמַר בַּבֹּקֶר "פּוֹקֵחַ עִוְרִים". כָּל אָסוֹן שֶׁמִּתְרַגֵּשׁ עַל מִישֶׁהוּ צָרִיךְ לְהַזּוֹת בַּעֲבוּרֵנוּ דְּרִבּוּן לְהוֹדוֹת לַה' עוֹד וָעוֹד.

וְגַם, כַּמּוּבָן, לְהִשְׁתַּפֵּר וְלִהְיוֹת טוֹבִים יוֹתֵר. וְזוֹ הַנְּקֻדָּה הַשְּׁנִיָּה. לָמָּה לְךָ לְחַכּוֹת שֶׁזֶּה יָבוֹא גַּם עָלֶיךָ, חַס וְשָׁלוֹם?

יֶשְׁנָם עוֹד לְקָחִים שֶׁנִּתָּן לְהָפִיק מֵאֲסוֹנוֹת שֶׁנִּתְקִים עַל אֲחֵרִים. אֲבָל כָּרֶגַע אֶסְתַּפֵּק בִּשְׁנַיִם: הָאֶחָד - לְהַכִּיר טוֹבָה לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁאַתָּה לֹא נִפְגַּעְתָּ, וְהַשֵּׁנִי - לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה כַּאֲשֶׁר יֵשׁ לְךָ עֲדַיִן זְמַן. מֵאָסוֹן הַזּוּלַת תִּלְמַד מָה עָלוּל לְקָרוֹת, וְתִזְדָּרֵז לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה, כְּדַי שֶׁלְּךָ זֶה לְעוֹלָם לֹא יִקָּרֶה.

**שאלה**: לְשֵׁם מָה נוֹלְדִים תִּינוֹקוֹת הָעֲתִידִים לְהִפָּטֵר בְּיַלְדוּתָם, רַחְמָנָא לִיצְלַן?

**תשובה**: יֶלֶד שֶׁנִּפְטַר בְּיַלְדוּתוֹ מְזַמֵּן לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא, לַמְרוֹת שֶׁהַ"קְּרִיאָה" שֶׁלּוֹ פֹּה בָּעוֹלָם הָיְתָה קְצָרָה, וְזֹאת מִשּׁוּם שֶׁהִתְיַסֵּר בִּהְיוֹתוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְיִסּוּרִים בָּעוֹלָם הַזֶּה הֵם הֶשֵּׂג גָּדוֹל מְאֹד. יֵשׁ צַדִּיקִים שֶׁחַיֵּיהֶם קְצָרִים, וְיֶשְׁנָם מַאֲרִיכִים יָמִים. יֶלֶד כָּזֶה נוֹלַד מִשּׁוּם שֶׁהָיָה זָקוּק לַעֲבֹר אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה כְּדֵי לְהַשְׁלִים אֶת נִשְׁמָתוֹ, וֶהֱיוֹת שֶׁמִּלֹּא אֶת תַּפְקִידוֹ, וְגַם סָבַל יִסּוּרִים כָּאן, הוּא זַכַּאי לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא.

**שאלה**: הַאִם כַּאֲשֶׁר יְהוּדִי הוֹפֵךְ לִהְיוֹת קָרְבָּן לְאַלִּימוּת, נָכוֹן לוֹמַר שֶׁזֶּהוּ רְצוֹן ה', הוֹאִיל וְהוּא יִתְבָּרַךְ אַחֲרַאי לַכֹּל?

**תשובה**: נָכוֹן מְאֹד לוֹמַר שֶׁכָּל מַה שֶּׁקּוֹרֶה זֶה רְצוֹן ה', אֲבָל אֵין בְּכָךְ כְּדֵי לוֹמַר שֶׁצָּרִיךְ לְקַבֵּל זֹאת בְּצוּרָה פַּסִּיבִית, כְּמוֹ שֶׁכַּאֲשֶׁר כּוֹאֵב לְמִישֶׁהוּ הָרֹאשׁ זֶה רְצוֹן ה'. אוּלָם רְצוֹן ה' הוּא גַּם שֶׁהַלָּה יִקַּח "אָקַמוֹל" לְשַׁכֵּךְ אֶת כְּאֵבָיו, אָדָם צָרִיךְ לְדָאֹג לִרְפוּאָתוֹ, "וְרַפֹּא יְרַפֵּא", וְהָ"אָקַמוֹל" לְאַלִּימוּת הוּא לְהוֹצִיא אֶת כָּל הַשּׁוֹפְטִים הַלִּיבֶּרָלִיִּים מִבָּתֵּי הַמִּשְׁפָּט וְלָשִׂים שׁוֹפְטִים קְשִׁיחִים תַּחְתֵּיהֶם, לְהָחִיל מֶחְדָּשׁ אֶת עִנְּשׁ הַמָּוֶת, וְלִדְרֹשׁ גַּם מִקְּטִינִים לְעֲשׂאת בָּאַחֲרָיוּת לְבִצּוּעַ פִּשְׁעֵיהֶם. וַדַּאי שֶׁהַכֹּל קוֹרֶה עַל פִּי גְּזֵרַת ה', כָּל קָרְבָּן וְקָרְבָּן נִקְבָּע עַל פִּי ה', אֲבָל לֹא צָרִיךְ בִּשְׁבִיל כָּךְ לְקַחֵת אֶת הַמַּצָּב בְּצוּרָה עַצְלָנִית וּלְוַותֵּר, אֲנוּ צְרִיכִים לְהָשִׁיב מִלְחָמָה שַׁעֲרָה וְלֹא לְוַותֵּר. זֶהוּ רְצוֹן ה'.

## 38. פתרון בעיות הנפש אצל פסיכולוגים

**שאלה**: כֵּיצַד נִתָּן לְהַגִּיעַ לִמְנוּחַת הַנֶּפֶשׁ?

**תשובה**: כֵּיצַד לְהַשִּׂיג מְנוּחַת הַנֶּפֶשׁ - זוֹ שְׁאֵלָה הַדּוֹרֶשֶׁת הֶסְבֵּר אָרֹךְ וּמַרְכָּב. אַךְ לְמִצְעָר, אוּכַל לָתֵת כָּעֵת רַק אֵיזוֹ עֵצָה קַלָּה: הַדֶּרֶךְ הַקַּלָּה בְּיוֹתֵר לְהַשִּׂיג מְנוּחַת הַנֶּפֶשׁ הִיא לְהִתְבּוֹדֵד וְלָשִׁיר, כָּךְ בְּשֶׁקֶט, לְעַצְמְךָ, אֶת הַמִּלִּים "שׁוּבִי נַפְשִׁי לִמְנוּחָיְכִי" (תהילים קטז, ז). זוֹ אֵינֶנָּה סְגֻלָּה כִּי אִם עֵצָה שִׂכְלִית: שֵׁב בְּשֶׁקֶט, תָּשִׁיר וְתַחֲזֹר וְתָשִׁיר, וְשׁוּב וְשׁוּב עַד שֶׁתָּחוּשׁ אֶת הַשַּׁלְוָה הַמְנַשֶּׁבֶת מִתּוֹךְ הַמִּלִּים מְתַפַּשֶּׁטֶת אַט אַט בְּכָל גּוּפְךָ, נוֹגַעַת בְּנִשְׁמָתְךָ וּמְלַטֶּפֶת אוֹתָהּ. מְבִיאָה אוֹתְךָ לִזְמַן מָה לְאֵיזֶה קִסּוּם שֶׁל מְנוּחָה וּמַרְגּוֹעַ.

**שאלה**: הַאִם רָאוּי לְלֶכֶת לְאִשָּׁה דָּתִית לְשֵׁם טִפּוּל פְּסִיכוֹלוֹגִי?

**תשובה**: תֵּאוֹרֶטִית - כֵּן, אוּלָם בַּמְּצִיאוּת חִיּוּנִי לְבָרֵר הֵיטֵב הֵיטֵב מִי הִיא אוֹתָהּ פְּסִיכוֹלוֹגִית "דָּתִית". הַאִם גַּם הִיא מַאֲמִינָה בְּעִנְיָנִים עֲצוּמוֹת בַּ"תּוֹרָה" הַפְּסִיכוֹלוֹגִית, שֶׁאָז מֻסָּכָן מְאֹד לִדְרֹךְ אֲפִלּוּ עַל סַף דַּלְתָּהּ. אוֹ שֶׁהִיא אִשָּׁה דָּתִית בַּעַל שֵׂכֶל יָשָׁר וְחָכְמַת חַיִּים שֶׁמַּחֲזִיקָה גַּם דִּיפְלוֹמָה בְּפְסִיכוֹלוֹגְיָה. גַּם כְּשֶׁהַבְּרֵר שֶׁהִיא אָכֵן בַּעֲלַת שֵׂכֶל יָשָׁר וְחָכְמָה דַּקָּה - חָשׁוּב לָדַעַת מִנַּיִן הִיא קָנְתָה אֶת הַחָכְמָה הַזּוֹ. שֵׂכֶל יָשָׁר וַהֲבָנָה מַעֲמִיקָה אֵינָם מִן הַדְּבָרִים שֶׁמַּשִּׂיגִים בְּקַלּוּת יַחֲסִית. צָרִיךְ לָדַעַת הֵיטֵב מֵיהוּ הָאָדָם אֲלָיו הוֹלְכִים לְטִפּוּל פְּסִיכוֹלוֹגִי.

אֵין סָפֵק שֶׁאֲנָשִׁים זְקוּקִים לִפְעָמִים לְיִעוּץ. אוּלָם פְּעָמִים רַבּוֹת, רַבּוֹת מִדַּי, מְשַׁלְּמִים הוֹן עָתָק תְּמוּרַת עֵצוֹת גְּרוּעוֹת מְאֹד. לָכֵן יֵשׁ לְהִזָּהֵר מִשְּׁנֵה זְהִירוּת כְּשֶׁהוֹלְכִים לִפְסִיכוֹלוֹגִים אוֹ לִפְסִיכִיאַטְרִים וְלֹא מְשֻׁנֶּה תַּחַת אֵיזֶה שֵׁם אוֹ דֶּרֶךְ טִפּוּל הֵם מוֹפִיעִים.

לְאֶחָד מִמַּכָּרַי, אָדָם חָרֵדִי מְאֹד, הָיָה בֵּן נֶהְדָּר, בָּחוּר יָרֵא שָׁמַיִם וְלַמְדָן שֶׁסָּבַל מֵהַפְרָעָה נַפְשִׁית כְּלְשֶׁהִיא. הָאָב, שֶׁהִנּוֹ תַּלְמִיד חָכָם וְצַדִּיק אוּלָם בּוּר וְעַם הָאָרֶץ בְּמִלֵּי דְּעָלְמָא, חָשַׁב שֶׁפְּסִיכוֹלוֹגִים וּפְסִיכִיאַטְרִים הִנָּם כֻּלָּם הָרוֹפְאִים, וְהֵבִיא אֲלֵיהֶם אֶת בְּנוֹ לְטִפּוּל. הוּא לֹא יָדַע שֶׁפְּסִיכוֹלוֹגְיָה הִיא דָּבָר מְסֻכָּן כָּל כָּךְ, וְהִתְרַשֵּׁם מִן הַשִּׁמּוּעָה שֶׁמְּטַפְּלִים אֵלּוּ הִנָּם מֻמְחִים, וְכָךְ שִׁלֵּם כֶּסֶף רַב לְטִפּוּלִים שֶׁהָפְכוּ אֶת בְּנוֹ (שֶׁעֲדַיִן סוֹבֵל, אַגַּב, מֵהַפְרָעוֹת נַפְשִׁיּוֹת), מִבָּחוּר יְשִׁיבָה מְצֻיָּן לְאֶפִּיקוֹרְס וְכוֹפֵר לֹא עָלֵינוּ. כָּל אֶחָד זָקוּק, לִפְעָמִים, לְיִעוּץ, הַשְּׁאֵלָה הִיא רַק מִמִּי וּמֵאַיִן הוּא מְקַבֵּל אוֹתוֹ.

**שאלה**: אִם אָסוּר לָלֶכֶת לִפְסִיכוֹלוֹגִים וְלִפְסִיכִיאַטְרִים, לְמִי כֵּן אֶפְשָׁר לָלֶכֶת לְשֵׁם פִּתְרוֹן בְּעָיוֹת נַפְשִׁיּוֹת. אֵצֶל מִי כֵּן אֶפְשָׁר לְטַפֵּל בְּרִגְשֵׁי נְחִיתוּת, בְּבִישָׁנוּת, בַּאֲכִילַת יֶתֶר וְכַדּוֹמֶה?

**תשובה**: כְּדֵי לִפְתֹּר בְּעָיוֹת יֵשׁ לָלֶכֶת לְמִי שֶׁאָכֵן מֻסְגָּל לִפְתֹּר אוֹתָן, וְהַפְּסִיכוֹלוֹגִים - אֵינָם בֵּין הַמֻּסְגָּלִים. מִנִּסְיוֹנִי מַכִּיר אֲנִי לֹא מְעַט לֹא יַצְלָחִים, נְחִיתֵיִם וּבִישָׁנִים הַסּוֹבְלִים מֵאֲכִילַת יֶתֶר וּמֵהַפְרָעוֹת נַפְשִׁיּוֹת נוֹסָפוֹת, שֶׁלִּמְרוֹת כָּל אֵלּוּ מְשַׁמְּשִׁים כִּפְסִיכוֹלוֹגִים, יוֹשְׁבִים בְּמִשְׂרָד בּוֹ תְּלוּיָה הַדִּיפְלוֹמָה שֶׁלָּהֶם עַל הַקִּיר, וּמְחַלְּקִים עֵצוֹת לַאֲנָשִׁים. הָעוֹלָם

אוֹמֵר כִּי "הַסַּנְדְּלָרִים הוֹלְכִים יְחֵפִים". דַּרְכּוֹ שֶׁל עוֹלָם הוּא שֶׁעוֹשֵׂי הַנַּעֲלַיִם מִתְהַלְּכִים בְּלֹא נַעַל, תּוֹפְרֵי הַבְּגָדִים לוֹבְשִׁים קְרָעִים, וְעַל אוֹתָהּ הַדֶּרֶךְ - דַּוְקָא אֵלּוּ שֶׁמְּיַעֲצִים עֵצוֹת לַאֲחֵרִים - לֹא יוֹדְעִים לְהִתְמוֹדֵד עִם עַצְמָם.

כְּדֵי לְקַבֵּל עֵצָה טוֹבָה עָלֶיךָ לְחַפֵּשׂ אָדָם מֻכְשָׁר, וְהַלָּה צָרִיךְ גַּם לִרְצוֹת לְיַעֵץ לְךָ. יֵשׁ לִי כְּתֹבֶת מַתְאִימָה בַּעֲבוּרְךָ. לֵךְ לְרַבִּי חֲסִידֵי מְסַיָּם, שָׁם תּוּכַל אִם יִרְצֶה ה' לִמְצֹא מַעֲנֶה לִלְבָטֶיךָ. הוּא צָרִיךְ לְהִתְפָּרְנֵס, הָרַבִּי'לֶה הַזֶּה, אוֹ לִלְמֹד, לֹא מְשַׁנֶּה בְּדִיּוּק. אֲבָל אַתָּה לֹא תַּצִּיעַ לוֹ אֲפִלּוּ דוֹלָר. מַה פִּתְאוֹם שֶׁצַּדִּיק יִקַּח כֶּסֶף? תִּתְקוֹמֵם. הוּא לֹא מְחַפֵּשׂ כֶּסֶף, הַצַּדִּיק הַזֶּה. וְהָא רְאָיָה - שֶׁהוּא יוֹשֵׁב וְלוֹמֵד. אֲבָל אִם תָּבוֹא אֵלָיו - הוּא הֲרֵי יִתֵּן לְךָ עֵצָה טוֹבָה. אִם תִּתְקַשֵּׁר אֵלָיו - הוּא יְיַעֵץ לְךָ אֲפִלּוּ בַּטֶּלֶפוֹן. זֶה לוֹקֵחַ רַק חֲצִי דַּקָּה, אֲמְנָם. אוּלָם אִם יֵשׁ לְךָ שֵׂכֶל - תּוֹקִיר אֶת הַחֲצִי דַּקָּה הַזּוֹ, הַשָּׁוֶה הַרְבֵּה יוֹתֵר מֵאֶלֶף שָׁעוֹת עִם הַנּוֹכְלִים.

אֲנָשִׁים נוֹהֲגִים טִפְּשׁוּת שֶׁכָּזוֹ, מְחַפְּשִׂים עֵצָה, וּכְדֵי לְהַשִּׂיג אוֹתָהּ - רָצִים לִפְסִיכוֹלוֹג הָעוֹלֶה לָהֶם כֶּסֶף רַב. לִפְעָמִים הֵם הוֹלְכִים גַּם לִפְסִיכִיאָטֵר הָעוֹלֶה לָהֶם עוֹד יוֹתֵר, וְאִלּוּ כַּאֲשֶׁר אַתָּה נוֹתֵן לָהֶם שֵׁם שֶׁל מִישֶׁהוּ שֶׁיָּכוֹל בֶּאֱמֶת לַעֲזֹר לָהֶם - הֵם לֹא מַצִּיעִים לוֹ אֲפִלּוּ דוֹלָר אֶחָד. הַאִם זֶה הֶגְיוֹנִי.

אַתָּה מְחַפֵּשׂ מִישֶׁהוּ מֻכְשָׁר, מְצַפֶּה שֶׁהַלָּה יִתֵּן לְךָ מִזְּמַנּוֹ חֲצִי שָׁעָה - שָׁעָה, וְאַפִלּוּ דוֹלָר אֶחָד אַתָּה לֹא נוֹתֵן לוֹ?! עַל הַנּוֹכְלִים שֶׁמִּתְעַשְּׁרִים עַל חֶשְׁבּוֹנְךָ - אַתָּה מַמְטִיר כֶּסֶף. וּמַדּוּעַ אֵינְךָ יָכוֹל לָתֵת מַשֶּׁהוּ גַּם לְמִי שֶׁכֵּן מְסַגֵּל לַעֲזֹר לְךָ? אַתָּה רוֹצֶה לִשְׁפּוֹךְ אֶת לִבְּךָ וּמְחַפֵּשׂ אֹזֶן קַשֶּׁבֶת - מַדּוּעַ שֶׁלֹּא תְּשַׁלֵּם עַל כָּךְ?! אִם בִּיכָלְתְּךָ לִמְצֹא אֵיזֶה דּוֹד זָקֵן, וְעַדִיף גַּם חֵרֵשׁ קְצָת - כְּדַאי לְךָ לְדַבֵּר אִתּוֹ בַּטֶּלֶפוֹן בְּמֶשֶׁךְ כַּמָּה שָׁעוֹת טוֹבוֹת. לוֹ - אֵין מַה לַּעֲשׂוֹת חוּץ מִזֶּה, וּלְךָ - זוֹ תִּהְיֶה הִזְדַּמְּנוּת טוֹבָה לִשְׁפּךְ אֶת הַלֵּב. עֵצוֹת רָעוֹת הוּא לֹא יָכוֹל לָתֵת לְךָ, כִּי אַתָּה הֲלֹא יוֹדֵעַ מֵרֹאשׁ שֶׁהוּא לֹא יָכוֹל לוֹמַר כְּלוּם...

לֹא קַל לִמְצֹא יוֹעֲצִים מַתְאִימִים, אֲבָל בַּעֲלֵי הַדִּיפְּלוֹמוֹת הֵם הַגְּרוּעִים מִכֻּלָּם, הֵם רַעַל. "הֲרֵינִי לְהַעִיד בָּזֶה שֶׁכָּל מַה שֶּׁאִישׁ זֶה יַגִּיד לְךָ יְנַוֵּט אוֹתְךָ לְבַטָּלָנוּת, וְיוֹבִיל אוֹתְךָ לְגֵיהִנּוֹם" - זֶה כָּל מַה שֶּׁהַדִּיפְּלוֹמָה מְעִידָה.

## 39. לב מרפא

הַפָּסוּק הַמְסַכֵּם אֶת הַנּוֹשֵׂא כֻּלּוֹ, מוֹפִיעַ בְּמִשְׁלֵי יד, ל: "חַיֵּי בְשָׂרִים לֵב מַרְפֵּא". שֵׂכֶל בָּרִיא אֵינוֹ מַסְפִּיק לְאָדָם. הָאָדָם זָקוּק לְשֵׂכֶל מַרְפֵּא. מַה הוּא שֵׂכֶל מַרְפֵּא? מַה הוּא שֵׂכֶל הַמַּעֲנִיק בְּרִיאוּת לְגוּפוֹ שֶׁל הָאָדָם, הֲוֵי אוֹמֵר מַחְשָׁבוֹת טוֹבוֹת.

יֶשְׁנָם כַּמָּה עֶקְרוֹנוֹת חֲשׁוּבִים לִשְׁמִירָה עַל בְּרִיאוּת הַגּוּף. תְּזוּנָה מְאֻזֶּנֶת, מְנוּחָה מַסְפֶּקֶת. חֹסֶר מְנוּחָה, עֲשׂוּי לִפְגֹּעַ בָּאָדָם פְּגִיעָה גּוּפָנִית וְאַף פְּגִיעָה נַפְשִׁית. אוּלָם הֶחְשׁוּב בְּיוֹתֵר

לְגוּף בָּרִיא, הוּא "לֵב מַרְפֵּא". וְאָכֵן, לְאַחֲרוֹנָה הִתְגַּלָּה כִּי לַמַּחְשָׁבוֹת וּלְדַעְתּוֹ שֶׁל אָדָם יֶשְׁנָהּ הַשְׁפָּעָה עֲצוּמָה עַל גּוּפוֹ. הַמִּתְאַמֵּן לִשְׁלֹט עַל רִגְשׁוֹתָיו, עַל מַחְשְׁבוֹתָיו, גּוֹרֵם לְכָךְ שֶׁגּוּפוֹ יִתְפַּקֵּד בְּצוּרָה יְעִילָה. בַּגּוּף יֶשְׁנָם חֲמָרִים שׁוֹנִים, הוֹרְמוֹנִים הַמַּפְעִילִים מַעֲרָכוֹת שׁוֹנוֹת. הֶחֲמָרִים הַלָּלוּ נִבְנִים וּמֻשְׁפָּעִים מִמַּחְשָׁבוֹת וְהַרְגָּשׁוֹת. הִתְבָּרֵר כִּי מַחְשָׁבוֹת עֲלוּלוֹת לְגָרֵם כְּאֵבִים, מַחֲלוֹת לֵב וּמַחֲלוֹת קָשׁוֹת אֲחֵרוֹת. אִי אִזּוּן בַּגּוּף הוּא תּוֹצָאָה שֶׁל רְגָשׁוֹת שְׁלִילִיִּים. מֶתַח מַגְבִּיר מֵבִיא לִתְגוּבוֹת לֹא רְצוּיוֹת.

שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ מְלַמֵּד אוֹתָנוּ בְּסֵפֶר מִשְׁלֵי, כִּי הַדָּבָר הֶהֱכְרֵחִי לְחַיִּים שֶׁל הַצְלָחָה וּלְחַיִּים שֶׁל בְּרִיאוּת הַגּוּף וְהַנֶּפֶשׁ, הוּא "לֵב מַרְפֵּא", שִׂכֶל מַרְפֵּא. הַשֵּׂכֶל הַמְכַוֵּן לְנוֹשֵׂא אֶחָד בָּעוֹלָם הַזֶּה, לַהֲבָנַת דַּרְכֵי הַבּוֹרֵא. זֶה הוּא הַשֵּׂכֶל הַמַּרְפֵּא, הַשֵּׂכֶל הַמּוֹנֵעַ מֵהָאָדָם מְצוּקוֹת וּמַחֲלוֹת.

נֶאֱמַר (תהילים סז, ג): "לָדַעַת בָּאָרֶץ דַּרְכֶּךָ", דְּרָכָיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא צְרִיכוֹת יְדִיעָה. "כָּל אָרְחוֹת ה' חֶסֶד וֶאֱמֶת" נֶאֱמַר בִּתְהִלִּים (כה, י). וְאָכֵן כַּאֲשֶׁר מֹשֶׁה רַבֵּנוּ מְבַקֵּשׁ מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא "הוֹדִעֵנִי נָא אֶת דְּרָכֶךָ" (שמות לג, יג), אוֹמֵר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת שֶׁל רַחֲמִים, בָּהֶן הוּא מְנַהֵל אֶת עוֹלָמוֹ. גַּם דָּוִד הַמֶּלֶךְ מִתְבַּטֵּא בְּמִלִּים אֵלּוּ: "עוֹלָם חֶסֶד יִבָּנֶה" (תהילים פט, ג). עוֹלָמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוּא טוֹב. "וַיַּרְא אֱלֹקִים אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה וְהִנֵּה טוֹב מְאֹד" (בראשית א, לא). הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִתְבּוֹנֵן בִּבְרִיאָתוֹ וְרָאָה כִּי הַכֹּל טוֹב. רוֹצֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁנֵּלֵךְ בִּדְרָכָיו וְאַף אָנוּ נִרְאֶה כִּי הַכֹּל טוֹב. זֶהוּ הוּא הַסּוֹד לְחַיִּים שֶׁל הַצְלָחָה, לִרְאוֹת אֶת כָּל הָעוֹלָם כְּעוֹלָם טוֹב. לְהַעֲרִיךְ כָּל דָּבָר שֶׁנִּתַּן לָנוּ כְּטוֹב מְאֹד. לֶהֱנוֹת גַּם מִדְּבָרִים שֶׁיֵּשׁ לְכֻלָּם. לִשְׁמֹחַ וְלִהְיוֹת מְאֻשָּׁר.

לִשְׁמֹחַ עַד הַגַּג וּמֵעַל הָרֹאשׁ, לֶהֱנוֹת מִבֵּית חַם בַּחֹרֶף, יֶשְׁנָם הַרְבֵּה אֲנָשִׁים שֶׁהַנּוֹחוּת הַזּוֹ אֵינָהּ קַיֶּמֶת עֲבוּרָם. לִשְׂמֹחַ עַל כָּךְ שֶׁאֶפְשָׁר לָלֶכֶת וְאֵין צֹרֶךְ לְהִנָּשֵׂא בְּכִסֵּא. לִשְׂמֹחַ עַל כִּי נִתָּן לַעֲלוֹת בַּמַּדְרֵגוֹת, לִשְׂמֹר עַל שִׁוּוּי מִשְׁקָל. כָּל אֵלּוּ אֵינָם דָּבָר הַמּוּבָן מֵאֵלָיו לַאֲנָשִׁים רַבִּים. לִשְׂמֹחַ וּלְהוֹדוֹת עַל בְּגוּד, עַל נַעֲלַיִם. יֶשְׁנָן אֲרָצוֹת רַבּוֹת בָּעוֹלָם, בָּהֶן נַעֲלַיִם הֵן לֹא בַּנְמְצָא. לְהוֹדוֹת עַל מָזוֹן בְּשֶׂפַע, שֶׁהֲרֵי, לְמִילְיוֹנִים בָּעוֹלָם אֵין הַיְכֹלֶת לֶאֱכֹל וְלִשְׂבַּע, וְהֵם רְעֵבִים תָּדִיר. לִשְׂמֹחַ עַל הַיְכֹלֶת לִרְאוֹת בָּעֵינַיִם, הַמְּשַׁכְלְלוֹת יוֹתֵר מִכֹּל מְכוֹנָה אַחֶרֶת בָּעוֹלָם, לְהַכִּיר טוֹבָה עַל הַיְכֹלֶת לִשְׁמוֹעַ בָּאָזְנַיִם. כַּאֲשֶׁר לוֹמְדִים לִרְאוֹת עַד כַּמָּה הָעוֹלָם טוֹב, רוֹכְשִׁים דֵּעָה מַרְפֵּאת. "חַיֵּי בְשָׂרִים לֵב מַרְפֵּא". חַיִּים שֶׁל אוֹפְּטִימִיּוּת הֵם חַיִּים מַרְפְּאִים, חַיִּים טוֹבִים וּמוֹעִילִים לִבְרִיאוּת הַגּוּף וְהַנֶּפֶשׁ.

הַפָּסוּק "מְפַנֵּק מִנֹּעַר עַבְדּוֹ" (משלי כט, כא) מְלַמֵּד אֶת הַדָּרֵךְ לְהַגִּיעַ לְמַעֲלַת הַהוֹדָיָה וְהַשִּׂמְחָה, כַּאֲשֶׁר מְחַנְּכִים אֶת הַשֵּׂכֶל לִהְיוֹת לֹא מְרֻצֶּה, מִתְרַגְּלִים לְחֹסֶר שְׂבִיעוּת רָצוֹן,

הֲרֵי בְּכָךְ נִכְנָעִים לְגִישָׁה יַלְדוּתִית. הַתְּלוּנוֹת, הַבִּקֹּרֶת עַל כָּל דָּבָר, חֹסֶר הַנַּחַת הַתְּמִידִי, זוֹ הִיא הָרְאִיָּה הַפְּסִימִית וְהִיא חוֹדֶרֶת לִפְנִימִיּוּתוֹ שֶׁל הָאָדָם וּמַשְׁפִּיעָה עַל מַהוּתוֹ. הָאָדָם לְעוֹלָם לֹא יִהְיֶה מֻרְצֶה. תָּמִיד יֶחְסַר לוֹ מַשֶּׁהוּ שֶׁעוֹד לֹא הִשִּׂיג, וַהֲרֵי אֵין גְּבוּלוֹת לִרְצוֹנוֹ. אִם הָאָדָם לֹא לָמַד לִהְיוֹת מֻרְצֶה מֵעוֹלָמוֹ, לֹא הִפְנִים אֶת סוֹד הַחַיִּים שֶׁל הַשִּׂמְחָה בַּ'יֵּשׁ', לֹא יֵהָנֶה מֵהָעוֹלָם הַזֶּה.

"חַיֵּי בְשָׂרִים לֵב מַרְפֵּא" (משלי יד, ל). הַדָּבָר הֶחְשׁוּב בְּיוֹתֵר לְגוּפוֹ שֶׁל הָאָדָם, כָּאמוּר, הוּא הַדַּעַת שֶׁבְּכֹחָהּ לְרַפֵּא. הַמַּחְשָׁבָה הָאוֹפְּטִימִית, הָרוֹאָה אֶת הַטּוֹב בַּחַיִּים. יֵשׁ בַּיִת, יֶשְׁנָם קִירוֹת בּוֹ, אֵינְךָ נוֹפֵל. יֶשְׁנָן מַדְרֵגוֹת בְּטוּחוֹת הַמּוֹבִילוֹת לְדִירָתְךָ, הַרְגֵּשׁ חֲוָיָה שֶׁל שִׂמְחָה בְּכָל תְּחוּם בְּחַיֶּיךָ, זוֹ חָכְמָה; לִרְאוֹת בְּכָל הָאָדָם וּבְכָל הַבְּרִיאָה אֶת הַטּוֹב הַקַּיָּם. אִם אָדָם עוֹשֶׂה כֵּן, עָלָיו מַצְבִּיעַ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְאוֹמֵר: זֶה הוּא נְצִיגִי עָלֵי אֲדָמוֹת. הוּא גּוֹרֵם לַאֲנָשִׁים לָדַעַת עַד כַּמָּה הַכֹּל טוֹב. לְעֻמָּתוֹ, הַמּוֹדִיעַ וּמְסַפֵּר עַד כַּמָּה הַחַיִּים קָשִׁים, אֵינוֹ רָצוּי אֵצֶל הַבּוֹרֵא.

אִם רוֹצֶה הָאָדָם לְהַאֲרִיךְ יָמִים, עָלָיו לְשָׂרֵת אֶת בּוֹרְאוֹ וּלְהוֹדִיעַ לַכֹּל, כִּי הַכֹּל טוֹב מְאֹד, וְאָכֵן כָּךְ יִהְיֶה.

## 40. האם התשובה מונעת מהאדם לקבל יסורים, או שיקבלם בכל אופן, גם אם ישוב בתשובה?

חֲזָרָה בִּתְשׁוּבָה בְּהֶחְלֵט מוֹנַעַת יִסּוּרִים. רֹב הַיִּסּוּרִים בָּאִים כְּתוֹצָאָה מֵחֲטָאָיו שֶׁל הָאָדָם. רֹב הַסֵּבֶל שֶׁקַּיָּם בָּעוֹלָם הַזֶּה מְקוֹרוֹ בִּרְגָשׁוֹת לֹא רְצוּיִים שֶׁל הָאָדָם. מַחֲלוֹת, לֶדֶגְמָה, בָּאוֹת מֵרֹב הִתְרַגְּשׁוּת. הַכַּעַס גּוֹרֵם לִבְנֵי הָאָדָם לָמוּת מִשֶּׁבֶץ וּמִמַּחֲלוֹת לֵב. פַּעַם הָיִיתִי אֵצֶל רוֹפֵא עֵינַיִם בִּגְלַל בְּעָיוֹת בָּרְאִיָּה, וְהוּא הִתְעַנְיֵן לָדַעַת הַאִם אֲנִי כּוֹעֵס, כִּי הַכַּעַס גּוֹרֵם לְהַפְרָעוֹת בָּרְאִיָּה. מִיָּד נִזְכַּרְתִּי בַּפָּסוּק בִּתְהִלִּים (ו, ח): "עָשְׁשָׁה מִכַּעַס עֵינִי".

מִדּוֹת רָעוֹת גּוֹרְמוֹת לְמַחֲלוֹת. כַּמָּה אֲנָשִׁים מֵתוּ בְּגִלְגֹּל קִנְאָה?! הַקִּנְאָה הִיא כְּסַרְטָן הַמְקַנֵּן בְּגוּפוֹ שֶׁל הָאָדָם. הַקִּנְאָה גּוֹרֶמֶת לָאָדָם לְהֵאָכֵל מִתּוֹכוֹ. שֶׁהֲרֵי תֹּא פְּנִימִי פָּעִיל יוֹתֵר מִדַּי, הוֹפֵךְ לְתָא קָטָלָנִי.

דִּכָּאוֹן גּוֹרֵם אַף הוּא לְמַחֲלוֹת. דִּכָּאוֹן מֵעִיד עַל אֹפִי גָּרוּעַ. מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֹפִי חִיּוּבִי וְטוֹב, הוּא שָׂמֵחַ תָּמִיד.

דֶּבֶר עַל הָעֲנָשִׁים שֶׁהָאָדָם מֵבִיא עַל עַצְמוֹ עֵקֶב חֲטָאָיו, וּבֵין הַיֶּתֶר שֶׁהִזְנִיחַ בְּרִיאוּת גּוּפוֹ וְנִשְׁמָתוֹ, בְּכָךְ שֶׁלֹּא קִיֵּם מִצְווֹת וְלֹא לָמַד תּוֹרָה. אוּלָם יֶשְׁנָהּ נְקֻדָּה נוֹסֶפֶת וְהִיא, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּרָא אֶת הָעוֹלָם, הִבִּיט בִּיצִירָתוֹ וְהִגְדִּיר אוֹתָהּ בַּמִּלִּים: "טוֹב מְאֹד". הָעוֹלָם הוּא טוֹב מְאֹד. הָעוֹלָם מָלֵא תַּעֲנוּגוֹת כְּשֵׁרִים. נְשִׁימָה הִיא תַּעֲנוּג רָצוּי וְכָשֵׁר, תַּהֲלִיךְ הַנְּשִׁימָה,

הַמֵּבִיא לְכָךְ שֶׁדַּמּוֹ שֶׁל הָאָדָם מִתְמַלֵּא בְּהֶמּוֹגְלוֹבִין, זֶה הוּא עֹנֶג, שֶׁאִם אָדָם אֵינוֹ מוּדָע לוֹ, וְאֵינוֹ מְבִינוֹ, הוּא מַפְסִיד חֵלֶק חָשׁוּב בְּחַיָּיו. קַיֶּמֶת הֲנָאָה בְּעֶצֶם הַהֲלִיכָה, הָאָדָם הַיָּכוֹל לִפְשׁט רַגְלַיִם וְלָלֶכֶת לְדַרְכּוֹ, וְאֵינוֹ זָקוּק לְכִסֵּא גַּלְגַּלִּים, הֲרֵי צָרִיךְ הוּא לְהוֹדוֹת וּלְשַׁבֵּחַ כַּאֲשֶׁר מְבָרֵךְ מִדֵּי בֹּקֶר: "הַמֵּכִין מִצְעֲדֵי גָּבֶר".

עַל הָאָדָם לִלְמֹד לֶהֱנוֹת מֵהַתַּעֲנוּגוֹת הַכְּשֵׁרִים, וְלֹא לִרְדֹּף אַחַר הָאֱסוּרִים לוֹ. הִנֵּה, הַמַּצְלֵמוֹת הַנִּפְלָאוֹת הַקַּיָּמוֹת בְּעֵינָיו שֶׁל הָאָדָם. הַשִּׁמּוּשׁ בָּהֶן הוּא תַּעֲנוּג מֵאֵין כָּמוֹהוּ. עַל כֵּן לַשּׁוֹאֵל "הַאִם אַתָּה רוֹדֵף תַּעֲנוּגוֹת?" אֶעֱנֶה, אָכֵן. כִּי הָעוֹלָם הַזֶּה נִבְרָא עַל מְנָת לֶהֱנוֹת מֵהַתַּעֲנוּגוֹת הַכְּשֵׁרִים. מִי שֶׁאֵינוֹ נֶהֱנֶה, וּמְדַמֶּה לְעַצְמוֹ כִּי יַעֲבִיר אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה, בְּהַמְתָּנָה מְמֻשֶּׁכֶת לְעוֹלָם הַבָּא, הֲרֵי הַמַּחְשָׁבָה הַמַּדְרִיכָה אֶת הִתְנַהֲגוּתוֹ הִיא "כָּל יְמֵי שֵׁרָתִי אֶת ה', עַתָּה הוּא חַיָּב לִי..." זֶה הוּא אֵינוֹ צַדִּיק כְּלָל. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹמֵר לָאָדָם נָתַתִּי לְךָ כָּל כָּךְ הַרְבֵּה, עָלֶיךָ לַחְשֹׁב תָּדִיר: "קָטֹנְתִּי מִכֹּל הַחֲסָדִים". הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָתַן לָאָדָם שְׁתֵּי כְּלָיוֹת הָעוֹבְדוֹת יוֹמָם וְלַיְלָה, לֵב הַפּוֹעֵל לְלֹא הֶרֶף, הַכֹּל מְתַפְקֵד. הָאָדָם יָכוֹל לַחְשֹׁב, הוּא שָׁפוּי, מַעֲגָלֵי הַמֹּחַ פּוֹעֲלִים כַּהֲלָכָה. "אַתָּה חוֹנֵן לְאָדָם דַּעַת". הָאָדָם חַי בָּרוּךְ הַשֵּׁם. אִם הָאָדָם אֵינוֹ יוֹדֵעַ מַה הוּא הָעֹנֶג לִהְיוֹת חַי, הוּא חוֹטֵא, כִּי הוּא אֵינוֹ מַעֲרִיךְ אֶת מַה שֶּׁבּוֹרְאוֹ מַעֲנִיק לוֹ. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְבַקֵּשׁ מֵהָאָדָם לְהַבִּיט בַּשָּׁמַיִם וְלִרְאוֹת אֶת הַכּוֹכָבִים, אֶת הַשֶּׁמֶשׁ וְאֶת הַיָּרֵחַ לֶהֱנוֹת וּלְהִתְפַּעֵל. אִם הָאָדָם מוֹנֵעַ אֶת עַצְמוֹ מִכָּל הָאֲשֶׁר הַזֶּה, הוּא עִתִּיד לָתֵת עַל כָּךְ דִּין וְחֶשְׁבּוֹן. אָכֵן, גַּם עַל כָּךְ צָרִיךְ הָאָדָם לַחְזֹר בִּתְשׁוּבָה בְּיוֹם כִּפּוּר. אִם לֹא יִלְמַד הָאָדָם אֶת הַדְּבָרִים הַטּוֹבִים שֶׁבַּחַיִּים, הַדְּבָרִים מֵהֶם הוּא צָרִיךְ לֶהֱנוֹת וַעֲלֵיהֶם הוּא צָרִיךְ לְהוֹדוֹת, הוּא אֵינוֹ מְמַלֵּא אֶת תַּפְקִידוֹ בָּעוֹלָם. לֹא! אֵין הָאָדָם צָרִיךְ חְלִילָה לִרְדֹּף אַחַר הַתַּעֲנוּגוֹת הַמְפֻקְפָּקִים. הָיִיתִי פַּעַם בְּמָקוֹם יָקָרְתִּי וּבִקְּשׁוּ לְהַגִּישׁ לִי כּוֹס קָפֶה, אַךְ סֵרַבְתִּי. בִּקְּשְׁתִּי כּוֹס מַיִם. בַּקָּפֶה חֲמָרִים הָעֲלוּלִים לְהַזִּיק לָאָדָם. הַמַּיִם הֵם נוֹזֵל עֶרֶב וּבָרִיא. עַל הָאָדָם לְהַכִּיר אֶת הָעֵרֶךְ וְאֶת הָאֹשֶׁר שֶׁיֵּשׁ בִּשְׁתִיַּת מַיִם. יֵשׁ לִלְמֹד לְהַעֲנִיק לַגּוּף אֶת הַהֲנָאוֹת הַמַּגִּיעוֹת לוֹ, וּמִי שֶׁאֵינוֹ עוֹשֶׂה כֵּן הוּא חוֹטֵא וְעָלָיו לָשׁוּב עַל כָּךְ.

## 41. מי האיש החפץ חיים

מֵרֹב מְצוּקָה, לְעִתִּים הָיוּ אֲנָשִׁים רוֹצִים לְסַיֵּם אֶת חַיֵּיהֶם. אוּלָם רָצוֹן כָּזֶה מְבַטֵּא חֹסֶר אַחֲרָיוּת וְחֹסֶר אִכְפַּתִיּוּת. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נוֹהֵג לְהַקְשִׁיב לְדִבְרֵי הָאֲנָשִׁים וּלְמַשְׁאֲלוֹתֵיהֶם. לְעִתִּים, מְמַלֵּא הָאָדָם וְיֵשׁ לְדִבּוּרָיו הַשְׁפָּעָה. יֵשׁ לֶאֱהֹב אֶת הַחַיִּים: "מִי הָאִישׁ הֶחָפֵץ חַיִּים" (תהילים לד, יג), אִם אָדָם אוֹהֵב אֶת חַיָּיו, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַקְשִׁיב לוֹ וְנַעֲנֶה לְמַשְׁאֲלוֹתָיו.

פָּנַשְׁתִּי פַּעַם אָדָם הַיּוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא גַּלְגַּלִּים וּמְעַשֵּׁן, פָּנִיתִי אֵלָיו וְאָמַרְתִּי: "מַדּוּעַ לֹא תֶּחְדַּל לְעַשֵּׁן, הֲרֵי תִּחְיֶה יוֹתֵר אִם תְּעַשֵּׁן פָּחוֹת?" אַךְ הוּא עָנָה: "מִי רוֹצֶה לִחְיוֹת..." הִמְשַׁכְתִּי לָלֶכֶת וְחָשַׁבְתִּי, רַחֲמַי עָלָיו, מִי יוֹדֵעַ... אֵין לוֹמַר מִלִּים מְסֻכָּנוֹת כָּאֵלּוּ.

אָדָם צָרִיךְ לוֹמַר שֶׁהוּא רוֹצֶה לִחְיוֹת, וּבְסוֹפוֹ שֶׁל דָּבָר, אָכֵן יִרְצֶה לִחְיוֹת. כַּאֲשֶׁר אָנוּ אוֹמְרִים שֶׁבַּעַל ה"חֵפֶץ חַיִּים", רָצָה חַיִּים, כַּמּוּבָן שֶׁהוּא בִּקֵּשׁ לִחְיוֹת חַיִּים מֻשְׁלָמִים, אוּלָם קֹדֶם כֹּל רָצָה בַּחַיִּים עַצְמָם. דָּוִד הַמֶּלֶךְ לִמֵּד בִּתְהִלִּים יִרְאַת שָׁמַיִם, וְאָמַר: "לְכוּ בָנִים שִׁמְעוּ לִי, יִרְאַת ה' אֲלַמֶּדְכֶם, מִי הָאִישׁ הֶחָפֵץ חַיִּים..." (תהילים לד, יב) אִם יֹאמַר הָאָדָם, אֵינִי רוֹצֶה לִחְיוֹת, דָּוִד הַמֶּלֶךְ אֵינוֹ מְדַבֵּר עִמּוֹ. דָּוִד הַמֶּלֶךְ מְדַבֵּר אַךְ וְרַק עִם מִי שֶׁמְּעֻנְיָן בַּחַיִּים. כָּל הָרוֹצֶה לִחְיוֹת, יִלְמַד כֵּיצַד לַעֲשׂוֹת זֹאת. דָּוִד הַמֶּלֶךְ לִמֵּד אֶת הַשִּׁעוּר הַגָּדוֹל שֶׁל כֵּיצַד נִתָּן לְהַצְלִיחַ בַּחַיִּים, אוּלָם קֹדֶם כֹּל רָצָה לְהוֹצִיא מִן הַכֹּלָל שֶׁל הַלּוֹמְדִים אֶת אֵלּוּ שֶׁאֵינָם מִתְעַנְיְנִים בַּחַיִּים.

יֶשְׁנוֹ עִקָּרוֹן חָשׁוּב בְּחַיֵּי הָאָדָם וְהוּא, כִּי הָאָדָם צָרִיךְ לִלְמֹד כֵּיצַד לֵהָנוֹת מֵחַיָּיו. עָלָיו לִלְמֹד אֶת הַמְּתִיקוּת בַּחַיִּים. לָדַעַת אֶת חֲשִׁיבוּת הַחַיִּים, וּמַה הֵם הַגּוֹרְמִים הַמְּבִיאִים אֶת חַיֵּי הָאָדָם לִהְיוֹת שָׁוִים וּבַעֲלֵי עֵרֶךְ. מִי שֶׁלּוֹמֵד כִּי הַחַיִּים הֵם בַּעֲלֵי עֵרֶךְ גָּדוֹל, הוּא אַף יַעֲשֶׂה דְּבָרִים עַל מְנַת לְהַשִּׂיגָם. וְאוּלַי תַּעֲלֶה בְּלֵב הָאָדָם הַמַּחְשָׁבָה כִּי הָעִקָּר הוּא הָעוֹלָם הַבָּא, וּלְמִי אִכְפַּת בְּעֶצֶם הָעוֹלָם הַזֶּה, אוּלָם בְּמִשְׁלֵי נֶאֱמְרוּ כָּל הַהַבְטָחוֹת לָעוֹלָם הַזֶּה, חַיִּים אֲרֻכִּים, עֹשֶׁר, כָּבוֹד. מַדּוּעַ מוֹפִיעוֹת הַהַבְטָחוֹת לָעוֹלָם הַזֶּה, וְהַלֹּא הַתּוֹרָה מְדַבֶּרֶת עַל הָעוֹלָם הַבָּא בְּאֹפֶן בָּרוּר?

כַּאֲשֶׁר נִפְטְרוּ הַמְּלָכִים, לְדֶגְמָא, נֶאֱמַר עֲלֵיהֶם, "נֶאֱסְפוּ אֶל אֲבוֹתֵיהֶם" (שופטים ב, י), "וְאַתָּה תָּבוֹא אֶל אֲבֹתֶיךָ בְּשָׁלוֹם, תִּקָּבֵר בְּשֵׂיבָה טוֹבָה" (בראשית טו, טו). גַּם מֹשֶׁה רַבֵּנוּ "נֶאֱסַף אֶל אֲבוֹתָיו", (וְהֲרֵי הוּא נִקְבַּר בַּגַּיְא לְבַדּוֹ, אוּלָם נִשְׁמָתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ הִצְטָרְפָה לְאֲבִיו בָּעוֹלָם הַבָּא.) הַתּוֹרָה עוֹסֶקֶת פְּעָמִים רַבּוֹת בְּעִנְיַן הָעוֹלָם הַבָּא. (גַּם בִּלְעָם בִּקֵּשׁ "תָּמֹת נַפְשִׁי מוֹת יְשָׁרִים וּתְהִי אַחֲרִיתִי כָּמֹהוּ" (במדבר כג, י) מָה רָצָה בִּלְעָם? הוּא רָצָה שֶׁסּוֹפוֹ בָּעוֹלָם הַבָּא, יִהְיֶה כְּסוֹפָם שֶׁל הַיְּהוּדִים.) הָעוֹלָם הַבָּא מֻזְכָּר פְּעָמִים רַבּוֹת בַּתּוֹרָה, אוּלָם יֶשְׁנָן הַבְטָחוֹת גְּדוֹלוֹת אַף לָעוֹלָם הַזֶּה. הַתּוֹרָה יוֹדַעַת כִּי הָאָדָם מֻשְׁפָּע מִמַּה שֶּׁרוֹאֶה, וְעַל כֵּן הַבְטָחוֹת לָעוֹלָם הַבָּא, חֲשׁוּבוֹת בְּיוֹתֵר, אוּלָם הַהַבְטָחוֹת לָעוֹלָם הַזֶּה, חֲשׁוּבוֹת לֹא פָּחוֹת מֵהֶן.

## 42. התבוננות בעולם הזה ובנפלאותיו

כַּאֲשֶׁר אוֹמְרִים לְאָדָם כִּי הִתְנַהֲגוּתוֹ תַּשְׁפִּיעַ עַל קִיּוּמוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה, זוֹ הִיא הַהַבְטָחָה הָעֲשׂוּיָה לְעוֹרֵר אוֹתוֹ יוֹתֵר מִכֹּל לָלֶכֶת בְּדַרְכָּךְ הַתּוֹרָה. כָּל אֶחָד רוֹצֶה לִהְיוֹת בָּרִיא, כָּל אָדָם שׂוֹאֵף לְעֹשֶׁר וּלְכָבוֹד. זֶה הוּא הָאֹשֶׁר בָּעוֹלָם הַזֶּה, הַמַּשְׁפִּיעַ עַל הָאֲנָשִׁים.

אָמְנָם, הָיָה רָצוּי כִּי הָאֲנָשִׁים יַחְשְׁבוּ יוֹתֵר עַל הָעוֹלָם הַבָּא, אוּלָם הַתּוֹרָה יוֹדַעַת כִּי הָאָדָם הַגַּשְׁמִי רוֹאֶה אֶת הַתְּגוּבָה הַמִּיָּדִית הַגַּשְׁמִית כַּתַּמְרִיץ הַטּוֹב בְּיוֹתֵר לַהֲלִיכָה בַּדֶּרֶךְ הַטּוֹבָה. אוּלָם רַבִּים הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר אֵינָם מְבִינִים אֶת חֲשִׁיבוּת הָאֹשֶׁר בָּעוֹלָם הַזֶּה, אוֹ לִפְעָמִים הֵם מְבִינִים רַק חֵלֶק מִמֶּנּוּ, עַל כֵּן, בְּסוֹפוֹ שֶׁל דָּבָר, הָאֹשֶׁר הַזֶּה אֵינוֹ מַמְרִיץ וְאֵינוֹ מְדָרְבֵּן לָלֶכֶת בְּדֶרֶךְ הַתּוֹרָה. לְעֻמָּתָם מְאֻשָּׁרִים הָאֲנָשִׁים הַיּוֹדְעִים כֵּיצַד לַהֲנוֹת מֵהַחַיִּים, וּבְעִקְבוֹת הַהֲנָאָה הַזּוֹ הֵם הוֹלְכִים בְּדֶרֶךְ הַתּוֹרָה.

נָתָן לְלַמֵּד יֶלֶד לֵהָנוֹת מֵהָרוּחַ הַנּוֹשֶׁבֶת, מֵהָאֲוִיר הַצַּח הַהוֹלֵם בְּפָנָיו. הָאֲוִיר הַצַּח אֲשֶׁר כְּכָל שֶׁנּוֹשְׁמִים אוֹתוֹ עָמֹק יוֹתֵר, חָשִׁים בְּחַיּוּת מְלֵאָה יוֹתֵר. הַנְּשִׁימָה הָעֲמֻקָּה הֲרֵי מוֹסִיפָה לָאָדָם חַיִּים. מַחֲזוֹר הַדָּם מֻמְרָץ, הָאֵיבָרִים מֻמְרָצִים, וְכָךְ הָאָדָם בָּרִיא יוֹתֵר וּמַאֲרִיךְ יָמִים. שָׁנִים חוֹלְפוֹת עַל הַיֶּלֶד, אוּלָם כַּאֲשֶׁר הוּא מִתְרַגֵּל לַמְּצִיאוּת שֶׁל הַהֲלִיכָה בָּרְחוֹב וְשֶׁל הֲנָאָה מִנְּשִׁימָה עֲמֻקָּה, הֲרֵי הוּא חָשׁ שִׂמְחָה גְּדוֹלָה יוֹתֵר מִמִּי שֶׁשּׁוֹתֶה מַשְׁקָאוֹת יְקָרִים בְּיוֹתֵר, לְמָשָׁל.

נָתָן לְלַמֵּד יֶלֶד לֵהָנוֹת מִמַּרְאֵה הַסְּתָו, מֵהֶעָלִים שֶׁשִּׁנּוּ צִבְעָם, וְעַתָּה הֵם נוֹפְלִים אַט אַט בְּשַׁלֶּכֶת נִפְלָאָה. הֶעָלִים כְּשֶׁיֵּרָקְבוּ מִסְּבִיב הָעֵץ יַעַזְרוּ לוֹ לְקַלֵּט אֶת הַחֻמָּרִים שֶׁיִּסִּיעוּ בְּגִדּוּלוֹ וּבִצְמִיחָתוֹ, וְיַהַפְכוּ אוֹתוֹ לְגָדוֹל וְיָצִיב. לְגַלּוֹת אֶת הָעֲבָדָה כִּי דַּוְקָא עֵץ חַי - מַשִּׁיר אֶת עָלָיו. וּנְשִׁירַת הֶעָלִים הִיא חֵלֶק מִתִּכְנוּן הַבְּרִיאָה.

כַּאֲשֶׁר הוֹלְכִים עִם הַיֶּלֶד בָּרְחוֹב אֶפְשָׁר לְהַסְבִּיר לוֹ כִּי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּרָא אֶת הָעֵצִים, כָּל עֵץ וְיִחוּדוֹ, לְכָל עֲלֶה צֶבַע מְסֻיָּמֶת, וְצוּרָה מְסֻיֶּמֶת, הַמִּתְכַּנְנִים בְּדִיּוּק בְּזֶרַע הָעֵץ "אֲשֶׁר זַרְעוֹ בוֹ לְמִינֵהוּ" (בראשית א, יב). הֶעָלִים אָמְנָם מְצִלִּים בַּקַּיִץ מֵחֹם הַשֶּׁמֶשׁ, אוּלָם בַּחֹרֶף זָקוּק הָעֵץ לְיוֹתֵר שֶׁמֶשׁ, עַל כֵּן הֵם נוֹשְׁרִים, עַל מְנָת לְאַפְשֵׁר לְקַרְנֵי הַשֶּׁמֶשׁ לְהַגִּיעַ אֶל כָּל חֶלְקֵי הָעֵץ, וְלַעֲזֹר לָהֶם לִחְיוֹת וּלְהַמְשִׁיךְ בַּצַּמִּיחָה. בְּמֶשֶׁךְ הַקַּיִץ יֵשׁ לְהָרִים אֶת הָרֹאשׁ עַל מְנָת לִרְאוֹת אֶת הֶעָלִים, אוּלָם בַּסְּתָו, הֶעָלִים מֻנָּחִים עַל הַקַּרְקַע, וְנִתָּן לִרְאוֹתָם כַּאֲשֶׁר מְכוֹפְפִים אֶת הָרֹאשׁ.

הִתְבּוֹנֵן בָּהֶם אַתָּה, הַקּוֹרֵא, אַתָּה כְּמוֹ יֶלֶד... הִזְכֵּר לְעַצְמְךָ אֶת נִפְלְאוֹת הַבְּרִיאָה. הִתְבּוֹנֵן בַּסְּנָאִי, הַיּוֹדֵעַ בְּחוּשׁ, כִּי הִנֵּה הַחֹרֶף מִתְקָרֵב וְהוּא לֹא יִמְצָא זְרָעִים לְמַאֲכָל, עַל כֵּן הוּא אוֹסֵף אֶת הָאַצְטְרוּבָלִים וּמַטְמִינָם בָּאֲדָמָה לִקְרַאת הַחֹרֶף הַקַּר. הַסְּנָאִי הַמִּתְבּוֹנֵן בְּצֶבַע הֶעָלִים הַמִּשְׁתַּנֶּה, וְחָשׁ אֶת רוּחוֹת הַסְּתָו, אוֹסֵף לוֹ מָזוֹן לְעֵתִיד, אוּלָם הוּא שׂוֹכֵחַ, בְּסוֹפוֹ שֶׁל דָּבָר, הֵיכָן הִטְמִין אֶת הָאַצְטְרוּבָלִים, אוּלָם מֵאֵלֶּה גְּדֵלִים עֵצִים חֲדָשִׁים. הַסְּנָאִי נָטַע עֵצִים, לְלֹא יְדִיעָתוֹ, מִתּוֹךְ כַּוָּנָה לְהִתְכּוֹנֵן לַחֹרֶף הַקַּר. גַּם הַצִּפֳּרִים מִתְכּוֹנְנוֹת לַחֹרֶף הַבָּא. הֵן נֶאֱסָפוֹת וּמַתְחִילוֹת לִנְדֹּד לַאֲזוֹרִים חַמִּים יוֹתֵר. הַסְּנָאִי, מִמִּשְׁפַּחַת הָעַכְבָּרִים,

חַי בַּשָּׂדוֹת וּבִמְקוֹמוֹת פְּתוּחִים, עַל כֵּן בָּרָא לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זָנָב שֶׁעִיר הַמְחַמֵּם אוֹתוֹ בְּחָדְשֵׁי הַחֹרֶף הָאֲרֻכִּים. הָעַכְבָּר, לְעֻמָּתוֹ, הַחַי בִּמְקוֹמוֹת סְגוּרִים, אֵינוֹ זָקוּק לְמַעֲטֶה מְחַמֵּם כָּזֶה.

וְהִנֵּה, הָרוּחוֹת, עֲלֵיהֶן נֶאֱמַר (תענית ג', ע"ב) כִּי "אִי אֶפְשָׁר לָעוֹלָם בְּלִי רוּחוֹת". הָרוּחוֹת מְפַזְּרוֹת זְרָעִים חֲדָשִׁים בִּמְקוֹמוֹת מְרֻחָקִים, כָּךְ מִתְכַּסָּה הָאָרֶץ בְּצִמְחִיָּה. הִתְבּוֹנְנוּת בְּמַעֲשֵׂי הַבְּרִיאָה הַמַּפְלְאִים מַפְעִים וּמְרַגֵּשׁ.

כַּאֲשֶׁר לוֹמֵד הַיֶּלֶד לְהִתְבּוֹנֵן וְלֵהָנוֹת מֵעוֹנוֹת הַשָּׁנָה, מֵהָאָבִיב, מֵהַחֹרֶף מֵהַסְתָּו, הַיֶּלֶד לוֹמֵד לֶאֱהֹב אֶת הַחַיִּים. מִי שֶׁאוֹהֵב אֶת הַחַיִּים, אוֹהֵב אֶת מִי שֶׁמַּעֲנִיק לוֹ אוֹתָם. מִי שֶׁאוֹהֵב אֶת מַה שֶּׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נוֹתֵן, אוֹהֵב גַּם אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

נֶאֱמַר: "שִׁירוּ לוֹ" (תהלים ל"ג, ג), אֲנָשִׁים מַזְנִיחִים אֶת הַ"שִׁירוּ", וּמִתְרַכְּזִים בַּ"לוֹ". הֵם מִתְפַּלְּלִים, אַךְ אֵינָם מְאֻשָּׁרִים. רֹאשִׁית יֵשׁ לְשִׁיר, לֵהָנוֹת מַה שֶּׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַמְטִיר לְלֹא סוֹף, לְאַחַר מִכֵּן, כַּאֲשֶׁר מְבִינִים שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַעֲנִיק אָוִיר, חֲמָצָן וּמַתָּנוֹת כֹּה רַבּוֹת, נַעֲשִׂים מוּדָעִים וּמַתְחִילִים לָשִׁיר. מִי שֶׁלֹּא לָמַד לָשִׁיר, עָלָיו לִלְמֹד לַעֲשׂוֹת זֹאת.

הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹמֵר: "עֲשֵׂה עֲבוּרִי, כִּי אֲנִי עוֹשֶׂה עֲבוּרְךָ". אָכֵן, זֶה הוּא אַחַד הַדְּבָרִים אוֹתָם צָרִיךְ הָאָדָם לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ. יֵשׁ לֵהָנוֹת מֵהָרְוָחִים וְהַטּוֹבוֹת הַבָּאִים עָלָיו. כַּאֲשֶׁר יִתְרַגֵּל הָאָדָם לֵהָנוֹת בְּגִיל צָעִיר, יְקַבֵּל שָׂכָר עַל כָּךְ וְיִהְיֶה מְאֻשָּׁר. וְלַמְרוֹת שֶׁהִתְרַגֵּל לַעֲשׂוֹת זֹאת, אוֹ לָמַד כָּךְ לִנְהֹג מֵאֲבִיו מֵאִמּוֹ, גַּם כָּךְ יְקַבֵּל שָׂכָר, הִתְנַהֲגוּתוֹ תִּשְׁתַּלֵּם בְּסוֹפוֹ שֶׁל דָּבָר. גַּם אִם יַתְחִיל הָאָדָם לִנְהֹג כָּךְ מֵאָחֵר יוֹתֵר בְּחַיָּיו, הוּא יַהֲפֹךְ לְאָב וְלְאֵם שֶׁל עַצְמוֹ, יִהְיֶה שְׂאַפְתָּן, וְיִתְרַגֵּל לְגַיְּשָׂה הָעוֹשָׂה אֶת הַחַיִּים מַצְלִיחִים, גַּם אָז יַרְוִיחַ.

## 43. היתרונות שבאמללות

כַּאֲשֶׁר נִתְבּוֹנֵן עַל עִנְיַן הַמָּוֶת מִנְּקֻדַּת מַבָּט זוֹ נִרְאֶה אַף בּוֹ אֶת הַתּוֹעֶלֶת הָעֲצוּמָה עֲבוּרֵנוּ. כֵּיצַד יַעֲבֹר הָאָדָם לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא וְיִזְכֶּה לִרְאוֹת אֶת הָאֱמֶת וְהַנֶּצַח אִלְמָלֵי יָמוּת וְיָסִיר מֵעָלָיו אֶת מְעִיל הַגַּשְׁמִיּוּת? שֶׁהֲרֵי חַיֵּי הָעוֹלָם הַזֶּה אֵינָם מַטָּרָה בְּפְנֵי עַצְמָהּ וְלֹא טוֹב לָאָדָם לְהִשָּׁאֵר לָנֶצַח בְּחַיֵּי עִוָּרוֹן אֵלּוּ.

יֵשׁ הַנִּבְאָלִים מִיְּסוּרֵיהֶם עַל - יְדֵי הַמָּוֶת וּמְקֻדָּמִים אוֹתוֹ בְּבִרְכָה. וְאַף הָעוֹלָם כֻּלּוֹ נִפְטָר מֵעוֹלָם שֶׁל רוֹדָנִים לְמִינֵיהֶם עַל - יְדֵי הַמָּוֶת הַפּוֹקֵד כָּל אָדָם וְאַף שַׁלִּיטִים תַּקִּיפִים. אִם - כֵּן הַמָּוֶת נֶחְמָה הוּא לָעוֹלָם, וְרָאוּי לְהוֹדוֹת לַהּ' עַל כָּךְ.

זֶה שֶׁאוֹמֶרֶת הַגְּמָרָא (ברכות נ"ד, ע"א) עַל הַפָּסוּק "וְאַהֲבְתָּ אֵת הַשֵּׁם אֱלֹקֶיךָ בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ" (דברים ו, ה) "אֲפִלּוּ נוֹטֵל אֶת נַפְשֶׁךָ", עָלֶיךָ לֶאֱהֹב אֶת ה' אֲפִלּוּ כַּאֲשֶׁר נוֹטֵל הוּא אֶת חַיֶּיךָ, וְאִם מְבַקֵּשׁ הָאָדָם חַיִּים לְלֹא סוֹף אוֹמֵר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא "מִי גֶּבֶר יִחְיֶה וְלֹא

יִרְאֶה מָוֶת?" (תהילים) סוֹפוֹ שֶׁל כָּל אֶחָד לַעֲזֹב אֶת הָעוֹלָם, לְפִיכָךְ זְכֹר תָּמִיד אֶת הַבְּרָכָה הַטְּמוּנָה בַּמָּוֶת כְּדֵי שֶׁתּוּכַל בְּבוֹא הָרֶגַע לְקַיֵּם "וְאָהַבְתָּ אֵת ה'", וּלְהוֹדוֹת לוֹ עַל נְטִילַת נַפְשְׁךָ בִּידִיעָה בְּרוּרָה שֶׁה' אוֹהֲבְךָ וְדוֹרֵשׁ אַךְ טוֹבָתְךָ.

טֶבַע הָאָדָם לְהִתְמַקֵּד בַּדְּבָרִים הַבִּלְתִּי נְעִימִים הַקּוֹרִים עִמּוֹ וְלִשְׁכֹּחַ אֶת רֹב הַבְּרָכָה הַמֻּשְׁפַּע עָלָיו בְּמַרְבִּית יְמֵי חַיָּיו. זֶה אֲשֶׁר עַצְמוֹתָיו כּוֹאֲבוֹת זוֹכֵר לְלֹא הֶרֶף אֶת כְּאֵבוֹ וְשׁוֹכֵחַ שֶׁעָלָיו לְהוֹדוֹת עַל שֶׁיֵּשׁ לוֹ בְּכָלָל עֶצֶמוֹת, כִּי אֵין הַדָּבָר פָּשׁוּט וּמוּבָן מֵאֵלָיו. כְּשֶׁנִּסְתַּכֵּל בְּצוּרָה נְכוֹנָה נִרְאֶה שֶׁהַיִּתְרוֹנוֹת עוֹלִים לְאֵין עֵרוֹךְ עַל הַחֶסְרוֹנוֹת כִּי אָנוּ נוֹשְׁמִים, לִבֵּנוּ פּוֹעֵם וְיֵשׁ בְּיָדֵינוּ הַיְכֹלֶת לְתַפְקֵד, וְאִם יֶשְׁנוֹ לִקּוּי מְסֻיָּם בְּאֶחָד מִן הַתִּפְקּוּדִים אֵין בְּיִכְלָתוֹ לִמְחֹק אֶת שְׁאָר הַמַּעֲלוֹת וְהַחֲסָדִים.

דּוֹמֶה הַדָּבָר לְאִישׁ עָסָקִים אֲשֶׁר לוֹ שֻׁתָּף הַמַּנְחִילוֹ מְרוֹרוֹת, עַד שֶׁבְּמֶשֶׁךְ הַשָּׁבוּעַ הוּא חוֹשֵׁב לֹא אַחַת לְפָרֵשׁ מֵהָעֲסָקִים עִם שֻׁתָּפוֹ אֶלָּא שֶׁכַּאֲשֶׁר מַגִּיעַ יוֹם חֲלֻקַּת הַפִּדְיוֹן נִשְׁכָּחוֹת כָּל הַצָּרוֹת וְשׁוּב עוֹלָה הַמַּחְשָׁבָה כִּי הַכֹּל כְּדַאי לְמַעַן הָרֶוַח הַכַּסְפִּי.

נָקֻדַּת מַבָּט זוֹ חֲשׁוּב שֶׁתַּקִּיף אֶת חַיֵּינוּ בְּכָל הַתְּחוּמִים וְלִזְכֹּר תָּמִיד בִּשְׁעַת הַקְּשָׁי כִּי קַיָּמִים יִתְרוֹנוֹת, וְגָדוֹל הָאֹשֶׁר מִן הָאֻמְלָלוּת. כְּלָל זֶה תָּקֵף אַף בַּיְחָסִים שֶׁבֵּין אִישׁ לְרֵעֵהוּ אוֹ בֵּין בְּנֵי זוּג. אִם קָנִיתָ חָבֵר אַל תִּטְּשֵׁהוּ עֵקֶב נֶזֶק אֶחָד שֶׁגָּרַם לְךָ בְּפַעַם אַחַת, כִּי חָבֵר הוּא קִנְיָן יָקָר, אֶלָּא סְלַח וּזְכֹר אַךְ אֶת הַטּוֹבוֹת שֶׁגָּמַל עִמְּךָ. וְכֵן הַדָּבָר בֵּין בְּנֵי זוּג הַנִּפְגָּעִים זֶה מִזֶּה, יַהֲפְכוּ בְּדַעְתָּם וְיִזְכְּרוּ לֹא אֶת הָעֲלְבּוֹנוֹת בִּלְבַד אֶלָּא אֶת הַטּוֹב שֶׁמַּעֲנִיק בֶּן הַזּוּג הַמַּגִּישׁ אֲרוּחָה מְזִינָה אוֹ מְפַרְנֵס אֶת בְּנֵי מִשְׁפַּחְתּוֹ. לְמֵרוֹת הַקֹּשִׁי הָרִגְשִׁי שֶׁבַּדָּבָר יֵשׁ לְהִתְמַקֵּד בַּיִּתְרוֹנוֹת וְלֹא בַּחֶסְרוֹנוֹת. (בְּנֵי זוּג הַמַּחֲלִיטִים לְפָרֵק אֶת תָּאֳם הַמִּשְׁפָּחְתִּי יִזְכְּרוּ כִּי רֹב הַזּוּגוֹת הַנּוֹקְטִים בְּצַעַד זֶה מִתְחָרְטִים עָלָיו מְאֻחָר יוֹתֵר, אֶלָּא אִם כֵּן מְדֻבָּר בְּמַצָּב בִּלְתִּי נִסְבָּל לַחֲלוּטִין, אוֹ בְּחוֹזֶר בִּתְשׁוּבָה אֲשֶׁר בֶּן בֵּיתוֹ לֹא צוֹעֵד עִמּוֹ בְּדַרְכּוֹ, עַד שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְדוּר בִּכְפִיפָה אַחַת).

כְּדֵי עָלֵינוּ לִפְקֹחַ עֵינַיִם וְלִרְאוֹת אֶת רֹב הַטּוֹבָה הַמֻּשְׁאֶרֶת אוֹתָנוּ בַּעֲלֵי חוֹב תְּמִידִים כְּלַפֵּי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כִּי עֶצֶם חַיֵּי הָאָדָם הֵם דָּבָר נִפְלָא עֲבוּרוֹ וְאַף בְּמַצָּבִים קָשִׁים מְאֹד הוּא עוֹשֶׂה כָּל מַאֲמָץ שֶׁלֹּא לְאַבֵּד אֶת חַיָּיו וּלְהַמְשִׁיךְ וְלִשְׁתּוֹת מִגְּבִיעַ הַחַיִּים. כְּדֻגְמָא לְכָךְ רָאִינוּ אֶת רְצוֹן הַחַיִּים שֶׁהַמְשִׁיךְ לְפַעַם בְּלֵב אַחֵינוּ הַסּוֹבְלִים בְּמַחֲנוֹת הַמָּוֶת שֶׁל הַנָּאצִים ימ"ש. רְעֵבִים, קְפוּאֵי קֹר, מֻכִּים וּמֻשְׁפָּלִים עַד עָפָר לֹא קָרְבוּ (לְהוֹצִיא מְתֵי מְעַט) אֶל הַגְּדֵרוֹת הַמְחֻשְׁמָלוֹת שֶׁיָּכְלוּ לְנָאֲלָם מִן הַיִּסּוּרִים. כִּי יֵצֶר הַחַיִּים חָזָק הוּא לְאֵין עֵרוֹךְ וְדוֹחֵף אֶת הָאָדָם לִסְבֹּל כָּל מַאֲמָץ כְּדֵי לֶהָנוֹת מֵחָוַיַת הַחַיִּים.

אִם כָּךְ נוּכַל לוֹמַר כִּי כָּל חַיֵּינוּ הִנָּם מַתָּנָה, רֵאשִׁית בְּעֶצֶם הֱוָיָתָם, וְשֵׁנִית בְּרֹב הַטּוֹבָה הַמַּקִּיפָה חַיִּים אֵלּוּ. וְאִם נִדְמֶה כִּי יֶשְׁנָם נְזָקִים מְסֻיָּמִים בְּמַתָּנָה זוֹ הֲרֵי אֵינָם עוֹלִים עַל

הַיִּתְרוֹנוֹת. וְהַנִּדְרָשׁ מֵאִתָּנוּ הוּא לְהָרִים אֶת שְׂמִיכַת הַנְּסִיוֹנוֹת וְלִרְאוֹת אֶת הַטּוֹב כְּדֵי לְהוֹדוֹת עָלָיו.

## פרק ג - חביבין היסורים כיהלומים

לְהַלָּן נַאֲרִיךְ בְּשִׂיחָה נִפְלָאָה עַל חֲבִיבוּת הַיִּסּוּרִים, שֶׁמֵּהֶם יִתְבּוֹנֵן הָאָדָם כַּמָּה כְּדַאי לִהְיוֹת סַבְלָן וּמַמְתִּין, שֶׁכֵּן הַיִּסּוּרִים וְהָעִכּוּבִים אֵין כְּמוֹתָם לְהָבִיא אֶת הָאָדָם לְתִקּוּנוֹ הַמֻּשְׁלָם.

### א. מחובתנו להתיחס נכון אל היסורים

בְּפָרָשִׁיּוֹת הַתּוֹרָה "בְּחֻקֹּתַי" וּבְפָרָשַׁת "כִּי תָבֹא" קוֹרְאִים אָנוּ תּוֹכָחוֹת הַתּוֹרָה בְּאֵם נַעֲבֹר עַל רְצוֹן ה', וְעִקַּר הוּא מַעֲקְרֵי הַתּוֹרָה שֶׁהַבּוֹרֵא מַעֲנִישׁ לָרְשָׁעִים וּלְעוֹבְרֵי רְצוֹנוֹ וּמְשַׁלֵּם שָׂכָר טוֹב לְעוֹשֵׂי רְצוֹנוֹ.

הִתְיַחֲסוּת הָעוֹלָם עַל הַתּוֹכָחוֹת וְהַיִּסּוּרִים רְחוֹקָה מִלִּהְיוֹת הִתְיַחֲסוּת נְכוֹנָה כְּפִי שֶׁרָאוּהָ חֲזַ"ל, וּבְדָבָרֵינוּ לְהַלָּן יְבֹאַר הֵיאַךְ צָרִיךְ שֶׁתִּהֶא הַהִתְיַחֲסוּת הַנְּכוֹנָה בְּתוֹכָחוֹת עַל עָוֹן, וּבְכָךְ יִרְוַח לָנוּ מְאֹד הֵן בִּידִיעַת עֵרֶךְ הַתּוֹכָחוֹת וְהַיִּסּוּרִים, וְהֵן בְּאֹפֶן קַבָּלָתָם עָלֵינוּ, שֶׁכֵּן רַק בִּידִיעַת עֵרֶךְ הַיִּסּוּרִים וְקַבָּלָתָם בָּאֹפֶן הַנָּכוֹן נָפִיק מֵהֶם אֶת מִלֹּא הַתּוֹעֶלֶת וְלֹא נִהֶא בְּגֶדֶר: "לַשָּׁוְא הִכֵּיתִי אֶת בְּנֵיכֶם מוּסָר לֹא לָקָחוּ" (ירמיהו ב, ל).

וּבִפְרָט שֶׁאָנוּ בְּדוֹר עִקְבוֹת מְשִׁיחָא, וּמוּבָא בְּמִדְרָשׁ "שׁוֹחֵר טוֹב" (פרק טז): ג' שְׁלִישִׁים שֶׁל יִסּוּרִים הוֹעִיד הַקָּבָ"ה בָּעוֹלָמוֹ, שְׁלִישׁ נָטְלוּ אָבוֹת הָעוֹלָם, שְׁלִישׁ בְּכָל הַדּוֹרוֹת, וּשְׁלִישׁ לְדוֹרוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ, הֲרֵי שֶׁבְּדוֹר אֶחָד שֶׁל מָשִׁיחַ יִתְרַכְּזוּ יִסּוּרִים בְּכַמּוּת וּבְאֵיכוּת מַה שֶּׁבָּעָבָר הִתְפָּרְשׂוּ בְּמֶשֶׁךְ אַלְפֵי שָׁנִים, אִם כֵּן הֲרֵי שֶׁיֵּשׁ לָנוּ הַיּוֹם בְּמֻיָּחָד לִלְמֹד סָגְיָא זוֹ שֶׁהִנָּהּ עִקַּר בְּעִקְרֵי הַיַּהֲדוּת מֵעוֹלָם וּבְיוֹתֵר בְּיָמֵינוּ שֶׁהַיִּסּוּרִים הָאַחֲרוֹנִים מְשַׁכְּחִים אֶת הָרִאשׁוֹנִים, וְאֵין לְךָ יוֹם שֶׁאֵין קִלְלָתוֹ מְרֻבָּה מֵחֲבֵרוֹ.

### ב. כל מי שהוא בדרגה וחשיבות יתרה יש תועלת ביסורים ליישרו

הַגָּאוֹן הַצַּדִּיק רַבִּי יְהוּדָה לַיִּיב חַסְמָן זצוק"ל בְּסִפְרוֹ "אוֹר יָהֵל" (ח"ג פרשת תזריע) הֵיטִיב וְאַף הִפְלִיא לְבָאֵר גֹּדֶל הַחֶסֶד וְהָאַהֲבָה שֶׁבַּיִּסּוּרִים וְשֶׁבְּדֶרֶךְ זוֹ שֶׁל יִסּוּרִים נִכֶּרֶת בְּיוֹתֵר אַהֲבַת ה' לְעַמּוֹ.

וְשָׁם בֵּאֵר שֶׁהִנֵּה בָּעוֹלָם יֶשְׁנָם ד' חֻלְקוֹת, דּוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הַדּוֹמֵם וְהַצּוֹמֵחַ אֵין בָּהֶם שִׁנּוּי בְּמַהֲלַךְ קִיּוּמָם, שֶׁכֵּן אֵין טַעַם לַחְבֹּל בָּהֶם וּלְיַסְּרָם, הַחַי שֶׁדַּרְגָּתוֹ לְמַעְלָה מֵהַדּוֹמֵם וְהַצּוֹמֵחַ יֵשׁ בּוֹ יוֹתֵר שִׁנּוּיִים בִּשְׁנוֹת קִיּוּמוֹ וּכְגוֹן מְחוּשֵׁי צַעַר, אוּלָם עֲדַיִן אֵין לָהֶם שׁוּם תְּנוּדָה מַשְׁמָעוּתִית בְּשִׁנּוּי מַצַּב נַפְשָׁם מִיּוֹם שֶׁנּוֹלְדוּ וְעַד שֶׁבָּא קִצָּם, אֵינָם מַרְגִּישִׁים רַק אֶת מְצִיאוּת הַהֶוֶה הַנַּעֲשֶׂה בְּגוּפָם, אֵינָם בַּעֲלֵי בְּחִירָה, אֵין לָהֶם זִכְרוֹן הֶעָבָר, אֵין לָהֶם

דַּאֲגַת הֶעָתִיד שֶׁכֵּן אֵין לָהֶם צֹרֶךְ בְּכָךְ. הָאָדָם - בְּחִיר הַנִּבְרָאִים - חָבִיב הָאָדָם שֶׁנִּבְרָא בְּצֶלֶם, יֵשׁ בְּכֹחוֹ לְשַׁנּוֹת מַצַּב נַפְשׁוֹ, וּבִבְחִירָתוֹ יָכוֹל לִבְחֹר בְּטוֹב אוֹ בְּרַע, וּלְשֵׁם כָּךְ יֵשׁ בּוֹ כֹּחוֹת נוֹסָפִים וּכְגוֹן הַשִּׂמְחָה וְהָעֹצֶב, הַדְּאָגָה וְהַשַּׁלְוָה, יֵשׁ בְּכֹחוֹת נַפְשׁוֹ לְהִזָּכֵר בָּעָבָר, יֵשׁ בְּכֹחוֹת נַפְשׁוֹ לִרְאוֹת אֶת הֶעָתִיד, עַל הָאָדָם עוֹבְרִים הַרְבֵּה אָפְנֵי צַעַר וְיִסּוּרִים בִּימֵי חַיָּיו, וְזֶה עַל מְנָת לְרַכֵּךְ לִבּוֹ שֶׁלֹּא יִמַּשֵּׁךְ אַחַר הַטַּעֲיוֹת שֶׁהַמָּה הַתַּאֲווֹת וְיִפֹּל בְּרֶשֶׁת הָרַע. וְזֶה אַף בְּגוֹי, אוּלָם בְּחֵלֶק הַמְדַבֵּר הַיִּשְׂרְאֵלִי שֶׁהַמָּה מִבְּחַר הָאֱנוֹשִׁי תַּכְלִית הַבְּרִיאָה, מִתְיַסְּרִים הַמָּה בְּיוֹתֵר, שֶׁכֵּן הַנְּחִיצוּת לַהֲבִיאָם לְתַכְלִית הַטּוֹב הִיא נְחוּצָה בְּיוֹתֵר אַחַר שֶׁכָּל תַּכְלִית רְצוֹן ה' בְּבָרְאוֹ אוֹתָנוּ לְהַנְחִילֵנוּ טוֹב לָנֶצַח, וְלָכֵן מַעֲמִידֵנוּ הַקָּבָ"ה עַל טָעֲיוֹתֵינוּ וּמֶחְדֵּלֵינוּ בְּכָל חֹמֶר הַדִּין לְבַל נְאַבֵּד אֶת הַטּוֹב הַצָּפוּן לָנוּ לָנֶצַח נְצָחִים. וּבְיוֹתֵר הַצַּדִּיקִים, שֶׁעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר "וּסְבִיבָיו נִשְׂעָרָה מְאֹד", הַקָּבָ"ה מְדַקְדֵּק עִם צַדִּיקָיו דַּוְקָא כְּחוּט הַשַּׂעָרָה, לָכֵן כְּכָל שֶׁיִּשְׁנָהּ יְקָרוּת בָּאָדָם יוֹתֵר כֵּן נִצְרָךְ לְשָׁמְרוֹ מִלִּכְלוּךְ חֵטְא בְּיוֹתֵר. שֶׁכֵּן מַה יֵּשׁ יוֹתֵר הֶפְסֵד לָאָדָם בְּאִם לֹא יְעִירוּהוּ עַל מֶחְדָּלָיו בְּעוֹדוֹ בָּעוֹלָם. כַּמָּה אֲבוֹי לָאָדָם כְּשֶׁיִּחְיֶה בְּאַשְׁלָיָה שֶׁהִנֵּהוּ מֻשְׁלָם, וּמֶחְדָּלָיו יוּדְעוּ לוֹ רַק לֶעָתִיד כְּשֶׁכְּבָר הַתִּקּוּן נִבְצָר מִמֶּנּוּ, וְהַנִּשְׁאָר לוֹ הוּא רַק לְרַצּוֹת אֶת עָנְשׁוֹ בְּמִלֹּא חֹמֶר הַדִּין, הֲיֵשׁ רַע בָּאֱמֶת יוֹתֵר מִזֶּה, אִם - כֵּן כַּמָּה חֶסֶד מְתֻחַסֵּד הַבּוֹרֵא עִם בְּרוּאָיו, וּבְיוֹתֵר עִם עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל לְהוֹרוֹתָם עַל מֶחְדָּלֵיהֶם בְּעוֹד מוֹעֵד בְּעוֹד הַתִּקּוּן נִתָּן לְהֵעָשׂוֹת, וְזֶה בְּאֶמְצָעוּת הַיִּסּוּרִים שֶׁאֵין כְּמוֹתָם פּוֹתְחִים אֶת הָעֵינַיִם הָעִוְרוֹת וּמְפַקְּחִים אֶת הַשֵּׂכֶל שֶׁנִּסְתָּם בְּתַאֲווֹת הָעוֹלָם - לְהַפְקַח בְּתַכְלִית חוֹבַת הָאָדָם בְּעוֹלָמוֹ.

וְעַל כָּךְ אִיתָא בַּמִּדְרָשׁ (בר"ר פ"ח, א): "לֹא הָיוּ רְאוּיִים לִהְיוֹת דְּווִיִּים סְחוּפִים וּמְצֹרָעִים אֶלָּא מִיִּשְׂרָאֵל, וּמַדּוּעַ יֶשְׁנָם שֶׁכְּאֵלֶּה גַּם בְּאֻמּוֹת הָעוֹלָם? מִפְּנֵי כְּבוֹדָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ כַּמָּה מְנֻגָּעַת אֻמָּה זוֹ", הֲרֵי שֶׁהַיִּסּוּרִים מְיֻעָדִים לְאֵלּוּ שֶׁהַמָּה תַּכְלִית הַבְּרִיאָה לְיַשָּׂרָם, וְלַהֲבִיאָם לְיַעֲדָם, וְאֵלּוּ הֵם יִשְׂרָאֵל, וּמַה שֶּׁבְּכָל זֹאת יֶשְׁנָם מְיֻסָּרִים גַּם בְּאֻמּוֹת הָעוֹלָם, הוּא רַק מִפְּנֵי כְּבוֹדָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ שֶׁכָּל הַמְיֻסָּרִים וְהַמְנֻגָּעִים אֵינָם בַּנִּמְצָא רַק בְּעַם יִשְׂרָאֵל וְאֵיכָא בְּזֶה חִלּוּל ה' וְחִלּוּל כְּבוֹדָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל.

## ג. התיחסותו של נחום איש גמזו על היסורים

מוּבָא בַּגְּמָרָא (תענית כא) מַעֲשֶׂה בְּנַחוּם אִישׁ גַּמְזוּ שֶׁהָיָה מְהַלֵּךְ בַּדֶּרֶךְ וְהוּא עַל חֲמוֹרוֹ, בָּא עָנִי וְאָמַר לוֹ רַבִּי תֵּן לִי לֶאֱכֹל, אָמַר לוֹ נַחוּם הַמְתֵּן עַד שֶׁאֶפְרֹק מֵהַחֲמוֹר, וּבֵינְתַיִם מֵת הֶעָנִי, נָפַל נַחוּם אִישׁ גַּמְזוּ, עַל אוֹתוֹ עָנִי וְאָמַר: עֵינַי שֶׁלֹּא חָסוּ עַל עֵינֶיךָ - יִסָּמְאוּ, יָדַי שֶׁלֹּא חָסוּ עַל יָדֶיךָ - יִתְגַּדְּמוּ, רַגְלַי שֶׁלֹּא חָסוּ עַל רַגְלֶיךָ - יִתְקַטְּעוּ, וְלֹא נָחָה דַּעְתּוֹ עַד שֶׁאָמַר שֶׁיְּהֵא כָּל גּוּפוֹ מָלֵא שְׁחִין.

קָשֶׁה לָנוּ לְהָבִין מַה בְּכָלָל תְּבַע נַחוּם מֵעַצְמוֹ, וַהֲלֹא יָרַד לִתֵּן לֶעָנִי לֶאֱכֹל, אוּלַם נַפְשׁוֹ הַטְּהוֹרָה וְהַזַּכָּה שֶׁל נַחוּם נִזְדַּעְזְעָה מִמְּקֹרָה זֶה וְשָׁמָּא תְּבַע מֵעַצְמוֹ לָמָּה לֹא הִזְדָּרֵז מִדַּי וְלֹא חָשַׁשׁ שָׁמָּא הֶעָנִי עוֹמֵד לִנְפֹּחַ נִשְׁמָתוֹ וְכֵיוֹצֵא, בְּכָל אֹפֶן בְּוַדַּאי שֶׁתְּבִיעָתוֹ הָיְתָה בְּדִקּוּת כְּפִי זַכּוּת נִשְׁמָתוֹ. מִכָּל מָקוֹם יֵשׁ לָנוּ לִרְאוֹת מִכָּאן נְחִיצוּת הַיִּסּוּרִים לְתַקֵּן הֶעָוֹן, נַחוּם רָאָה נְחִיצוּת לִגְזֹר עַל עַצְמוֹ עֲנָשִׁים קָשִׁים וּמָרִים וְהָעִקָּר שֶׁנִּשְׁמָתוֹ תִּהְיֶה מְתֻקֶּנֶת לָעוֹלָם הַבָּא בְּאֶמְצָעוּת הַיִּסּוּרִים בָּעוֹלָם הַזֶּה.

וְכֵן הָיָה לוֹ לְנַחוּם, כְּפִי אֲשֶׁר גָּזַר וְחָרַץ עַל עַצְמוֹ, נַעֲשָׂה סוּמָא, גִּדֵּם, קִטֵּעַ, וְכָל גּוּפוֹ מָלֵא שְׁחִין, וּכְשֶׁנִּכְנְסוּ תַּלְמִידָיו לְבַקְּרוֹ וְאָמְרוּ לוֹ, רַבִּי, אוֹי לָנוּ שֶׁרְאֵינוּךָ בְּכָךְ, עָנָה לָהֶם "אוֹי לִי אִם לֹא רְאִיתוּנִי בְּכָךְ", כְּלוֹמַר אַדְרַבָּה, אִם הָיוּ לִי הָעֵינַיִם וְהַיָּדַיִם וְהָרַגְלַיִם וְכָל גּוּפִי הָיָה בָּרִיא, אָז אוֹי לִי וְאוֹי לִי עַל נַפְשִׁי, וְאִלּוּ עַתָּה אַשְׁרַי וְאַשְׁרֵי חֶלְקִי, עַתָּה הִנְנִי הָאָדָם הַמְאֻשָּׁר עַל הֱיוֹתִי נִתְקָן וּבָא מוּכָן לָעוֹלָם הַבָּא לְלֹא חֵטְא.

עוֹד יוֹתֵר נִתְבַּהֵל וְנִשְׁתּוֹמֵם מֵהַמּוּבָא בִּירוּשַׁלְמִי (סוף פאה וסוף שקלים) בְּמַעֲשֶׂה זֶה, נִכְנַס רַבִּי עֲקִיבָא תַּלְמִידוֹ שֶׁל נַחוּם אִישׁ גַּמְזוּ לְבַקְּרוֹ, וּכְשֶׁרָאָהוּ כָּךְ אָמַר לוֹ רַבִּי, אוֹי לִי שֶׁרְאִיתִי אוֹתְךָ בְּכָךְ, עָנָה לוֹ נַחוּם: "אוֹי לִי שֶׁאֵין אֲנִי רוֹאֶה אוֹתְךָ בְּכָךְ..." עוֹנֶה לוֹ נַחוּם לְרַבִּי עֲקִיבָא, אֲנִי הַמִּסְכֵּן...?! עֲלֵי הָרַחֲמָנוּת...?! עָלֶיךָ הָרַחֲמָנוּת, אוֹי לִי שֶׁאֵינֶנִּי רוֹאֶה גַּם אוֹתְךָ כָּכָה. לְתַלְמִידָיו לֹא הֵשִׁיב נַחוּם כְּפִי אֲשֶׁר הֵשִׁיב לְרַבִּי עֲקִיבָא, שֶׁכֵּן לְתַלְמִידָיו הֵשִׁיב: "אוֹי לִי אִם לֹא רְאִיתוּנִי בְּכָךְ" וּכְמוֹ שֶׁהֵשִׁיב רַשְׁבַּ"י לרפב"י, וְאִלּוּ לְרַבִּי עֲקִיבָא הֵשִׁיב נַחוּם אוֹי לִי שֶׁאֵין אֲנִי רוֹאֶה אוֹתְךָ בְּכָךְ, שֶׁכֵּן יָדַע שֶׁדַּרְגַּת רַבִּי עֲקִיבָא גְּבוֹהָה מִיֶּתֶר תַּלְמִידָיו, וְאֶפְשָׁר לוֹמַר לוֹ מִשְׁפָּט שֶׁכָּזֶה, וְסוֹפוֹ הוֹכִיחַ כַּמְבֹאָר לְהַלָּן.

עַד כְּדֵי כָּךְ רָאוּ רַבּוֹתֵינוּ אֶת הַיִּסּוּרִים כְּדָבָר הַמּוֹעִיל וְהַנֶּחוּץ וְשֶׁאֵין חֶסֶד וְרַחֲמִים יוֹתֵר מִמֶּנּוּ. וְאַף רַבִּי עֲקִיבָא לֹא מִיָּד יָרַד לְדַעַת רַבּוֹ, וְכָךְ מוּבָא עוֹד שָׁם בַּיְרוּשַׁלְמִי הַנִּזְכָּר: אָמַר לוֹ רַבִּי עֲקִיבָא: מָה אַתְּ מְקַלְקְלֵנִי?! אָמַר לוֹ נַחוּם: וּמָה אַתָּה מְבַעֵט בְּיִסּוּרִים?! רַבִּי עֲקִיבָא נִזְדַּעְזַע מִכָּךְ שֶׁאָמַר לוֹ נַחוּם אוֹי לִי שֶׁאֵין אֲנִי רוֹאֶה אוֹתְךָ בְּכָךְ, נָתַאר לְעַצְמֵנוּ שֶׁנָּבוֹא לְבַקֵּר חוֹלֶה מְיֻסָּר בְּאֹפֶן נוֹרָא בְּיוֹתֵר לְלֹא יָדַיִם לְלֹא רַגְלַיִם, סוּמָא, וְכָל גּוּפוֹ שְׁחִין שׁוֹכֵב עַל מִטָּה שֶׁרַגְלֶיהָ טְמוּנוֹת בְּסַפְלֵי מַיִם כְּדֵי שֶׁלֹּא יַעֲלוּ עָלָיו נְמָלִים וַחֲרָקִים, וּכְשֶׁנִּבִּיעַ צַעֲרֵנוּ עַל חָלְיוֹ, וְיָגִיב בִּתְגוּבָה הַלְוַאי שֶׁגַּם לָכֶם יְהֵא כָּךְ, וְאוֹי לִי - מִצְטַעֵר אֲנִי - שֶׁאֵינֶנִּי רוֹאֶה אֶתְכֶם גַּם כָּךְ, הֲלֹא נִזְדַּעְזַע וְנִחְשֹׁב שֶׁמֵּחֲמַת צַעֲרוֹ הִתְבַּלְבְּלָה דַּעְתּוֹ וְהֵחֵל מְקַלֵּל זֶה אֶת מְבָרְכָיו. עָנָה לוֹ נַחוּם. חָלִילָה, אֵינֶנִּי מְקַלֵּל אֶלָּא מְבָרֵךְ, אֶלָּא שֶׁאַתָּה לֹא מַסְפִּיק יוֹדֵעַ בְּעֶרְכָּן שֶׁל יִסּוּרִים. וּקְרָאוֹ אַף מְבַעֵט, לוֹמַר לְךָ שֶׁמִּי שֶׁאֵינוֹ מַכִּיר בְּעֶרְכָּן נֶחְשָׁב לְמְבַעֵט בָּהֶן.

## ד. רבי עקיבא תלמידו של נחום איש גמזו - היאך התייחס ליסורים

וּמְצִינוּ שֶׁרַבִּי עֲקִיבָא אָכֵן קִבֵּל מֵסֶר זֶה שֶׁל רַבּוֹ, שֶׁכֵּן מוּבָא בַּגְּמָרָא (סנהדרין קא ע"א) כְּשֶׁחָלָה רַבִּי אֶלִיעֶזֶר הַגָּדוֹל נִכְנְסוּ לְבַקְּרוֹ תַּלְמִידָיו רַבִּי טַרְפוֹן, וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ וְרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה וְרַבִּי עֲקִיבָא, וְהָיוּ הַתַּלְמִידִים בּוֹכִים וְרַבִּי עֲקִיבָא שׂוֹחֵק, אָמְרוּ לוֹ חֲבֵרָיו רַבִּי עֲקִיבָא לָמָּה אַתָּה שׂוֹחֵק, אָמַר לָהֶם וְלָמָּה אַתֶּם בּוֹכִים...? אָמְרוּ לוֹ רַבֵּנוּ הַגָּדוֹל עַמּוּד הַיְמִינִי חוֹלֶה עַל מִטָּתוֹ וְלֹא נִבְכֶּה? אָמְרוּ לוֹ וְלָמָּה אַתָּה שׂוֹחֵק, אָמַר לָהֶם, זֶה רַבִּי הָיָה לִבִּי מֵעוֹלָם דּוֹאֵג עָלָיו פֶּן חַס - וְחָלִילָה קִבֵּל עוֹלָמוֹ - עוֹלָם הַבָּא - בְּחַיָּיו... וּמַדּוּעַ? מְנַמֵּק רַבִּי עֲקִיבָא דְּבָרָיו, שֶׁכֵּן מֵעוֹלָם לֹא רָאִיתִי יֵינוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ מַחְמִיץ, אוֹ שֶׁפִּשְׁתָּנוֹ לוֹקֶה, אוֹ שֶׁשָּׁמְנוֹ מַבְאִישׁ, אוֹ שֶׁדִּבְשׁוֹ מַבְאִישׁ, וְעַל כֵּן חָשַׁשְׁתִּי פֶּן קִבֵּל עוֹלָמוֹ וְכַמּוּבָא בַּגְּמָרָא עֲרָכִין (טז ע"ב) כֹּל שֶׁעָבְרוּ עָלָיו מ' יוֹם לֹא יִסּוּרִים - קִבֵּל עוֹלָמוֹ, ופירש"י: "קִבֵּל כָּל מְנוּחָתוֹ לֶעָתִיד", וְלָכֵן שָׂמַח רַבִּי עֲקִיבָא וְשָׂחַק, וְהִנֵּה מִי לִמְּדָהוּ זֹאת? נַחוּם אִישׁ גַּמְזוּ רַבּוֹ, הוּא לִמְּדוֹ שֶׁעַל יִסּוּרִים יֵשׁ לִשְׂחֹק.

וְרַבִּי עֲקִיבָא לֹא דָּרַשׁ זֹאת רַק עַל אֲחֵרִים, אֶלָּא בְּיוֹתֵר דָּרַשׁ זֹאת עַל עַצְמוֹ, כַּמּוּבָא בַּגְּמָרָא (ברכות ס"א ע"ב) כְּשֶׁהָיוּ סוֹרְקִים בְּשָׂרוֹ בְּמַסָּרְקוֹת שֶׁל בַּרְזֶל הָיָה קוֹרֵא קְרִיאַת שְׁמַע וּמִתְיַחֵד עִם קוֹנוֹ, וּכְשֶׁשְּׁאָלוּהוּ תַּלְמִידָיו: רַבֵּנוּ, עַד כָּאן? דְּהַיְנוּ הֵיאַךְ אֶפְשָׁר עַד כְּדֵי כָּךְ - "עַד כָּאן" - לִהְיוֹת מְרֻצָּה בְּיִחוּד ה' כְּשֶׁסּוֹרְקִים הַבָּשָׂר בְּמַסָּרְקוֹת שֶׁל בַּרְזֶל? עָנָה לָהֶם רַבִּי עֲקִיבָא, זֶה לֹא בָּא בְּיוֹם אֶחָד, עַל כָּךְ הִתְאַמַּנְתִּי וְהִרְגַּלְתִּי עַצְמִי כָּל יָמַי, וְכָל יָמַי הָיִיתִי מִצְטַעֵר מָתַי יַגִּיעַ לְיָדַי, וְעַכְשָׁו שֶׁהִגִּיעַ לְיָדַי לֹא אֶשְׂמַח...?

## ה. מי לא נזקק ליסורים...?!

וּמִי לֹא נִזְקָק לְיִסּוּרִים, אֲפִלּוּ אַהֲרֹן הַכֹּהֵן מָצִינוּ שֶׁדִּבֵּר עִמּוֹ מֹשֶׁה בְּדֶרֶךְ אִיּוּם שֶׁל עֹנֶשׁ, וְכַמְבֹאָר בַּחֲזַ"ל (תורת כהנים) עַל הַפָּסוּק: "וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה אַחֲרֵי מוֹת שְׁנֵי בְּנֵי אַהֲרֹן וְגוֹ'. וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה דַּבֵּר אֶל אַהֲרֹן אָחִיךָ וְאַל יָבֹא בְכָל עֵת אֶל הַקֹּדֶשׁ וְלֹא יָמוּת". הָיָה רַבִּי אֶלִיעֶזֶר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹמֵר, מָשָׁל לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה, לְחוֹלֶה שֶׁנִּכְנַס אֵצֶל רוֹפֵא, אָמַר לוֹ הָרוֹפֵא, אַל תִּשְׁתֶּה צוֹנֵן וְאַל תִּשְׁכַּב בְּטַחַב (בְּמָקוֹם רָטֹב), בָּא אַחֵר - חוֹלֶה אַחֵר לְרוֹפֵא אַחֵר - וְאָמַר לוֹ הָרוֹפֵא הָאַחֵר אַל תִּשְׁתֶּה צוֹנֵן וְאֶל תִּשְׁכַּב בְּטַחַב שֶׁלֹּא תָּמוּת כְּדֶרֶךְ שֶׁמֵּת פְּלוֹנִי, הֲרֵי שֶׁהָאַחֲרוֹן זֶרְזוֹ יוֹתֵר מֵהָרִאשׁוֹן.

וְכָךְ אָמַר לוֹ מֹשֶׁה רַבֵּנוּ לְאַהֲרֹן הִזָּהֵר לְבַל תָּבוֹא בְּכָל עֵת לְקֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים שֶׁלֹּא תָּמוּת כְּדֶרֶךְ שֶׁמֵּתוּ בָּנֶיךָ, וְכִי עַל אַהֲרֹן צָרִיךְ לְאַיֵּם בְּמָוֶת, הֲרֵי זֶה דּוֹמֶה - אוֹמֵר הָ"אוֹר יָהֵל" - לְרוֹפֵא שֶׁבָּא לְרוֹפֵא חֲבֵרוֹ שֶׁחָלָה וְכִי צָרִיךְ לוֹמַר לוֹ לְאוֹתוֹ רוֹפֵא שֶׁחָלָה שֶׁלֹּא תָּמוּת כְּדֶרֶךְ

שֶׁמֵּת פְּלוֹנִי, וַהֲלֹא הוּא עַצְמוֹ רוֹפֵא הַמֵּיטִיב לְהָבִין חֹמֶר הַחֹלִי, אוּלָם רוֹאִים אָנוּ כַּמָּה נָחוּץ וְנִצָּרְךְ אִיּוּם הָעֹנֶשׁ אַף עַל הָאָדָם הַנָּדוֹל בְּיוֹתֵר, לְפִי שֶׁהָאָדָם לְעוֹלָם מְסֻכָּן לְהִכָּשֵׁל. וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ בַּגְּמָרָא (ערכין יז ע"א) "אִלְמָלֵי הַקָּבָ"ה בָּא עִם אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב בְּדִין אֵין יְכוֹלִין לַעֲמֹד בְּתוֹכַחְתּוֹ", אִם - כֵּן מִי לֹא נִצָּרְךְ לְתוֹכָחוֹת פֶּן יְעַוֵּת דַּרְכּוֹ.

## ו. היסורים חסד והטבה

עוֹד מֵהַחֶסֶד וְהָאַהֲבָה שֶׁבְּיִסּוּרִים מַפְלִיא לְבָאֵר לָנוּ זֹאת ה"אוֹר יְהֵל" מֵהַנֶּאֱמָר גַּבֵּי שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ ע"ה, הִנֵּה נָתָן הַנָּבִיא בָּא אֶל דָּוִד הַמֶּלֶךְ וּמַבְטִיחַ לוֹ בִּדְבַר ה' הַבְטָחָה גְּדוֹלָה וְהוּא שֶׁיִּוָּלֵד לוֹ הַבֵּן שְׁלֹמֹה, וְכָךְ אוֹמֵר לוֹ (שמואל ב', ז): "וַהֲקִימֹתִי אֶת זַרְעֲךָ אַחֲרֶיךָ וְגוֹ', אֲנִי אֶהְיֶה לוֹ לְאָב וְהוּא יִהְיֶה לִי לְבֵן אֲשֶׁר בְּהַעֲוֹתוֹ וְהוֹכַחְתִּיו בְּשֵׁבֶט אֲנָשִׁים וּבְנִגְעֵי בְּנֵי אָדָם, וְחַסְדִּי לֹא יָסוּר מִמֶּנּוּ", דָּרְשׁוּ בַּמִּדְרָשׁ (בראשית רבה פרשה כ) "וְהוֹכַחְתִּיו בְּשֵׁבֶט אֲנָשִׁים" - זֶה הֶדֶד וּרְזוֹן בֶּן אֶלְיְדָע שֶׁנֶּאֱמַר: וַיָּקֶם אֱלֹקִים לוֹ שָׂטָן וְגוֹ', "וּבִנְגְעֵי בְּנֵי אָדָם" - זֶה אַשְׁמְדַאי שֶׁטָּרְדוֹ לִשְׁלֹמֹה בְּמַלְכוּתוֹ וְגֵרְשׁוֹ מִכִּסְאוֹ.

הַקָּבָ"ה בָּא בִּנְבוּאָה לְדָוִד הַמֶּלֶךְ עַל - יְדֵי נָתָן הַנָּבִיא וּמַבְטִיחוֹ שֶׁיִּהְיֶה לוֹ בֵּן, וּבֵן זֶה יִהְיֶה אָהוּב עַל ה', "הוּא יִהְיֶה לוֹ לְאָב וְהוּא יִהְיֶה לִי לְבֵן", הֲרֵי שֶׁבְּהַבְטָחָה זוֹ מֻנָּח שֶׁיִּקָּבֵל שְׁלֹמֹה הַכֹּל, כְּבֵן הָאָהוּב עַל בּוֹרְאוֹ, עֹשֶׁר, מַלְכוּת, כָּבוֹד שֶׁלֹּא הָיָה כְּמוֹהוּ מֵעוֹלָם, וְכֵן הָיָה לוֹ לִשְׁלֹמֹה שֶׁקִּבֵּל חָכְמָה שֶׁלֹּא הָיָה וְלֹא יִהְיֶה כְּמוֹהוּ מֶלֶךְ חָכָם וְעָשִׁיר (כמבואר במלכים א' בתחילתו).

וּמַה הֶּמְשֵׁךְ הַהַבְטָחוֹת וְהַבְּשׂוֹרוֹת שֶׁמִּתְבַּשֵּׂר דָּוִד הַמֶּלֶךְ בַּטּוֹב שֶׁיִּהְיֶה לִבְנוֹ, שֶׁכַּאֲשֶׁר יְעַוֵּת דַּרְכּוֹ - וּבְהַעֲוֹתוֹ - יוֹכִיחֵהוּ ה' וְיִיַּסְּרֵהוּ... בִּנְגְעֵי בְּנֵי אָדָם, וּמִי הוּא זֶה? זֶה אַשְׁמְדַאי שֶׁהִשְׁלִיכוֹ לִשְׁלֹמֹה אַרְבַּע מֵאוֹת פַּרְסָה מִכִּסְאוֹ כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲזַ"ל (גיטין ס"ה עיי"ש), וְהִנֵּה "וְחַסְדִּי לֹא יָסוּר מִמֶּנּוּ". נִתְבּוֹנֵן, זֶהוּ "חַסְדִּי שֶׁלֹּא יָסוּר מִמֶּנּוּ", שֶׁיָּבֹא אַשְׁמְדַאי וְיַשְׁלִיכֵהוּ מִכִּסְאוֹ, נִתָּאֵר לְעַצְמֵנוּ שְׁלֹמֹה מוֹשֵׁל בַּכִּפָּה מוֹלֵךְ עַל כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, עַל הַבַּעֲלֵי חַיִּים, עַל הַשֵּׁדִים וְעַל הָרוּחוֹת, וְהִשְׁלִיטוֹ הַקָּבָ"ה בָּע�ֶלְיוֹנִים וּבַתַּחְתּוֹנִים כַּכָּתוּב (דברי הימים א' כט) "וַיֵּשֶׁב שְׁלֹמֹה עַל כִּסֵּא ה'!" וּלְבַסּוֹף נוֹפֵל הוּא לְדִיוֹטָא תַּחְתּוֹנָה מַמָּשׁ שֶׁהֻשְׁלַךְ מִכִּסְאוֹ אַרְבַּע מֵאוֹת פַּרְסָה, וְנִשְׁאַר בְּמַקֵּלוֹ וּבְתַרְמִילוֹ, וּמְחַזֵּר עַל הַפְּתָחִים לְבַקֵּשׁ פַּת לֶחֶם, וְצוֹעֵק אֲנִי שְׁלֹמֹה, אֲנִי שְׁלֹמֹה, וּבְזֶה נֶחְשָׁב הוּא לְשׁוֹטֶה וְנָתוּן לְלַעַג וּלְקֶלֶס, וְיֵשׁ מַאן דְּאָמַר שֶׁכָּךְ מֵת בְּצַעֲרוֹ וְלֹא חָזַר לְמַלְכוּתוֹ, וְעַל זֶה בָּא הַכָּתוּב בְּדִבְרֵי ה': "וְחַסְדִּי לֹא יָסוּר מִמֶּנּוּ", זֶהוּ הַחֶסֶד הָאֱמִתִּי שֶׁמַּבְטִיחַ ה' לְדָוִד שֶׁבְּנוֹ יִנְהַג עִם בְּנוֹ עַל מְנָת שֶׁלֹּא יָמוּת בְּחֶטְאוֹ וְיָבוֹא נָקִי לְחַיֵּי עוֹלָם הַבָּא. וּמַה שֶּׁאָנוּ קוֹרְאִים מַצָּב שֶׁכָּזֶה לְהַגְרוֹעַ בְּיוֹתֵר וּתְחוּשָׁתֵנוּ עָלָיו שֶׁאֵין

מִסְכֵּן כָּמוֹהוּ בָּעוֹלָם, כָּרוֹז יוֹצֵא עָלָיו וּמוֹדִיעַ: "וְחַסְדִּי לֹא יָסוּר מִמֶּנּוּ" - אַדְרַבָּא חֲבִיּוֹת מְלֵאוֹת חֶסֶד נִשְׁפְּכוּ עַל שְׁלֹמֹה בְּמַצָּבוֹ זֶה, שֶׁכֵּן בַּמַּצָּב תִּקֵּן אֶת הָעָוֹותוֹ וּסְטָיָתוֹ מִדֶּרֶךְ ה'. לָמַדְנוּ מָה הַטּוֹב הָאֲמִתִּי וּמָה הָרַע, לֹא כְּפִי הַמְקֻבָּל אֵצֶל בְּנֵי אָדָם, שֶׁהַטּוֹב הוּא לְזֶה הַמְאֻשָּׁר בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְהָרַע הוּא לַסּוֹבֵל בָּעוֹלָם הַזֶּה, אַדְרַבָּא לְהֵפֶךְ, הַטּוֹב אֵינוֹ אֶלָּא לְזֶה הַזּוֹכֶה לְקִרְבַת ה', וְכַנֶּאֱמָר: "וַאֲנִי קִרְבַת אֱלֹקִים לִי טוֹב", אֵין טוֹב אַחֵר רַק קִרְבַת ה', וְאַף שֶׁבִּשְׁבִיל כָּךְ יֵשׁ לְשַׁלֵּם יִסּוּרִים קָשִׁים וּמָרִים.

וְעוֹד שָׁם הֶאֱרִיךְ לְבָאֵר גֹּדֶל תּוֹעֶלֶת הַיִּסּוּרִים מִנֶּעֱמָן שֶׁנִּצְטָרַע, וּמִתְּחִלָּה הִתְכַּחֵשׁ וְכָפַר בִּדְבָרֵי אֱלִישָׁע לִרְחֹץ בַּיַּרְדֵּן שֶׁבַע פְּעָמִים, וַעֲבָדָיו שֶׁל נַעֲמָן שֶׁהָיוּ יוֹתֵר בַּעֲלֵי אֱמוּנָה מִמֶּנּוּ שִׁכְנְעוּהוּ שֶׁיִּשְׁמַע לִדְבָרֵי הַנָּבִיא שֶׁכֵּן אִישׁ אֱלֹקִים הוּא, וּכְשֶׁנִּכְנַע נַעֲמָן וְטָבַל בַּיַּרְדֵּן וְשָׁב בְּשָׂרוֹ, נִתְגַּיֵּר וְהָיָה לְגֵר תּוֹשָׁב שֶׁאֵינוֹ עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה, וְאִלּוּ עֲבָדָיו שֶׁקֹּדֶם הָיָה בַּעֲלֵי אֱמוּנָה יוֹתֵר מִמֶּנּוּ נִשְׁאֲרוּ גּוֹיִים עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה כְּמִקֹּדֶם, וְאָתְמְהָה, נַעֲמָן שֶׁכָּפַר בִּדְבָרֵי הַנָּבִיא נִתְגַּיֵּר, וְאִלּוּ עֲבָדָיו שֶׁהָיוּ מַאֲמִינִים גְּדוֹלִים מִמֶּנּוּ נִשְׁאֲרוּ בְּגוֹיוּתָם עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה? אוּלָם הַתְּשׁוּבָה נַעֲמָן סָבַל יִסּוּרִים עַל גּוּפוֹ וְהַיִּסּוּרִים הִכְנִיעוּהוּ לְהַכִּיר בַּה' כַּאֲשֶׁר נִתְרַפֵּא מֵהֶם, וְאִלּוּ עֲבָדָיו לֹא נִתְיַסְּרוּ בְּגוּפָם, וְלֹא חָשׁוּ אֶת מוּסַר ה' עַל בְּשָׂרָם לָכֵן נִשְׁאֲרוּ כְּמוֹ שֶׁהָיוּ, הִנֵּה לְרֹאוֹת גֹּדֶל מַעֲלַת הַיִּסּוּרִים הַמְיַשְּׁרִים גַּם אֶת הַמְעֻקָּם בְּיוֹתֵר, וּכְמוֹ גַּבֵּי מְנַשֶּׁה שֶׁכָּל מוּסָרוֹ שֶׁל חִזְקִיָּהוּ אָבִיו לֹא הוֹעִיל לוֹ לְשׁוּב מֵרִשְׁעוֹ, וְרַק הַיִּסּוּרִים הֶחְזִירוּהוּ כַּמּוּבָא בַּגְּמָרָא (סנהדרין ק"א).

**ז. התנאי לתועלתן של היסורים - לקבלם מדעת ומאמונה שנועדו לכפרת עוון - באור לכך בהמחשה נחרצת**

אוּלָם תְּנַאי אֶחָד יֶשְׁנוֹ כְּדֵי שֶׁיִּהֵא עֵרֶךְ וְתַשְׁלוּם בְּיִסּוּרֵי עוֹלָם הַזֶּה וְהוּא שֶׁתְּהֵא דַּעְתּוֹ שֶׁל מְקַבֵּל הַיִּסּוּרִים יוֹדַעַת וּמַכִּירָה שֶׁיִּסּוּרָיו הֵמָּה מֵאֵת ה' לְכַפָּרָה עַל עֲוֹונוֹתָיו, וְהוּא מְפֹרָשׁ בַּגְּמָרָא בְּרָכוֹת (ה' ע"א) שֶׁדָּרְשׁוּ עַל הַפָּסוּק (ישעיה נג, י): " אִם תָּשִׂים אָשָׁם נַפְשׁוֹ" - מָה אָשָׁם לְדַעַת אַף יִסּוּרִים לְדַעַת. כְּלוֹמַר כְּמוֹ שֶׁהַקָּרְבַּן אָשָׁם אֵינוֹ בָּא אֶלָּא לְדַעַת הַחוֹטֵא וּמֵהַסְכָּמָתוֹ לְרָצוֹת עֲוֹונוֹ אַף הַיִּסּוּרִים פּוֹעֲלִים אֶת פְּעֻלָּתָם לְהֵחָשֵׁב כְּתַשְׁלוּם רַק כַּאֲשֶׁר הָאָדָם מְקַבְּלָם בְּדַעְתּוֹ עַל מְנָת שֶׁיִּתְכַּפְּרוּ עֲוֹונוֹתָיו, וְאִם לֹא כֵּן יִהְיֶה בְּגֶדֶר הַנֶּאֱמָר (ירמיהו ב, ל): "לַשָּׁוְא הִכֵּיתִי אֶת בְּנֵיכֶם מוּסָר לֹא לָקָחוּ". וְכֵן מְפֹרָשׁ בִּדְבָרֵי הגר"ח שְׁמוּלֶבִיץ זַצַ"ל (שיחות מוסר, תשל"ב, מאמר יד).

וְאִם - כֵּן זֶה הַמִּתְיַסֵּר בָּעוֹלָם, וּכְמוֹ בִּכְנוֹן זֶה שֶׁל צַעַר הַכְנָסַת הַיָּד לַכִּיס בְּפַעַם נוֹסֶפֶת, וְאֵינוֹ אוֹמֵר אוֹ אַף חוֹשֵׁב בְּלִבּוֹ שֶׁיִּהֵא זֶה לְכַפָּרַת עֲוֹונוֹתָיו לְמָה הוּא דּוֹמֶה? לְאָדָם שֶׁמְּשַׁלֵּם

בַּקָּפָה 10,000 דוֹלָר לְתַשְׁלוּם חוֹבוֹ וְאֵינוֹ דּוֹרֵשׁ "שׁוֹבֵר" (קַבָּלָה)... הֲיֵשׁ לְךָ סָכָל יוֹתֵר מִזֶּה, הֲלֹא יֹאמְרוּ לוֹ לְבַסּוֹף: לֹא שִׁלַּמְתָּ... אֵיזֶה אֱוִיל יְשַׁלֵּם סְכוּם כָּל - כָּךְ גָּדוֹל לְלֹא קַבָּלָה? וּמַה יְהֵא בְּסוֹפוֹ שֶׁל אָדָם זֶה?

לְאַחַר סִיּוּם שְׁנוֹת חַיָּיו בָּעוֹלָם, כְּשֶׁיִּפָּטֵר וְיַעֲמֹד לִפְנֵי בֵּית דִּין שֶׁל מַעְלָה, וְיָחֵלוּ לְחַשֵּׁב לוֹ עֲוונוֹתָיו, יַתְחִילוּ בְּעָוון מְסֵיָם בָּרִאשׁוֹנָה, וְיֹאמְרוּ לוֹ עַל עָוון זֶה נִצְרָךְ חֹדֶשׁ בַּגֵּיהִנֹּם כְּדֵי לְטַהֵר הַנֶּפֶשׁ מִכִּתְמָהּ זֶה... וּבְעוֹדוֹ תּוֹהֶה וּבוֹהֶה הֵיאַךְ יְרַצֶּה אֶת עָנְשׁוֹ בְּעֹנֶשׁ קָשֶׁה כְּשֶׁכָּזֶה, מִיָּד מוֹדִיעִים לוֹ שֶׁאֵין זֶה לְמַעֲשֶׂה, שֶׁכֵּן לְמַעֲשֶׂה לֹא יִצְטָרֵךְ לְרַצּוֹת אֶת עָנְשׁוֹ בְּפֹעַל, וְשׁוֹאֵל הוּא, מַדּוּעַ? וְהַתְּשׁוּבָה, לְפִי שֶׁעָבַר זֶה תְּקוּפָה שֶׁל חֹלִי קָשֶׁה בְּמֶשֶׁךְ חַיָּיו, וְקִבֵּל זֹאת בֶּאֱמוּנָה, וּבְכָךְ הִתְקַזֵּז עָנְשׁוֹ... כַּמָּה שִׂמְחָה תְּהֵא לְאִישׁ הַזֶּה.

וְשׁוּב יָחֵלוּ לְמָנוֹת לוֹ עָוון נוֹסָף, וְיֹאמְרוּ לוֹ עָוון קָשֶׁה וְחָמוּר הוּא זֶה, וְעַל כָּךְ יֵשׁ לְהִתְנַקּוֹת בַּגֵּיהִנֹּם בְּמֶשֶׁךְ חֹדֶשׁ וַחֲצִי... וּבְעוֹדוֹ תּוֹהֶה וּבוֹהֶה יֹאמְרוּ לוֹ, אַל תִּירָא אֵין צָרֵךְ בְּרִצּוּי הָעֹנֶשׁ בְּפֹעַל גַּם עַל עָוון זֶה. וּכְשֶׁיִּשְׁאַל מַדּוּעַ? יְשִׁיבוּהוּ, הָיִיתָ בָּעוֹלָם הַזֶּה חַי בְּדֹחַק פַּרְנָסָה, וְקִבַּלְתָּ יִסּוּרִים אֵלּוּ בְּאַהֲבָה... וְכֵן כַּיּוֹצֵא בָּזֶה יַעֲבִירוּ לוֹ קֶצֶת הָעֲוונוֹת וּכְנֶגְדָּם יַעֲבִירוּ לוֹ קֶצֶת הַיִּסּוּרִים, וְיַקְזְזוּ לוֹ אַחַת עַל אַחַת, יִסּוּרֵי צַעַר גִּדּוּל בָּנִים, שִׁלּוּם בַּיִת, וְכַיּוֹצֵא.

אוּלָם לְבַסּוֹף, וְהִנֵּה כָּלְתָה אֵלָיו הָרָעָה, קֶצֶת הַיִּסּוּרִים הִתְרוֹקְנָה, וְאֵלּוּ קֶצֶת הָעֲוונוֹת טֶרֶם הִתְרוֹקְנָה... וְאָז יְחַשְּׁבוּ אֶת עָנְשׁוֹ בַּגֵּיהִנֹּם מִיּוֹם לְיוֹם מֵחֹדֶשׁ לְחֹדֶשׁ.

וְאָז יִזְעַק אוֹתוֹ אָדָם וְיֹאמַר יֵשׁ לִי טַעֲנָה גְּדוֹלָה וְקָשָׁה עַל בֵּית דִּין שֶׁל מַעְלָה... הֲרֵי יֶשְׁנָהּ גְּמָרָא בְּעֲרָכִין (טז ע"ב) עַד הֵיכָן יִסּוּרִים, אַף כְּשֶׁבָּא לְטֹל ג' פְּרוּטוֹת, וְעָלוּ לוֹ ב', וְהֻצְרַךְ לְהַכְנִיס יָדוֹ לְטֹל הַג', וּבְכֵן יִטְעַן, הֲלֹא יִסּוּרִים מִסּוּג זֶה הָיוּ לִי לַאֲלָפִים, כָּל יוֹם בִּמְאֹרְעוֹת הַחַיִּים יֶשְׁנָם טְרָחוֹת קְטַנּוֹת לְרֹב, וּכְגוֹן, אָדָם שׁוֹכֵחַ מַשֶּׁהוּ, נֶאֱבָד לוֹ מַשֶּׁהוּ וְעַד שֶׁמּוֹצְאוֹ מִתְיַסֵּר, נִשְׁבָּר לוֹ מַשֶּׁהוּ, מִתְעַכֵּב בְּכָל מִינֵי עִכּוּבִים מְצַעֲרִים וְכַיּוֹצֵא, שׁוֹמֵעַ חֶרְפָּתוֹ מִדֵּי פַּעַם וְכַיּוֹצֵא, וּבְכֵן הֵיכָן כָּל אֵלּוּ הַיִּסּוּרִים שֶׁבִּרְבָּם לֹא הָעֲלוּ בְּקֶצֶת הַיִּסּוּרִים...? [הַיּוֹם בְּנֵי אָדָם מִתְבַּיְּשִׁים בְּיִסּוּרֵיהֶם וּמְכַסִּים אוֹתָם שֶׁלֹּא יֵרָאוּם, אוּלָם לֶעָתִיד יַכְרִיזוּ עֲלֵיהֶם כְּאוֹצָר גָּדוֹל שֶׁאֵין כָּמוֹהוּ].

וּמַה תְּהֵא הַתְּשׁוּבָה לָאִישׁ הַזֶּה: הֵיכָן הַ"קַּבָּלָה"...? בְּסִפְרֵי הַחֶשְׁבּוֹנוֹת שֶׁלָּנוּ אִתְּךָ לֹא מוֹפִיעַ שֶׁשִּׁלַּמְתָּ, וְהֶעֱבַדְתָּ, הָבֵא קַבָּלוֹת עַל תַּשְׁלוּמְךָ...

וּמַה תְּהֵא הַתְּשׁוּבָה לָאִישׁ הַזֶּה: הֵיכָן הַקַּבָּלָה...? הֵיכָן קַבָּלַת יִסּוּרִים בְּאַהֲבָה, שֶׁהֵמָּה "הַקַּבָּלוֹת" לְתַשְׁלוּמֵי הַיִּסּוּרִים.

אָכֵן אֵין לוֹמַר שֶׁאָדָם הַמִּתְיַסֵּר שֶׁלְּלֹא קַבָּלָתוֹ אֶת יִסּוּרָיו בְּאַהֲבָה לֹא יֵחָשְׁבוּ לוֹ כְּלָל, שֶׁכֵּן אֵין אָדָם נִתְפָּס עַל צַעֲרוֹ, וּבְוַדַּאי שֶׁהַיִּסּוּרִים מְכַפְּרִים בְּכָל אֹפֶן, אוּלָם לְלֹא סָפֵק אֵין לְהַשְׁווֹת אֶת תִּקּוּן וְכַפָּרַת הַיִּסּוּרִים כַּאֲשֶׁר מְקַבְּלָם הָאָדָם בְּאַהֲבָה לְעֻמַּת כַּאֲשֶׁר אֵינוֹ מְקַבְּלָם בְּאַהֲבָה. וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב הֶחָפֵץ חַיִּים בְּסִפְרוֹ מַחֲנֵה יִשְׂרָאֵל פֶּרֶק ג': וְדַע שֶׁעִקַּר דַּרְגַּת הָאָדָם לָעוֹלָם הַבָּא נִקְבַּעַת כְּפִי אֲשֶׁר יְקַבֵּל אֶת אֵרוּעֵי הַחַיִּים בְּסֵבֶר פָּנִים יָפוֹת.

מִשְׁפָּט זֶה שֶׁל הֶחָפֵץ חַיִּים יֵשׁ לַחֲקֹק אוֹתוֹ בְּלִבּוֹתֵינוּ תָּמִיד, שֶׁכֵּן כַּמָּה יְסוֹדִי הוּא, לָאָדָם נִדְמֶה שֶׁעִקַּר הַדַּרְגָּה שֶׁל הָעוֹלָם הַבָּא נִקְבַּעַת כְּפִי יְדִיעָתוֹ בַּתּוֹרָה, בַּהֲלָכָה, בַּתַּלְמוּד, בַּקַּבָּלָה, בַּצְּדָקָה וּבַחֶסֶד וְכִיּוֹצֵא, אָכֵן מִבְּלִי אַלּוּ לֹא יִהְיֶה הָאָדָם אָדָם כְּלָל, אוּלָם לְקַבֵּעַ אֶת דַּרְגַּת הָאָדָם לָעוֹלָם הַבָּא הוּא כְּפִי שְׁלֵמוּת אֱמוּנָתוֹ הַמִּתְבַּטֵּאת בְּקַבָּלַת אֵרוּעֵי הַחַיִּים בְּסֵבֶר פָּנִים יָפוֹת, וְעַיֵּן שָׁם שֶׁמּוֹכִיחַ זֹאת מֵהַגְּמָרָא (סוטה מח): מִי גָּרַם לַצַּדִּיקִים שֶׁיִּתְבַּזְּבֵז שֶׁלְּחָנָם לֶעָתִיד לָבוֹא? קִטְנוּת אֱמוּנָה שֶׁבָּהֶם. וּמְבֹאָר שָׁם שֶׁהוּא בִּכְגוֹן מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ פַּת בְּסַלּוֹ הַיּוֹם וְאוֹמֵר מָה אֹכַל לְמָחָר, הֲרֵי שֶׁהֶאֱמוּנָה קוֹבַעַת אֶת דַּרְגַּת הָאָדָם לָעוֹלָם הַבָּא. וְהַלָּשׁוֹן "יִתְבַּזְּבֵז" הַמּוּבָא בַּגְּמָרָא הוּא לָשׁוֹן הַמּוֹרֶה עַל הַשְׁקָעָה לְלֹא תַּכְלִית, שֶׁכֵּן בִּזְבּוּז פֵּרוּשׁוֹ הוּא הַשְׁקָעָה שֶׁלֹּא הָלְכָה לְמַטָּרָתָהּ, וְהַבֵּאוּר הוּא עַל פִּי הָרַמְבַּ"ן בְּסוֹף פָּרָשַׁת בֹּא הַמְבָאֵר שֶׁעִקַּר תַּכְלִית הַתּוֹרָה וְהַמִּצְווֹת הוּא כְּדֵי שֶׁנַּאֲמִין בָּאֱלֹקֵינוּ וּמְשֻׁלָּא הִגִּיעַ זֶה בְּתוֹרָתוֹ וּבְמִצְווֹתָיו לְתַכְלִית זוֹ בִּשְׁלֵמוּת הֲרֵי שֶׁהַשְׁקָעָתוֹ בְּמִדַּת מָה הִתְבַּזְּבְזָה.

אָנוּ מִתְיַסְּרִים כָּל - כָּךְ הַרְבֵּה בְּיִסּוּרִים שְׁגִרְתִּיִּים הַמְצוּיִים, אוּלָם אִם אֵין דַּעְתֵּנוּ עֲלֵיהֶם שֶׁהֵנָּם בְּהַשְׁגָּחָה וְנוֹעֲדוּ לְכַפָּרָה הֲרֵי שֶׁלֹּא יַעֲלוּ וְלֹא יוֹרִידוּ כְּלוּם. וּכְאָשֶׁם שֶׁאֵינוֹ מְכַפֵּר אֶלָּא לְדַעַת, הַיֵּשׁ הֶפְסֵד גָּדוֹל מִזֶּה?

אָסוּר לָנוּ לִהְיוֹת "נְדִיבִים" בְּעִנְיָן זֶה, כְּשֶׁאָדָם מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּם וְלֹא מְבַקֵּשׁ קַבָּלָה הוּא נֶחְשָׁב לְ"מִתְנַדֵּב" בְּחִנָּם, הַיִּסּוּרִים נְחוּצִים וּמוֹעִילִים, וְאָסוּר לָנוּ שֶׁיֵּלְכוּ לְחִנָּם, אֶלָּא עָלֵינוּ לְהִתְיַחֵס אֲלֵיהֶם כְּאוֹצָר יָקָר, וְאַף עַל הַצַּעַר הַקָּטָן בְּיוֹתֵר, וְהָרָאָיָה, שֶׁגַּם צַעַר כְּהַכְנָסַת יָד לַכִּיס פַּעַם נוֹסֶפֶת מַצִּיל אֶת הָאָדָם מִדִּין קָשֶׁה שֶׁל "קִבֵּל עוֹלָמוֹ", וְדֵי בְּתַשְׁלוּם שֶׁכְּזֶה אַחַת לְאַרְבָּעִים יוֹם...!

זֶהוּ! זֶה עוֹלָמֵנוּ, עוֹלָמֵנוּ זֶה הוּא יָקָר מְאֹד, כָּל הִתְגַּבְּרוּת בְּנִסָּיוֹן, כָּל כְּבִישַׁת יֵצֶר, כָּל קַבָּלַת יִסּוּרִים בְּאַהֲבָה שָׁוָה הַרְבֵּה, שֶׁכֵּן עוֹלָמֵנוּ זֶה הוּא עוֹלַם הַבְּחִירָה, בּוֹ רַע וְטוֹב, הַבּוֹחֵר בּוֹ בַּטּוֹב וּפוֹרֵשׁ מִן הָרַע אֵין לָנוּ הַשָּׂגָה בְּשִׁוְיוֹ וְעֶרְכּוֹ אַף בְּמַשֶּׂהוּ שֶׁל גְּבוּרַת וּכְבִישַׁת יֵצֶר בְּעוֹלָמֵנוּ זֶה.

## ח. מעט יסורים שאדם מקבלם לדעת בעולם הזה חושכים ממנו כמיות גדולות של ענשי עולם הבא

וְכַמּוּבָא בְּסֵפֶר "הַבְּרִית", שֶׁכְּמוֹ כְּשֶׁהַשֶּׁמֶשׁ נֶעֱתֶקֶת לְעֵינֵינוּ מֶרְחָק שֶׁל כַּמָּה מָטְרִים מִכָּאן לְכָאן, וּכְמוֹ כֵּאֲשֶׁר רְאִינוּ לַשֶּׁמֶשׁ הָעוֹמֶדֶת בִּתְחִלַּת הַבְּנְיָן וּלְאַחַר כַּמָּה שָׁעוֹת עוֹמֶדֶת הִיא בְּסוֹף הַבְּנְיָן, הֲרֵי שֶׁבְּעֶצֶם לַאֲמִתּוֹ שֶׁל דָּבָר בְּמָקוֹמָהּ לְמַעְלָה נֶעְתֶּקֶה אֲלָפִים רַבִּים שֶׁל קִילוֹמֶטְרִים, כְּמוֹ כֵן כָּל מְעַט יִסּוּרִים בָּעוֹלָם הַזֶּה שֶׁאָדָם מְקַבְּלָם לְדַעַת שֶׁהֵנָּם בְּהַשְׁגָּחָה וּלְכַפָּרָה, מְעַט מֵהֶם מְנַקִּים לוֹ הַרְבֵּה יִסּוּרִים לֶעָתִיד, שֶׁכֵּן כָּל מְעַט כָּאן הוּא הַרְבֵּה שָׁם. וּבְזֶה מַרְוִיחַ הָאָדָם ב' רְוָחִים, הָאֶחָד שֶׁמִּתְחַזֵּק הוּא בֶּאֱמוּנָה שֶׁיֶּשְׁנָהּ הַשְׁגָּחָה פְּרָטִית עַל כָּל טִרְחָה וְצַעַר שֶׁיִּצְטַעֵר הָאָדָם, וּבְזֶה תִּכְלִית שְׁלֵמוּת הָאָדָם לְהִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה נֶגֶד הַמִּקְרֶה, שֶׁכֵּן הָאוֹמֵר מִקְרֶה הוּא - וְכִדְּ הוּא לְמִי שֶׁאֵינוֹ מִתְיַחֵס לְיִסּוּרָיו הַשִּׁגְרָתִיִּים - הֲרֵי שֶׁזֶּה פּוֹגֵם הוּא פְּגַם גָּדוֹל בַּשְּׁלֵמוּת הַנִּדְרֶשֶׁת מֵאִתָּנוּ עַל אֱמוּנָתֵנוּ. וְעוֹד מַרְוִיחַ הוּא שֶׁיִּסּוּרִים אֵלּוּ מְקַזְּזִים לוֹ אֶת הַיִּסּוּרִים הַנּוֹרָאִים בָּעוֹלָם הַבָּא.

וּכְמוֹ שֶׁהָיָה הֶחָפֵץ חַיִּים בְּשֵׁם זְקֵן שֶׁשָּׁמַע מִזְּקֵן שֶׁשָּׁמַע מֵהַגָּאוֹן מִוִּילְנָא: "אִלְמָלֵי הַיִּסּוּרִים בָּעוֹלָם הַזֶּה לֹא הָיִינוּ מוֹצְאִים יָדֵינוּ וְרַגְלֵינוּ בָּעוֹלָם הַבָּא". זֶהוּ הַקֶּרֶשׁ הַצָּלָה הַיָּחִיד שֶׁיֵּשׁ לָנוּ.

וְכִמְסֻפָּר שֶׁפַּעַם דִּבֵּר הַגָּאוֹן מִוִּילְנָא מִגְּדֶל יִסּוּרֵי הַנֶּפֶשׁ לֶעָתִיד בַּגֵּיהִנֹּם וּבְכַף הַקֶּלַע וְעוֹד, וְאֶחָד מִתַּלְמִידָיו שֶׁשָּׁמַע זֹאת חָלָה עַד כְּדֵי מָוֶת מִיֵּאוּשׁ וְדָכָאוֹן, וְהוֹדִיעוּ לְהַגְּרַ"א עַל כָּךְ, וְהָלַךְ אֵלָיו לְבַקְּרוֹ. וְאָמַר לוֹ הַגְּרַ"א, כָּל מַה שֶּׁאָמַרְתִּי הוּא אֱמֶת, אוּלָם פְּרָט אֶחָד חָשׁוּב חִסַּרְתִּי בְּדָרְשָׁתִי, וְהוּא שֶׁהַיִּסּוּרִים בָּעוֹלָם הַזֶּה מַצִּילִים מִכָּל הַפְּרָעָנֻיּוֹת שֶׁל עוֹלָם הַבָּא.

וְכַמּוּבָן שֶׁגַּם בְּקִזּוּז הַיִּסּוּרִים מֵעֲנָשֵׁי עוֹלָם הַבָּא לְאוֹ כָּל בְּנֵי אָדָם שָׁוִים, וְכָל אֶחָד כְּפִי אֲשֶׁר יְקַבֵּל זֹאת בֶּאֱמוּנָה יוֹתֵר, בְּאַהֲבָה יוֹתֵר כֵּן יְקֻזַּז לוֹ יוֹתֵר, כְּדִּ שֶׁיִּתְכַּן ב' אֲנָשִׁים שֶׁיִּתַּיְסְּרוּ בָּעוֹלָם, וְהָאֶחָד יִסְבֹּל יִסּוּרִים קָשִׁים, וְהַשֵּׁנִי יִסְבֹּל יִסּוּרִים קַלִּים יוֹתֵר, וְעִם כָּל זֶה לָזֶה הָאַחֲרוֹן יְקֻזַּז יוֹתֵר מֵעֲנָשֵׁי עוֹלָם הַבָּא, וּמַדּוּעַ? לְפִי שֶׁקִּבֵּל יוֹתֵר בֶּאֱמוּנָה וּבְאַהֲבָה.

## ט. כשאדם מתייסר בעולם בהיותו עסוק בדבר מצוה - תועלת יסוריו לכפרה גדולים יותר

וּבְיוֹתֵר כַּאֲשֶׁר מִתְיַסֵּר הָאָדָם בִּהְיוֹתוֹ עָסוּק לִדְבַר מִצְוָה, שֶׁאָז יִסּוּרָיו מְכַפְּרִים בְּיוֹתֵר, וְכַמּוּבָא בַּגְּמָרָא (חולין ז' ע"ב): אָמַר רַב אֶלְעָזָר: דַּם נְקוּף - שֶׁנָּקַף הָאָדָם אֶצְבָּעוֹ וַחֲבָטָה בַּכֹּתֶל וְכִיּוֹצֵא עַד שֶׁיֵּצֵא מִמֶּנָּה דָּם - מְרַצֶּה כְּדַם עוֹלָה, אָמַר רָבָא, וְדַוְקָא בְּגֶדֶל יָמִין שֶׁהַחֲבָטָה בִּימִין קָשָׁה מִשֶּׁל שְׂמֹאל שֶׁכֵּן יַד יָמִין נֶחְבֶּטֶת בְּחָזְקָה יוֹתֵר לְהְיוֹתָהּ יַד חֲזָקָה

יוֹתֵר מִשְּׁמֹאל, וְעוֹד: וּבְנַקּוּף שֵׁנִי, דְּהַיְנוּ שֶׁכְּבָר נִנְקְפָה לוֹ יָדוֹ פַּעַם אַחַת, וְעַתָּה הוּא מַכָּה עַל מַכָּה, וְעוֹד: דְּקָאָזִיל לִדְבַר מִצְוָה.

וּמְבָאֵר הגר"ח שְׁמוּלֶבִיץ (שיחות מוסר, תשל"ב, מאמר יד) כְּשֶׁאָדָם הוֹלֵךְ לִדְבַר מִצְוָה וְנֶחְבָּל וּמִתְיַסֵּר בּוּשָׁתוֹ מְרֻבָּה, שֶׁדּוֹמֶה הוּא לְעֶבֶד הַבָּא לִתֵּן כּוֹס לְרַבּוֹ וּלְשָׁרְתוֹ וְשׁוֹפְכוֹ לוֹ רַבּוֹ עַל פָּנָיו, דְּמֵילָא אָדָם שֶׁמִּתְיַסֵּר מִתּוֹךְ דְּבָרִים בְּטֵלִים, אֵין בּוּשָׁתוֹ גְּדוֹלָה כָּל - כָּךְ, אוּלָם זֶה הַמְּשֻׁרַת לַה' וּבָא לֶעָסֹק בִּדְבַר מִצְוָה, מְצַפֶּה הוּא לְאוֹר פְּנֵי ה' שֶׁיָּאִיר לוֹ פָּנָיו וְיִחוֹנֶנּוּ, וְאָז כְּשֶׁמְּקַבֵּל יִסּוּרִים, נֶחְשָׁב לִמְקַבֵּל סְטִירָה בְּשָׁעַת שֵׁרוּתוֹ לְמַלְכּוֹ שֶׁאָז בּוּשָׁתוֹ מְרֻבָּה וּלְכָךְ בְּמַצָּב כָּזֶה הַיִּסּוּרִים מְכַפְּרִים בְּיוֹתֵר, וְעָלָיו לְשַׁוֵּשׁ וְלִשְׂמֹחַ כְּאִלּוּ הִקְרִיב קָרְבַּן עוֹלָה עַל - גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ.

וְכֵן מוּבָא בְּ"פֶּלֶא יוֹעֵץ" שֶׁפְּעָמִים וְנִגְזַר עַל הָאָדָם גְּזֵרָה שֶׁנִּצְרָךְ לָבוֹא עָלָיו יִסּוּרִים קָשִׁים וְנוֹרָאִים, אֲזַי בְּחַסְדֵּי ה' מְסַבְּבִים שֶׁיִּתְיַסֵּר דַּוְקָא בִּזְמַן עָסְקוֹ בַּמִּצְוָה, וְאָז בִּזְכוּת הַמִּצְוָה מִתְעַטְּמִים לוֹ כַּמּוּת וְאֵיכוּת יִסּוּרָיו, כָּךְ שֶׁאֵין סְתִירָה בָּהּ כְּלָל לָהָא דְּאָמְרוּ חֲז"ל: שְׁלוּחֵי מִצְוָה אֵינָם נִזּוֹקִין, דְּאַדְרַבָּא, נִצּוֹל בִּזְכוּת הַמִּצְוָה מִיִּסּוּרִים קָשִׁים.

## י. בעלי תשובה המיוסרים - אלו יסורים בשעת מצוה

פְּרָט זֶה אַקְטוּאָלִי מְאֹד בְּיָמֵינוּ, יֶשְׁנָם אֲלָפִים רַבִּים - כֵּן יִרְבּוּ - הַחוֹזְרִים בִּתְשׁוּבָה, וְלֹא מְעַטִּים, כִּבְיָכוֹל דַּוְקָא בְּעִקְּבוֹת הַתְּשׁוּבָה נִרְאֶה שֶׁהִתְקַשּׁוּ עֲלֵיהֶם הַחַיִּים. בִּבְעָיוֹת פַּרְנָסָה, שְׁלוֹם בַּיִת וְכַיּוֹצֵא בְּכָל מֵינֵי הִתְמוֹדְדִיּוֹת שֶׁיֵּשׁ לָהֶם לְהִתְמוֹדֵד דַּוְקָא בְּעִקְּבוֹת הַתְּשׁוּבָה, עֲלֵיהֶם לָדַעַת, שֶׁכָּל צַעַר וְיִסּוּרִים הַמִּסְתַּבְּבִים בְּדֶרֶךְ סִבָּה מִמְּצִוָה, חֲזָרָה בִּתְשׁוּבָה וְכַיּוֹצֵא, מְכַפְּרִים פִּי כַּמָּה וְכַמָּה מִיִּסּוּרִים שֶׁלֹּא בִּזְמַן מִצְוָה, וְאַדְרַבָּא, כָּךְ מְסוֹבֶּבֶת הַהַשְׁגָּחָה, כְּדֵי שֶׁכַּפָּרָתָם תְּהֵא בְּנָקֵל יוֹתֵר וּבָאֹפֶן הַיָּעִיל וְהַזָּרִיז בְּיוֹתֵר.

אִם - כֵּן כַּמָּה חֶסֶד עוֹשֶׂה עִמָּנוּ ה' בַּטָּרְדוֹת הָרַבּוֹת הַמְּצוּיוֹת וּבִפְרָט בְּיָמֵינוּ שֶׁהַטֶּכְנִיקָה מְגֻוֶּנֶת וּמְסֻעֶפֶת, וּכְרִבּוּי גְּוָנֶיהָ כֵּן רַבּוּ יִסּוּרֶיהָ, לְמָשָׁל הַיּוֹם שֶׁיֵּשׁ טֶלֶפוֹן, שֶׁהוּא לְכָאוֹרָה מֵקֵל מְאֹד, כַּמָּה אַכְזָבוֹת יֵשׁ מִמֶּנּוּ... לֹא זְמִין... תְּפוּס... חִיּוּג בְּטָעוּת... וְכַיּוֹצֵא, וּכְמוֹ כֵן יֵשׁ הַיּוֹם מְכוֹנִיּוֹת, כַּמָּה עֲגָמַת נֶפֶשׁ יֵשׁ דַּוְקָא בְּשֶׁל כָּךְ, קִלְקוּל בְּחֵלֶק מֵהָאוֹטוֹ... תְּאוּנָה... עִכּוּב בַּדְּרָכִים... וְכַיּוֹצֵא, הַיּוֹם גְּוָנֵי הַכַּפָּרוֹת הִנָּם מְזֻדְּמָנוֹת בְּכָל יוֹם וּבְכָל שָׁעָה, וְאַשְׁרֵי מִי שֶׁשָּׂם לִבּוֹ עַל דְּרָכָיו לְצָרְפָם וּלְהַחְשִׁיבָם וְלִרְאוֹת בָּהֶם כִּתְקוּן וְכַפָּרָה.

## יא. יחודיות עם ישראל שיודעים לקבל יסורים באהבה

וְזוֹ יְחִידְיוּתֵנוּ עַל אֻמּוֹת הָעוֹלָם, שֶׁיּוֹדְעִים אָנוּ לְקַבֵּל יִסּוּרִים בְּאַהֲבָה לְעֻמַּת אֻמּוֹת הָעוֹלָם הַמְבַעֲטִים בַּיִּסּוּרִים, וְכָךְ מוּבָא בַּמִּדְרָשׁ (תנחומא תחילת פ' "ניצבים"):

וְאִם תֹּאמַר מִפְּנֵי מָה הָעַכּוּ"ם נִתְחַיְּבוּ כְּלָיָה וְאָנוּ קַיָּמִים, לְפִי שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁבָּאִים עֲלֵיהֶם יִסּוּרִים מְבַעֲטִים בָּהֶם, וְאֵין מַזְכִּירִין שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּבָ"ה... אֲבָל יִשְׂרָאֵל... נִכְנָעִים וּמִתְפַּלְּלִים..., לְפִיכָךְ אָמַר לָהֶם הַקָּבָ"ה: הֵן מַעֲמִידוֹת אֶתְכֶם.

הֲרֵי שֶׁכַּאֲשֶׁר הַיִּסּוּרִים מְבִיאִים אוֹתָנוּ לְמַצָּב שֶׁל "נִכְנָעִים וּמִתְפַּלְּלִים" בְּכָךְ הֵמָּה מַעֲמִידִין אוֹתָנוּ עַל עָמְדֵנוּ לִהְיוֹת חַיִּים וְקַיָּמִים לְעוֹלָם וָעֶד בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

**יב. מגדל הקנס יש להבין מה גדל העיסקא...**

מוֹצְאִים אָנוּ בַּתּוֹרָה הַק' בְּפָרָשַׁת "בְּחֻקֹּתַי" וְכֵן בְּפָרָשַׁת "כִּי תָבֹא" קְלָלוֹת נוֹרָאוֹת וְנִמְרָצוֹת בְּאֹם נַעֲבֹר עַל דִּבְרֵי תּוֹרָה, צ"ח קְלָלוֹת בְּפָרָשַׁת כִּי תָבֹא, וְעוֹד מ"ט קְלָלוֹת בְּפָרָשַׁת בְּחֻקֹּתַי, וְהַשּׁוֹמֵעַ מִזְדַּעֲזֵעַ וְנִרְתָּע בְּחָשְׁבּוֹ עַד כְּדֵי כָּךְ רָאוּי לְהִתְיַסֵּר לְעוֹבֵר מִצְוּוֹת ה', אוּלָם לֶחָכָם הַמִּתְבּוֹנֵן, דַּוְקָא בְּקִרְאוֹ קְלָלוֹת אֵלּוּ יֵשׁ לוֹ לִשְׂמֹחַ וְלָגִיל יוֹתֵר וְיוֹתֵר, שֶׁכֵּן מִגֹּדֶל הַקְּנָס עַל בִּטּוּל הַבְּרִית בֵּינֵינוּ לְבֵין אֱלֹקֵינוּ נָבִין בֵּינָה מַה גֹּדֶל הָעִסְקָא עָלֶיהָ בָּאנוּ בִּבְרִית עִם ה', וְלִנְחִיצוּת הָעִנְיָן נַחֲזֹר כָּאן עַל דִּבְרֵינוּ שֶׁהֻבְאנוּהוּ בְּסִפְרֵנוּ "בַּיִם דָּרֶךְ" ח"ב (פרשת נצבים עמ' רנא - רנב) וְאֵלּוּ דְּבָרֵינוּ שָׁם:

אָדָם קוֹנֶה דִּירָה שֶׁשָּׁוְה בְּעֵרֶךְ 100,000 דוֹלָר, עוֹשֶׂה חוֹזֶה עִם הַמּוֹכֵר, וְקוֹבְעִים שֶׁזֶּה אֲשֶׁר יַחֲזֹר בּוֹ וְיבַטֵּל הָעִיסְקָא יְשַׁלֵּם קְנָס בְּסַךְ 2,000 דוֹלָר. שֶׁכֵּן זֶה הַקְּנָס הַמַּתְאִים לְהַשְׁלָכוֹת הַהֶפְסֵדִים שֶׁיְּכוֹלִים לִהְיוֹת מִדִּירָה בַּשּׁוּי הַנִּזְכָּר.

וְאִם קוֹנֶה אָדָם דִּירָה הַשָּׁוְה לְעֵרֶךְ 200,000 דוֹלָר, הֲרֵי שֶׁהַקְּנָס יִהְיֶה עַל הַחוֹזֵר בּוֹ בְּסַךְ גָּדוֹל יוֹתֵר - 4,000 דוֹלָר, שֶׁכֵּן זֶה עֵרֶךְ הַקְּנָס הַשָּׁוֶה לְהֶפְסֵדִים מִדִּירָה יְקָרָה יוֹתֵר.

וְאִם קוֹנֶה אָדָם דִּירָה הַשָּׁוְה לְעֵרֶךְ 1,000,000 דוֹלָר, בְּוַדַּאי שֶׁהַקְּנָס יִהְיֶה הַרְבֵּה יוֹתֵר לַחוֹזֵר, וְכֵן כְּכָל שֶׁיִּגְדַּל עֵרֶךְ הַנֶּכֶס עָלָיו יְסַכְּמוּ הַקּוֹנֶה וְהַמּוֹכֵר, כֵּן יִגְדַּל הַקְּנָס לַחוֹזֵר בּוֹ, וְיִתְּכֵן שֶׁיַּגִּיעַ הַקְּנָס גַּם לְ - 1,000,000 דוֹלָר בַּעֲסָקִים שֶׁל מִילְיַארְדֵי דוֹלָרִים.

בְּהִסְתַּכְּלוּת אַחֶרֶת, הֲרֵי שֶׁמִּגֹּדֶל הַקְּנָס מְבִינִים מַהוּ גֹּדֶל הָעִסְקָא, כְּלוֹמַר, מִי שֶׁלֹּא יוֹדֵעַ מַהוּ הָעֵרֶךְ שֶׁל הַנֶּכֶס שֶׁהָיְתָה בּוֹ עִיסְקָא בֵּין הַקּוֹנֶה וְהַמּוֹכֵר, רַק יוֹדֵעַ הוּא אֶת הַקְּנָס שֶׁקָּבְעוּ עַל הַחוֹזֵר בּוֹ, מֵהַקְּנָס יְכוֹל לְשַׁעֵר בְּדַעְתּוֹ מַהוּ שְׁוִי הַנֶּכֶס שֶׁעָסְקוּ בּוֹ, אִם הַקְּנָס הוּא קָטָן בְּהֶכְרֵחַ שֶׁגַּם שְׁוִי הַנֶּכֶס הוּא לֹא גָּדוֹל כָּל - כָּךְ, וְאִם הַקְּנָס גָּדוֹל יוֹתֵר בְּהֶכְרֵחַ שֶׁשְּׁוִי הַנֶּכֶס כְּמוֹ כֵן גָּדוֹל יוֹתֵר.

לְאַחַר כָּל הַקְּלָלוֹת הַמּוּבָאִים בְּפָרָשַׁת כִּי תָבֹא נֶאֱמַר (כח, סט): "אֵלֶּה דִּבְרֵי הַבְּרִית אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה לִכְרֹת אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְגוֹ'". הֲרֵי שֶׁהָיָה עִיסְקָא, בְּרִית בֵּינֵינוּ לְבֵין הַקָּבָ"ה, וּבְאִם נַחֲזֹר בָּנוּ מֵהַבְּרִית וְנָפֵר אֶת הָעִיסְקָא הַקְּנָס יִהְיֶה צ"ח קְלָלוֹת נוֹרָאוֹת, מִלְּבַד הַמ"ט קְלָלוֹת הַמּוּבָאוֹת בְּפָרָשַׁת בְּחֻקֹּתַי, שֶׁמִּכְלֶלְתָּ פְּרִי בִטְנְךָ בְּשַׂר בָּנֶיךָ וּבְנֹתֶיךָ, הָאִישׁ

הָרַךְ בְּךָ וְהֶעָנֹג מְאֹד תֵּרַע עֵינוֹ בְּאָחִיו וּבְאֵשֶׁת חֵיקוֹ מִתֵּת לְאַחַד מֵהֶם מִבְּשַׂר בָּנָיו אֲשֶׁר יֹאכַל וְגוֹ', הָרַכָּה בְךָ וְהָעֲנֻגָּה... תֵּרַע עֵינָהּ בְּאִישׁ חֵיקָהּ וּבְבָנָהּ וּבְבִתָּהּ... כִּי תֹאכְלֵם בְּחֹסֶר כֹּל בַּסֵּתֶר וְגוֹ', קְלָלוֹת נוֹרָאוֹת עַד שֶׁהוֹרִיקוּ פְּנֵיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל כְּשֶׁשָּׁמְעוּם, וְכָל זֶה הַקְּנָס לָעוֹבֵר עַל הַבְּרִית, אִם - כֵּן נִתְבּוֹנֵן.

אִם הַקְּנָס הוּא כָּל - כָּךְ גָּדוֹל וְקָשֶׁה, בְּהֶכְרֵחַ שֶׁהָעִיסְקָא וְהַבְּרִית עָלֶיהָ כָּרַתְנוּ עִם ה' הִיא עִיסְקָא בַּעֲלַת עֶרֶךְ רַב עַד שֶׁשָּׁוֶה בִּשְׁבִילָהּ לְקַנֵּס אֶת הַחוֹזֵר בּוֹ בְּאוֹתָן עֲנָשִׁים נוֹרָאִים שֶׁהֶזְכִּירוּ בַּתּוֹרָה, אִם - כֵּן "הַנֶּכֶס" שֶׁעָלָיו כָּרַתְנוּ בְּרִית עִם ה' בְּהֶכְרֵחַ שֶׁשָּׁוְיוֹ עָצוּם וְרַב, וְיֵשׁ בּוֹ כְּדֵי לְהַרְוִיחַ רֶוַח גָּדוֹל, וְהַנֶּכֶס הוּא עוֹלָם הַבָּא שֶׁאֵין לָנוּ מֻשָּׂג בְּעֶרְכּוֹ, וּבְהַגְדָּרָה קְצָרָה הִגְדִּירוּ לָנוּ אוֹתוֹ חֲז"ל בַּמִּשְׁנָה בְּאָבוֹת (פרק ד' משנה יז) יָפָה קוֹרַת רוּחַ בָּעוֹלָם הַבָּא מִכָּל חַיֵּי עוֹלָם הַזֶּה, קוֹרַת רוּחַ, מְנִיפָה הַמְּבִיאָה לְרוּחַ נְעִימָה עַל הַפָּנִים - שֶׁל הָעוֹלָם הַבָּא, יֵשׁ בָּהּ יוֹתֵר מִכָּל עָנְגֵי עוֹלָם הַזֶּה עַל כָּל סוּגֵיהֶם בְּמִלֹּא אֵיכוּתָם וְאַף שֶׁיִּהְיוּ לְאֹרֶךְ זְמַן אֲפִלּוּ שֶׁל אֶלֶף שָׁנָה לֹא יִשְׁווּ לְקוֹרַת רוּחַ שֶׁל עוֹלָם הַבָּא. (והיטיב לבאר זאת ה"מכתב מאליהו" ח"א בתחילתו).

## יג. באור הגמרא: "לא הן ולא שכרן"

וְאִם תַּקְשֶׁה וְהֵיאַךְ אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן בַּגְּמָרָא (ברכות ה'): לֹא הֵן וְלֹא שְׂכָרָן, אוּלָם הַתְּשׁוּבָה הִיא לֹא שֶׁכְּךָ תָּבַע ר' יוֹחָנָן חְלִילָה, אֶלָּא כְּאוֹמֵר, יוֹדֵעַ אֲנִי שֶׁבַּיִּסּוּרִים מַנָּח שָׂכָר הַרְבֵּה, וְאַף שֶׁהוּא עַל חֶשְׁבּוֹן בְּטוּל תּוֹרָה, וּכְמַאֲמַר רַבִּי יוֹחָנָן עַצְמוֹ בְּבְרָכוֹת: אֵלּוּ וְאֵלּוּ יִסּוּרִין שֶׁל אַהֲבָה, אוּלָם כָּל כָּךְ אֲנִי אוֹהֵב אֶת הַתּוֹרָה, עַד שֶׁמּוּכָן אֲנִי לְוַתֵּר עַל שְׂכַר עוֹלָם הַבָּא הַנִּקְנֶה בְּיִסּוּרִים בִּשְׁבִיל לִלְמֹד תּוֹרָה. וְאַדְרַבָּא, יֵשׁ כָּאן גִּלּוּי עַל מְסִירוּת נֶפֶשׁ לַתּוֹרָה, וְאֵינוֹ בָּא כְּמִתְרַעֵם חְלִילָה, אֶלָּא כִּמְגַלֶּה אֶת רְצוֹנוֹ וּשְׁאִיפָתוֹ לַתּוֹרָה מֵעֵבֶר לָרָצוֹן הָאִישִׁי שֶׁהוּא שְׂכַר עוֹלָם הַבָּא. וּמוּכָן הוּא לְוַתֵּר עַל הַטּוֹב יוֹתֵר שֶׁהוּא עוֹלָם הַבָּא הַנִּקְנֶה בְּיִסּוּרִין, וְהָעִקָּר לִלְמֹד תּוֹרָה שֶׁנַּפְשׁוֹ חָשְׁקָה, וְכָךְ בְּעֶצֶם צָרִיךְ שֶׁתְּהֵא תְּחוּשַׁת כָּל אֶחָד וְאֶחָד, לְהַסְכִּים לְוַתֵּר עַל הַטּוֹב יוֹתֵר שֶׁבִּרְצוֹנוֹ הָאִישִׁי בִּשְׁבִיל אַהֲבַת תּוֹרָה.

וּנְדַיֵּק בְּדִבְרֵי רַבִּי יוֹחָנָן: לֹא הֵן וְלֹא שְׂכָרָן, דְּהַיְנוּ מְוַתֵּר אֲנִי עַל "שְׂכָרָן", כְּלוֹמַר, אִם מַטָּרָתָן שֶׁל הַיִּסּוּרִים שֶׁבָּאוּ עָלַי לְשֵׁם שְׂכָרָן, מְוַתֵּר אֲנִי עַל שְׂכָרָן, שֶׁכֵּן רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר, עוֹבֵד אֲנִי לַה' שֶׁלֹּא עַל מְנַת לְקַבֵּל פְּרָס, וְנָכוֹן שֶׁשְּׂכָרָן שֶׁל הַיִּסּוּרִים גָּדוֹל, אוּלָם חָפֵץ אֲנִי בַּעֲבוֹדַת ה' לְעָבְדוֹ בְּלֵב שָׁלֵם וּבְאַהֲבָה וְשִׂמְחָה וְאַף שֶׁבְּכָךְ שְׂכָרִי יְהֵא פָּחוֹת לְעוֹלָם הַבָּא, לֹא אִכְפַּת לִי, שֶׁכֵּן עֲבוֹדָתִי לַה' הִיא שֶׁלֹּא עַל מְנַת לְקַבֵּל פְּרָס. אוּלָם אִם מַטָּרָתָן לְתַקֵּן, לְזַכֵּךְ, וְאִם כֵּן עֲדַיִן הֵמָּה מִצַּד הַתִּקּוּן וְהַצָּרֵךְ לִשְׁלֵמוּת, עַל כָּךְ לֹא דִּבֵּר רַבִּי יוֹחָנָן.

# שאלות ותשובות - בעניין יסורים

## שאלה א

מַה הֵם גְּדֶרֵי הַמַּדְרֵגוֹת בְּקַבָּלַת יִסּוּרִים?

**תשובה**:

גדרי מדריגות קבלת היסורים שונים המה אצל בני אדם והדבר תלוי במדרגותיהם בזה, עד שכמעט ואפשר לומר שאין אדם דומה לחבירו במדריגת קבלת היסורים.

והנראה להסביר בזה הוא שהרי בעצם כל יהודי מאמין, גם אם אירע לו אירוע טרגי ח"ו הרי לבסוף כשמתאושש מצדיק דין שמים בברכת "ברוך דיין האמת", וחוזר הוא לעצמו ולאמונתו הגם שבשעת האירוע היה קשה לו מאד לקבלו עליו.

ובכן מדריגות בני אדם נקבעים כפי גודל הנסיון, וכפי צמצום פער הזמן בין המכה שנחתה עליהם לבין ההתאוששות ממנה.

על דרך משל, יתכנו ב' בני אדם שקראם אותו אסון, והאחד נתאושש ממכתו - בכח אמונתו החזקה - לאחר יום, כי במשך יום חיזק לעצמו את אמונתו והצליח להתאושש ולקבל את מנת חלקו ביסוריו. ואילו השני שאמונתו אינה חזקה כל - כך נתאושש רק לאחר כמה ימים, וכן על זה הדרך.

וכמו כן הדבר נמדד ביסורים שגרתיים התדיריים יום יום, יש אדם שבאכזבתו מציפיה מסויימת או מהפסד ממון שאירע לו בממונו באותו יום, או מפגיעה שנפגע מחבירו, או מטרדת פרנסה, או טורח של איזה סידור שהוטל עליו לסדר ענייניו, מקבל מיד את דין שמים עליו ולא לוקח לו זמן להתאושש אלא תיכף סמוך למכה מתאושש מכח אמונתו, וכופף את יצר מרדנותו, ונכנע לגזירת ה' מבלי לזעום ולזעוף כלל, זהו גדר הנעלה ביותר בקבלת יסורים, ומעבר לכך לא יִסָּפְרוּ מדריגות בני אדם באמונתם, התלויה אצל כל אחד ואחד כפי עוצמת המכה וכפי פער הזמן שלקח לו עד ההתאוששות לאחר המכה וכפי זה נקבעת אמונתם החזקה היא או הרפה.

וכמו כן מדריגת בני אדם נקבעת כפי איכות ההתאוששות, יש שמקבל זאת בדיעבד, ויש שמקבל זאת באהבה וכיוצא, ויבואר עוד בתשובה הבאה.

## שאלה ב

"חַיָּב אָדָם לְבָרֵךְ עַל הָרָעָה בְּשֵׁם שֶׁמְּבָרֵךְ עַל הַטּוֹבָה" (ברכות ס' ע"ב), הֵכֵיצַד יִתָּכֵן לְקַיֵּם חוֹבָה זוֹ?

**תשובה**:

לפי מה שנתבאר לעיל שיש למאמין להסמיך את ההתאוששות מהמכה למכה ככל האפשר והמצליח להסמיך את התאוששותו מיד בסמוך למכה זהו המאמין השלם, יבוא ביאור משנה זו על נכון, דהיינו כשם שבנקל לאדם להסמיך את הכרתו לאחר טובה ושפע ברכה שנשפע עליו לידע שהכל מאת ה' המיטיב לו, ואין בזה כל כך קושי להסמיך את ההכרה באירוע הטוב שעשה עמו ה' לידיעה שטובה זו מאת ה' ניתנה לו, כן חייב אדם להסמיך את הכרתו בהתאוששות מהרעה שנחתה עליו ולידע שמה' היתה לו זאת ולקבלה עליו כמה שיותר בסמוך למכה.

ודווקא במקרי היום יום אמונת האדם מתבררת ביותר, היאך מקבל הוא אירועים המצויים שיש בהם להכעיס את האדם על בני ביתו, או על הסובבים אותו שבסיבתם נסתבב עליו הפסד, או צער או בזיון, עיכוב טרחה וכדומה, שמצוי מאד שעד שירגע ויתאושש ממכתו ישליך זעמו וקצפו על הגורמים החיצונים, ובכאן נבדק האדם האם אמונתו בהכרה חזקה וברורה לראות כי אין עוד מלבדו, או מטושטשת שאינו מגיע אליה רק לאחר זמן כשמאחריו טעויות רבות לתלות את הצער וההפסד בגורמים ובסיבות, ורק לבסוף מגיע הוא לכתובת הנכונה להבין שבעצם אין עוד מלבדו. למאמין השלם אין טעויות, מיד מגיע הוא לכתובת הנכונה לייחס את טובתו או רעתו לבורא הכל יכול.

## שאלה ג

לָמָּה אֵחָשֵׁב כַּחֲסַר אֱמוּנָה בְּקָצְפִּי עַל חֲבֵרִי שֶׁגָּרַם לִי צַעַר, וְכִי כּוֹעֵס אֲנִי עַל הקב"ה חָלִילָה, הֲלֹא כָּל כַּעֲסִי עַל פְּלוֹנִי שֶׁהִנּוֹ בַּעַל בְּחִירָה, וְעֶבְדָּא שֶׁהוּא יֵעָנֵשׁ עַל מַה שֶּׁצִּעֲרַנִי, אִם כֵּן הֲרֵי שֶׁגַּם בַּשָּׁמַיִם מְיַחֲסִים הַמַּעֲשֶׂה לְעוֹשֵׂהוּ לְהַעֲנִישׁ לָאָדָם, וְלָמָּה שֶׁלִּי יְהֵא אָסוּר לְיַחֵס אֶת הַמַּעֲשֶׂה לָזֶה שֶׁעָשָׂהוּ אִם רַע וְאִם טוֹב?

**תשובה**:

מהלך יסודי חייב שיהיה ברור לכל יהודי מאמין באשר יקרהו מקרה מבן בחירה שבהכרח אחראי הוא למעשהו והעובדא שיענש על מעשה רע או יקבל עליו שכר על מעשה טוב וכאן בנקל יכולה ליפול טעות שביד האדם להרע לחבירו או להטיב לו, וכאן ביותר חייבים לחזק את יסוד האמונה. והוא, אין אדם נענש או מקבל השפעה טובה אם לא שנגזר עליו מחמת מעשיו לקבל את אשר קרהו והוא מהנהגת מידה כנגד מידה.

והראיה הפשוטה לכך היא ממאמר יוסף הצדיק לאחיו שמכרוהו: "לא אתם שלחתם אותי הנה כי האלקים..." וכן ממאמר דוד המלך לשמעי בן גרא שקללהו קללה נמרצת: "הניחו לו ויקלל כי ה' אמר לו". הרי שגם אשר יקרה לאדם מבעל בחירה - הוא מהאלקים לבדו.

ובכן כשמגיע לאדם חובה - לקבל דבר רע מחמת מעשיו, מגלגלים שחובה זו תבוא עליו באמצעות אדם רע שהוא בגדר חייב, וחפץ עשות רע, ועל ידו מתגלגל הדבר שיעשה רע לפלוני.

אם כן החשבון שלך כשאתה המתיסר הוא אך ורק עם הבורא בלבד, ואותו חייב שעשה לך רע אכן יתחשבן אתו הבורא על כך ויעניש אולם אין זה מענינך כלום, כי אחר שאירע לך אותו דבר, עליך להאמין שהיה מחויב שיגיעך דבר זה, ואם לא על ידי פלוני זה, היה נעשה זה על ידי אחר.

וכן כשאירע לך שחבר היטיב לך, בוודאי חייב אתה להוקיר לו טובה, כי עליך לראותו בגדר שליח שנשלח להיטיב לך מאת הבורא, והוא זה שליחו של מלך מלכי המלכים הקב"ה להיטיב לך ובוודאי יש לכבד השליח מפני כבוד משלחו ולהוקיר לו טובה על כך, ועוד יש לכבדו לזה שהנו זכאי - וזכות זו נזדמנה על ידו להיותו זכאי, אולם מאידך עליך לתת את עיקר ההודאה לבורא שהוא מקור הטובה, והטובה המגיעה לך היא ממנו ית', ואיך שלא יהיה היית מקבלה בכל אופן, אם לא ע"י זה אז ע"י אחר, כך שעיקר התודה וההתיחסות למאורע הוא לבורא בלבד.

## שאלה ד

מַהִי מַטָּרַת הַיִּסּוּרִים?

**תשובה**:

נשמת האדם היא "בת מלך" - מלכו של עולם, חוצבה מתחת כסא הכבוד, ניתנה בת מלך זו בתוך מבצר הגוף החוסם בפניה מלהכיר ולדעת את אדוניה, הגוף דורש את עינוגיו ובכך החומר בו טמונה הנשמה מתעבה ומתגשם והנשמה במצוקה בתוך גוף זה, להיות שהאדם שוכח את יוצרו ושקוע בטיפוח גופו ומתנתק מתכליתו ואינו מאפשר לנשמתו להתקשר ליוצרה, ובזה צערה יותר מכל הגרוע ביותר.

ובכן מתחסד הקב"ה עם האדם בכך ששובר לו את חומת הגוף ביסורים למיניהם, ובכך נסדקים לפחות סדקים ופרצות בחומת גופו, ומשם הנשמה מציצה להכיר ולדעת את בוראה מכמה סיבות, ראשית כי ביסורים אלו האדם הרי נתון במצוקה וזה מביאו להתבונן שבעצם העולם בגד בו, ויגיעתו בעולם היתה לריק, ועוד, עצם צרתו מביאתו להבין במי הוא תלוי ומי הוא אביו האמיתי הכל יכול. ועוד, צרתו מביאתו לשברון לב, ולהתקרב לה', ואף שהוא מפני היסורים, אומנם סוף סוף מתקשר הוא בכך לתכליתו שהוא גילוי ה' מתוך חושך שבעולם על כל משכיחיו המצויים בכל מקום וזמן, ובזה הנשמה שבה להכיר את בוראה מתוך חושך התאוות והחשקים הגירויים והפיתויים

המצויים ובכך באה היא על תכליתה, ובכך היא שמחתה, ואף שהגוף שבור אולם הנשמה משתלמת ושמחה.

ובכן מאחר ומטרת ה' ביסרו את האדם כדי שיכירו, יתקרב אליו ויתפלל, אם כן מה לו לאדם לחפש עצות אחרות, הלא עצת ה' היא להתפלל אליו, וזו מטרת היסורין, ואם כן היאך יחפש אדם עצות וסגולות ויניח את התפילה, היפך מכוונת הבורא שמיסר לאדם כדי שיתפלל, הרי בכך הנו מנסה לעקוף את רצון ה' ממנו.

## שאלה ה

מַה בֵּאוּר הַגְּמָרָא יְבָמוֹת סד ע"א, מִפְּנֵי מָה הָאִמָּהוֹת עֲקָרוֹת הָיוּ? מִפְּנֵי שֶׁהַקָּבָ"ה מִתְאַוֶּה לְתְפִלָּתָן שֶׁל צַדִּיקִים, וְכִי מִפְּנֵי שֶׁהַקָּבָ"ה מִתְאַוֶּה לִתְפִלָּתָן, מַעֲנִישָׁן?!

**תשובה**:

כאן השאלה בעצם כפולה, שהרי יסורים ללא עוון עוד מצינו בדברי רשב"י (ברכות ה'): ג' מתנות טובות נתן הקב"ה לישראל וכולם לא נתנן אלא על ידי יסורים, ואלו הן: עולם הבא, תורה, וארץ ישראל.

הרי דאומנם יתכנו יסורים ללא עוון אלא לשם הכשרה לקבל מתנה טובה כתורה ארץ ישראל ועולם הבא, זה עוד אפשר להבין שכדי לקבל מתנות רוחניות עליונות צריך להיות האדם רוחני יותר וביסורים נשבר החומר ונכתש, ואז מוכשר האדם לקבל רוחניות גבוהה.

אמנם גבי האמהות, היאך נבין טעם ליסוריהם מפני שהקב"ה מתאווה לתפילתן, ומה טעם הוא זה לעקרותן?

אלא דע שתכלית ביאת האדם לעולם הוא כדי להכיר את הבורא ולדעתו בהכרה מלאה, ולדעת כי אין עוד מלבדו ממש.

ורצון ה' שידע האדם זאת בהכרה מלאה, ויתכן הדבר דווקא כאשר הוא במצב של הסתר ויסורים בעוה"ז, שהרי נתבונן עד כמה חשוך הוא העולם הזה, נניח אילו לא יתיסר האדם בעולם וחייו יהיו חיי שלוה, כמה מסוכנים חייו של אדם זה, שהרי העוה"ז כשלעצמו מחשיך את עיני בני האדם מהאמונה, שהרי יתכן ויחיה אדם שבעים שמונים שנה בכפירה ויעלם ממנו אמיתות מציאותו יתברך לגמרי. היתכן?! עולם שמצד עצמו צועק ומעיד על בוראו, היאך יתכן שיעביר אדם שנים כה רבות מהתעלמות מאמת פשוטה זו. אלא מכאן תראה עד כמה עולמנו בנוי באופן כ"כ חשוך עד שיש בו כדי לטעות ולהטעות את זה הֶחָפֵץ בשקר.

ובכן שלמות האדם בעולם היא כמה שיותר לגלות אמת זו בשלמותה, וכמה שיותר ישתלם במידה זו יותר יגיע לתכליתו.
ובכן כאשר חפץ הקב"ה באדם ורוצה להביאו לשלימות מדכאו ביסורים, ומובא בגמרא ברכות ה', אמר רבא: "מי שהקב"ה חפץ בו מדכאו ביסורים", ובכן ככל שהיסורים מהודקים על האדם והנו במצב של אפס תקוה כן נצרך הוא להתלות בהקב"ה ביותר.
ולדוגמא, אדם הסתבך בבריאותו או בעסקו, כאשר יש לו אפשרויות בדרך המקרה להציל עצמו בחמישים אחוז, הרי שפנייתו לה' רק בחמישים אחוז, וכשנדחק לפינה דחוקה יותר, ואחוזי הצלחתו בדרך המקרה הינה אך ורק ב - 20 אחוז, נצרך להתלות בה' ב - 80 אחוז, וכשהקב"ה חפץ באדם מאד ורוצה ללמדו להיות תלוי בה' לגמרי קולעו למצב שבדרך מקרה לא יהיו לו כלל סיכויים, ויצטרך להתלות בה' ב - 100 אחוז.
וזהו מה שקרה לאמהות - עקרות! ובפרט לשרה אמנו שאף רחם לא היה לה כמובא בגמרא (יבמות ס"ד ע"ב), וזהו משום שהקב"ה חפץ בתפילתן, היינו בחיבורן של צדיקים - שהרי תפילה מלשון חיבור - נפתולי אלוקים נפתלתי - שידבקו בו ויתחברו אליו, ותאוותו של הקב"ה בזה היא למען הצדיקים לטובתן ולשלמותן, כי מה יש חפץ לה' הלא רק בזה שיטיב לבריותיו, שכן דרך הטוב להיטיב ולשם כך ברא עולמו.
ולכן מיסר הקב"ה את הצדיקים על מנת להביאם לשלימות זו של הכרה מלאה בתלות גמורה בבורא, בכך שדוחקם לפינה דחוקה ללא מוצא, ובכך משתלמים המה בבטחונם בבורא בלבד.

## שאלה ו

יְסוּרִים הַגּוֹרְמִים לְבִטּוּל תּוֹרָה וּלְמִעוּט גְּדוּלַּת בַּעֲבוֹדַת ה' הַאִם לֹא עָדִיף הֶעְדֵּרָם מִמְּצִיאוּתָם?

**תשובה:**

מסקנת הגמרא בברכות ה', שיסורים בין שיש בהם ביטול תורה ותפילה בין שאין בהם - יסורים של אהבה הן.
מפורסמים המה דברי הגר"א (משלי כה): "כל התורה והמצוות שנצטוו ישראל הוא כדי שישימו בטחונם בהקב"ה".
עלינו לדעת שאצל רבים לא ברור מה תכלית האדם בעולמו, לרבים נדמה שהתכלית היא ללמוד הרבה להתפלל הרבה, לעשות מעשים טובים הרבה, וכדומה. וכמה שירבו בחיצוניות במעשים יגדל סיפוקם.

וזה אינו נכון, כל הנ"ל הינם אמצעים להגיע לתכלית שהוא האמונה והבטחון בהקב"ה, שמבלי הם: תורה תפילה מעשים טובים לא יגיע אדם לתכליתו, שאינה אלא אחת להכיר ולדעת את ה' בשלימות ולהתלות בו, וּלְשַׁקֵּר וּלְכַזֵּב את מקריות וטבעי העולם ולדעת שאין עוד מלבדו.

ובהיות כי יודע הבורא את יצרנו, ובפרט בדורנו דור עקבתא דמשיחא שיש בו טמטום גדול, וכמו שכן היה אומר הצדיק רבי שלמה בלוך תלמיד החפץ חיים, בשם רבו: בעקבות משיחא החושך יהא עבה וסמיך כ"כ עד שיהא אפשר לדחוק את האצבע בעוביו של החושך. (ספר "הצדיק רבי שלמה"). אזי לא יתכן שיגיע האדם להכרה בה' באמת מבלי שיתייסר וישבר גופו וחומריותו, כי מבלי זה, במקרה הטוב - ירבה בתורה ומצוות ומעשים טובים בחיצוניות בלבד ויסתפק בזה, אולם בכך שמיסרו ה' לאדם מסייע לו להכיר את השקר שבטבע והמקרה, בראותו שאין מה שיעזור לו מבלתי ה', ואכן, בלי תורה מצוות ותפילה בוודאי לא יגיע האדם לכלום, אולם אם לא הגיע לתכלית זו להכיר את ה', ולדעת שאין עוד מלבדו בשום אירוע, עדיין רחוק הוא מתכליתו ואף שבידו הרבה תורה ומצוות, מאחר ועדיין מחובר הוא לשקרי העולם, ומקרי וטבעי העולם עדיין מתעתעים בו לחומדם ולהתחשב בהם.

ובמילא יובן, שיסורים אף שיש בהם ביטול תורה ותפילה אחר שמביאים את האדם לתכליתו עדיפים המה ממצב של תורה ותפילה ללא שיגיע האדם לתכליתו.

## שאלה ז

בַּעַל תְּשׁוּבָה הִנְנִי, הִתְקָרַבְתִּי לַה', וְהַיִּסּוּרִים לֹא מַרְפִּים מִמֶּנִּי, כֵּיצַד עָלַי לְהִתְיַחֵס לְמִצִיאוּת כָּזוֹ?

**תשובה**:

על הבעל תשובה לדעת, כי בהיות והיסורים באים עליו מבושר הוא כי תשובתו התקבלה, שהרי הגמרא ביומא (פז ע"ב) אומרת שעל עוונות כחייבי כריתות ומיתות בית דין תשובה ויום הכיפורים תולים, והיסורים ממרקין, כלומר שב' שלבים צריך הבעל תשובה לעבור, ראשית לשוב לה' בכל לבו וכן שיעבור עליו יום הכיפורים, זהו שלב ראשון שתולה לו את תשובתו, ורק שלב השני שהם היסורים מנקה אותו לגמרי.

הרי שבעל תשובה טרם שנתייסר אינו בטוח עדיין שעבר את השלב הראשון של התשובה, ונתקבלה תשובתו, ורק בהיות היסורים באים עליו יכול להיות בטוח שעבר את השלב הראשון לרצון לפני ה' והעובדא שהנהו כבר בשלב השני של יסורים ממרקים.

## שאלה ח

בַּמֶּה אֶחַזֵּק עַצְמִי בִּרְאוֹתִי שֶׁהִנְנִי מֻקָּף בְּיִסּוּרִים וְגַם כִּי אֶקְרָא וַאֲשַׁוְּעַ שָׂטַם תִּפְלָתִי?

**תשובה**:

כבר דיברנו וידוע ממעלת היסורים, ורק יש להוסיף פרט נוסף שחשוב לך לדעתו, והוא שכאשר גופך סובל מחולי, וכן מצב פרנסתך בחוסר כל, דע כי החלק הסובל ומתייסר הוא החלק החומרי שבך, אולם החלק הרוחני שהוא נפשך השכלית אינה בצער כלל, ואדרבא היא בשמחה כי באה בכך על שלמותה. והוא הנאמר בזוה"ק באחד המקומות ואין כעת תח"י:

בתבירו דגופא - שלימו דנשמתא.

בשלימו דגופא - תבירו דנשמתא.

בשבירת הגוף הנשמה נשלמת, ובשלמות הגוף, דהיינו כשיש לגוף כל צרכו, הנשמה בשבירה, כי אז רחוקה היא מלהתקרב לאלוקיה.

אם כן על האדם לידע שבשעה שהוא מתייסר - נשמתו שהיא בת מלך שָׂשָׂה ושמחה על שנחלצה ממיצר הגוף, והנה עתה התאפשר לה להתראות עם אביה שבשמים לחזור מעט להרגשתה בעריגה וכיסופים למצבה הקודם, טרם היכנסה לגוף שהיא בו עתה.

## שאלה ט

הֵיאַךְ הַיִּסּוּרִים מַשְׁלִימִים אֶת הַחִסָּרוֹן שֶׁנּוֹצָר מֵהֶמַּת הַחֵטְא?

**תשובה**:

ב' מטרות ישנם ליסורים.

מטרה א. להביא לכניעה, שהרי כשברור לאדם שהינו תלוי במישהו, וכל חייו, פרנסתו ופרנסת בני ביתו תלויים בו, היעלה על הדעת שיתמרד כנגדו?! אימתי יעיז הפועל להתמרד כנגד מעבידו, הרי זה או כאשר ימצא עבודה אחרת וימצא לו "בוס" אחר, ואז ירשה לעצמו להתמרד כנגד אדונו בראותו שמעתה אינו מחויב יותר להיות תלוי באדונו, או כאשר יבין שיכול הוא להסתדר לבדו ולהיות עצמאי, ובכוחו להתפרנס מבלעדי אדונו אז כמו כן יקום עבד ברבו.

הרי שכל זמן שהרגשת ה"תלות" קיימת וברורה, האדם נכנע, וכשמסתלקת הרגשת וידיעת התלות - קיים חשש להתמרדות.

כן הוא האדם כלפי הבורא, כל זמן שההכרה ברורה אצלו שהוא תלוי בבורא, וברוח אפו קיים הוא כל רגע ורגע, ואלמלי תיפסק חיותו ממנו - והיה כלא היה בן רגע, הרי שאז ישמר האדם מלחטוא, אולם כאשר נכנס האדם לטעות "כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה", ושוכח את תלותו בבורא, גאוותו זו מביאתו להתמרד.

ולכך באים היסורים להכניעו, ולהחזיר לו את הרגשת והבנת התלות שלו בבורא, ובמטרה זו של היסורים הוא עצמו התיקון הנפלא לחטא, שהרי בכך נוצר מצב שלא יעיז לחטוא להבא, וזו עצמה מהות מצות ה"תשובה".

ואכן ישנה מטרה ב. והיא כי יתכנו יסורים גם כשלא חטא האדם, וכדוגמת יסורי יעקב אבינו ע"ה, שנתייסר ביסורים רבים, לצורך חיי עולם הבא, וכמו שאמרו חז"ל: ביקש יעקב לישב בשלוה וכו' לא דיין לצדיקים מה שמתוקן להם לעולם הבא, וכו', היינו בניחותא, בהיות ולא די לצדיקים עדיין במעשיהם להשלים את עולם הבא שלהם לכך מתייסרים.

והוא דברי רשב"י (ברכות ה'): ג' מתנות נתן הקב"ה לישראל וכולן לא נתנן אלא על ידי יסורים, והיינו על מנת להכשירם לאותן מתנות שיהיו ראויים להם. וזה מותנה רק על ידי ביטוש החומר והחלשתו ואז יזכו להתענג בנועם ה'.

וזו סיבת שעבוד מצרים שלא נתפרש בתורה חטאם ועוונם שבשביל כך נשתעבדו, אלא כאמור לצרפם ולהכשירם לקבלת התורה, ארץ - ישראל ועולם - הבא.

## שאלה י

בְּעִקְבוֹת מְשִׁיחָא נֶאֱמַר: "עַד שֶׁתִּכְלֶה פְּרוּטָה מִן הַכִּיס", מַדּוּעַ בָּחַר הַבּוֹרֵא דַּוְקָא בְּעִנְיַן הָעֲנִיּוּת?

**תשובה**:

עניות הוא עונש המתקן את החטא באופן הכי יעיל והכי מזורז. שכן איתא (בשמו"ר לא, יא,): "כל היסורים בכף מאזנים אחת והעניות בכף שניה מכרעת את כולם", ועו"ש: "כל היסורים שבעולם ולא העניות".

ונאמר בפסוק: (צפניה ג, יב) "והשארתי בקרבך עם עני ודל", אם כן אלו המצוינים שהצטיינו להשאר בעת קץ יסתמנו בגזירת העניות.

וראיתי בדברי החיד"א שכותב באחד המקומות (ואכת"י), שהטעם שיתייסרו ישראל ביותר בעקבות משיחא, הוא על מנת להכניעם, והוא התנאי לזכות בגאולה, לבוא בכניעה ובאמונת התלות שלנו בו יתברך בהרגשה אמיתית שאין לנו משלנו כלום, שזו בעצם מהות הדעת שתתגלה לעתיד, וההכנה לזכיה זו שנזכה בה לעתיד שהוא הדעת השלם היא עתה בגלות, וביותר בדרך העוני, כי בעניות בנקל קונה האדם דעת זו שאין לו משלו כלום, וכולו תלוי בבורא.

## שאלה יא

הַמְצוּקוֹת בְּעִקַּר הַפְּרָטִיּוֹת הוֹלְכִים וְדוֹחֲקִים מִיּוֹם לְיוֹם, וּמִמִּשְׁפָּחָה לְמִשְׁפָּחָה, וְעַל פִּי רֹב מְצוּקוֹת הַלָּלוּ גּוֹרְמִים לְמְעִידוֹת בַּעֲבוֹדַת ה', כָּךְ שֶׁלְּכְאוֹרָה אֵין מָכָךְ שׁוּם תּוֹצָאָה חִיּוּבִית.

**תשובה**:

תשובה לכך בהרחבה נמצאת בספר "דעת תורה" (פרשת "שלח") להמשגיח רבי ירוחם ממיר זצ"ל, המבאר שם באורך שלאנשי העולם אין הבנה בתועלת היוצאת לנו ביותר האם היא מהאור או מהחושך, והרחיב שם הרב לבאר דיתכן הרבה שהתועלת לתיקון היא דוקא כתוצאה מהתקופה חשוכה וירודה, כמו הגלויות החשוכות, דוקא באמצעותן נוצר תיקון והכשרה לגאולה ואף שבלתי נמנע הוא שדוקא בעקבותיהן תיבצר התדרדרות גדולה בעם ישראל.

אין מאתנו שיכול לשקול את התועלת הבאה מתקופה ההארה לעומת התועלת הבאה דוקא מהימים החשוכים והירודים, שאז דוקא ישנה סנגוריה עצומה מכל התגברות, וקטגוריא מועטת מחדלון, לעומת ימי ההארה שהמצב הוא להיפך.

ועיי"ש שכתב שדורו של משיח - דור השרוי בתכלית החושך והירידה, זהו דור שיתעלה על כל הדורות כולם, כי כל מאמץ והתגברות קטנה של אחד מבני דור זה יש לה משמעות פי כמה וכמה מאחד מבני דור אחר שחי בתקופות האור.

ומובא שם עוד, שהנה המשיח יהא מבני דורו הירוד של משיח, ועם כל זה יהא גדול ורם ונשא ממשה רבנו, אחר שצמח לגדול דוקא בדור חשוך כזה.

קיצרנו כאן בדבריו, והרוצה לראות נפלאות יעיין שם בהרחבה, וראה עוד בדברינו בספר "עקבתא דמשיחא" שהבאנו דבריו, ועוד את דבריהם של גדולי ישראל במעלת דורו של משיח, וכן ראה לקמן בספרנו זה שו"ת בנושא "גלות וגאולה" שהארכנו שם בזה.

## שאלה יב

הֵיאַךְ נִתָּן לְהַסְבִּיר עִנְיָן זֶה הַמְצוּי, כְּשֶׁהָאָדָם מִתְקַדֵּם יָפֶה בַּתּוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים פּוֹקְדִים אוֹתוֹ טְרֵדוֹת וְיִסּוּרִים הַמַּטְרִידִים אוֹתוֹ מֵעֲבוֹדָתוֹ?

**תשובה**:

אפשר להסביר זאת לצד ב' סיבות.

**א. הכנעה** - בחובת הלבבות שער התשובה פ"ח מובא: שלפעמים ותזיק הצדקות לצדיק יותר מכל מה שמזיקות כל חטאי הבעל תשובה, והוא כאשר הצדיק פונה לבבו מהכניעה, ודבק בגאוה החנופה ואהבת השבח.

הרי שעדיף מצב כשלון עם הכנעה ממצב נצחון וגאוה.

לכך כאשר האדם אינו מכין כלים של ענוה כראוי בהתאם לגדלותו בה הוא נמצא או לה הוא שואף, מתחסד עמו ה' להכניעו ביסורים והטרדות לשבור את לבו, ואף שיתכן ויכשל במעידה ונפילה לחטא, וזאת כדי שישבר לבו ויבוא למידת הכניעה, ולכך חסד גדול יותר עושה עמו ה', שמביאו להכנעה שלא בדרך נפילה בחטא, אלא בדרך יסורים, כי בכך נשבר לבו, בראותו כי עדיין יש לו לשוב ולהתחזק ועדיין לוקה הוא בחסר.

כך שכדי להכניע את האדם משתמש הבורא בב' דרכים או באמצעות היסורים או באמצעות זה שנופל בחטא, ואפשר שהדבר תלוי בכך, כאשר האדם לוקה בטפשות הגאוה אזי מן השמים נכשל בחטא כדי להעמידו על האמת, ואילו כאשר האדם מודע לשפלותו, אלא שקשה לו להתגבר על יצר הגאוה מצד "תאות הגאוה", בכאן כדי להעמידו על האמת - נעשה זאת בדרך יסורים ולא בדרך כשלון בחטא, והבן.

**ב. הערכה** - סיבת היסורים וההטרדות הינם כדי שיעריך וייקר את המצבים הטובים שלו בעבודת ה' ויודה לה' עליהם, כי מטבע האדם כשהוא שרוי בטוב, מתרגל לכך ושוכח להודות לה' ולייקר את טובות ה' עליו, לכך מטרידו ה' מסדרו הרגיל בעבודתו את ה', וכשרואה טרדה שהפרה לו את סדר לימודו או תפילתו הקבועים נותן ערך לימים הטובים, כי נזכר הוא בהם היאך היה עובד ה', וכוסף ומתגעגע לימים כאלו שאינו מוטרד בהם מלעסוק בתורה.

ולכך העצה לזה שלא יצטרך האדם ללמדו כניעה בדרך יסורים ומעידות הוא בכך שירבה להודות לה' על הצלחתו בתורה ועבודת ה', וכמו כן יכנע לבו לה' להבין שכל הצלחתו היא מחסד ה', וידע שעדיין לוקה הוא בחסר ולא ירום לבבו, בכך יוסרו הסיבות הנזכרות למעידותיו, ויזכה בס"ד לעלות מעלה מעלה.

## שאלה יג

שֶׁשָּׁאַלְתָּ הִנֵּה לְאַחַר שֶׁשַּׁבְתָּ בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה בִּשְׁמִירַת שַׁבָּת תְּפִלִּין תְּפִלָּה קְבִיעוּת עִתִּים לַתּוֹרָה וְעוֹד, מַדּוּעַ מֵאָז הִתְחַזְּקוּ יִסּוּרֶיךָ?

**תשובה**:

דוקא בשביל כך עליך להתבשר כי תשובתך התקבלה.

מלבד מה שביארנו לעיל (תשובה ז') ע"פ המבואר בגמרא (יומא פג) עבר אדם על כריתות ומיתות בית דין תשובה ויום הכיפורים תולין ויסורין ממרקין, אם כן הרי שישנם ב' שלבים בתשובה, שלב א' שישוב האדם בתשובה ויעבור עליו יום הכיפורים, ואחר כך שלב ב' לאחר שהתקבלה תשובתו באים היסורים וממרקים.

אם כן ביסוריך לאחר תשובתך מבושר אתה כי הגעת לשלב השני המבשר כי עברת את שלב א' בהצלחה בהתפייסות בינך לבין קונך, ועתה הנך בשלב השני למרק חטאתיך.
מעוד סיבה עליך לשמוח ביסוריך, שבכאן הנך מוכיח את אמיתות תשובתך, ואדרבא, ככל שמתרבים יסורי האדם ועם כל זה נאמן הוא לבורא ומתמם עצמו עמו ואינו מהרהר אחריו, מורה הדבר שתשובתו וחרטתו היו אמיתיים, שהרי כל חוזר בתשובה לאחר ששב והודע אליו חטאתו - מצדיק עליו בפיו לאמר שאכן מגיע שיבואו עליו כל מיני יסורים ביודעו גודל פשעיו וכמה קלקל וסרח, אולם במה יוודע שפיו ולבו שווים בזה? והנה עתה כשהיסורים באים עליו בפועל מוכיח האדם: האמת היתה בפיהו כששב והתחרט והצדיק אז עליו כל מיני דינים ופורעניות או שהיתה תשובתו אז פחות אמיתית, ואם כן עכשיו כשמצדיק דין שמים עליו מוכיח את כנותו בתשובתו שאכן לא רק בפיו ובלבו הבין שמגיע לו עונש, אלא גם מצליח הוא ליישם את תודעתו זו למעשה.

## שאלה יד

שֶׁשְּׁאַלְתָּ מַדּוּעַ נוֹלַדְתָּ בְּמַצָּב הַמַּרְחִיק אוֹתְךָ מֵעֲבוֹדַת ה', וּכְגוֹן שֶׁנּוֹלַדְתָּ לְמִשְׁפָּחָה מְיֻסֶּרֶת וְלֹא עוֹד אֶלָּא בְּנוֹסָף לְכָךְ גַּם מְרֻחֶקֶת מֵעֲרָכֵי הַיַּהֲדוּת, וְאִלּוּ יֶשְׁנָם אֲחֵרִים שֶׁנּוֹלְדוּ לְמִשְׁפָּחָה חֲרֵדִית וּשְׁלֵוָה וְשֶׁבְּכָךְ מְלַאכְתָּם נַעֲשֵׂית בְּנָקֵל?

**תשובה**:

בתשובה זו הנך נכנס למופלא ממך שנצטוינו בזה שלא לחקור ולא לדרוש, אמנם מכיון שרואה אני ששאלה זו מכאיבה להרבה מאלה השבים, אענה תשובה שיש בה כדי להשקיט את התמיהה, אולם דע שעדיין לא נגענו בפתרון השאלה, כי ענין זה מורכב בהרבה חשבונות של מעלה שאין לנו השגה בהם.
ובכן בין תבין את אשר לפניך.
כל יהודי מישראל חייב לקיים את כל מצוות התורה מצוות עשה ומצוות לא תעשה, וזו הסיבה שהאדם מתגלגל פעמים רבות, כמובא בדברי האריז"ל, כדי להשלים בכל פעם את החסר.
ובכן בקבלת התורה עמדנו כולנו, גם הנשמות שעתידות לבוא לעולם שהיו אז ללא גוף, עמדנו כולנו על הר סיני קבלנו התורה ונסתלקה זוהמתנו. לאחר מכן בעוון העגל חזרה הזוהמה והחלה העבודה על כל יחיד ויחיד לבצע את תפקידו בקיום התורה, ומני אז התחלנו כולנו בשוה, כולנו היינו אז בדרגת שומרי תורה ומצוות. ובכן אדם ששמר עצמו ב 90% מעבירה, ונפטר לעולמו הוצרך לבוא פעם נוספת להשלים ה - 10% החסרים,

ואילו אדם ששמר את עצמו רק ב - 50% מעבירה נצרך לבוא פעם נוספת להשלים ה - 50% החסרים.

לכך זה שחיסר רק 10%, יבוא בנתונים מוצלחים יותר מזה שחיסר 50% שהוא יצטרך לבוא בתנאים יותר מסובכים כי עליו להשלים יותר, וכך במשך הדורות כל אחד ואחד מתקן כאשר יתקן, אלא שעדיין מחסיר, וככל שיחסיר האדם בתיקון עצמו בבחירתו - יצטרך לבוא בפעם הנוספת במצב גרוע יותר על מנת לתקן עצמו עתה ממקום שסיים פעם שעברה.

וכן כלל זה הוא מתפרט לפרטים, שאם בפרט מסוים הנו לקוי מעט ובפרט אחר הנו לקוי יותר, מצבו יהא בהתאם לצורך תיקונו לכל פרט כפי הנצרך לו.

דורנו הוא דור של סיום התיקונים לפני בוא המשיח, ולכך כל אחד בא בהתאם להשלמת חסרונו, וכמובן שהחשבון הוא מורכב ומסובך מדורות רבים שעתה הגיעו לסיום חשבונן.

ולכן זה שנצרך לתקן הרבה בא לעולם בתוך מציאות שיצטרך להתאמצות לתיקון באופן קשה ומסובך כי עד שם ירד בבחירתו ומשם עליו להשלים חסרונו, (והארכנו בזה בספרנו "אור לנתיבתי").

## שאלה טו

מַהִי סִבַּת יִסּוּרֵי הַצַּדִּיקִים?

**תשובה**:

מי לא יהיה מוכן לסבול סבל קטן על מנת להרוויח רווח גדול, הלא הגמרא (בבא מציעא פה ע"א) מספרת שבשנים שרבי אלעזר בנו של רשב"י, וכן בשנים שרבנו הקדוש - רבי יהודה הנשיא סבלו יסורים, לא מת אדם קודם זמנו, לא הפילה אשה פרי בטנה, לא הוצרך העולם לגשמים - היה שפע מים ללא גשמים עיי"ש.

אם כן הרי שלזכותם של אותם צדיקים נזקף החסד וההטבה שנעשתה עם כלל ישראל, ולזכותם יזקף כאילו וגמלו חסדים עם מיליוני אנשים, וכי דבר רק הוא?!

והוא כדוגמת "חנינא בני די לו בקב חרובין מערב - שבת לערב - שבת", אולם "כל העולם ניזון בזכות חנינא". האם לא כדאי לצדיק עסק כזה, להיות איש חסד בממדים כה גדולים שאין ביכולת אנוש להשיגם, שכל העולם יהא ניזון בזכותו - והוא ביסוריו משיגם.

ועוד דע, אף שבדרך כלל קיי"ל אין יסורים ללא חטא, ובפרט פשפש ולא מצא יתלה בביטול תורה ומי נקי מזה, יש לך לדעת שיתכנו יסורים ללא עוון, והם דברי רשב"י

בגמרא (ברכות ה'): ג' מתנות טובות נתן הקב"ה לישראל וכולן לא נתנן אלא על ידי יסורים ואלו הן: תורה, ארץ - ישראל ועולם - הבא.
כאן גילה לנו רשב"י סוד גדול, דיתכן שיהא אדם מדקדק במצוות וחרד לדבר ה' ויצטרך להתיסר לצורך מתנה שחפץ ה' להעניק לו. וזאת חווה רשב"י על עצמו בהצטרך לו לגלות י"ג שנה למערה ומשם לזכות לסתרי תורה, וכדבריו לרבי פנחס בן יאיר חמיו, "אלמלי ראיתני בכך לא הייתי בכך". וכמו כן יסורי יעקב אבינו מרוגזו של יוסף שקפץ עליו מתוך טענה "לא דיין לצדיקים מה שמתוקן להם לעולם הבא עוד מבקשים לישב בשלוה בעולם הזה", שהוא תימה גדול, וכי צרות עין יש כאן? ועוד, הלא ישנם מצוות שאדם אוכל פירותיהם בעולם הזה והקרן קימת לו לעולם הבא - ותלמוד תורה כנגד כולם, ומי כיעקב אבינו היותו שקדן גדול בתורה בשבתו ארבע עשרה שנה בבית מדרשם של שם ועבר? ומלבד זה כל ימיו הרי היה איש תם יושב אוהלים?
אלא הכוונה בדברי המדרש, שכל זמן שאין די במעשיהם ובתורתם של הצדיקים להשלים את עולם הבא שלהם - אין להם רשות לישב בשלוה בעולם הזה, וכשישלימו - יזכו גם לעולם הזה, והראיה שיעקב אבינו כן ישב בשלוה 17 שנה במצרים, ולהיכן הלכה לה הטענה של "לא דיין" וכו'?!
לכך נשאיר את עסק יסורי הצדיקים שהוא עסק רווחי בשבילם, ואין לנו מה להתבלבל מעסק שהם נינוחים ומאושרים בו.

## שאלה טז

שֶׁשָּׁאַלְתָּ הֲרֵי הִנְנִי חֲרֵדִי לְכָל דָּבָר וּמִשְׁתַּדֵּל לְדַקְדֵּק בַּמִּצְווֹת מַדּוּעַ תּוֹקְפִים אוֹתִי יִסּוּרִים מְכֹעָרִים שֶׁעוֹכְרִים אוֹתִי?
**תשובה**:
ידעתי מקרוב את מצב יסוריך הנוראים, ועל כך הסכת ושמע פרט שחשוב לך מאד לדעתו.
מבואר בספה"ק ומכללם ומקורם בדברי הרמח"ל בספרו "דעת ותבונות" (עמ' ק"ד, ועוד בעמוד קצ"ג), וכן מרבה היה לדבר בזה ה"חפץ חיים" שדורנו דור עקבות משיחא הוא דור של סוף החשבונות וסיבוך תמיהת: "צדיק ורע לו רשע וטוב לו" תהא ביתר שאת, לפי שאנו קצרי הראיה רואים מצבם של בני אדם כפי שהוא היום, ובעצם עתה מתחשבנים עם בני הדור חשבונות של דורות על דורות שעברו ועל גלגולים רבים שבאו בהם בני הדור, כך שהחשבון הוא מסובך ועמוק עמוק מי ימצאנו.

וכך היה אומר ה"חפץ חיים": אלמלי היה האדם חי חמש מאות שנה לא היה לו שאלות על הקב"ה (מאיר עיני ישראל ח"ב).

ואתה השואל ידעתיך ואת כשוריך להיות איש שינהיג רבים אחריו ואין חכם כבעל הנסיון, לכן יש לך לדעת שנסיונותיך היום המה להכשירך למעמד גדול שתזכה לו ועוד ימים ידברו.

לכך אל תרחם על עצמך יותר מדי, קח את יסוריך כהשתלמות לקראת תפקידך בעתיד להחיות עם רב.

## שאלה יז

שֶׁשַּׁאֲלָתְךָ בְּעִנְיְנֵי פַּרְנָסָתְךָ שֶׁקָּשָׁה הִיא מְאֹד, וְהַדְּקְדּוּקֵי עֲנִיּוּת הֵמָּה מְנַת חֶלְקְךָ עַד כִּי שְׁאֵלָה נַפְשְׁךָ לָמוּת מֵרֹב צַעַר.

**תשובה**:

דע כי ביסורי העוני מובא בזוה"ק שיש בהם כדי לבשר את אותם המתייסרים בכך כי הינם מבושרים לחזות בנועם ה' בהחזרת שכינתו לציון במהרה, וכנאמר בפסוק "ואת עם עני תושיע" (שמואל ב' כב, כח), ועוד נאמר (צפניה ג, יב): "והשארתי בקרבך עם עני ודל". והאריך בזוה"ק בהרבה מקומות שאלו שיצטיינו במדת העניות ויעמדו בנסיונותיה מובטחים המה לזכות לחזות בגאולה העתידה. (את דברי הזוה"ק המלהיבים בזה הבאנו בספרנו "עקבתא דמשיחא" פ"ב - "בכור העוני").

ועוד דע המובא במדרש (שמות רבה, לא, יא): כל העניות בכף מאזנים אחת והעניות בכף שניה מכרעת את כולם, הנה לך לראות שהעניות שקולה ככל היסורים, כך שזהו תיקון יעיל ומזורז ביותר מכל התיקונים.

וזה הן מפני צער העוני עצמו והן מפני הבושה והבזיונות שסובל העני עקב עניותו להיותו שפל ומבוזה בין חברת אנשים.

ועוד דע פרט חשוב הכתוב בתיקוני זוהר שלעתיד עם ישראל יעשו תשובה, ואולם על חייבי כריתות ומיתות בית דין נאמר (ביומא פז) שתשובה ויום הכיפורים תולים ויסורים ממרקים, ובכן ככפרה על עונש המיתה של אותם חייבי כריתות ומיתות בית דין ימיר להם הקב"ה אם עונש מיתתם בעוני שיהא במקום היסורים האחרים לכפר על חובת מותם.

לכך התחזק ידידי בכל האפשר ביסורי עניותך כי אם בכך מיסרך הבורא בהכרח שזהו תיקונך דוקא, ואף שבעקבות העוני מתרפה אתה מתורה ומצוות, אל לך לחשבן חשבונות כאלו, כי אם בעיני הקב"ה נראה שבכך יהא תיקונך - עליך לקבל זאת באהבה

ולהבין שאין אופן יותר טוב מזה עבורך, ואף שלדעתך אילו לא היית בעניות היית מרבה בתורה ומצוות, זהו חשבון של שקר, ויש כאן פיתוי היצר להפילך במחשבה כוזבת שכזו על מנת להעציבך ולהמרידך על הנהגת ה' עמך.

## שאלה יח

שֶׁשָּׁאַלְתְּ הֵיאַךְ לְהִתְנַבֵּר עַל סֵבֶל זֶה שֶׁלֹּא זָכִיתְ לזש"ק זֶה שָׁנִים רַבּוֹת?

**תשובה**:

ברצוני לספר לך סיפור שהיה לפני כ - 80 שנה עם ה"חפץ חיים". באו לפני החפץ חיים זוג שלא זכו להיפקד, אמר להם החפץ חיים, מי אמר שבדור שכזה כדאי בכלל להביא ילדים?!

והנה חזקיהו לא נשא אשה בשביל שלא יתאפשר לו להביא ילדים לעולם כי ידע שיהיו רשעים, שהעדרם טוב ממציאותם.

אנשים החפצים בהקמת בית ובזש"ק, דע שכל זה באמת נובע מקנאת איש מרעהו, והוא מבואר ב"מסילת ישרים" (סוף פי"א), כי האדם - לולי קנאתו מרעהו היה די לו במלבוש שיכסהו ובקורת גג שתצילהו מהשמש והגשם עיי"ש בדבריו, כי מי ומי באמת חפץ בבנים לשם שמים באמת.

היום לצערנו אנשים רבים מאוכזבים מהנהגת בניהם, וממורמרים בהתמרמרות נוראה עד כי קצה נפשם בבניהם ממש, ה' ישמור.

ועוד הלא עיקר תולדותיהם של צדיקים תורה ומעשים טובים, וכמה צדיקים קדושי עליון היו שלא זכו לזש"ק, הכי משום כך נגרע חלקם בשלמות עצמם?

ואני ראיתי רבים שלא זכו להפקד בזש"ק ובכך היה להם זמן רב פנוי, וניצלוהו לחסד, לתורה, לתפילה ולמעשים טובים הן הגבר והן האשה, כך שהחכם יכול לנצל את סבלו לכוון חיובי אחר, ובפרט בזה כאמור שזמנו מורווח לעשות מעשים טובים רבים ויכול לנצל סבל זה לריבוי מצוות.

ועוד יש לך לדעת שיש בידך לקיים מצוות בבניהם של אחרים, וכגון לתמוך בהחזקת ילדים בתלמוד - תורה להורים שמצבם קשה, או ללמוד ולעזור לילדים בבעיות קשיי למידה, וכדומה, ובכך מעלה עליך הכתוב כאילו ילדתו לזה הילד כמו שאמרו חז"ל כל המלמד בן חברו תורה כאילו ילדו, וכמו כן כאמור מי שמחזיק בבן חברו ומסייעו ללמוד בוודאי שיהיה שכרו בכלל זה.

## שאלה יט

בַּמֶּה יֵשׁ לְחַזֵּק רַוָּק שֶׁשִּׁדּוּכוֹ מִתְעַכֵּב עַל מְנָת שֶׁיִּתְעוֹדֵד וְיִתְחַזֵּק בְּמַצָּבוֹ?

**תשובה**:

הגמרא בפסחים (קי"ג): רווק הדר בכרך ואינו חוטא הקב"ה משתבח בו בכל יום.

היש לך מחמאה גדולה מזו לרווק העומד בנסיונות קשים, ותופס עצמו בכל כוחו ומסירת נפשו לבלתי יחטא, ומי יודע כמה מתקן החוטא את עברו באופן שכזה שהנו רווק דוקא, הכי יודע האדם מה מועיל לתיקון חטאו יותר מבוראו, ואם המצב הוא כזה שהנו רווק ומחזיק במסירות נפש לכבוש תאוותיו ויצריו יתכן ויועיל לו יום כזה ברווקות כמו כמה שנים של אחר נישואין.

ואם תאמר, אכן הדבר אמת, אולם הרווק אינו חש במחמאה זו כלל ורק העצב והיגון מנת חלקו יום יום, ותוחלת ממושכה מחלה את לבו לזכות ליום בו ימצא זיווגו.

התשובה היא, וכי בשביל שאין האדם מבין בגודל ועוצם מתנתו הניתנת לו זו סיבה ללקחה ממנו?! הלא מה בכך שאין האדם מבין את הנפעל ונעשה לטובת נשמתו ע"י צערו ויסוריו, וכי בשביל שידיעתו קצרה והכרתו מעורפלת בתועלתו והצלתו דוקא במצבו של עכשיו - יקח הבורא ממנו אפשרות הצלה ותיקון יעיל ומזורז זה?!

ועוד, אדרבא, כל עצם המחמאה הנז' ניתנת לאדם שאינו חש בכך, שהרי אילו היה אדם רואה מה נפעל מיום של נצחון ברווקות, וכמה שווה לו הדבר עתה במצבו, לא היה מגיע לו מחמאה זו שישתבח בו הבורא בכל יום, אלא אדרבא, היא הנותנת, דוקא בגלל שחשוך לו מכל כיוון זה הגורם למעלתו הנשגבה שזוכה לה בסבלנותו.

וכל הטיעונים שטוען המחפש שידוכו, שהנה באם ימצא שידוך יעבוד את ה' בטהרה ובהתמדה, ומה רווח לו עתה כשהנו שרוי בנסיונות ומידי פעם אף נכשל בחטא וכיוצא, כל אלו טיעונים של התמרדות שמלמד אותו יצרו לטעון כלפי ה', כי האמת הנדרשת מזה הרווק, להתבטל ולהכנע למצבו, ורק לבקש רחמים מתוך כניעה לה' שיעזרהו, ולא מתוך טענות ותביעות.

## שאלה כ

הַאִם מִן הַנָּכוֹן לְהִתְפַּלֵּל עַל הַיְסוּרִים שֶׁיִּסְתַּלְּקוּ אַחַר שֶׁמַּעֲלַת הַיְסוּרִים גְּדוֹלָה לְמְאֹד וּבְפָרָט שֶׁאִם נִתָּנָם הַבּוֹרֵא, בָּוַדַּאי מִי כָּמוֹהוּ יוֹדֵעַ אֶת נְחִיצוּתָם וְהַאִם מֻתָּר לְנַסּוֹת לְעָקְפָם וּלְהִשְׁתַּדֵּל לְסַלְּקָם, אוֹ לִשְׁתֹּק וּלְהַעֲדִיף לְהִשָּׁאֵר עִמָּהֶם?

**תשובה**:

מאחר ואחת ממטרות היסורים הבאים על בני האדם הוא על מנת שיצעקו לה' להושיעם, ולכך אין להימנע מלהתפלל על היסורים שיסתלקו, ואדרבא, מטרת היסורים לקרב את האדם לה' בדרך תפילה ותחינה שירגיש את קרבת ה' אחר שרחק ממנו, ולכך מיסרו

ודוחקו כדי שיתעורר לזכור ולדעת את ה', וכי הוא תלוי בבורא, שלא כמו שחש עד עתה את כוחו ועוצם ידו, ואדרבא בתפילה - יסלק הבורא היסורים מעל האדם - להורותו כי הנה: "קרוב ה' לכל קוראיו", ובזה יסייעו להתקרב אליו.

אולם אצל הצדיקים שבמילא קרובים המה לה', ואין נצרך להם יסורים על מנת לחזק אצלם את התפילה, לאלה יתכן ויעדיפו המה להשאר ביסוריהם על מנת להתמרק ולהתנקות מכל כתם עוון, וכידוע אצל צדיקים רבים שלא התפללו על יסוריהם שיסתלקו, ואדרבא היו שמחים בהם.

ובענין להשתדל לסלק היסורים מעליו בדרך טבעית בלבד, בודאי שאין זה נכון, כי בכך מטרת היסורים לא באה על תכליתה, וכי הקב"ה מייסר אדם כדי שיקח תרופה, ודיו? או כדי שילך לרב וצדיק שיברכוהו ובכך שיסתלקו היסורים מעליו?! מה אם כן תועלת יצא לו מיסורים אלו.

לכך בודאי שלסלק יסורים העיקר הוא להתפלל ולפשפש במעשים ולחזור בתשובה שלימה, אלא שבתוספת לעיקר ובכדי שתתלבש ישועת ה' אליו בדרך טבעי - יכול ללכת לרופא. או כמו כן ילך לחכם שיברכהו, כדי למתק הדין מעליו אחר שלמד את הלקח העיקרי שהוא התשובה, ובכך באו יסוריו על תכליתן, ואם לא יעשה את העיקר שהוא התשובה, וידחק את השעה לסלק היסורים מעליו בדרך רופא או בהפצרה בצדיק שיברכהו ואכן הצדיק מתמלא עליו רחמים ומברכו, והצרה אכן יתכן ותהא מסולקת, אולם מאחר והאדם לא בא על תכליתו ביסורים שהובאו עליו, אזי יתכן אחד מב' אופנים, או שיבואו עליו יסורים אחרים להביאו לתכלית שהיא התשובה, או אם יתעקש זה ללכת בטעותו ולהתפטר מהיסורים בלא כלום, יקויים בו "בדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו", וכיון שבא הוא לטעות מטעין אותו ויוליכוהו מן השמים בטעותו, ובזה מצבו חמור מן האופן הראשון, כאמור, שייסרוהו ביסורים אחרים, ויקויים בו "כי את אשר יאהב ה' יוכיח", ואילו - השני - הרוצה לטעות חסם בעצמו לעצמו את תוכחת ה'.

## שאלה כא

שֶׁשְּׁאַלְתָּ, מַרְגִּישׁ אֲנִי שֶׁהַקָּבָּ"ה סַר מֵעָלַי וַעֲזָבַנִי, הַיִּסּוּרִים מַקִּיפִים אוֹתִי מִכָּל צַד, הָאֵשָׁה חוֹלָה בְּנַפְשָׁהּ, בְּעָיוֹת פַּרְנָסָה וְכוּ' מַמָּשׁ מִכָּל כִּוּוּן אֲנִי נִתְקָף בְּיִסּוּרִים.

**תשובה**:

דע ידידי, שהקב"ה לא סר מעליך, אלא סר אליך, עתה זה זכית שהתפנה - כביכול הקב"ה אליך לטפל בבעית נפשך כי הגיע תורך זה עתה להשיבך על כנך ולהביאך לחיי עולם הבא שנקנה ביסורים.

"ותאמר ציון עזבני ה', וה' שכחני", אכן תקופות קשות עוברות על כל אדם, יש אדם שהתקופה הקשה שלו היא ברווקותו, ויש מיד לאחר נישואיו, ויש בזמן מאוחר יותר, בכל אופן כל אחד עובר תקופה מסויימת שממנה הוא נבנה וממנה הוא מתחשל ללמוד לִקְחֵי מוסר ואמונה לכל חייו ממש.

ודע, שלעולם משאיר הקב"ה פינת בחירה לאדם גם במצבים שלכאורה מאלצים לאין מנוס מאשר לנוס לה' בלבד, מכל מקום לעולם משאיר הקב"ה פינת בחירה שיפרוק האדם את מטען דכאונו בדרכים שליליים של קלות ראש בילויים מראות אסורות וכדומה.

האלקים חשבה לטובה, והאדם לא מבין זאת, העולם נוה התלאות, העולם הזה לא נועד לעונג מלבד להתענג על ה', הנורמלי הוא שהאדם יסבול בעולם הזה כדרך הסובל בנסיעה עד למטרה, שבדרך נסיעתו אין מצבו בנוחות ובלוקסוס, ואדרבא, המחדל וההזנחה הגדולה היא לאדם שחי בעולם שהוא פרוזדור ואינו אלא שלב נסיעה לחיי נצח, וזה חי בו בשלמות הנוחיות ובבזבוז עד שבא לידי היסח דעתו ממטרתו, וחי מבלי התבוננות לאן פניו מועדות שזה שיגעון גמור.

וכמה אם כן חסד ה' יש כאן כשהקב"ה מעורר לאדם להזכירו את יעדו ולאן פניו מועדות באמת, אם כן הוה אומר כי הקב"ה סר אליך ולא סר מעליך.

## שאלה כב

שֶׁשָּׁאַלְתִּ כֵּיצַד לְחַזֵּק אֶת בִּטְחוֹנְךָ בַּה', אַחַר שֶׁעִם כָּל הִשְׁתַּדְּלוּתְךָ בַּפַּרְנָסָה הָעֲנִיּוּת רוֹדֶפֶת אַחֲרֶיךָ.

**תשובה**:

עיקר עבודת דורנו זה בעקבות משיחא הוא האמונה שביאורה למעשה הוא הבטחון, וכמו שהסביר החזון איש: האמונה - הלכה, הבטחון - הלכה למעשה.

ובכן, כדי ליישם את האמונה שהיא הידיעה הברורה שבשכל - הוא לנהוג בבטחון בה' למעשה ולהשליך יהבנו עליו.

וביאור הבטחון הוא, כמו שהסביר החזון איש בספרו אמונה ובטחון, וכן הוא בספר שומר אמונים. שיתרצה האדם בהנהגת ה' עמו, ולא יזעף ולא יזעום על ה' חלילה, מתוך אמונה שכל דעביד רחמנא לטב, והכל בהשגחת ה' לטובה עליו, ויקוה לטוב תמיד מתוך אמונה שאין מעצור לה' להושיע בין רב למעט, ובזה ממשיך על עצמו חסדים גדולים.

וראה בספרנו "בעקבתא דמשיחא" פ"ב - בכור העוני, דשם ביארנו בשם הזוהר, שהעומד בנסיון העוני מתקן נשמתו באופן שתעלה למקום גבוה יותר מאשר ממנו חוצבה, והוא פלא!

כך שעיקר חיזוק בטחונך בה' צריך שיהיה בכך שתשלים עם מצבך, ואם תתבונן במעלות היסורים תזכה אף לעיתים להיות בשמחה מיסוריך, ובשמחה זו שהיא בעצם הבטחון בה' - זה עצמו יסובב שישפע עליך חסד כי זו סגולת הבטחון להמשיך חסד על הבוטח ואף שכשאינו ראוי מצד מעשיו, כמובא בילקוט שמעוני על הפסוק בתהילים (תהלים לב, י): "רבים מכאובים לרשע", וסמיך ליה - "והבוטח בה' חסד יסובבנו", דאפילו רשע ובוטח בה' - חסד יסובבנו.

ואילו זה המסלק בטחונו מה' ובוטח בזולתו, כבר כתב עליו החובות הלבבות בתחילת "שער הבטחון": המסיר בטחונו מהאלקים ובוטח בזולתו - מסיר האלקים השגחתו מעליו, ומניח אותו ביד מי שבטח עליו.

## שאלה כג

כֵּיצַד יֵשׁ לְהָקֵל אֶת הַחַיִּים כְּשֶׁמְּלַאִים הֵמָּה בְּיִסּוּרִים, וְגַם נִמְנָע מִלַּעֲסֹק בָּהֶם בְּתוֹרָה וּמִצְוֹות?

**תשובה**:

איתא במדרש (ויק"ר כט, א): אדם הראשון יצא בדימוס (זכאי) בדינו, אמר לו הקב"ה אתה סימן לבניך, כשם שעמדת בדין לפני היום (ר"ה) ויצאת זכאי, כן בניך עתידין לעמוד בדין לפני ביום זה ולצאת בדימוס.

והוא פלא.

היאך יצא בדימוס, והלא נתקלל בזיעת אפך תאכל לחם, קוץ ודרדר תצמיח לך וכו'.

ותירץ משגיח ישיבת קול תורה רבי גדליה אייזמן שליט"א תירוץ נפלא מאד, שהדימוס הוא עצם זה שהוא לא מת! שהרי הקב"ה אמר לו ביום אכלך ממנו מות תמות! והנה יצא בדימוס ולא מת. ואף שחייו נגזרו להיות חיי מרורים, עם כל זה סוף סוף הוא חי.

והוא מה שאמרו חז"ל (איכ"ר ג' לב) ע"פ "מה יתאונן אדם חי" - דיו שהוא חי, די לאדם שהוא חי, זהו כבר הפרס והזכיון הגדול ביותר.

אומר היה ר"א לאפיאן בשם הסבא מקלם, כדאי לו לאדם צער הריון אמו וצער גידולו, וצערו שלו כל ימיו ביסורים, בשביל פעם אחת שיענה "אמן" בחייו, וכל שכן אמן יהא שמיה רבא, וכל שכן דיבור של תורה.

אם כן כמה יש לאדם לראות עצמו מאושר בחייו אחר שיש ביכולתו לעשות - ואפילו משהו בתורה ומצוות ואפילו במעט מן המעט.

## שאלה כד

הַיִּסּוּרִים נוֹעֲדוּ לְעוֹרֵר אֶת הָאָדָם לִתְשׁוּבָה, אוּלָם בְּשָׁעַת תֹּקֶף הַיִּסּוּרִים, הֲרֵי שֶׁאָז הָאָדָם מְבֻלְבָּל וְטָרוּד בְּיִסּוּרָיו, וּלְאַחַר סִלּוּקָן שֶׁל הַיִּסּוּרִים כְּבָר נִשְׁכַּח הַמּוּסָר שֶׁהָיָה צָרִיךְ לְהִלָּמֵד עַל יָדָם, מָה הָעֵצָה לְהָפִיק מֵהַיִּסּוּרִים אֶת לֶקַח מַטְרָתָן?

**תשובה**:

שאלה זו שאל הרש"ז מקלם ("מכתב מאליהו" ח"ב 228) ותשובתו, שעל האדם קודם היסורים - כשדעתו מיושבת עליו, יצייר אז את היסורים העלולים לבוא ויהא מוכן ליום בואם, וכמו כן לאחר סילוקן שכמו כן חזר לישוב דעתו - ישוב להתבונן בהם וישאיר בלבו את רשמי היסורים שישארו בו בגדר רשימו, ותמיד יתבונן ביסוריו שתקפוהו בימים עברו, ויזכור כמה סָבַל והתייסר מן השמים ביסורים קשים לעוררו על עוונותיו שישוב אליהם, וְיִשָּׂחֵזֵר במוחו כאילו זה עתה סובלם, ויתעורר עתה לשוב.

וסיים שם הרב "מכתב מאליהו":

אין עצה אלא להשתמש ברשמי העונש הנשארים בזכרון, ולהחיותם תמיד בציורים חיים, ובזה יקדים פני הרעה, ובהתרגלו לזה, יוכל להתבונן וללמוד את לקחי היסורים ומטרתן - גם בבוא העת שיהא מותקף מהם בפועל, חלילה.

## שאלה כה

אָמְרוּ חֲזַ"ל (בבא קמא ס' ע"א): "כֵּיוָן שֶׁנִּתְּנָה רְשׁוּת לַמַּשְׁחִית לְחַבֵּל אֵינוֹ מַבְדִּיל בֵּין צַדִּיק לְרָשָׁע" וְהוּא פֶּלֶא, וְכִי קוב"ה עָבִיד דִּינָא בְּלֹא דִּינָא?

**תשובה**:

משיב על כך ה"מכתב מאליהו" (ח"ד עמ' 86) בשם הרש"ז, והנה לך דבריו:

וכן מצאנו בדין שמים: "צדיקים נתפסים בעון הדור" (שבת לג:), וכן "כיון שניתנה רשות למשחית שוב אינו מבחין כו'" (ב"ק ס.). וכתב הרש"ז שאין הכוונה שהמשחית מעניש יותר מהנגזר, אלא כיון שהדור מקולקל יש צורך לדון את הצדיק בכל חומר הדין אף על עבירות קלות שהוא עשה, אולי יראו אחרים ויקחו מוסר וילמדו קל וחומר על חטאי עצמם. הרי אנו בעינינו ראינו איך הוציאו להורג, בתוך המון רבבות ישראל, צדיקים וקדושים גדולי הדור ועמודי התורה הי"ד, וכי ח"ו עביד קודשא בריך הוא דינא בלא דינא (ברכות ה:), אלא שהשעה היתה צריכה לכך, להעניש בכל חומר של מיתות משונות

ר"ל עבור חטאים דקי דקים של צדיקים, כדי שהנותרים ישמעו ויראו ויפחדו מתוקף הדין כנ"ל.

ואפשר עוד ליישב זאת ע"פ דברי הגר"י סלנטר זצ"ל (תנועת המוסר ח"א עמ' 284): "אם מדברים בבית המדרש בקובנא לשה"ר - מחללים בפריז את השבת, אם מתבטלים מתורה בקובנא - סטודנט בגרמניה רוצח את חבירו"! הרי שכשהצדיק נכשל בחטא קל גורם בכך פשע חמור במקום אחר, וכשניתן רשות למשחית לחבל ברשעים נכללים עמהם הצדיקים שגרמו בחטאם הקל להרשעתם של אלו הרשעים.

## שאלה כו

אָדָם שֶׁהָיָה בְּמַצַּב סַכָּנָה שֶׁרָחֲפָה עָלָיו וּלְבַסּוֹף נִצַּל מִמֶּנָּה, מִמַּה נַּפְשָׁךְ, מֵאַחַר וְנִצַּל לְבַסּוֹף אֲזַי מִלְּכַתְּחִלָּה לְשֵׁם מַה בָּאתָה עָלָיו הַסַּכָּנָה, וְאִם הָיָה רָאוּי לְאָסוֹן לָמָּה נִצַּל מִמֶּנָּה?

**תשובה:**

הרב "מכתב מאליהו" (ח"ג עמ' 236) מגלה לנו שכאשר מרחפת על האדם סכנה שיש צד שתבוא עליו, צריך לדעת שהנו בקטרוג על סכנה זו מפני עוונותיו, וזו התראה להתרות בו שלא יבוא לידי עונש, אלא שיש עליו מלאך מליץ ואפילו אחד מני אלף שמלמד עליו זכות לבטל הגזירה מעליו, כך שאף שלבסוף לא נתבצעה הגזירה מ"מ מראים לו משמים ששייך הוא לקטרוג זה על מנת לעוררו לשוב בתשובה, ולהרבות בפרקליטים שהמה תשובה ומעש"ט.

והקב"ה מיטיב עם האדם כדי שישוב מתוך ההתראה קודם בוא העונש עצמו, לפי שאם יביא העונש עליו קודם ההתראה יש חשש שיתמרמר ויזעף לבו על הנהגת ה' ומחמת צערו יטיח דברים שלא כהוגן, ועוד כשהאדם ביסורים קשה לו לשוב, אחר שאינו מרוכז לתשובה אלא ראשו ומעיינו ביסוריו.

ועוד, העושה תשובה כשיסוריו פגעו בו זוהי תשובה מחמת היסורים שהכריחוהו לשוב. ואין בזה בחירה אלא מוכרח הוא, ואין בזה תיקון לבחירה הרעה שחטא, משא"כ זה השב בהתראה, שב הוא מבחירת לבו החיובית ומעצמו מתעורר הוא לשוב בתשובה, ובזה מתקן את בחירתו ברע, שכנגד שבחר ברע הנה עתה בחר בטוב ושב עוד קודם בוא היסורים עליו מכח בחירתו הטובה, וזו עיקר התשובה והתיקון.

## שאלה כז

לְפִי הַמְבֹאָר לְעֵיל שהקב"ה מַקְדִּים הַתְרָאָה לַמַּכָּה כְּדֵי שֶׁיָּשׁוּב מֵחֲמַת הַהַתְרָאָה וְלֹא יִצְטָרֵךְ לַמַּכָּה, א"כ מַה טַּעַם לְיִסּוּרֵי הַצַּדִּיקִים הַשָּׁבִים לַה' כְּבָר בְּעִדַּן הַהַתְרָאָה, וְעִם כָּל זֶה מִתְיַסְּרִים הֵמָּה וְלִפְעָמִים אַף בְּיִסּוּרִים קָשִׁים?

**תשובה**:

על כך משיב הרב "מכתב מאליהו" (ח"ג עמ' 238):

הנה יש עוד ענין ביסורים עצמם, והוא שייך אפילו אחר הלימוד והתיקון שבא מההתראה דהיינו, מראיית האפשרות של יסורים. יש למודים בבחינות תחתונות ויש למודים בבחינות עליונות. הבחינה התחתונה היא הלמוד להמנע מהחטא ולתקן את מה שעיות. ואם לומד מראייתו את האפשרות ליסורים, כבר תיקן בכך מה שבאו היסורים ללמד. אבל הבחינה העליונה שהיא הטהרה שמשיגים הצדיקים אינו אלא ע"י היסורים בפועל, שבכך נעשה זיכוך וליבון האדם מכל רשמי חטאיו וחומריותו. לדרגות יותר דקות ויותר עליונות ברוחניות זקוקים לזכוכים נוספים וחמורים יותר. ובגדר זה נבין את הענשים החמורים והסיגופים הקשים של בעלי תשובה. וזהו גדר יסורין של אהבה - באים לזכך את האדם אפילו מבחינות של "צלו של גוף". ולקרב לבבו לאהבה את השי"ת. לזה צריך להרבות בכבוס ומירוק ע"י יסורים ממש. אצל צדיקים אלו שמתיסרים יסורים של אהבה הרי אין סכנה שמא יבואו לבעיטה ביסורים, ואדרבא ע"י יסוריהם הקשים זוכים לעלות למדרגות רמות וגבוהות.

נמצאנו למדים שיש ג' מדרגות בקבלת יסורים: א) יש אשר נתעורר רק מהיסורים עצמם לתקן חטאינו, כדרך הכתוב "ואמר ביום ההוא הלא על כי אין אלקי בקרבי מצאוני הרעות האלה (דברים ל"א).

ב) למעלה מזה אשר נלמד לתקן את עצמנו ממה שנראה את האפשרות ליסורים.

ג) עבור זה שכבר תיקן נפשו עד כמה שידו מגעת, היסורים בפועל מוסיפים לו זיכוך וטהרה, לקרבו להשי"ת לדבקות שלמה בלי חציצת החומריות.

"כמדומה אני שאתם נכוים בפושרים, עכשיו אי אתם נכוים אפילו בחמי חמין" (ברכות ט"ז:). מראים לנו אפשרויות נוראות של יסורים ח"ו, הן מה שנוגע לפרט, והן מה שנוגע לכלל ואיך עינינו טחו מלראות. אם ח"ו במצב זה לא נתעורר לתשובה, להתחזק בלמוד תורה וביראת שמים, ולא נלמד מה שרוצים ללמדנו מהשמים ע"י צרות של עיקבתא דמשיחא - מה תהיה תקותנו? ה' יאיר עינינו ויסייענו לתשובה.

## שאלה כח

הִסְבַּרְנוּ לְעֵיל שֶׁלַּצַּדִּיקִים הַמִּתְיַסְּרִים - יִסּוּרֵיהֶם מְבִיאִים אוֹתָם לְמַעֲלוֹת וּמַדְרֵגוֹת נִפְלָאוֹת, הַאִם זוֹ יְכוֹלָה לִהְיוֹת נַחֲלַת כָּל יָחִיד לְהִתְעַלּוֹת דַּוְקָא מִתּוֹךְ הַיִּסּוּרִים, וּמַה הֵם הַהִתְנָאִים לְכָךְ?

**תשובה**:

כל אדם יכול להזדכך ולהשיג גילויים באחדותו יתברך ולהגיע לדרגות גבוהות, והוא באם יקבל יסוריו על פי ג' תנאים המבוארים בדברי הרב מכתב מאליהו ח"ג עמוד 240 - 247:

הנה, כדי שיוכל האדם לבוא ע"י היסורים לידי אחיזה בחכמה העליונה הנסתרת שהיא השגת גילויי אחדות הנהגתו ית' השלמה - שהכל בא רק ממקור החסד - צריך שיקויימו שלושת התנאים דלהלן:

א. שיאמין האדם שהשגחתו הפרטית ממש בכל; שאין שום מעשה, והכנה למעשה והכנה דהכנה וכו', שאינם נגזרים מהשמים, כאמרם ז"ל אין אדם נוקף אצבעו למטה אלא אם כן מכריזין עליו מלמעלה (חולין ז:).

ב. שיתברר לו שמשפטו ית' אמת לאמיתה עד הנקודה הדקה שבדקה, הכל ממש כפי מה שמגיע לאדם עפ"י הדין המדוקדק והמוחלט.

ג. השגת "כל מאי דעביד רחמנא לטב עביד": שיאמין בלבבו שכל מעשי השי"ת עמו הם טוב ממש - תכליתם וכוונתם רק טובה לאדם, אף שאינו משיג תמיד מהו הטוב הטמון בהם. אמנם כבר ביארנו ששלימות השגה זאת היא למעלה מבחינת העוה"ז, כמו שאז"ל בפסחים (נ.) שבעוה"ז צריכים לברך על הרעה "ברוך דיין האמת", כי כאן עדיין מרגיש האדם שהכאבים והיסורים רעים עבורו, ושיא השגתו הוא להצדיק עליו את הדין, ורק לעתיד לבוא נוכל לברך גם על הרעות "ברוך הטוב והמטיב" בהשיגנו את פנימיות כוונת הנהגתו ית' ואחדותה, ובראותנו כיצד היה הכל אך לטובה.

אך אם האדם איננו יכול להשיג עתה את החכמה העליונה - להבין מה שיתגלה בסוף, שהכל הוא רק חסדיו יתב' - יכול הוא לקבל אחיזה בה על ידי דבקותו בחכמה העליונה. הנה עצם ההשגה שכל הנעשה עמו הוא אך לטובה, בין אם יבחין בטובה ההיא או לא, הינה בחינת יראת שמים שענינה התבטלות למה שלמעלה מהשגתו. כתיב (תהלים קי"א) "ראשית חכמה יראת ה'" - היראה היא "ראשית חכמה" בהיותה הפתח והראשית לדבקות בחכמה העליונה. לכן ההתבטלות שבקבלת יסורים באהבה - ההכרה שהכל ודאי לטוב - נותנת לו דבקות ואחיזת - מה באור החכמה העליונה הטמונה בהנהגת השי"ת עמו.

## שאלה כט

מַה הָעֵצָה בְּאֹפֶן מַעֲשִׂי לְהַצְלִיחַ לְקַבֵּל בְּסֵבֶר פָּנִים יָפוֹת דִּין שָׁמַיִם וּלְהַצְדִּיקוֹ בָּאֹפֶן הָרָאוּי?

**תשובה:**

רבותינו לימדונו שהאדם אינו יכול לפצל אישיותו, ולמשל, אמרו חז"ל: "כל הכופר בטובתו של חברו סופו כופר בטובתו של הקב"ה", דהיינו לא יתכן שיאמר אדם כלפי בני אדם אהיה מתנכר ומתכחש לטובתם כלפי, מבלי הכיר להם טובה כלל, ורק כלפי הקב"ה אהיה מכיר לו טובה כראוי על כל טובותיו.

לא יצליח האדם בכך, כי מאחר ואישיותו מקולקלת לכפור בטובתם של בני אדם בוודאי סופו הוא שיכפור בטובתו של הקב"ה, הרי שההתחלה צריכה להיות עם בני אדם בתחילה, ומהנהגתו כלפי בני אדם יבוא לשלימות כלפי הקב"ה.

וכיוצא בזה לגבי ענוה, לא יתכן שיאמר אדם כלפי בני אדם אנהג בגסות רוח ובגאוה, ורק כלפי הבורא אהיה שפל ברך וענותן. לא יעלה הדבר בידו, כי אם ירגיל עצמו כלפי בני אדם להיות גס רוח כן יהא כלפי הקב"ה, וכמו שכן יראה הרואה באיגרת הרמב"ן בדרכי קנית הענוה שמתחיל הוא כלפי בני האדם עיי"ש, א"כ גילו לנו חז"ל שהתהחלה צריכה להיות מההנהגה עם בני אדם ומכך יבוא לנהוג גם כלפי הקב"ה.

ולענייננו ענין האמונה. נצטוינו בתורה "בצדק תשפוט עמיתך", ולדעת הסמ"ג (מצוה קו) והסמ"ק (מצוה רכה) ומקורם ברמב"ם (עשין קע"ז) כוונת מצוה זו לדון כל אדם לכף זכות, ולמצוא לעולם צד זכות גם כאשר נראה הדבר נוטה לחובה, והיינו לאדם שהנו בחזקת כשרות כמבואר בח"ח (כלל ג' סעי' ז - ח), וכשירגיל עצמו בזה לראות תמיד שחברו לא נתכון לרעה, ויצדיקנו על הצד הטוב, בהרגל הנהגה זו כלפי בני אדם כן תהא הרגל הנהגתו כלפי הקב"ה להצדיק דינו ומשפטו, ולהאמין שבודאי כונת הנהגת ה' עמו לטובה.

והוא עצה נפלאה לתכלית זו לראות שהכל לטובה שהוא יסוד אמונתנו ועליה באנו כתכלית בעולמנו, להתחיל עם בני אדם לדונם לזכות ולראותם בעין חיובית ומצודקת, ומכך יזכה לאמונה השלימה בבורא שהכל לטובה.

ועוד אמור יאמר: אם הורגלתי לדון בני אדם - יצורי חומר - לזכות, על אחת כמה וכמה כלפי הבורא בוודאי יש לי לראות רק זכות בהנהגותיו.

## שאלה ל

כְּלָל מְפֹרָסָם וּמֻצְדָּק יֶשְׁנוֹ, וְהוּא, שֶׁאֵין הַקָּבָּ"ה מֵבִיא נִסְיוֹנוֹת עַל הָאָדָם אֶלָּא אִם כֵּן יָכוֹל הוּא לַעֲמֹד בָּהֶם, הַאִם כְּשֵׁם שֶׁהַדָּבָר אָמוּר בְּנִסְיוֹנוֹת כֵּן הוּא לְגַבֵּי הַיִּסּוּרִים שֶׁאֵין בָּאִים עַל הָאָדָם אֶלָּא אִם כֵּן יוּכַל הָאָדָם לַעֲמֹד בָּהֶם?

**תשובה**:

יש לדעת שבוודאי כלל זה הוא בין בנסיונות בין ביסורים והוא פשוט, אלא שבשניהם לא בהכרח שנבחין בכך בעין, ונבאר הענין.

אדם שנכשל בתאוה או מדה רעה מסוימת, ושב הוא בתשובה, ומקבל התעוררות גדולה שלא לשוב לחטא הזה עוד, ובטוח הוא בהארת פני ה' עליו שישמרהו מחטא זה, והנה לימים קופץ עליו רוגזו של היצר וכמעט שלאונסו נכשל הוא בחטא ההוא, ואינו מבין מדוע, הסברנו כמה פעמים בשם הרב "צדקת הצדיק" (אות קנט) שהוא מפני קטרוג השטן על תשובתו של זה שעדיין אינה מוכיחה כראוי את עומק תשובתו, והנצרך הוא שייתנסה שוב, ובהחלט יתכן וגם יפול שוב, ובזאת יבחן אם חרטתו אמיתית, והוא באם יקום מנפילתו ולא יתפשר בחטאו לחצאין או לשלישׁ, אלא יקום ממנו לגמרי, כך שהנפילה באמת היא באשמתו לסיבת הקטרוג הצודק המקטרג על תשובתו, אולם לפי הנראה לעין היא לאונסו והוא כאמור לצורך המבחן.

וכמו כן לענין היסורים, אכן רואים אנו שפעמים באים יסורים קשים על האדם, ובאותה שעה אף נטמטם מוחו מהאמונה הבהירה, כך שהיסורים מקבלים משנה תוקף להכביד עליו ולמוטטו, באופן שאין ביד האדם כח להחזיק מעמד ביסוריו כלל, וכמו אדם שנולד נכה ברגליו, או בעל מום אחר קשה, ובשביל כך כמו כן הוא נכה רוח מלשאת סבלו, שלפי הנראה לעין הוא דבר שאין ביד האדם לעמוד בו, והענין הוא כמבואר בספר "מכתב מאליהו", שיש סוג יסורים כאלו שיתכן והם בהסכמת הנשמה קודם רדתה לעולם, ואולי אף לפי דרישתה כידוע מדברי הח"ח, שישנם נשמות שחטאו, ונגזר עליהם לבוא בגלגול, ומחמת פחדם שם שמא יפלו בחטא כבראשונה לסיבת היותם עשירים ובריאים וכיוצא, דורשים להוולד בעלי מומים וכיוצא, ומאיזה סיבה מתקבלת בקשתם וכך נולדים בעלי מומים, וזהו תיקונם לשאת את סבלם באשר יוכלו.

וכבר לימדונו חז"ל שאין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו, ואין אדם נתפס על צערו. אלא שיש לדעת, שגם אם לא יענש האדם על הטחתו דברים כלפי מעלה מתוך צערו ואף אם יזכה שיתנקה ויתכבס מחטאיו ביסורים אלו, אולם מאד קשה שיזכה למעלות ומדרגות שזוכה להם זה המקבל יסוריו באהבה, שמתעלה למאד מאד ביסוריו למדרגות נשגבות ונעלות.

לסיכום, לעין נראה לנו שמתנסה או מתיסר האדם מעל לכוחותיו, אולם אליבא דאמת כך הדין בצדק ומשפט לבא עליו יסורים ונסיונות אלו מחמת חשבונות שמים עמו המצדיקים עליו מצב זה.

## שאלה לא

רַבִּים שׁוֹאֲלִים לְנַפְשָׁם לָמָּה אֲנִי סוֹבֵל? וַהֲלֹא לוּלֵי סֵבֶל זֶה הָיִיתִי מֵבִיא לְהַקָּבָ"ה שֶׁפַע רַב שֶׁל קְדֻשָּׁה תּוֹרָה וּמִצְווֹת, וְעַתָּה מַה וּמִי יוֹצֵא מֵרְוָח מִסֵּבֶל זֶה?

**תשובה**:

אצל הקב"ה אין "עיסקות", הקב"ה חפץ בשלימות ותיקון כל אדם בפרטותו, אין שייך לבוא להקב"ה בטענה ולומר לו, אם תתן לי פרנסה כראוי, אזי אלמד יותר תורה.. אעשה יותר חסד... אם תעזרני למצוא זיווגי אני אבנה לך בית קדוש וטהור ואנהג בקדושה יתרה וכו', אם תרפאני רפואה שלמה אזי ארוץ לעבדך, ואם תחכימני אחדש חידושים ואלמד תורה בשקידה יותר וכיוצא, אכן יש להתפלל ולהתחנן אולם לא "לטעון", כיון שאין האדם ידוע מאומה היאך יגיע לשלימותו, ולכך אם רואה האדם שנוהג עמו הקב"ה עתה להיות במצבים מסוימים, ולחיות בתנאי חיים כפי שהוא חי עכשו, בהכרח שרצון ה' שיעבוד לו זה האדם בתנאים אלו דוקא, ולא ישתמט לברוח לתנאים אחרים.

למשל, הרווק שטורח למצוא זיווגו ואינו מוצאו צריך שיבין, עתה, חפץ ה' שיעבדהו זה במצב של רווקות, כך רואה חכמתו יתברך שטוב לו לזה האדם, ובזה יבוא על תיקונו ושלימותו, ואף שבשל כך נסיונותיו קשים ומפרכים ותוצאות הצלחותיו דלים, יאמין כי שווה לו לאותו אדם מצבו של עתה כי כך רואה הקב"ה בחכמתו שטוב לו.

וכן אם מצבו עתה בעניות או בחולי, אין לו להשתמש בטענה: רבש"ע, אם יהא מצבי באופן אחר אעשה לך כך וכך ואביא לך כך וכך... הקב"ה לא צריך ולא חסר לו מי שיביא לו מה שחושב האדם להביא לו, הקב"ה צריך אותך באשר אתה עתה דוקא, כי הקב"ה חפץ בתיקונך שלך, ואם רואה הוא לנכון שזה הטוב בשבילך עליך להסכים להתרצות ולא לבוא ולנסות להישמט ממצבך בטענות ודרישות.

וכאמור שטענות שכאלו מלמד השטן את האדם לטעון אותם על מנת ליצור אצל האדם "מרד" על הנהגת ה'.

## שאלה לב

רַבִּים יִתְמְהוּ עַל פֶּשֶׁר יְסוּרֵי הַיְלָדִים הַקְּטַנִּים - הַנּוֹלָדִים בַּעֲלֵי מוּמִין אוֹ עִם חֹלִי - שֶׁטָּרֶם חָטְאוּ עָווּ וּפָשְׁעוּ, עַל מַה הִגִּיעַ אֲלֵיהֶם כָּזֹאת?

**תשובה**:

הסביר זאת בטוב טעם הרב "מכתב מאליהו" (ח"ה עמ' 277) דיש פעמים שהמתיסר נסיונו הוא לעצמו, דהיינו מטרת הנסיון הוא למתיסר בעצמו, היאך יקבל היסורים שבאו עליו, האם יקבלם באמונה ובסבר פנים או לאו. אולם פעמים שהיסורים של האדם המה

לנסיון לסובבים אותו ולא לעצמו, וכמו יסורי הקטנים, שמצד עצמם יש להקב"ה בודאי חשבון עמהם מדוע נצרכו המה לשמש "כלים" לנסיון לסובבים אותם וכגון להוריהם וקרוביהם. דהיינו שהמה יהיו האפשרויות (כלים) להביא את הסובבים אותם לנסיון אמונה ובכך יזכו כולם, גם הסובבים אותם באם יעמדו בנסיון, וגם הקטנים עצמם להיות שבסבלם זה שימשו כלים לצורך תכלית בריאת האדם בעולם שהוא הנסיון - יבואו בכך על שכרם לזכות לעוה"ב. ולה' הנסתרות מי יהיה לשם הכלי לנסיון האמונה כדוגמת הקטנים, ומי יהיה המתנסה בעצמו כדוגמת הסובבים את הקטנים הללו דהיינו הוריהם ובני משפחתם.

והנה לך דבריו הנפלאים של הרב "מכתב מאליהו" (ח"ה עמ' 278) בזה:

במאמר "צדיק ורע לו" (ח"אעמ' 21 - 22) שאלנו "למה יש מי שנולד חולה..? ויש גם שמחלתם ירושה להם מאבותיהם, למה עשו להם ככה מן השמים?" וכתבנו שם שכך סידר השי"ת בחסדיו שכל אחד יש לו נסיון משלו שהוא תכלית חייו בעוה"ז, ונסיון כל אחד שונה מזה של חברו ובזה מתרבה שכרו ותענוגו לעתיד לבא, עיי"ש. ויש להוסיף: קטן שנולד במחלה תורשתית, יסוריו הם נסיון להוריו ולסביבתו. כי אף שרוב בני אדם באים לעולם כדי שיזכו בבחירתם הם, לפעמים יש שתכלית ביאתם לעולם היא להיות כלים לבחירת אחרים. וכדאי הוא לאדם לסבול בעוה"ז בהיותו כלי לגילויים של אחרים, כי תכלית ביאתנו לעולם הזה, על כל סבלו וקשייו ומכשולותיו, הרי ידוע שהיא כדי שלא נתבייש לקבל כל השכר העצום המוכן לנו לעוה"ב כמתנת חנם, שאז יהיה בבחינת "נהמא דכיסופא" (עי' מגיד מישרים פר' בראשית) והשכר ינעם לנו עוד הרבה יותר בידענו כי שלנו הוא (עי' ח"א עמ' 22). מי שסובל בעוה"ז, די בסבלו לבד למנוע ממנו "נהמא דכיסופא" זה, אף שלא היה שייך לבחירה כלל, אבל סוף סוף גרם לגילוי בהיותו בבחינת "כלי" לגילויים של אחרים שעמדו בנסיון סבלו של זה הקטן, והאמינו בה' לקבל דינו באהבה, או להתנסות בנסיון ביטול תורה ותפילה, וזה הקטן היה הגורם לכך, ובזה תיקונו גם של הקטן עצמו... עיי"ש.

קטנים הרי הם בבחינת כלים לבחירת הוריהם. ויש לאב לפעמים נסיון דק מאד כשיש לו ילד קטן, כי לפעמים צרכי הילד עומדים בניגוד לחיוב תלמוד תורה (או שאר מצוות) של האב. כמובן, אם יש צורך נחוץ שיטפל בילד הרי אנוס הוא ואונס רחמנא פטריה, דהוי מצוה שאי אפשר לעשות ע"י אחרים. אבל יש מקרים שאין בזה צורך כל כך ויהיה בזה ביטול תורה לאב אם יעדיף להתעסק בזה במקום להמשיך בלימודו... ומצד הילד כדאי הוא לו לסבול בעוה"ז כיון שעי"ז גרם לגילויים של אחרים, כמו שכתבנו לעיל.

כי כמו שאדם קונה חלקו לעוה"ב ע"י תורה, כך יש לו קנין ע"י יסורין בהיות היסורין בבחינת כלי לגילוי כבודו ית'.

## שאלה לג

הֵיאַךְ יֵשׁ לְהִתְיַחֵס לְיִסּוּרִים הַבָּאִים עַל הָאָדָם?

**תשובה**:

לאדם נדמה שתכלית היסורים המה בשביל היסורים עצמן שייסרו את גופו ויענוהו ובכך מתכפר לו בעצם היותו סובל ומתענה, ועוד חושב הוא שלכך נועדה התפילה להציל מן היסורים שתכליתן לייסר את החוטא, הרי שהיסורים המה המטרה, והתפילה הינה אמצעי להסרת היסורים אולם ונהפוך הוא, היסורים נועדו לאמצעי בלבד, והוא לצורך המטרה שהיא התפילה. היסורים שבגוף נועדו לקשר את הנפש עם בוראה, לחוש את תלותה בו בלבד, ובשביל שהאדם ריחק עצמו מה' ונצרך שיתקן זאת בכך שיתקרב לה', אזי באים היסורים, כדי שבאמצעותן יתעורר האדם בכך שמעתה יהא נאלץ להתקרב לה' ולחוש את תלותו בו, ובכך יתקן את ריחוקו ממנו.

כשהאדם ביסורים עולמו חשוך עליו, ופחדו גובר להיותו חושב שהנה ומן השמים החליטו לכלותו ולהאבידו. וזו טעות ושקר, עצם הצרה נועדה לרווחה ולקירוב.

וכדי שהדברים יובנו היטב נביא קטעים קצרים נחוצים מאד מדברי הרב "מכתב מאליהו" (ח"ה עמודים 282 - 284):

מכאן רואים שאין נכון לחשוב שהקב"ה מביא יסורים מפני שיש צורך ביסורים עצמם, והתפילה באה רק להציל מן היסורים. אינו כן, אלא יתכן שתכלית היסורים - התפילה. [וכן מצאנו בגמרא (יבמות סד.) "מפני מה היו אבותינו עקורים, מפני שהקב"ה מתאוה לתפלתן של צדיקים".]

אומרים בברכת גבורת גשמים "מלך ממית ומחיה [ועי"ז] ומצמיח ישועה", כי הצרה עצמה היא צמיחת הישועה, והיינו כשמקרבת אותו לרוחניות. וזהו שאמרו ז"ל בסליחות "ממכה עצמה מתקן רטיה". וזה מה שאמר דוה המע"ה "טוב לי כי עוניתי למען אלמד חקיך" (תהלים קיט, עא).

והאדם אינו יודע סוד זה וחושב שהקב"ה רוצה להרע לו ח"ו, ואינו כן אלא הכל לטובתו. מי לנו גדול מיעקב אבינו ע"ה, וכשרצו לקחת ממנו את בנימין אמר "למה הרעתם לי להגיד לאיש העוד לכם אח" (בראשית מג, ו). ואז"ל "... אמר הקב"ה אני עוסק להמליך את בנו במצרים והוא אומר למה הרעותם לי! דהוא אמר (ישעי' מ, כז) "נסתרה דרכי מה'

ומאלקי משפטי יעבור" (ב"ר צא, י). ולא היא, כי השי"ת משגיח תדיר וכל מעשהו רק חסד. (עד כאן ע"פ דברי ר' ירוחם זצ"ל ממיר בשם רש"ז).

וכן הבינו חז"ל את הפסוק בנבואת מיכה (ז, ח): אל תשמחי איבתי לי, כי נפלתי - קמתי כי אשב בחשך - ה' אור לי.

כי אמרו ז"ל (ילקוט שמעוני מיכה תקנ"ח): "אל תשמחי וגו'... כי נפלתי קמתי: ... מתוך כעס - רצון, מתוך רוגז - רחמים, מתוך צרה - רווחה, שנאמר (ירמיה ל, ז) ועת צרה היא ליעקב וממנה יושע; מתוך ריחוק - קירוב; מתוך נפילה - קימה; מתוך אפלה - אורה...". והיינו כנ"ל, שהצרה עצמה היא צמיחת הישועה מבחינה רוחנית ושם בילקוט (תקנ"ז): "כי אני ה' לא שניתי, ואתם בני יעקב לא כליתם (מלאכי ג, ו):... מעולם לא הכיתי אומה ושניתי בה, אבל אתם בני ישראל לא כליתם, שנאמר (דברים לב, כג) חצי אכלה בם - חִצַּי כָּלִים והם אינם כלים. וכך אמרה כנסת ישראל (איכה ג, יב): דרך קשתו ויציבני כמטרא לחץ, למה הדבר דומה לגבור שהיה מעמיד הקורה והיה מורה בה חצים, החצים כלים והקורה עומדת. אף כן ישראל, היסורין כלים והם קיימים. לכן הוא אמר (דברים כט, ט): "אתם נצבים היום כלכם". הרי שלכנסת ישראל אין כוונת היסורים לכלות ח"ו, כמו במורה חצים למטרה שאין הכוונה להרוס את המטרה.

## שאלה לד

הֵיאַךְ יַגִּיעַ הָאָדָם לְמִדָּה זוֹ שֶׁל קַבָּלַת הַיִּסּוּרִים בְּשִׂמְחָה?

**תשובה**:

כשידע האדם שהיסורים אינם מטרה לעצמן אלא אמצעי לעבוד את ה', וביסורים אלו כשהוא מקבלם באמונה בא הוא על תכלית היסורים והנו עובד ה' ועושה נחת רוח ליוצרו, וביסורים אלו גופא הינו מתעלה ומזדכך, כי בכל הארת פנים שמאיר הוא ליסורין ומקבלם בסבר פנים יפות מבטא הוא את אמונתו בצדקת בוראו, שהנו דן בצדק ובחסד, ומצליח לכוף את רצונותיו ולבטלם לרצון ה', ולחוש שבכל רגע ורגע מיסוריו הנו פורע חובותיו ובפרט כאשר מאיר הוא פנים ליסוריו, הרי שהוא אז עובד ה' גדול ביסורים אלו, ויכול הוא שיסורים אלו יביאוהו לשמחה עצומה בה' בהיותו חש שהוא מזדכך בכל רגע מחלאת עוונותיו, מתיש ומכה בחומריותו שהביאתו לעבירה. והנה עתה ביסוריו תש כח הגופני והחומרי שהביאו לעבירה. רואה הוא את הבורא בתורת רופא רחמן המנתחו כאב אשר ינתח את בנו לרפאותו, שנעשה זאת בתכלית הרחמנות, ויודע שניתוח זה נצרך לו לנכות ולחסוך ממנו יסורים נוראים לאין שיעור לעוה"ב, כי עוה"ז הוא מעט המחזיק את המרובה ומעט יסורים בעוה"ז מנכים לאדם יסורים לאין

שיעור מהעוה"ב, ובפרט כשמקבלם באהבה ובאמונה, אם ישריש מחשבות אלו בלבו לא מבעיא שלא יבעט בהם חלילה, אלא אף ישמח ויתענג עליהם.
כי בהשרשת מחשבות אלו יתברר לו, שהיסורים אינם משדרים לאדם ריחוק דחיה ומיאוס, אלא אדרבא קירוב ואהבה - את אשר יאהב ה' יוכיח. ויאמין שהיום הוא רק שמחה מתוך אמונה, אולם לעתיד ישמח ביסוריו שבאו עליו מתוך ראיה, שיראה בעין השכל בבירור מה פעל ומה נפעל עמו ביסוריו וכמה טובה היתה לו בכל מעט יסורים שסבל בעוה"ז. ויתמוגג ויתענג לעתיד מרוב אושר על כל מעט יסורים שסבל בעוה"ז ועוד ידווה לבו על אשר לא העריך מספיק את יסוריו כראוי, ועל כן ישיר אז ויודה לה': "אודך ה' כי אנפת בי".
והוא אשר אמרו חז"ל: כל הקרבנות עתידים להיבטל חוץ מקרבן תודה, ותימה מה צורך יש בקרבן תודה לעתיד וכי יש לעתיד חולה שנתרפא או יוצא מבית האסורים וכו', אלא שמעתי בשם הרב אפרים זיצ'יק זצ"ל, שקרבן תודה לעתיד יקריבו לה' על מה שסבלו בגלות, כי אז יבינו תועלתם, ועל כך יודו לה' ויקריבו לו קרבן תודה.

## שאלה לה

מַה הַסִּבָּה שֶׁבְּעִדָּן זֶה - עִקְבוֹת מְשִׁיחָא נִלְקָחִים בְּמִיתוֹת שׁוֹנוֹת וּמְשֻׁנּוֹת דַּוְקָא אַבָּרְכִים צַדִּיקִים שֶׁקְּדָנִים בַּעֲלֵי יִרְאַת שָׁמַיִם, אוֹ שֶׁנִּלְקָחִים מִבְּנֵי בָּתֵּיהֶם ל"ע?

**תשובה**:

אחד צדיק שמתיסר, ומקדש שם שמים ביסורין, שקולים יסוריו כמו אלף ורבבה של יסורי אחרים שאין ביסוריהם קידוש שם שמים להיותם קטני אמנה וכיוצא, ולכך צדיק זה המתייסר מכפר ביסוריו הרבה על עם ישראל, וישתלם הוא בשל כך לעוה"ב להתענג לנצח נצחים הרבה יותר מאילו לא היה מתייסר באופן זה של יסוריו הקשים והמרים.
והדברים מבוארים במכתב מאליהו ח"ה עמ' 483 - 484:
...וזה עיקר הסוד למה הצדיקים המה הנענשים ביותר - ובדורות האחרונים כמעט כל הצרות הגדולות היו במקומות התורה והצדיקים - כי המה אשר הניצוצות בהם, אשר יתבררו בקבלת היסורים באהבה. אבל הפושעים שבישראל, אדרבה, נהנים בעוה"ז זה כמה, בהיותם "מחיילותיו של השטן" להטעות בני אדם (עי' ח"א עמ' 18). לפעמים קיומם הוא במה שהם מייסרים ודוחקים לצדיקים ביותר, כמו שכתוב "מהרסיך ומחריביך ממך יצאו" (ישעי' מט, יז) היינו שמהרסים והמחריבים יוצאים דוקא מעם ישראל עצמו. וגם מובן מה שהצדיקים נענשים במיתה ממש ואפילו במיתה משונה ובתכלית הזלזול, כי בזה יגלו יותר ויותר כבוד שמים בקבלתם כל זה באהבה ובמסירת נפשם, ואח"כ יזכו

בזה לתחיית המתים ולכל השכר היותר נעלה לעולם הבא ואין כל בריה יכולה לעמוד במחיצתם, כמו שאמרו בגמרא על הרוגי לוד (ב"ב י:).

## שאלה לו

מַהוּ גֶּדֶר קַבָּלַת יִסּוּרִים בְּאַהֲבָה?

**תשובה**:

גדר יסורים באהבה הוא כאשר מקבלם האדם בספר פנים יפות, ונבאר.

כמה דרגות ישנם בקבלת יסורים

א. שאינו מטיח דברים ואינו בועט אולם זועף וזועם.

ב. אף אינו זועף וזועם, אולם הנו עצב באופן מופגן, דהיינו שאין לו מאור פנים, ויגונו בפניו, ומביע הוא את עצבותו.

ג. שמצליח אף להצהיל פנים, ואף שיגונו בלבו, אולם צהלתו בפניו, ואפי' אצל אנשי ביתו, מה שבדרך כלל אוהב האדם לשתף בצערו את בני ביתו וקרוביו בכך שמביע את מועקתו כלפי חוץ, המאמין השלם אינו נצרך לבריות, ומתיסר בינו לבין אלוקיו בלבד, ואינו מביע את יגונו כלפי חוץ, אלא לשם עצה או מרגוע וחיזוק, אולם מבלי לגרור אחרים למצוקתו.